

EDUCAȚIA ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTUL EXTRAȘCOLAR: CONFIGURĂRI ȘI EXPERIENȚE

**Conferință științifică cu participare internațională –
organizată de Centrul Republican pentru
Copii și Tineret ARTICO,
8-9 decembrie 2023**

Ediția a II-a

**Chișinău
2024**

CZU 37(082)=00

E 19

**Conferință științifică cu participare internațională
EDUCAȚIA ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTUL EXTRAȘCOLAR:
CONFIGURĂRI ȘI EXPERIENȚE**

**Responsabili de ediție:
Ludmila Botnar, Liliana Poștan, Laura Tugarev**

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN
REPUBLICA MOLDOVA

"Educația și învățământul extrașcolar: configurări și experiențe", conferință științifică (2 ; 2023 ; Chișinău). Educația și învățământul extrașcolar: configurări și experiențe : Conferință științifică cu participare internațională, Ediția a 2-a, 8-9 decembrie 2023, Chișinău / responsabili de ediție: Ludmila Botnar [et al.] ; comitetul științific: Blândul Valentin Cosmin (România), Botnar Ludmila (Moldova) [et al.]. – Chișinău : Editura USM, 2024. – 243 p. : fig., tab.

Antetit.: Centrul Republican pentru Copii și Tineret ARTICO [et al.]. – Texte, rez.: lb. rom., engl., it., etc. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art. – 50 ex.

ISBN 978-9975-62-706-1.
37(082)=00

E 19

ISBN 978-9975-62-706-1.

© Editura USM, 2024

COMITETUL ȘTIINȚIFIC:

BLÂNDUL Valentin Cosmin, doctor, profesor universitar, președinte al Asociației pentru Educație și Formare „TopFormalis”, Oradea, România

BOTNAR Ludmila, directoare a Centrului Republican pentru Copii și Tineret „ARTICO”, mun. Chișinău, Republica Moldova

GUȚU Vladimir, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar, decan al Facultății Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială a Universității de Stat din Moldova

GORAȘ-POSTICĂ Viorica, doctor habilitat, profesor universitar, vicepreședintă a Centrului Educațional PRO DIDACTICA, mun. Chișinău, Republica Moldova

GARȘTEA Nina, doctor, conferențiar universitar, decană a Facultății Științe ale Educației, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

BULICANU Victoria, doctor, conferențiar universitar, decană a Facultății de Jurnalism și Științe ale Comunicării, Universitatea de Stat din Moldova

SURUGIU Romina, doctor, conferențiar universitar, prodecană, *Facultatea de Jurnalism și Științele Comunicării, Universitatea din București, ROMÂNIA*

ANDRIEȘ Vasile, doctor în științe politice, șeful Laboratorului educație nonformală/extrascolară al Institutului de cercetare, inovare și transfer tehnologic al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, Republica Moldova

POSTĂN Liliana doctor, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova, metodistă principală, Centrul Republican pentru Copii și Tineret „ARTICO”, mun. Chișinău, Republica Moldova

STRATAN Victoria, doctor în științe ale educației, lector universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, Republica Moldova

TUGAREV Laura, doctor în științe ale comunicării, lector universitar, șef interim Departamentul Teoria și Practica Jurnalismului, Universitatea de Stat din Moldova

TACU Mariana, doctor în științe politice, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova

TOACĂ Mariana, doctor în științe ale comunicării, lector universitar, șef Secția Studii, Universitatea de Stat din Moldova

ANTOCI Arina, doctor în filosofie, conferențiar universitar, Universitatea Tehnică a Moldovei

BEȘLEAGA Dorina-Alina, alumna Programului internațional Erasmus Mundus: Adult Education for Social Change. Universitatea din Glasgow, Universitatea din Malta, Universitatea deschisă din Cipru, Universitatea din Tallinn

DUMBRAVA Marina, doctor în istorie, Moldova-Institut-Leipzig, Leipzig, Germania

POPA Georgiana Alina, drd, lector universitar, Universitatea „Apollonia” din Iași, România

COMITETUL ORGANIZATORIC:

PETRUȘCA Stela, directoare adjunctă a Centrului Republican pentru Copii și Tineret „ARTICO”

ȚURCANU Neli, metodistă superioară, Centrul Republican pentru Copii și Tineret „ARTICO”

CRECIUN VIOLINA, șefa secției Comunicare și Relații Internaționale „ARTICO”

DOINA Ina, contabilă-șefă, Centrul Republican pentru Copii și Tineret „ARTICO”

CUPRINS

ACTIVITĂȚI EXTRACURRICULARE – ACTUALITATE PRIN CALITATE.....	9
<i>Natalia CARABET, doctor, conferențiar universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, Republica Moldova</i>	
PROVOCĂRI ALE INTERCULTURALITĂȚII PENTRU EDUCAȚIA NONFORMALĂ.....	15
<i>Viorica GORAȘ-POSTICĂ, doctor habilitat, profesor universitar, vicepreședintă a Centrului Educațional PRO DIDACTICA, mun. Chișinău, RM</i>	
MODEL DE INSTITUȚIONALIZARE A EDUCAȚIEI ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTULUI EXTRAȘCOLAR: STUDIU DE CAZ ARTICO.....	24
<i>Ludmila BOTNAR, doctorandă, directoare a Centrului Republican pentru Copii și Tineret ARTICO, mun. Chișinău, Republica Moldova</i>	
FORMAREA CADRELOR DIDACTICE PENTRU ÎNVĂȚĂMÂNTUL ȘI EDUCAȚIA EXTRAȘCOLARĂ: EXPERIENȚE FORMALE, NONFORMALE, INFORMALE.....	36
<i>Liliana POȘAN, doctor, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova</i>	
MOTIVAȚIA PENTRU CARIERA DIDACTICĂ.....	51
<i>Victoria STRATAN, doctor în științe ale educației, lector universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, RM</i>	
MILITARY VIRTUES: REFLECTING REALITY THROUGH A BIBLIOMETRIC ANALYSIS.....	58
<i>Anuradha IDDAGODA, Dr. University of Sri Jayewardenepura Sri Lanka, Hiranya DISSANAYAKE Senior Lecturer, Wayamba University of Sri Lanka, Commodore Hasantha DASSANAIKE Sri Lanka Navy, Nadira JANADARI General Sir John Kotelawala Defence University</i>	
SHIMBAREA PARADIGMEI ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL ARTISTIC EXTRAȘCOLAR.....	69
<i>Daniela COTOVIȚCAIA, director, grad didactic Superior, Școala de artă „Valeriu Poleakov”, mun. Chișinău, Doctorandă, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, Republica Moldova</i>	
DEZVOLTAREA COMPETENȚELOR-CHEIE PRIN ÎNVĂȚARE NONFORMALĂ, TRANSDISCIPLINARĂ ȘI INTERACTIVĂ.....	77
<i>Valentin Cosmin BLÂNDUL, doctor, profesor universitar, Oradea, România Mihaela Claudia CHEREGI, prof. Grad didactic I, Colegiul Tehnic „Traian Vuia”</i>	

THE ROLE OF THE PRESS RELEASE FOR JOURNALISTS. EDITING DILEMMA.....	84
<i>Victoria BULICANU, doctor, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova</i>	
КОНСОЛИДАЦИЯ СПЕЦИАЛИЗИРОВАННОЙ СМИ - ВОЕННАЯ ПРЕССА	90
<i>Ludmila RUSNAC, doctor, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova</i>	
ALFABETIZAREA VIZUALĂ. STUDIU DE CAZ: WWW.ABCVIZUAL.MD	95
<i>Laura TUGAREV, doctor în științe ale comunicării, lector universitar USM, specialist principal, Centrul Republican pentru Copii și Tineri ARTICO</i>	
ALFABETIZZAZIONE DIGITALE E CULTURA DELLA SICUREZZA CIBERNETICA / ALFABETIZAREA DIGITALĂ ȘI CULTURA SECURITĂȚII CIBERNETICE.....	100
<i>Mariana TACU, dottore, professore associato, Facoltà di Giornalismo e Scienze della Comunicazione, Università di Stato della Moldavia</i>	
REFLECȚII FILOSOFICE ȘI DIALOGURI COMUNICATIVE ÎN EDUCAȚIE: CONSTRUIND FUNDAMENTE DURABILE PENTRU VIITOR.....	106
<i>Arina ANTOCI, doctor, conferențiar universitar, Universitatea Tehnică a Moldovei</i>	
EDUCAȚIA EXTRAȘCOLARĂ- ASIGURARE CURRICULARĂ	
DEZVOLTAREA COMPETENȚELOR INTERDISCIPLINARE LA ORELE DE CERC „ARTE PLASTICE” ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL EXTRAȘCOLAR PRIN PROIECTELE STEAM	113
<i>Oxana COROLEAC, Centrul de Creație Tehnică, sectorul Buiucani, Chișinău</i>	
PREZENTAREA SUPORTULUI DIDACTIC „INIȚIERE ÎN ARTA PIANISTICĂ” – GHID PENTRU ELEVI, PROFESORI ȘI PĂRINȚI....	118
<i>Liliana CHIRIAC, Școala de Arte „G. Enescu”, Călărași</i>	

DIGITALIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL – O NOUĂ TENDINȚĂ ÎN ACTIVITĂȚILE EXTRAȘCOLARE.....	124
<i>Vasile ANDRIEȘ, doctor, șeful Laboratorului educație nonformală/extascolară al Institutului de cercetare, inovare și transfer tehnologic al Universității Pedago- gice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, Republica Moldova</i>	
<i>Olesea IPATII, Școala primară nr. 19, Vadul lui Vodă</i>	
TEHNICI MODERNE DE INTERPRETARE A ORNAMENTELOR TRADIȚIONALE.....	134
<i>Daniela ROȘCA-CEBAN, Școala de Arte Plastice „Alexei Șciusev”, Chișinău, RM</i>	
UNELE ASPECTE DE IDENTIFICARE ȘI DEZVOLTARE A COPIILOR DOTAȚI ÎN CLASA DE PIAN	141
<i>Nelea MATCOVSCHI, Școala de muzică, or.Fălești, Republica Moldova</i>	
DEZVOLTAREA INTONAȚIEI MELODICE ÎN INSTRUIREA PIA- NISTICĂ A ELEVILOR ȘCOLII DE MUZICĂ.....	148
<i>Nelea MATCOVSCHI, Școala de muzică, or.Fălești, Republica Moldova</i>	
PREZENTAREA SCENICĂ A REZULTATELOR ÎNVĂȚĂRII ÎN CLASA DE ACORDEON.....	153
<i>Oleg MATCOVSCHI, Școala de muzică, or.Fălești, Republica Moldova</i>	
CONSOLIDAREA MOTIVAȚIEI ȘCOLARE PRIN ORGANIZAREA ACTIVITĂȚILOR EXTRACURRICULARE LA ELEVII DIN ÎPT.....	158
<i>Lia POPOVICI, Colegiul Național de Comerț al ASEM, Republica Moldova</i>	
КОМПЕТЕНЦИИ ПЕДАГОГА И МЕНЕДЖЕРА ШКОЛЫ В УСЛОВИЯХ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ.....	164
<i>Svetlana TURCEAC, Școala Privată „Разумие”, mun. Tiraspol, R. Moldova</i>	
COERENȚA ȘI SINERGIA COMPETENȚELOR CURRICULEI EXTRAȘCOLARE ÎN DEZVOLTAREA MULTELATERALĂ A PERSONALITĂȚII.....	170
<i>Veronica GORBATIUC, grad didactic II, grad managerial II, directoare a Casei de Creație a Copiilor, mun. Edineț, Republica Moldova</i>	
ROLUL MANAGERULUI ȘCOLAR ÎN PROMOVAREA EDUCAȚIEI EXTRAȘCOLARE.....	174
<i>Silvia MACHIDON, Universitatea de Stat din Moldova, Școala Doctorală Ști- ințe Umaniste și ale Educației, Republica Moldova</i>	

METODELE ȘI FORMELE DE ORGANIZARE A LECȚIILOR DE EDUCAȚIE FIZICĂ PRIN MIJLOACELE DANSULUI SPORTIV.....	183
Grigore CRĂCIUN, I.P.L.T. „Vasile Vasilache”, mun. Chișinău.	
Igor GODINA, I. I. P.L.T. „Bogdan Petriceicu Hasdeu”, mun. Chișinău	

EDUCAȚIA EXTRAȘCOLARĂ – CONTRIBUȚII SOCIALE

REFLECȚII ȘI ATITUDINI ÎN PROMOVAREA FOLCLORULUI PRIN DISCIPLINA CANTO POPULAR	190
Oxana MARDARI, Școala de Arte „Valeriu Poleakov”, Chișinău, RM	

ACTIVITAȚI DE PARTENERIAT-MIJLOC DE STIMULARE A CREATIVITAȚII LA ELEVII ÎN CADRUL EDUCAȚIEI EXTRAȘCOLARE.....	201
Veronica JOSAN-ADOMNIȚA, Centrul de Creație a Copiilor Orhei, RM	

CORELAȚIA DINTRE EDUCAȚIA TRADIȚIONALĂ ȘI CEA EXTRAȘCOLARĂ PENTRU COPII CU CES.....	209
Mihaela TOMA, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, RM	

FORME DE INTEGRARE A BASMULUI ÎN ACTIVITAȚILE EXTRAȘCOLARE.....	215
Maria UNGUREANU, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, RM	

IMPORTANȚA IMPLICĂRII FAMILIEI ÎN VIAȚA ȘCOLARĂ.....	222
Ana PALII, Gimnaziul „Mihai Eminescu”, Ghindești, Republica Moldova	

IMPACTUL ACTIVITĂȚILOR EXTRADIDACTICE ASUPRA ELEVILOR DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PROFESIONAL TEHNIC.....	228
Tatiana GURGUROVA-AFANASIEV, Centrul de Excelență în Energetică și Electronică, Chișinău, Republica Moldova	

EXPLORAREA JOCURILOR VIDEO: RESURSĂ ACTUALĂ ÎN PROCESUL DE TRANSFORMARE A PARADIGMEI DE PREDARE – ÎNVĂȚARE.....	234
Vitalie GUȚU, Centrul Republican pentru Copii și Tineret ARTICO	

REZOLUȚIA CONFERINȚEI ȘTIINȚIFICE CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ ÎN DOMENIUL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI EXTRAȘCOLAR „EDUCAȚIA ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTUL EXTRAȘCO- LAR: CONFIGURĂRI ȘI EXPERIENȚE” 8-9 DECEMBRIE 2023, CHIȘINĂU.....	240
---	------------

ACTIVITĂȚI EXTRACURRICULARE – ACTUALITATE PRIN CALITATE

Natalia CARABET,
doctor, conferențiar universitar,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău,
<https://orcid.org/0000-0002-9096-0587>

Rezumat: *Articolul abordează problema necesității, la etapa actuală, a activităților extracurriculare, activități, ce pun în valoare personalitatea umană, dezvoltarea acesteia prin rețele moderne de activități în centre, cluburi pe interese, prin oferta diversă – la nivel instituțional, a rețelelor de activități extracurriculare, rolul acestora în reușita academică a copiilor/ elevilor, consilierea timpurie profesională. Totodată, articolul descrie unele experiențe străine (din afara Republicii Moldova) cu referire la planificarea și organizarea activităților extracurriculare, depășirea unor dificultăți în organizarea acestora.*

Cuvinte-cheie: *activitate, beneficii, consiliere, bariere, planificare.*

EXTRA CURRICULAR ACTIVITIES - CURRENT THROUGH QUALITY

Abstract: *The article addresses the issue of the need, at the current stage, of extracurricular activities, activities that value the human personality, its development through modern activity networks in centers, clubs based on interests, through the diverse offer - at the institutional level, of extracurricular activity networks, their role in the academic success of children/students, early professional counseling. At the same time, the article describes some foreign experiences (outside the Republic of Moldova) with reference to the planning and organization of extracurricular activities, overcoming some difficulties in their organization.*

Keywords: *activity, benefits, counseling, barriers, planning.*

Instituțiile de educație formale/ oficiale sunt instituțiile, ce realizează o misiune nobilă (la nivel formal și informal). Pe de o parte- acestea contribuie la dezvoltarea holistică a copiilor/ elevilor, prin toate strategiile și resursele posibile. Pe de altă parte, instituția de educație poate oferi timp educabililor- pentru activități de:

- *autocunoaștere,*
- *pentru dezvoltarea abilităților și talentelor,*
- *pentru planificarea consolidării competențelor dorite,*
- *etc.*

Acest lucru este posibil de realizat prin activitățile extracurs. Și aceste activități vin cu rezultate frumoase, mai ales atunci când motivația participantului este *benevolă, responsabilă, conștientă*.

Contribuția activităților extracurriculare este deosebit de mare pentru întreg procesul de dezvoltare holistică a copiilor [1,2]. Activitățile comune, organizate frontal, consolidează competențele de socializare prin comunicare, empatie, trăirile comune, copiii obținând încredere în forțele proprii, respect pentru neam, sentimente de mândrie națională etc., dar și alte experiențe organizate, propuse de cadre didactice. Menționăm în acest context experiențele de competiție, bucurie de succes dar și rezistența în urma unor eșecuri- aceste contexte, la fel, consolidează competențele de socializare a copiilor.

Activitățile extracurriculare, în plinătatea și diversitatea lor, contribuie direct la educația prin arte, dezvoltarea motricității și a sportului, educația intelectuală și morală, estetică și ecologică etc. [3].

Acest lucru este justificat de diversitatea formelor de organizare/ realizare a activităților extracurriculare- cluburi de interese, competiții, întreceri, TVC, expoziții, drumeții, concerte, festivaluri etc. [3].

Pentru comparație menționăm experiența Regatului Unit, unde problematica activităților extracurriculare a fost abordată la nivelul parlamentului. În discuțiile ținute s-a menționat că instituțiile de stat este bine să propună rețele diverse de activități extracurriculare- pentru diferite interese ale copiilor, fapt ce va diversifica pe de o parte oferta educațională a instituției, dar și va oferi oportunități de dezvoltare personală prin decizie, formarea- dezvoltarea competențelor, dezvoltarea culturii emoționale, a competențelor de comunicare- relaționare etc. [2].

Ex-ministrul educației Marii Britanii, D. Alan Milbern, într-un interviu menționa- instituția publică de educație trebuie să aibă un regim de 8-10 ore de lucru, pentru a oferi imaginea „ușilor deschise – loc, în care putem face teme, aprofunda cunoștințele, oferte de ocupații cu sportul, dansul, muzica etc., tot ce prezintă interes pentru discipoli. Tot ex -ministrul a abordat problema motivației cadrelor didactice care vor activa în rețelele de activități extracurriculare – cadre didactice de înaltă calitate, personalități carismatice, cu multiple interese, cu harul de a preda, convinge, empatiza,... Consiliul britanic al școlilor particulare a venit cu o bază de date, prin care s-a confirmat că elevii, care frecventează activitățile extracurriculare, au reușită academică mai bună, practic nu au probleme și deficiențe comportamentale, de relaționare în colectiv [2].

Reicel Vaikary- manager în probleme de marketing și legături externe din școala particulară Ounde School, realizând o analiză a participării elevilor la activități extracurriculare a menționat că o treime din elevi fac sport- de 3 ori pe săptămână, minim o dată pe săptămână fiecare elev este angajat în cerc de astronomie, teatru, dans, dramă, declamare, cinematografie, dame, yoga, ..., în total instituția propunând 53 de activități extracurriculare.

Experiența instituțiilor din Rusia demonstrează că se pune accent pe studierea aprofundată a tehnologiilor informaționale, a activităților ce vizează artele- canto, instrumentele muzicale, sportul. Accentul, conform managerilor instituțiilor educaționale, se pune pe perioada vacanțelor, astfel ca centrele, cluburile și cercurile pe interes să continue activitatea pe durata vacanțelor. Ce ține de unele expoziții, concursuri- festivaluri, colaborări cu muzeele, parteneriatele și vizitele reciproce- acestea la fel este bine să fie planificate pentru perioada vacanțelor.

Experiența unor instituții descrie unele practici de frecventare a teatrelor - ca continuare a lecțiilor de literatură, vizitarea muzeelor de etnografie și istorie ca parte a lecțiilor de istorie sau geografie, drumeții spre/ către muzeele naturale- ca parte componentă a lecțiilor de biologie, ecologie etc.

Cadrele didactice, care tradițional pun un mare accent pe activitățile extracurriculare, menționează și unele probleme sau dificultăți în organizarea acestora. Pe de o parte este vorba despre birocratizarea procesului de organizare a excursiilor cu elevi și copii, cererile scrise, semnăturile părinților, coordonarea cu managerii instituționali. Pe de altă parte grija pentru viața și securitatea copiilor/ elevilor este de înțeles, dar, în unele cazuri anume barierele birocratice fac cadrele didactice să refuze unele practici.

Deci, analizând bunele practici și deficiențe pe dimensiunea – activități extracurriculare, menționăm:

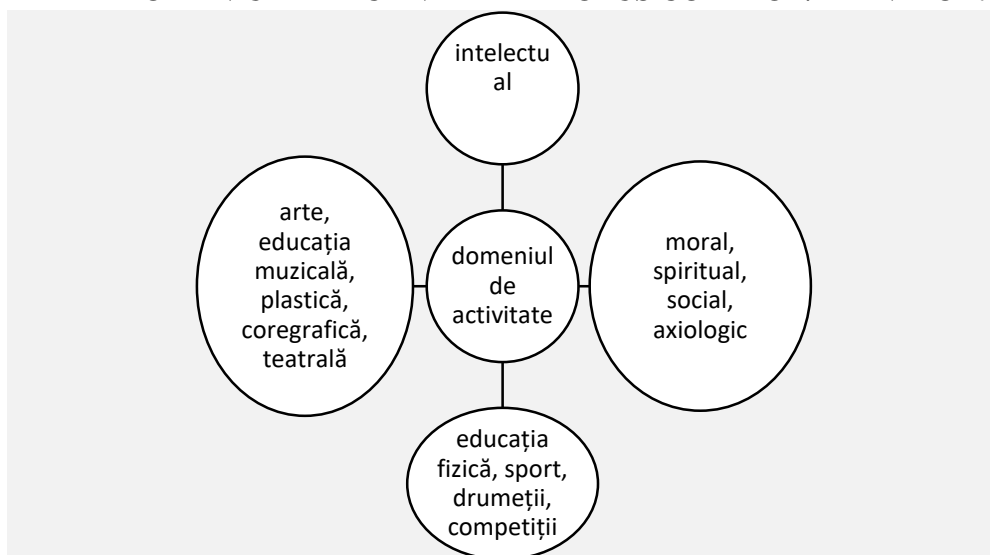
1. *Modernizarea rețelelor activităților extracurriculare din instituții.*
2. *Armonizarea câmpului educațional și social al elevului- copilului, în care se vor promova aceleași valori (educație, competență etc.).*
3. *Crearea condițiilor optime de activitate pentru cercurile și centrele extracurriculare.*
4. *Diversificarea ofertelor activităților extracurriculare ce vor avea impact pentru consilierea profesională a copiilor/ elevilor.*
5. *Propunerea activităților extracurriculare ce contribuie la crearea și menținerea stării de bine (fizice, mentale, psihologice) a copiilor - elevilor.*

După cum menționează pedagogii Ohrimenco A. și Chirilov V., în instituțiile de educație sunt organizate diverse tipuri de activități extracurriculare, în dependență de [3, 4]:

- **NUMĂRUL DE PARTICIPANȚI:**

- DOMENIUL DE ACTIVITATE PROPUS COPILOR/ ELEVILOR:

- FORME DE ORGANIZARE A ACTIVITĂȚILOR EXTRACURRICULARE:

Din moment ce azi se abordează problema nu numai a diversificării activităților extracurriculare pentru copii și elevi, astfel ca ofertele educaționale să fie atractive pentru copilul de azi, dar accentul fiind și pe calitatea acestora [3], venim să accentuăm unele *condiții de succes* în organizarea activităților extracurriculare:

- ✓ Activitățile extracurriculare trebuie să fie *planificate obligatoriu*, astfel ca să se ia în calcul securitatea copiilor, momentele de surpriză care vor servi și motivația implicării și activismului, planificarea ustensiilor necesare, a diplomaților și recompenselor, dacă e cazul.
- ✓ Organizatorii vor ține cont de *particularitățile de vârstă și individuale*, specificul învățării- participării copiilor, unele aspecte ale personalității copiilor- emotivitate, deschidere, modestie, îndrăzneală, încredere în sine etc.

- ✓ Înainte de unele forme colective ale activităților extracurriculare, cadrele didactice se vor asigura- prin contactul individual cu copilul, de *pregătirea copilului, înțelegerea celor ce vor urma- evoluție în scenă, discurs în fața publicului etc.*, pentru a asigura pregătirea cât mai bună a copiilor pentru evoluțiile publice.
- ✓ În cadrul evoluțiilor publice este recomandabil de invitat *membrii familiei, prietenii copiilor, prezența persoanelor apropiate* vor crea atmosfera de susținere a participantului, mândria pentru succes, susținerea – la necesitate.

Pe de altă parte, activitățile extracurriculare, fiind activități educative, cu scop, obiective și conținuturi definite, orientate concret spre grup de beneficiari- fie copiii preșcolari, fie elevi sau adolescenți, uneori părinți, vin să fie planificate și organizate de pedagogi (educatori, învățători, diriginți, profesori, manageri educaționali etc.) prin respectarea principiilor didactice:

- Respectarea drepturilor copiilor;
- valorificarea și respectul față de personalitatea copilului/ elevului, starea lui de bine, aptitudinile (talentele) lui;
- participării conștiente și active în baza interesului pentru un domeniu de activitate;
- atitudinea responsabilă față de achizițiile la nivel cognitiv, afectiv și psihomotor;
- aprecierea propriului randament;
- accesibilității și individualizării;
- caracterul integrat al achizițiilor copiilor/ elevilor;
- învățării prin joc (mai ales la vârste timpurii);
- diversității contextelor educaționale în scopul dezvoltării holistice a copiilor/ elevilor;
- alternării formelor de organizare a copiilor, dar și a efortului fizic (în cazul activităților cu caracter sportive, drumeții etc.);
- sistematizării conținuturilor învățate prin cunoașterea profundă a documentelor de politici curriculare, cunoașterea particularităților de vârstă, respectarea particularităților individuale, realizarea planificării de calitate;
- creșterii treptate a volumului și intensității efortului;
- parteneriatului cu familia;
- însușirii temeinice prin învățare- care este privită ca rezultatul unui proces complex, care se materializează prin priceperile, deprinderile și obișnuințele copilului.

CONCLUZII:

Activitățile extrașcolare, bine pregătite, sunt atractive la orice vârstă. Ele de obicei, sunt de mare interes, produc bucurie, facilitează acumularea de cunoștințe, chiar dacă necesită un efort suplimentar.

Copiii li se dezvoltă spiritul practic, operațional, manualitatea, dând posibilitatea fiecăruia să se afirme conform naturii sale. Copiii se autodisciplinează, în asemenea activități se supun de bună voie regulilor, asumându-și responsabilități.

Pedagogul are, prin acest tip de activitate, posibilități deosebite să-și cunoască elevii, să-i dirijeze, să le influențeze dezvoltarea, să realizeze mai ușor și mai frumos obiectivul principal – pregătirea copilului pentru viață [5]. Realizarea acestui obiectiv depinde în primul rând de pedagog, de talentul său, de dragostea sa pentru copii, de modul creator de abordare a temelor, prin punerea în valoare a posibilităților și resurselor de care dispune clasa de elevi.

Bibliografie:

1. CERNEA, M., Contribuția activităților extracurriculare la optimizarea procesului de învățământ, în „Învățământul primar” nr. 1/ 2000, București: Discipol, 2000.
2. DUMITRU, Gh., DANILA, A., ROMAN, L., Activități extracurriculare și extrașcolare cultural-artistice în învățământul preuniversitar, Craiova: Didactica Nova, 2009.
3. OHRIMENCO (BOȚAN), A., CHIRILOV, V., Metodologia activităților extracurriculare la preșcolari: (Suport de curs cu sarcini de lucru individual pentru studenții pedagogi), Chișinău, 2022.
4. <https://edict.ro/rolul-activitatilor-extracurriculare-in-dezvoltarea-personalitatii-elevilor>
5. <https://www.scoalaargeseana.ro/didactica-magna/1224-contributia-activitatilor-extrascolare-in-dezvoltarea-personalitatii-elevilor>

PROVOCĂRI ALE INTERCULTURALITĂȚII PENTRU EDUCAȚIA NONFORMALĂ

Viorica GORAȘ-POSTICĂ,
dr. hab. în științe pedagogice, prof. univ.,
Universitatea de Stat din Moldova
ORCHID ID: 0000-0001-9096-621X

Rezumat: Studiul abordează de manieră teoretic-aplicativă esențializată problematica actuală a interculturalității, în general și ale educației interculturale (EIC), în mod particular. Extinderea și fortificarea acestor aspecte în domeniul educației nonformale/învățământului extrașcolar nu este doar o cerință imanentă a mediilor multiculturale, ci și un imperativ pentru fiecare individ, cu diverse nevoi, așteptări și nivel de dezvoltare a competenței interculturale. Se accentuează faptul că oferta educațională formală cu privire la EIC în Republica Moldova este foarte generoasă, dar imposibil de cuprins și de acoperit golurile existente, de aceea educația non-formală ar putea contribui enorm prin sporirea funcționalității practicilor de succes și reducerea acțiunilor artistice, ”folclorizante” nesemnificative, în multe cazuri, pentru a învăța elevii să soluționeze situațiile de problemă, cauzate de diversitatea lumii contemporane.

Cuvinte-cheie: „noile educații”, interculturalitate, competență interculturală, pedagogia diversității, educație nonformală, mediu și leadership incluziv.

CHALLENGES OF INTERCULTURALITY FOR NONFORMAL EDUCATION

Abstract: The study approaches the current issue of interculturality, in general and of intercultural education (ICE), in particular, in an essentialized theoretical-appliative manner. Extending and strengthening these aspects in the field of non-formal education/out-of-school education is not only an immanent requirement of multicultural environments, but also an imperative for each individual, with various needs, expectations and level of development of intercultural competence. It is emphasized that the formal educational offer regarding ICE in the Republic is very generous, but impossible to contain and cover the existing gaps, therefore non-formal education could contribute enormously by increasing the functionality of successful practices and reducing artistic, "folklorizing" actions ” insignificant, in many cases, to teach students to solve problem situations, caused by the diversity of the contemporary world.

Keywords: "new educations", interculturality, intercultural competence, pedagogy of diversity, non-formal education, environment and inclusive leadership.

Introducere

Interculturalitatea și, implicit, educația interculturală, au devenit prezențe semnificative în contextul socio-educational, la nivel național și global. Factorii multipli care au favorizat globalizarea la început de mileniu 3 se multiplică și se diversifică, iar educația la toate nivelele urmează să răspundă în mod prompt și adecvat provocărilor cu care se confruntă actorii din domeniu. Soluții unice la problematica diversității lumii contemporane nu pot exista, dar parametri legali, teoretici, bunele practici și recomandările acționale devin tot mai numeroase și posibil de adaptat/valorificat la medii locale specifice.

Politicile internaționale la capitolul dat au evoluat foarte mult și au răspuns cu profesionalism și responsabilitate la conflictele din spațiile multiculturale din diverse colțuri ale planetei. Nici politicile și practicile naționale nu au rămas mult în urmă, ratificându-se principalele documente și convenții internaționale și elaborându-se strategii locale multiple. Toate acestea însă nu au putut contribui la aplanarea/soluționarea conflictelor cauzate de diversitatea politică, socială, religioasă, etno-lingvistică etc. și eludarea războaielor și a catastrofelor umanitare.

Respectiv, din partea profesioniștilor în domeniul educațional, se așteaptă în continuare demersuri pedagogice extinse și aprofundate pe toate dimensiunile tradiționale ale educației (intelectuală, morală, estetică, tehnologică, fizică, religioasă și sexuală), dar și în domeniul „noilor educații”, „ca răspuns la problematica lumii contemporane” [21], la nivel formal, non-formal și informal. Astfel, învățământul public de ordin formal, abordează problemele enunțate anterior, atât prin discipline obligatorii, cât și opționale, prin teme și module distincte, dar și în mod infuzional, iar ofertele propuse de autoritățile oficiale și de sectorul asociativ prin proiectele numeroase, sprijinite inclusiv la nivel internațional, s-au dezvoltat enorm. Deoarece multe dintre inițiativele din proiecte, care au adus schimbări semnificative în dezvoltarea competenței interculturale și în comportamentul mai multor generații, fiind instituționalizate, nu au fost și nu sunt pe deplin valorificate, ne propunem să sensibilizăm factorii de decizie și practicienii din diferite instituții extrașcolare să „profite” de manieră pro-activă de multitudinea de materiale de EIC elaborate, pilotate și recomandate de ministerul de profil, spre utilizare în învățământul formal, valorificându-le în mod creativ, conform nevoilor contextuale.

Repere conceptuale

Prima apariție a termenului „educație interculturală” în Europa datează din 1983, când miniștrii europeni ai educației, la o conferință de la Berlin, într-o rezoluție pentru școlarizarea copiilor imigranți, au evidențiat dimensiunea interculturală a educației. Unul dintre mandatele educației interculturale este de a promova dialogul intercultural, adică dialogul „deschis și respectuos” și care are loc între indivizi sau grupuri „cu origini și moșteniri etnice, culturale, religioase și lingvistice diferite, pe baza înțelegerii reciproce și respect” (Consiliul Europei 2008). Astfel de medii și moșteniri formează iden-

tități culturale, care nu se limitează la cele etnice, religioase și lingvistice, deoarece cultura este un concept mai larg care include mai multe straturi, cum ar fi experiență, interes, orientare către lume, valori, dispoziții, sensibilități, limbi de comunicare și discursuri publice. Pe măsură ce identitățile culturale sunt multistratificate, la fel este și diversitatea culturală și, prin urmare, devine o provocare pentru educatori și cercetători să o abordeze. Pe baza mai multor cercetări se afirmă că „educația interculturală își propune să sublinieze natura dinamică a diversității culturale ca un amestec instabil de asemănare și alteritate” [19]. Această provocare se referă la conceptul dinamic al culturii în sine, ca fiind construită social și modelată și remodelată în mod continuu prin interacțiuni comunicative

Deoarece EIC face parte din pletora semantică a „noilor educații”, vom insista în mod sintetic asupra conceptului dat. Fiind lansat de UNESCO și devenind consacrat în uzul pedagogic românesc grație profesorului român G. Văideanu, acestea se referă la anumite dimensiuni noi, acoperite tangențial de laturile tradiționale ale educației și anume: *educație pentru mediu, sau educația ecologică; educație pentru schimbare și dezvoltare; educație pentru tehnologie și progres; educație pentru mass-media; educație pentru populație; educație pentru pace și cooperare; educație pentru democrație; educația sanitară modernă* [21]. Ulterior, Comisia Europeană a adoptat o serie de recomandări cu privire la promovarea în fiecare dintre statele-membre a unui învățământ, care cuprinde nu numai structural, dar și în curricula conținuturile educaționale, elementele conexe și cele care coincid. În acest context, compatibilitatea eficientă a sistemelor de învățământ ale statelor-membre ar duce la inițierea unor activități în fiecare țară, concepute pe baza realizării corelate a tuturor obiectivelor educaționale, desemnate prin termenul „noi educații” cu obiectivele educației naționale. Este vehiculat și recunoscut că termenul „noile educații” semnaleză faptul că în a doua jumătate a secolului XX, au apărut probleme la scară planetară care cer și soluții oferite de sistemele de educație. Astfel, domeniul dat s-a extins prin: *educație economică; educație pentru familie; educație pentru toleranță; educație interculturală; educație pentru libertate, educație anti-drog/antifumat/antialcoolism* etc. Constatăm, în acest sens, că axiologia educației la nivel de legi, teorii și conținuturi inclusiv se îmbogățește din ce în ce mai mult. În același timp, spațiul educației este ghidat de trecerea de la clasicul model pluridisciplinar la cel interdisciplinar. Prin urmare, s-ar putea afirma că „noile educații” reprezintă nu numai răspunsul dat prin politici educaționale la problemele cu care se confruntă lumea contemporană, dar sunt și o valoare importantă în unitatea cultural-spirituală a lumii moderne, aspect fundamental al procesului de globalizare [2, p.43]. În literatura de specialitate sunt menționate posibilitățile de abordare/implementare a „noilor educații” în planurile de studii: în cadrul de discipline școlare distincte: modulară, infuzională și transdisciplinară – toate aceste modalități sunt promovate de Curriculumul Național din R. Moldova, devenind destul de mult practicate, în mediul educațional, cu anumite excepții, lacune, bineînțeles.

Codul Educației al Republicii Moldova, include în articolul 6, pe lângă alte principii explicite în problematica dezbătută de noi, un articol crucial relativ la idealul educațional al școlii din Republica Moldova, care „constă în formarea personalității cu spirit de inițiativă, capabile de autodezvoltare, care posedă nu numai un sistem de cunoștințe și competențe necesare pentru angajare pe piața muncii, dar și independență de opinie și acțiune, fiind deschisă pentru *dialog intercultural* în contextul valorilor naționale și universale asumate” [5].

Pentru a înțelege mai profund aria semantică a EIC, este necesară și clarificarea dihotomiei *multiculturalitate versus interculturalitate*. Or, în contextul actual al globalizării, mediul nostru cultural suferă schimbări și devine din ce în ce mai divers, diversitatea culturală devenind o condiție esențială în societate, care trebuie dezvoltată și gestionată corespunzător, pentru a evita problemele de înțelegere și toleranță ce pot duce la probleme, precum discriminarea, xenofobia, stereotipurile ș.a. În principiu, nu există o cultură mai bună decât alta. Dimpotrivă, o cultură evoluează atunci când interacționează cu alte culturi care pot proveni din contexte lingvistice și socio-culturale diferite. Cu toate acestea, este important ca acest contact să aibă loc într-un mod respectuos, cu luarea în considerare a trăsăturilor specifice fiecărei culturi și aici intervine noțiunea generică de interculturalitate (cu accent pe interacțiunea constructivă, marcată de atitudini pozitive), care trebuie educate și promovate la nivel de sistem și proces socio-educational [4].

În Republica Moldova, EIC s-a lansat masiv în domeniul educației formale, dar, cu toate succesele și inițiativele inovative din ultimul timp, conexiunea dintre educația formală și non-formală la capitolul EIC nu întotdeauna este vizibilă și funcțională, completarea reciprocă a acestora, conjugarea articulată a eforturilor, la nivel de politici și practici urmează a fi optimizată. Or, conform prevederilor MEC, caracteristica definitorie a educației non-formale este aceea că este un plus, o alternativă și/sau o completare a educației formale în cadrul procesului de învățare pe tot parcursul vieții a indivizilor, garantând dreptul de acces la educație pentru toți. Educația non-formală poate acoperi programe de EIC care contribuie la alfabetizarea și educația tuturor actorilor sociali [Cf. 14]. Opțiunea noastră de bază și mesajul-cheie, pe care îl transmitem și îl argumentăm, constă în faptul că oferta amplă de discipline opționale din învățământul general, inclusiv cea recomandată de MEC, ar fi bine să fie extinsă și valorificată de educația nonformală și învățământul extrașcolar, or, acestea se pot realiza cu succes și în afara școlii, în instituții specializate sau prin alte activități diverse, ca modalitate de a dezvolta CIC, în colaborare cu alți copii și tineri, dar și cu adulții din comunitate. **Desfășurate** în grup sau individual, în instituții extrașcolare de stat și private (centre, palate, case de creație, cluburi de creație tehnico-științifice, centre ale tinerilor, școli sportive de agrement, școli de muzică etc.), prin activități educative specifice, de către cadrele pedagogice în colaborare cu familia, unitățile socio-culturale, mass-media, organizații de copii și tineret – EIC poate și trebuie să fie diversificată și dezvoltată nu doar prin activități artistice, „de

scenă”, ci și prin varii demersuri pedagogice funcționale și relevante, adaptate la nevoile și specificul grupului-țintă *aici și acum*.

Conform unei definiții comune *competența interculturală* (CIC) include un ansamblu de cunoștințe, abilități și atitudini, care se mobilizează pentru a soluționa diverse situații de problemă din mediile multiculturale. O sursă de referință, care merită să fie valorificată și în învățământul extrașcolar, prin abordarea multiaspectuală ale valențelor nonformale deosebite ale EIC este Auxiliarul didactic „Competența interculturală”. Aici se propun o diversitate largă de idei teoretice, dar mai mult aplicative, posibil de utilizat, începând cu grădinița și finalizând cu practicile pedagogice universitare. Or, „demersurile disciplinelor școlare includ resorturi interculturale polivalente” [8, p. 9].

Astfel, vom contribui la practicarea la scară largă a *pedagogiei diversității*, ca set de principii ce pune în valoare legătura naturală și inseparabilă dintre cultură și cogniție, recunoscând rolul critic pe care îl joacă cultura în procesul de predare-învățare. Profesorii incluzivi din punct de vedere cultural observă modelele comportamentale culturale ale copiilor, pentru a identifica competențele și abilitățile culturale individuale și de grup; și folosesc aceste cunoștințe pentru a-și ghida deciziile de predare. În concluzie, autorul conceptului evidențiat mai sus cere ca profesorii să ia în considerare importanța de a deveni conștienți de obiceiurile lor de gândire și îi încurajează să înceapă și să evolueze într-un educator competent din punct de vedere cultural [13] și intercultural (n.n.).

Or, *mediul multicultural incluziv*, constituit în grădiniță/școală, în clasă, în centre de educație nonformală/comunitare sau aula universitară poate avea succes numai atunci când toți copiii/elevii/studentii/adulții simt că fac cu adevărat, parte dintr-o comunitate. Acest lucru se poate produce prin discuții deschise și sincere despre diferențe, prin înțelegerea și respectarea oamenilor cu varii abilități și din toate mediile. Un mediu incluziv este unul în care toată lumea se simte apreciată. EIC contribuie foarte mult la optimizarea educației sociale, care „reflectă un proces de asimilare a modelelor culturale, a credințelor și, mai ales, a sistemului de valori sociale, de atașare la grupul social și de disciplinare integrativă a individului” [16, p.19]. Îndemnul reiterate de promotorii stării de bine în școală și în viața cotidiană includ crearea unor medii calde și echilibrate de educație/dezvoltare, or aici „nu este doar un loc destinat predării, ci și spațiul în care aduci magia învățării” [8, p.171]. Iar această „magie” se poate simți, doar prin exploatarea creativă și colaborativă a metodologiei educaționale incluzive.

Un alt concept mai recent, care favorizează pe larg EIC, este *leadershipul incluziv*, care apare ca o capacitate unică și critică, ajutând instituțiile să se adapteze la clienți, piețe, idei și talente diverse. Cercetările au constatat că *liderii incluzivi* împărtășesc un grup de trăsături specifice, precum: implicarea articulată ca angajament autentic față de diversitate, care provoacă status quo-ul; îi țin în vizor pe ceilalți și fac din diversitate și incluziune o prioritate personală; sunt modești în ceea ce privește capacitățile, recunosc greșelile și creează spațiu pentru contribuția altora; conștientizează părtinirea, neascunzând vulnerabilitățile personale, precum și defectele sistemului; lucrează din greu pentru

a asigura meritocrația; manifestă curiozitate față de ceilalți, care demonstrează o mentalitate deschisă și preocupare profundă față de alți; ascultă fără a judeca și caută, cu empatie, să-i înțeleagă pe cei din jur; au inteligența culturală: sunt atenți la culturile altora și se adaptează după cum este necesar; colaborează eficient; îi împuternicesc pe ceilalți, acordă atenție diversității de gândire și siguranței psihologice, concentrându-se pe coeziunea echipei [Cf.3]. Am insistat *in extenso* asupra semnificațiilor leadership-ului incluziv, deoarece suntem încă în proces de edificare și aplicare a acestuia. Căci crearea *societății incluzive, cu cetățeni responsabili și promotori ai păcii și toleranței*, este, în ultimă instanță finalitatea tuturor tipurilor și dimensiunilor educației, iar conjugarea eforturilor personale, instituționale și comunitare ar putea aduce plus-valoare de conștiință și comportament, de relaționare și coeziune socială vizibilă și motivantă a unor personalități cu competențe culturale și interculturale în acțiune.

Aspecte praxiologice. Un document reglator pentru ameliorarea continuă a practicilor educaționale incluzive este planul-cadru de învățământ, în general, noi însă ne vom referi la cel curent, pentru anii 2023-2024, care propune o listă de discipline obligatorii ce valorifică EIC, în primul rând disciplinele socio-umanistice, dar și un șir de opționale [18]. Discutând cu mai multe cadre didactice din câteva raioane referitor la alegerea opționalelor, învățătoarele ne-au mărturisit că părinții optează mai multe pentru matematică distractivă, robotică, lectură, unde temele de EIC se abordează sporadic și tangențial, decât pentru obiecte opționale specifice de EIC, precum sunt cele analizate de noi. Ca metodă de cercetare la capitolul dat am folosit, pe lângă analiza actelor normative curente și a paginilor web cu bune practici recunoscute la nivel național, inclusiv studiul de caz referitor la experiențele unei organizații nonguvernamentale, cu 25 de ani experiență în domeniul educațional – Centrul Educațional PRO DIDACTICA. Pe pagina web a Asociației în cauză veți găsi numeroase inițiative și surse de educație interculturală, cu discipline obligatorii și opționale, pentru actorii educației de la toate nivelurile. Ca rezultat al proiectelor, profesorii, elevii, studenții și alți actori ai educației pot folosi o listă impresionantă de auxiliare didactice la temă, unele disponibile pe hârtie în bibliotecile școlare, altele s-au publicat și în format on-line, pe adresa: <https://prodidactica.md/biblioteca-pro-didactica-on-line/>. Ne referim aici, în primul rând, la opționalele autorizate și recomandate de MEC, elaborate cu implicarea unor echipe performante de profesori școlari și universitari - <https://prodidactica.md/curricula-opcionale/>. Toate curriculumul, însoțite de proiecte didactice și fișe de lucru pentru fiecare oră, le găsiți pe adresa de mai sus, fiind completate de un site cu materiale didactice (proiecte de lecții, scenarii, resurse audio și video), disponibile pe adresa - <https://red.prodidactica.md/>.

De exemplu, disciplina opțională pentru grădiniță și clasele primare, *Cultura bunei vecinătăți* (CBV) dispune de o concepție integratoare, adaptată și dezvoltată de o echipă de practicieni de la noi, în baza unei inițiative inovative a unui grup de autori din Ucraina, proveniți din Crimeea. Printre principalele rezultate calitative ale proiectelor

dedicate pilotării și ulterior, implementării la scară națională a disciplinei CBV, pe parcursul a peste 10 ani, menționăm: primul și unicul obiect de educație interculturală în planul cadru pentru clasele primare din R. Moldova; unica disciplină cu obiective și conținuturi similare predată în toată țara, inclusiv zona transnistreană, în limbile română și rusă; colaborare eficientă în predare-învățarea disciplinei cu Ministerul Educației și Cercetării și cu reprezentanții OLSDÎ; proiect credibil pentru diverși parteneri de dezvoltare, deschiși spre conectarea directă a educației interculturale cu educația pentru pace, pentru bună înțelegere și dezvoltare, pentru democrație etc. De asemenea disciplina dată este asigurată integral cu Curriculum, aprobat de Consiliul Național pentru Curriculum, cu Ghid metodologic, Caiete pentru elevi la fiecare clasă, în limbile română și rusă, cu multiple materiale didactice ajutătoare, inclusiv audio și video, disponibile digital, ca resurse educaționale deschise. [<https://drive.google.com/drive/folders/1Q9nb4X6IySXXztqdog7TWu9ObetLRx5>] De aceeași manieră, sunt elaborate și celelalte discipline opționale, posibil de extrapolat și de adaptat la educația nonformală: *Educație pentru toleranță; Educație pentru dezvoltarea comunității; Integrare europeană pentru tine; Educație pentru echitate de gen și șanse egale; Să ne cunoaștem mai bine (educație interculturală prin intermediul literaturii etniilor conlocuitoare în R. Moldova (română, ucraineană, rusă, găgăuză, bulgară); Educație interculturală; Management intercultural* ș.a.

Dezvoltarea competenței interculturale în învățământul superior s-a realizat de către CE PRO DIDACTICA în parteneriat cu 6 universități cu profil pedagogic pe parcursul a 6 ani (2018-2023), prin proiectul sprijinit de Fundația pentru copii „Pestalozzi” din Elveția - <https://eic.prodidactica.md/>. Rezoluția Conferinței de bilanț a fazei a doua a proiectului subliniază următoarele rezultate principale, care ar putea să motiveze factorii de decizie din educația extrașcolară să desfășoare mai multe activități de EIC și să implice tinerii specialiști, dar și să fortifice parteneriatele cu instituțiile de învățământ superior. Trecem în revistă rezultatele calitative mai relevante; predarea disciplinei de EIC la nivel universitar pentru toate facultățile cu profil pedagogic, în baza rezultatelor primei faze a proiectului (Ordin MEC nr.1198 din 02.11.2020); formarea cadrelor manageriale și didactice pentru dezvoltarea complexă a competenței interculturale; elaborarea și editarea de curricula EIC, ghiduri metodologice, suporturi de curs și culegeri de instrumente de evaluare și monitorizare a competenței interculturale la copii, elevi și studenți, ca resurse valoroase la nivel instituțional și național; pilotarea curricula și a celorlalte piese curriculare, în vederea îmbunătățirii continue a conținutului curricular, dar și a dezvoltării CIC la actorii educaționali; îmbunătățirea demersurilor EIC în cadrul practicilor pedagogice, care a reflectat plener angajamentul în oferirea unei educații de calitate; activitatea Centrelor de Resurse Didactice în EIC reprezintă o sursă vitală pentru practicieni, evidențiindu-se necesitatea extinderii și consolidării acestor centre; schimburile interculturale în orașelul copiilor Trogen din Elveția se relevă ca exemple de practici inovatoare de EIC pentru copii și adolescenți, apreciindu-se impactul lor pozitiv asu-

pra dezvoltării libere a personalității participanților, dar și asupra comunităților, în ansamblu; evaluarea competenței interculturale la studenți a scos în evidență succese, dar și dificultăți, provocări, care necesită atenție suplimentară și dezvoltare continuă [20].

Concluzii și perspective. Oferta educațională este complexă, precum am subliniat și am argumentat în cuprinsul studiului nostru, dar inițiativa extinderii și aprofundării EIC depinde pornește de la managerii, educatorii, părinții implicați și interesați de educația nonformală. În cadrul demersurilor educaționale extrașcolare este nevoie de foarte multă creativitate din partea educatorilor, iar îndemnul unor psihologi de talie internațională într-un bestseller: „Fiți serioși și jucăuși, practici și romantici, sensibili și puternici, visători și muncitori” [15, p. 236] este demn de toată atenția, fiindcă „avem nevoie de experiențe noi și neobișnuite pentru a gândi altfel” [Ibidem, p.122] Alegerea părinților și a copiilor în domeniul educației nonformale este definitorie; activitățile propuse urmează să aibă un pronunțat caracter practic, iar beneficiarii își doresc să resimtă utilitatea achizițiilor dobândite. Existența unui mediu de învățare protector, diversificarea ofertelor și implicarea activă a subiecților în proces sporește atractivitatea centrelor specializate. Ceea ce este încă puțin valorificat, după noi, este colaborarea cu diverse centre de educație a adulților, parteneriatele funcționale cu acestea, precum se practică în diverse țări europene, inclusiv în Spania.

Bibliografie:

1. BACIU, S. SHAPIRO, S. Profesorul din tine. O călătorie conștientă spre starea de bine. Cluj-Napoca: Studio Impress Design. 2020. 314 p. ISBN 978-973-0-31640-2.
2. BĂLAN, M., STĂNESCU, M. The „new education” in the knowledge-based society. În: Realizarea de sine - adaptare și integrare socială. Volumul I, 2019, Conferința „Realizarea de sine - interpretări psihologice și educative”, Chișinău, 30 octombrie 2019, p. 45-46.
3. BOURKE, J., TITUS, A. The Key to Inclusive Leadership. Available: <https://hbr.org/2020/03/the-key-to-inclusive-leadership>. [Accessed: 9.01.2023]
4. BRICENO, G. V. Interculturality. Available: <https://www.euston96.com/en/interculturality/#:~:text=> [Accessed: 8.01.2024]
5. Codul Educației al Republicii Moldova (2014, actualizat: 2023. Disponibil: https://lege.md/act/codul_educatiei. [Accesat: 15.01.2024]
6. Cultura bunei vecinătăți. Disciplină opțională de educație interculturală pentru grădiniță și clasele I-IV. Disponibil: https://prodidactica.md/wp-content/uploads/2017/10/Curriculum_CBV_RO.pdf. [Accesat: 14.01.2024]
7. GORAȘ-POSTICĂ, V.(coord.) Educație pentru toleranță. Chișinău: CE PRO DIDACTICA, 2005. 92 p. ISBN 9975-9850-3-3. Disponibil: <https://prodidactica.md/wp-content/upload/2018/06/COEducatie-pentru-toleranta.pdf>. [Accesat: 14.01.24]
8. GORAȘ-POSTICĂ, V. Competența interculturală: funcționalitate conceptual-practică În: Competența interculturală. Auxiliar didactic. Chișinău: CE PRO DIDAC-

- TICA, 2015. 172 p. ISBN 978-9975-3013-6-7. Disponibil: https://prodidactica.md/wp-content/uploads/2017/07/Competenta_Interculturala.pdf. [Accesat: 14.01.2024]
9. GORAȘ-POSTICĂ, V. (coord.) Să ne cunoaștem mai bine. Educație interculturală prin intermediul literaturii etniilor conlocuitoare în R. Moldova (română, ucraineană, rusă, găgăuză și bulgară). Disponibil: <https://prodidactica.md/wp-content/uploads/2018/06/COeducatie-alteritate-Ro.pdf>. [Accesat: 9.01.2023]
  10. GORAȘ-POSTICĂ, V. (coord.) Integrare europeană pentru tine, tinere. Disponibil: <https://prodidactica.md/wp-content/uploads/2016/11/Integrare-European%C4%83-pentru-tine-Tinere.pdf>. [Accesat: 15.01.2024]
  11. GORAȘ-POSTICĂ, V. (coord.) Integrare europeană pentru tine. Disponibil: <https://prodidactica.md/wp-content/uploads/2017/07/CO-Integrare-European%C4%83-pentru-Tine.pdf>. [Accesat: 15.01.2024]
  12. HANDRABURA, L., GORAȘ-POSTICĂ, V. Educație pentru echitate de gen și șanse egale. Chișinău: CE PRO DIDACTICA, 2018. 166 p. ISBN: 978-9975-4485-5-0.
  13. HERNANDEZ, R. What Is Diversity Pedagogy? *Multicultural Education*, v16 n3 p11-17. Spr. 2009. Available: <https://eric.ed.gov/?id=EJ847137#:~:text=Diversity%20Pedagogy%20Theory%20%20>. [Accessed 12.01.2024]
  14. Învățământul extrașcolar. Disponibil: <https://mecc.gov.md/ro/content/invatamintul-extrascolar>. [Accesat: 12.01.2024]
  15. KAUFMAN, S. B., GREGOIRE, C. Făcut pentru creație. Descoperă misterele minților creative. București: Publica, 2016. 306 p. ISBN 978-606-722-201-2.
  16. MOGĂLDEA, Iu. Mediul școlar ca factor al educației sociale în învățământul școlar. Rezumatul tezei de doctor în științele educației, Chișinău, 2024.
  17. Nonformal education. Available: <https://uis.unesco.org/en/glossary-term/non-formal-education>, Apud ISCED 2011, <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard>. [Accessed: 11.01.2024]
  18. PLANUL-CADRU pentru învățământul primar, gimnazial și liceal, anul de studii 2023-2024, Chișinău: Ministerul Educației și Cercetării. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordin_si_plan_cadru_2023-2024.pdf. [Accesat: 16.01.2024]
  19. RAPANTA, CH. & TROVÃO, S. Intercultural Education for the Twenty-First Century: A Comparative Review of Research. Available: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-71778-0_2, p.9-10. [Accessed: 10.01.2023]
  20. Rezoluția Conferinței de bilanț a proiectului „Promovarea și dezvoltarea EIC în formarea inițială a cadrelor didactice”. Disponibil: <https://prodidactica.md/rezolutia-conferintei-de-bilant-a-proiectului-promovarea-si-dezvoltareaeducatiei-interculturale-in-formarea-initiala-a-cadrelor-didactice-faza-a-2-a/>. [Accesat: 15.01.2024]
- Văideanu, G. Educația, la frontiera dintre milenii. București: Politică, 1988. 326 p.

INSTITUȚIONALIZAREA EDUCAȚIEI NONFORMALE. STUDIU DE CAZ: CRCT ARTICO

Ludmila BOTNAR,
directoare a Centrului Republican
pentru Copii și Tineret ARTICO,
doctorandă, Universitatea Pedagogică de Stat
„Ion Creangă” din Chișinău
ORCID: 0000-0002-3730-0141
E-mail: ludmila.botnar@artico.md

Rezumat: *Lucrarea abordează problema instituționalizării educației nonformale pe modelul învățământului extrașcolar. Sunt analizate elementele de management, curriculare și axiologice, aplicate în cadrul Centrului Republican pentru Copii și Tineret ARTICO, Chișinău. În societatea contemporană, instituționalizarea educației nonformale reprezintă o necesitate în scopul asigurării formabililor cu niște condiții optime procesului de instruire și socializare, iar formalizarea sau instituționalizarea educației nonformale trebuie realizate cu mare atenție, pentru a nu admite îngrădirea libertății umane, temperarea spiritului creativ și instalarea arbitrilor formal.*

Cuvinte-cheie: *educație nonformală, învățământ extrașcolar, Centrul Republican pentru Copii și Tineret, instituționalizare, valori, curriculum.*

INSTITUTIONALIZATION OF NONFORMAL EDUCATION. ARTICO CASE STUDY

Summary: *The paper addresses the issue of the institutionalization of non-formal education on the model of extracurricular education. The management, curricular and axiological elements, applied within the Republican Center for Children and Youth ARTICO, Chisinau, are analyzed. In contemporary society, the institutionalization of non-formal education is a necessity in order to provide trainees with some optimal conditions for the training and socialization process, and the formalization or institutionalization of non-formal education must be carried out with great care, in order not to allow the restriction of human freedom, the tempering of the creative spirit and the installation of the referee formal.*

Keywords: *non-formal education, extracurricular education, Republican Center for Children and Youth, institutionalization, values, curriculum.*

În Republica Moldova, educația a primit o semnificație din ce în ce mai mare, în ultimele trei decenii, datorită faptului că a fost supusă transformărilor majore, provocate de crize economice, mutații social-politice, migrația forței de muncă ș.a, care au făcut ca educația formală să nu mai fie suficientă, formarea elevilor pe parcursul școlarizării doar într-un mediu instituțional formal să nu mai poată asigura satisfacția nevoilor individului dar și a societății în genere [1].

Contextul dat a favorizat implicarea tot mai accentuată a educației nonformale, care a venit să complimenteze și să extindă valențele și oportunitățile educației formale, propunându-și să extindă orizontul de cunoaștere al elevilor, să creeze condiții optime pentru dezvoltarea personală a individului, să asigure un cadru adecvat de formare a competențelor și de manifestare a intereselor și talentelor acestora.

Educația nonformală a elevilor în R.Moldova poate fi definită, din aspect istoric, ca păstrare și dezvoltare a unor tradiții și experiențe ale educației artistice extrașcolare din trecut, care erau puternic susținute de stat și din aspectul actual promovat de Consiliul Europei și Uniunea Europeană, care prevede educația nonformală, ca formă și mijloc de educație pe parcursul întregii vieți cu implicarea mai mică a statului, însă cu susținerea puternică prin crearea condițiilor la nivel local de dezvoltare a acestui subsistem al educației.

Această formă de educație include diverse activități, precum cursuri de formare, ateliere, evenimente culturale și programe comunitare. Iar, Planul-cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal pe anul de studii 2023-2024 se referă la o listă deschisă de activități extrașcolare, din perspectiva formei de organizare: cor, cerc de dans, orchestre, artă decorativă aplicată, design, ikebana, artizanat, pictură, grafică, activități de cercetare la disciplinele școlare etc. [7].

Educația extrașcolară, de natură nonformală, mediază raportul beneficiarului cu societatea, asigurând asimilarea unor valori și modele culturale, în scopul adaptării la cerințele și la solicitările vieții sociale. Scopul fundamental al educației extrașcolare, ca activitate socială, constă în formarea și transmiterea unei anume experiențe de viață către un subiect uman care este angrenat într-un mecanism de influențare sistematică și conștientă, în conformitate cu finalitățile urmărite prin scopuri și idealuri colective și individuale.

Rolul social pe care îl are educația extrașcolară, este acela prin care se urmărește dezvoltarea continuă a unor calități umane specifice și explorarea de noi orizonturi de cunoaștere de către copii și tineri. Este valorificată atitudinea activă a copilului sau tânărului față de propria împlinire, dar și simțul responsabilității pentru generațiile viitoare, exprimat prin intenția și preocuparea permanentă de a transmite urmașilor idealul educației extrașcolare, acela de „a fi” și „a deveni”.

În documentele de politici și curriculare privind educația extrașcolară în Moldova găsim următoarele referințe cu privire la funcțiile educației extrașcolare:

- „Poziționarea socială a educației extrașcolare constă în aceea că, prin funcțiile sale, ea urmărește stabilirea unui echilibru dinamic între personalitate și societate, condiție indispensabilă atât pentru existența și dezvoltarea societății, cât și a fiecărui individ în parte”[2, p. 30].
- „Educația și învățământul extrașcolar al elevilor reprezintă un sistem (subsistem) educațional și realizează aceleași funcții generale, ca și educația formală, însă într-o formă specifică, asumându-și unele funcții complementare, extinse sau contextuale”[10, p.83].

Funcțiile educației extrașcolare sunt determinate de oscilațiile afilierii educației extrașcolare la educația formală sau educația nonformală: raportată la educația formală, educația extrașcolară are funcțiile generale ale educației, iar raportată la educația nonformală, are funcții de recuperare, complementare și extindere a educației formale. Altă perspectivă asupra funcțiilor educației extrașcolare e data de perspectivele socială, culturologică, axiologică asupra educației extrașcolare.

În concluzie, funcția de extindere a educației extrașcolare, abordată de către Instrumentul european pentru școli, plasează educația extrașcolară în albia învățării pe parcursul vieții, iar noi am stabilit un referențial din trei dimensiuni pentru identificarea funcțiilor educației extrașcolare:

1. Sistemul educațional (funcție complementară, de extindere, de reducere a abandonului școlar, de creștere a accesibilității învățării și a socializării);
2. Beneficiarii educației extrașcolare, copii și tineri între 5-19 de ani (de dezvoltare a intereselor, de socializare, de dezvoltare personală, emoțională, socială, vocațională);
3. Domeniile educației extrașcolare (funcții specifice domeniilor Cultură și Societate, Arte, Știință. Tehnică, Tehnologii, Sport, Turism și Agrement).

În categoria activităților educaționale nonformale se încadrează:

- a) activitățile parașcolare, care se desfășoară în mediul socio-profesional (de exemplu, activitățile educaționale din unități economice sau științifice, activitățile de perfecționare și reciclare profesională);
- b) activitățile perișcolare, care se desfășoară în mediul socio-cultural (de exemplu, activitățile educaționale din teatre, muzee și biblioteci, activitățile de autoinstruire și auto-educație, activitățile din cluburi, cercuri științifice, emisiunile radioului și ale televiziunilor, activitățile de loisir, de divertisment, navigarea pe Internet).

În Republica Moldova, conform raportului de cartografiere a serviciilor de învățământ extrașcolar elaborat de Magenta Consulting, la solicitarea Ministerului Educației și Cercetării, învățământul extrașcolar se realizează în instituții de învățământ primar și secundar general; centre de educație extrașcolară (palate, centre de creație, case de creație, cluburi etc.); instituții de învățământ artistic extrașcolar (școli de muzică, școli de arte,

școli de arte plastice); instituții de învățământ sportiv extrașcolar (școli sportive, școli sportive specializate, școli sportive de măiestrie superioară.); alți prestatori (biblioteci, palate de cultură, centre de tineret, centre comunitare, organizații necomerciale).

Centrul Republican pentru Copii și Tineret „Artico” este o instituție de educație extrașcolară cu misiunea de a realiza și promova educația non-formală prin asigurarea platformelor de dezvoltare pentru copii, tineri, cadre didactice, manageriale, instituționale și alte persoane resursă. Contribuie la dezvoltarea și implementarea politicii statului în domeniul educației copiilor și tinerilor, coordonează activitatea și oferă suport metodologic și de informare instituțiilor ce prestează servicii extrașcolare și extracurriculare copiilor și tinerilor la nivel național

Centrul a fost creat în 2007, prin fuziunea Palatului Național de Creație a Copiilor și Adolescenților, Centrului Tinerilor Turști din Moldova, Centrului Republican al Tinerilor Naturaliști și Centrului de Creație Tehnico-Științifică a Elevilor din Moldova.

Fiecare dintre instituțiile fondatoare a avut istoria sa, cultura sa organizațională, elemente instituționale, preluate de CRCT ATRICO. De exemplu, Palatul Republican al Pionierilor și Elevilor a fost una dintre cele mai mari instituții extrașcolare din Moldova, a fost fondat în anul 1949. În anul 1990 Palatul a devenit Centrul instructiv-educativ și instructiv-metodic, în cadrul căruia funcționau peste 540 de cercuri și secții în care se ocupau circa 7 mii de copii și adolescenți de la 5 până la 18 ani.

De 17 ani, Centrul Republican pentru Copii și Tineret se dezvoltă ca o instituție publică educațional – metodică de învățământ extrașcolar la nivel național, este subordonat Ministerului Educației și contribuie la dezvoltarea și implementarea politicii statului în domeniul educației copiilor și tinerilor.

Centrul își organizează activitatea, asigurând respectarea următoarelor principii fundamentale:

- a) principiul echității – în baza căruia accesul la învățare se realizează fără discriminare;
- b) principiul calității – în baza căruia activitățile de învățământ se raportează la standardele naționale de referință și la bunele practici naționale și internaționale;
- c) principiul relevanței – în baza căruia educația răspunde nevoilor de dezvoltare personală și social-economice;
- d) principiul libertății de gândire și al independenței față de ideologii, dogme religioase și doctrine politice;
- e) principiul incluziunii sociale;
- f) principiul unității și integrității spațiului educațional, eficienței manageriale și financiare;
- g) principiul descentralizării și autonomiei instituționale;
- h) principiul participării și responsabilității comunității, a părinților și a altor actori sociali interesați.

Centrul ce are următoarele obiective:

- a) acordarea de asistență metodică și metodologică instituțiilor de învățământ extrașcolar la nivel național;
- b) coordonarea programelor și proiectelor în domeniul învățământului extrașcolar la nivel național;
- c) implementarea serviciilor de educație extrașcolară și diseminarea bunelor practici la nivel național.

Astăzi, echipa centrului tinde să devină un promotor al bunelor practici în domeniul extrașcolar/nonformal, contribuind astfel, la îmbunătățirea calității serviciilor prestate de către instituțiile de educație extrașcolară din republică, având scopul de a fortifica și coagula comunitatea educațională.

Pentru realizarea scopului său, Centrul își organizează și desfășoară activitatea pe următoarele direcții de activitate:

- a) Dezvoltarea programelor și a cadrului metodologic relevant sectorului învățământului extrașcolar;
- b) Coordonarea organizării și desfășurării activităților extrașcolare la nivel național;
- c) Organizarea și acordarea serviciilor de învățământ extrașcolar.

În dezvoltarea programelor și a cadrului metodologic relevant sectorului învățământului extrașcolar, Centrul are următoarele atribuții:

- a) Elaborează și/sau participă la elaborarea studiilor de analiză și cercetare în domeniul învățământului extrașcolar;
- b) Participă la elaborarea documentelor de politici (strategii, programe), proiectelor de acte normative și regulatorii în domeniul învățământului extrașcolar;
- c) Elaborează și/sau participă la elaborarea programelor, regulamentelor, suporturilor metodologice pentru prestatorii de servicii în domeniul învățământului extrașcolar;
- d) Oferă suport metodologic, informativ și de asistență metodică instituțiilor de învățământ extrașcolar;
- e) Dezvoltă și asigură condiții optime pentru antrenarea cadrelor didactice, specialiștilor din domeniu în activități de dezvoltare profesională și personală;
- f) Dezvoltă capacități umane și metodologice ale instituțiilor de învățământ extrașcolar din Republica Moldova;
- g) Dezvoltă resursele informațional-didactice și tehnico-materiale în domeniu;
- h) Realizează și promovează programe de schimb internațional pentru copii și tineri;
- i) Valorifică capacitățile Centrului ca membru al diferitor structuri internaționale;
- j) Elaborează proiecte și atrage resurse din exterior pentru finanțarea programelor Centrului.

Pe direcția coordonarea organizării și desfășurării activităților extrașcolare la nivel național, Centrul are următoarele atribuții:

a) Constituie un punct de legătură între instituțiile de învățământ extrașcolar și Ministerul Educației al Republicii Moldova;

b) Contribuie la îmbunătățirea calității serviciilor prestate de către instituțiile de învățământ extrașcolar din Republica Moldova, prin suportul metodologic acordat acestor instituții;

c) Stabilește relații de colaborare cu alte instituții pentru copii și tineri;

d) Promovează bune practici de participare și asociere a copiilor și tinerilor;

e) Promovează participarea comunitară și cetățenia activă;

f) Acordă asistență și consultă specialiștii din cadrul administrației publice și instituțiile de învățământ pentru realizarea activităților în învățământul extrașcolar de interes local pentru copii și tineri.

În organizarea și acordarea serviciilor de învățământ extrașcolar, Centrul are următoarele atribuții:

a) Elaborează programe de activitate pentru copii și tineri, specifice serviciilor prestate;

b) Organizează activități educaționale pe interese tuturor copiilor, activități care se realizează în cercuri, formații, echipe, ansambluri cu profil singular sau profiluri integrate; pe grupe de beneficiari începători, avansați și de performanță, în grupuri omogene sau eterogene;

c) Creează oportunități de dezvoltare, informare, formare, consultanță, suport, relaționare, recreere și de organizare a timpului liber prin implicare în activități / proiecte sociale, culturale, sportive și tehnice, concursuri, festivaluri, excursii, etc.;

d) Organizează activități de agrement, spectacole, concerte, tabere, excursii, drumeții, turism;

e) Creează cercuri/ansambluri/grupe de interes pe activități de muzică, dans, teatru, arte vizuale, sport, IT;

f) Organizează și desfășoară concursuri, festivaluri, competiții naționale și internaționale;

g) Organizează și desfășoară activități în învățământul extrașcolar: seminare, conferințe, training-uri, mese rotunde, ateliere, cursuri, stagii, campanii de informare, voluntariat etc.;

h) Organizează și desfășoară acțiuni de voluntariat, campanii de sensibilizare, programe de mobilitate pentru tineri, Consiliul Național al Elevilor;

i) Asigură informarea și documentarea părinților și beneficiarilor (copiilor și tinerilor) prin: pagini WEB, sesiuni informative, rețele de socializare etc.

Beneficiarii Centrului sunt: autoritățile publice locale, instituțiile de învățământ extrașcolar, cadrele didactice și specialiștii în domeniu, tinerii, copiii. Centrul implementează Politica de protecție a copilului prin respectarea procedurilor stabilite de actele normative în vigoare. În antrenarea copiilor și tinerilor în cercurile/ansamblurile/grupele pe

interese se țin cont de corespunderea lor cerințelor de vârstă/ competențelor/ aptitudinilor pentru încadrarea în aceste activități.

Reieșind din complexitatea domeniilor de activitate, Centrul Republican pentru Copii și Tineret ARTICO prestează diverse servicii educaționale care vin să susțină realizarea misiunii instituției.

Cadrul normativ juridic al Republicii Moldova, cât și cel al majorității țărilor cu un parcurs istoric similar nu au definiții explicite ale termenilor de *serviciu public*, *serviciu educațional* și, cu atât mai mult, de *serviciu de educație extrașcolară*. În scopul precizării conținutului acestor termeni, a unei înțelegeri univoce și asigurării unei aplicări uniforme a termenilor în cauză, vom utiliza următoarele definiții, formulate de către autorii Raportului Serviciului educațional extracurricular (2021) [11].

Serviciu educațional – serviciu public ce constă dintr-un ansamblu de activități specializate, desfășurate în cadrul instituțiilor și organizațiilor publice și private și care au ca scop satisfacerea cerințelor educaționale ale individului și ale societății.

Servicii educaționale extrașcolare – ansamblu de activități, programe și resurse ce se realizează în instituțiile de învățământ primar, gimnazial și liceal în afara programului și activității școlare sau în instituții extrașcolare și care au drept scop dezvoltarea potențialului cognitiv, afectiv și acțional al copiilor și elevilor, satisfacerea intereselor și opțiunilor acestora pentru timpul liber.

Serviciile prestate de instituție pot fi clasificate în două categorii:

1. Servicii extrașcolare tip:

- Cercuri;
- Secții sportive.

2. Servicii extrașcolare complementare:

- Atelier de lucru;
- Campanie;
- Competiție;
- Concert;
- Concurs;
- Curs de formare;
- Dezbateri;
- Discuție publică;
- Excursie;
- Expoziție;
- Festival;
- Marș turistic;
- Masă rotundă;
- Școală tematică;
- Sesiune de informare;
- Simpozion;

- Societate științifică;
- Tabără;
- Vizită de studii;
- Alte servicii.

Centrul Republican pentru Copii și Tineret ARTICO, în calitate de instituție educațional-metodică în domeniul educației și învățământului extrașcolar, conștientizează importanța valorilor luând în calcul următoarele aspecte:

➤ Furnizarea de programe educaționale bazate pe valoare (principiul axiologic), cât și identificarea, respectarea și promovarea valorilor instituției.

➤ Delimitarea celor șase valori instituționale de bază, identificate care susțin strategic și oferă context esențial pentru realizarea cu succes a misiunii Centrului Artico, acestea fiind:

Integritate. Acționăm cu integritate și onestitate în conformitate cu cele mai înalte standarde educaționale, profesionale și etice.

Respect. Respectăm și onorăm demnitatea fiecărei persoane, promovăm o comunitate diversă și incluzivă.

Responsabilitate. Acționăm în mod responsabil și suntem responsabili pentru deciziile noastre, acțiunile și consecințele lor.

Descoperire. Creăm noi proiecte/programe, promovăm creativitatea și inovația, în beneficiul comunităților noastre, al societății și al mediului.

Exelență. Ne străduim spre excelență în toate eforturile noastre ca indivizi, instituție și lider în domeniul extrașcolar.

Comunitate. Lucrăm împreună pentru îmbunătățirea instituției noastre, cât și a comunităților cu care interacționăm.

Dezvoltarea caracterului moral al copiilor și al tinerilor constituie prioritatea absolută a oricărui demers educațional, moralitatea fiind o condiție esențială pentru evoluția civilizației, ceea ce constituie un aspect primordial pentru CRCT ARTICO. Comportamentul moral necesită însă empatia și creativitatea celorlalți, astfel că nu putem deveni ființe morale decât asimilându-ne social, prin adaptare la valorile promovate de aceasta.

Învățământul este un subsistem al sistemului global, iar învățământul nonformal/extrașcolar este un subsistem al învățământului național.

În societatea contemporană, instituționalizarea educației nonformale reprezintă o necesitate în scopul asigurării formabililor cu niște condiții optime procesului de instruire și socializare. „Iar formalizarea sau instituționalizarea educației nonformale trebuie realizate cu mare atenție pentru a nu admite îngrădirea libertății umane, temperarea spiritului creativ și instalarea arbitralului formal”

Instituționalizarea este procesul de formalizare a relațiilor sociale, trecerea de la relațiile informale (asocieri, acorduri, negocieri) și activități neorganizate la crearea unor structuri organizatorice cu ierarhie a puterii, reglementarea activităților relevante, anu-

mite relații, legalizarea acestora, dacă posibil și necesar. Organizarea și formalizarea comunicării, relațiilor și activităților le transformă într-o instituție a familiei, școlii, instituțiilor etc. Instituționalizarea este un proces sinergic de tranziție de la fenomene de auto-guvernare și auto-organizare la cele organizate și gestionate.

Potrivit sociologilor, instituționalizarea reprezintă fenomenul și procesul care stabilește modelul de comportament uman. Acest proces a evoluat în timp și a fost influențat de cursul vieții sociale. Sociologul francez Emile Durkheim, susține că fenomenul instituționalizării este caracterizat prin: uniformitatea conștiinței și diviziunea muncii sociale, scriind că, „În primul caz, individul e socializat, căci neavând individualitate proprie, el se confundă cu semenii săi în sânul aceleiași colectiv. În cazul al doilea, individul pentru a avea propria fizionomie și activitate personală care să-l distingă de alții (...), depinde de societatea care rezultă din uniunea indivizilor” [4. p. 268].

Termenul instituționalizare este asociat frecvent cu cel de structură socială, ea fiind explicată ca „un aranjament distinct al instituțiilor”, corelat cu schimbarea socială. În Dicționarul de sociologie „instituția denumește regulile de influențare și control social ale comportamentelor individuale, modelele specifice și stabile de organizare și desfășurare a interacțiunilor dintre indivizi și grupe sociale orientate spre satisfacerea unor nevoi de bază și interese cu importanță esențială, strategică, pentru menținerea colectivităților sociale” [5].

O clasificare etimologică a instituțiilor ne este oferită de Dicționarul Explicativ al Limbii Române, astfel, instituțiile se deosebesc după:

- gradul de reglementare formală a normelor de comportament individual și/sau colectiv – obișnuințe, obiceiuri, legi;
- modul de punere în aplicare și de sancționare;
- instituții formale (bazate pe statute și regulamente);
- instituții informale (cu relații mai relaxate și mai puțin coercitive);
- instituții primare (atribuite în procesul de socializare – familia);
- instituții secundare (create de indivizi, de societate).

O abordare a instituționalizării o găsim în domeniul legislativ cu referire la formele organizatorico-juridice: Codul civil (2002), Legea privind administrația publică centrală de specialitate (2012), Legea privind administrația publică locală (2006).

Potrivit Codului civil, art. 307, „Instituția publică este persoană juridică de drept public care se constituie în baza unui act emis de autoritatea publică și care este finanțată, integral sau parțial, de la bugetul acesteia din urmă. Fondatorul răspunde pentru obligațiile instituției publice în măsura în care patrimoniul acesteia nu este suficient pentru stingerea lor. Instituția publică este în drept să desfășoare activitatea neinterzisă de lege, care ține de realizarea scopurilor prevăzute de lege sau statut” (Codul civil, 2002)

„Fiecare instituție socială are un caracter de fenomen social total și reglementează un anumit domeniu al vieții sociale și în acest scop dispune de resurse specifice. Instituțiile distincte au principii regulative distincte (valori, norme, sancțiuni). În cadrul instituțiilor

formale și secundare se formează grupuri sociale și se constituie roluri pentru îndeplinirea funcțiilor specifice. Îndeplinirea funcțiilor pentru care au fost constituite depinde de calitatea umană a componentelor, precum și de mijloacele materiale de care dispun. Ansamblul elementelor constitutive (valori, norme, sancțiuni, roluri și grupuri sociale specializate, mijloace materiale și tehnice) formează organizarea socială a instituțiilor” [3].

Profesorul Constantin Marin subliniază: „Ca organizație, întreprinderea e formată de o totalitate de oameni în interacțiuni mutuale, de durată și specifice, grupați pentru a atinge un scop determinat în câmpul de producție și de distribuire a bunurilor și a serviciilor... Ca instituție, întreprinderea reprezintă o cristalizare de roluri sociale în scopul satisfacerii unei necesități de bază a societății” [6, p. 37].

Caracterul oficial al instituționalizării este definit de structurile organizaționale pentru desemnarea unei entități sociale în abordare extra economică, în sensul care administrează și gestionează activități fără obiective productive directe [9].

Instituția dispune de o serie de trăsături precum:

- Intenționalitate (Colagiovanni) sau finalitate (Bartoli). Fiecare instituție are în obiectiv acoperirea anumitor necesități sociale.

- Condiționalitate (Weiner, Ross Ashby). Fondarea oricărei instituții comportă respectarea unor angajamente profesionale, unor norme de conduită socială etc. Adică funcționarea instituției este condițională de societate în funcție de necesitățile acesteia. Caracteristica dată mai e calificată și ca distribuirea misiunilor (Bartoli).

- Durabilitate (Bartoli) sau permanentizarea în timp (Aguadero). Instituția, de regulă, se creează pentru un timp indefinit.

- Structuralitate (Colagiovanni). Această caracteristică e examinată prin două filiere: prima - instituția e un ansamblu de elemente, a doua - e o structură integră sau unificată.

- Autoritate ierarhizată (Aguadero). Puterea formală într-o instituție e eșalonată în funcție de structura ei.

- Stabilitate relativă (Colagiovanni). Orice instituție perseverează în conținutul activității sale.

- Natura comunicantă (Scott, 1985: 126). Instituția ca sistem dispune de intrare și ieșire ceea ce asigură conexiune ei interactive cu suprasistemul și alte sisteme.

- Cultura. Această caracteristică fundamentală a instituției e reliefată mai rar de investigatorii de profil. În același timp, instituția elaborează, conservează și promovează un ansamblu de norme, reguli, valori materiale, intelectuale, morale, adică tot ceea ce constituie cultura instituțională fără de care, după cum afirmă Max Weber, instituționalizarea e de neconceput.

În cadrul instituției de învățământ extrașcolar/ nonformal, există un mozaic de logici care influențează acțiunea actorilor educaționali. Logica instituțională stabilește, în esență, „regulile jocului” în instituția de învățământ extrașcolar/ nonformal și oferă principii cu privire la modul în care actorii pot interacționa și desfășura activități, reducând astfel decalajul dintre instituție și beneficiari.

Concepția curriculumului pentru educația și învățământul extrașcolar se axează/ centrează pe educabil și reflectă următoarele demersuri fundamentale:

- Focusarea pe formarea de competențe și orientări valorice care va permite elevilor să-și valorifice interesele, aptitudinile, oportunitățile proprii într-un mod activ și nonformal.

- Corelarea componentelor curriculumului pentru educația și învățământul extrașcolar în raport cu: abordarea psihocentrică și sociocentrică; domeniul și profilul educației extrașcolare (nonformale); funcțiile specifice educației extrașcolare; profilul elevilor și aptitudinile acestora către unul sau alt tip de activitate.

Demersurile curriculare sunt realizate în cele patru domenii ale educației și învățământului extrașcolar: Cultură și Societate; Arte; Știință. Tehnică; Tehnologii; Sport, Turism și Agreement, cu bază axiologică generală și specifică.

În conformitate cu prevederile curriculare, cadrele didactice fac din educația morală transmisă beneficiarilor, un proces de socializare a comportamentelor umane bazate pe valori autentice și dezvoltă virtuțile acestora. Scopul educării în spiritul valorilor morale este acela de a cunoaște valorile morale și de a le valorifica.

Preocuparea primordială a educației extrașcolare este de a cultiva Frumosul, Binele, Adevărul ca valori fundamentale ale omenirii. Educația extrașcolară/ nonformală este un instrument puternic de dezvoltare personală și socială a copiilor și tinerilor, de asemenea, este și un instrument puternic de cultivare a valorilor pe tot parcursul vieții și în contexte diferite de formare. Prin urmare, educația extrașcolară este orientată spre realizarea funcției axiologice a educației prin instrumente specifice domeniilor sale: Cultură și Societate; Arte; Știință. Tehnică; Tehnologii; Sport, Turism și Agreement.

În prezent, educația nonformală constituie sectorul în care sunt analizate premisele teoretice de natură instituțională, aplicabile educației nonformale, ca una dintre formele de organizare a acesteia în societățile democratice. Antrenarea în circuitul instituțional al educației nonformale a generat necesitatea elaborării acestei cercetări.

1. În societatea contemporană, instituționalizarea educației nonformale reprezintă o necesitate în scopul asigurării formabililor cu niște condiții optime procesului de instruire și socializare. „Iar formalizarea sau instituționalizarea educației nonformale trebuie realizate cu mare atenție pentru a nu admite îngrădirea libertății umane, temperarea spiritului creativ și instalarea arbitralului formal”.

2. Principiul calității este principiul de bază care trebuie să orienteze managementul organizațional al instituțiilor de educație extrașcolară.

3. Este necesară dezvoltarea de proiecte metodologice pentru instituțiile extrașcolare în scopul asigurării comunității cu servicii educaționale extrașcolare de calitate.

BIBLIOGRAFIE

1. BLÂNDUL, V. C., Bazele educației nonformale. Cluj-Napoca: MEGA, 2015.

2. Cadrul de referință al educației și învățământului extrașcolar din Republica Moldova/ Nicolae Bragarenco, Alina Burduh, Marina Cosumov [et al.]; coordonatori generali: Natalia Grîu, Valentin Crudu; coordonator științific: Vladimir Guțu; Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova. – Chișinău: S.n., 2020 – 99, p.30.
3. CLĂTICI, O., O abordare sociologică a conceptului de instituție”,
Pe:<https://www.revistadesociologie.ro/pdf-uri/nr.5-6 2001/OLIVIA%20%2>
4. DURKHEIM, E., Diviziunea muncii sociale, București: Antet, 2008. p. 268.
5. Larousse. Dicționar de sociologie, R. Boudon, (red.) București: Univers Enciclopedic, 1993.
6. MARIN, C., Comunicare instituțională. Chișinău: Centrul Tehnologii Informaționale al FJȘC, C.C.R.E. „Presa”, 1998. 185 p. ISBN: 5-85268-263-2.
7. Planul-cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal, anul de studii 2023-2024. Pe: https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordin_si_plan_cadru_2023-2024 aprobat_si_plasat_pe_site
8. RABOCA, H. M., Managementul calitatii. 2012. Pe: https://www.academia.edu/20313283/Curs_Managementul_calitatii_ID
9. CHAVES, N., La imagen corporative. Teoría y práctica de la identificación institucional. 2006.
10. <https://www.schooleducationgateway.eu/ro/pub/resources/toolkitsforschool>
11. https://mecc.gov.md/sites/default/files/studiu_privind_serviciile_extrascolar

FORMAREA CADRELOR DIDACTICE PENTRU ÎNVĂȚĂMÂNTUL ȘI EDUCAȚIA EXTRAȘCOLARĂ: EXPERIENȚE FORMALE, NONFORMALE, INFORMALE*

Liliana POSTAN,

doctor, conferențiar universitar,
Universitatea de Stat din Moldova,

Metodistă principală

Centrul Republicaan pentru Copii și Tineret ARTICO

ORCID ID: 0000-0002-3231-3496

E-mail: cercetareim@gmail.com

Rezumat: *Lucrarea prezintă o analiză a abordărilor și oportunităților de formare profesională continuă a cadrelor didactice din educația extrașcolară. Pornind de la politicile meritocratice în domeniul capitalului uman, reflectăm asupra abordărilor normative, manageriale a capitalului uman în educație. Prin abordarea experiențelor formale, nonformale și informale, analizăm modul în care acestea contribuie la dezvoltarea profesională a cadrelor didactice și la îmbunătățirea calității activităților educaționale extrașcolare.*

Cuvinte-cheie: *educație extrașcolară, formarea cadrelor didactice, educație formală, nonformală, informală, meritocrație, capital uman.*

TRAINING OF TEACHERS FOR EDUCATION AND OUT-OF-SCHOOL EDUCATION: FORMAL, NONFORMAL, INFORMAL EXPERIENCES

Abstract: *The paper presents an analysis of approaches and opportunities for continuous professional training of teachers in extracurricular education. Starting from the meritocratic policies in the field of human capital, we reflect on the normative, managerial approaches to human capital in education. By approaching formal, non-formal and informal experiences, we analyze how they contribute to the professional development of teachers and to the improvement of the quality of extracurricular educational activities.*

Keywords: *extracurricular education, teacher training, formal, non-formal, informal education, meritocracy, human capital.*

Articol realizat în cadrul proiectului de cercetare **Cadrul conceptual, metodologic și managerial al educației nonformale în Republica Moldova.

Politicile de personal ale instituțiilor din sectorul public, printre care sunt și instituțiile de învățământ, tind, la etapa actuală, spre conceptul de meritocrație.

Cercetătoarea, Ina Ceacîr, menționează în studiul „Meritocrația și rolul ei în funcția publică” că, „instituțiile statului ... caută soluții în eficientizarea mecanismelor de evaluare și control a serviciilor prestate către cetățean. În acest context, o deosebită atenție se acordă procesului de formare și perfecționare continuă a resurselor umane. Personalul calificat este promovat și remunerat în baza meritelor. Uneori această promovare este benefică, iar uneori mai puțin” [1].

Meritocrația este un concept care susține că, accesul la poziții sau recompense într-o societate ar trebui să se facă în funcție de meritele individuale, abilitățile și realizările fiecărui individ, în loc de criterii precum originea socială, apartenența la anumite grupuri sau conexiuni personale. Ideea de meritocrație presupune că oamenii ar trebui să fie recompensați sau promovați în funcție de competențe, eforturi și realizări, contribuind astfel la o distribuție echitabilă a oportunităților și recompenselor în societate.

Este un concept de natură liberală, stimulează competiția și trebuie să trateze lucrătorii din perspectiva capitalului or, orice capital se formează, în timp, prin investiții.

Conceptul de capital uman a fost fundamentat în partea a doua a secolului XX, de economiștii americani, laureații premiului Nobel, Th. Schultz și G. Becker, tocmai din perspectiva investițiilor sau a „cheltuielilor de natură să ducă la creșterea gradului de pregătire al unui individ augmentează productivitatea sa și, deci, îi majorează veniturile viitoare – de unde denumirea de „capital uman”” [16].

Iar, conform definiției OCDE, care are ca obiect de activitate identificarea, diseminarea și evaluarea aplicării politicilor publice optime pentru asigurarea creșterii economice, prosperității și dezvoltării sustenabile în rândul statelor membre, precum și la nivel global, capitalul uman constituie „ansamblul cunoștințelor, calificărilor, competențelor și caracteristicilor individuale, care facilitează crearea bunăstării personale, sociale și economice” [12].

Capitalul uman nu se formează unilateral, doar prin cheltuielile sau investițiile persoanelor, în calitatea lor de lucrători, cetățeni, dar prin sinergia investițiilor personale, ale angajatorilor, statului. De asemenea, este contraproductiv când cu referire la lucrători se operează incert, din perspectiva conceptelor forță de muncă, resurse umane, personal, generând incoerență și finalități improprii.

Abordarea formării cadrelor didactice din perspectiva forței de muncă are în vedere deficitul sau excesul lucrătorilor, se referă la totalitatea lucrătorilor sau a angajaților disponibili în sistemul de învățământ, asigură menținerea lor în sistem.

Iar abordarea formării profesionale continue din perspectiva capitalului uman, plasează accentele pe creativitate, unicitate, ce conferă avantaj competitiv instituțional, pe dezvoltarea capacităților de generare a valorii adăugate. Capitalul uman reprezintă abilitățile, cunoștințele, experiența și aptitudinile pe care le dețin cadrele didactice.

Codul educației al Republicii Moldova (2014), operează cu conceptele de resurse umane și personal.

În teoria și practica economică, aceste două concepte sunt definite din perspectiva managementului, ca administrare și gestionare a relațiilor dintre angajatori și angajați la nivelul pieței muncii sau a unei entități.

„Codul educației, în Titlul IX cu referire la resursele umane în sistemul de învățământ legiferează conceptul managerial de dezvoltare profesională a resurselor umane prin stagii în instituții de învățământ și cercetare acreditate, unitatea de estimare fiind durata formării, cuantificată în credite de dezvoltare profesională. Prezumăm că strategiile, legate de resursele umane în sistemul educațional, dezvoltate pentru a pune în aplicare prevederile Codului educației, au la bază filosofia conceptului Dezvoltare a resurselor umane (DPRU). Dezvoltarea resurselor umane reprezintă preocuparea de a îmbunătăți abilitățile intelectuale sau emoționale necesare unui angajat pentru a-și îndeplini mai bine funcția. Scopul dezvoltării resurselor umane este de a spori capacitatea unui angajat de a îndeplini cu succes îndatoriri și responsabilități mai mari, de nivel superior. Autorii R. Mathias și H. J. Jackson (1994) scot în evidență obiectivul de anticipare profesională al conceptului de dezvoltare a resurselor umane.

Dezvoltarea profesională a resurselor umane este o activitate de management și un proces pe termen lung ce include: împărțirea responsabilităților privind dezvoltarea între angajat și organizație; un accent mai mare pe acțiuni orizontale pentru lărgirea lor; folosirea crescândă a îndrumătorilor; pregătirea și perfecționarea profesională continuă; accentuarea rolului managerilor în dezvoltarea personalului. Dezvoltarea profesională a resurselor umane înseamnă mai mult decât obținerea îndemânării și calificării specifice unei anumite profesii. Dezvoltarea resurselor umane trebuie să includă asemenea scopuri cum sunt: schimbarea atitudinii privind implicarea angajaților; sporirea abilităților de a comunica; folosirea celor mai bune judecăți în decizi inovative, motivarea și stimularea muncii prin stabilirea unei corespondențe între investițiile în capitalul uman, politicile legate de structurarea activității de muncă și cele de salarizare [apud 8].

Actualmente, urmărim reconfigurarea politicilor oficiale cu referire la formarea profesională inițială și continuă în domeniul educației. Printre prioritățile Ministerului Educației și Cercetării în domeniul învățământului general, găsim: „Creșterea calității predării prin susținerea profesorilor care activează deja în sistem prin:

- Crearea Institutului Național pentru Educație și Leadership și constituirea unei rețele naționale de 1000 de mentori.
- Acoperirea costurilor de formare profesională și recalificare pentru cel puțin 3000 de cadre didactice.
- Revizuirea formulei de finanțare per elev și acoperirea separată a costurilor pentru gradele didactice.
- Promovarea profesiei pedagogice și protejarea profesorilor de orice formă de violență.

- Debirocratizarea și digitalizarea proceselor din instituțiile de învățământ” [14].
Vom menționa patru surse pentru fundamentarea deciziilor cu referire la formarea cadrelor didactice din învățământul general:

1. Strategia de dezvoltare „Educația 2030” și Programul de implementare a acesteia pentru anii 2023-2025 [7].
2. Lucrarea „Dezvoltarea resurselor umane în educație: de la idei strategice la acțiuni durabile, elaborată de Centrul Educațional „Pro Didactica” [3].
3. Studiul Evaluarea sistemului de formare inițială și formare continuă a cadrelor didactice din Republica Moldova. Institutul pentru Politici și Reforme Europene, 2023 [6].
4. Raportul Serviciii educaționale extracurriculare elaborat de Magenta Consulting la solicitarea MECC [9].

Cu referire la capitalul uman, Strategia de dezvoltare „Educație 2030” estimează următoarele consecințe și riscuri: „Investițiile în educație, care nu asigură un nivel înalt de calitate și funcționalitate a sistemului de învățământ, nu vor asigura nici dezvoltarea durabilă a economiei și nici a societății în general, fiind una dintre principalele vulnerabilități. Fără o salarizare adecvată, atractivitatea ocupației de profesor va rămâne redusă, indiferent de calitatea formării profesionale... Nivelul de competență, motivația și prestația cadrelor didactice, care influențează direct performanța sistemului educațional, respectiv, recrutarea, formarea profesională de calitate, motivarea, dezvoltarea continuă a performanțelor cadrelor didactice reprezintă strategia cheie pentru promovarea educației de calitate. În context, dacă problema resurselor umane nu va fi soluționată prin acțiuni sistematice, cu caracter intersectorial, care să cuprindă toate procesele (recrutare, selecție, integrare, motivare, formare inițială și continuă, evaluare, salarizare), toate categoriile de personal, de la toate nivelurile sistemului (educație timpurie, învățământ general, profesional-tehnic, superior, formarea continuă), sistemul educațional poate intra într-o criză profundă”.

Obiectivele specifice în domeniul formării profesionale continue a cadrelor didactice prevăd:

„Creșterea cu cel puțin 5% anual a valorii totale pentru calcularea mijloacelor financiare aferente sporului de performanță pentru cadrele didactice, manageriale, psihologii școlari, cadrele didactice de sprijin.

Eficiențizarea, până în anul 2023, a rețelei și consolidarea capacităților centrelor de formare continuă a personalului didactic și managerial din perspectiva standardelor de calitate.

Revizuirea, până în anul 2025, a legislației în domeniul formării profesionale continue a personalului didactic (altor specialiști) și managerial în vederea asigurării cu personal calificat și resurse financiare corespunzătoare.

Racordarea ofertei de formare profesională continuă a personalului didactic (alți specialiști) și managerial la nevoile formabililor, astfel încât rata de participare a cadrelor didactice și manageriale la stagii de formare continuă să crească cu 50%.

Dezvoltarea sistemului de management al performanței în cariera didactică și managerială din perspectiva promovării inovațiilor, a excelenței în predare/management, a meritocrației, astfel încât numărul de cadre didactice/manageri cu grade didactice/manageriale, titluri științifice, științifico-didactice să crească cu cel puțin 50%”[7].

În Lucrarea „Dezvoltarea resurselor umane în educație: de la idei strategice la acțiuni durabile” (2016), autorii menționează că, „Sistemul de formare continuă a cadrelor didactice este rigid, ne diversificat, răspunzând cu greu la satisfacerea nevoilor reale de dezvoltare profesională. Se impune urgentarea conceptualizării și implementării sistemului de mentorat, prevăzut de Codul Educației”[3, p. 30-34].

Cel mai recent studiu cu referire la formarea profesională a cadrelor didactice „Evaluarea sistemului de formare inițială și formare continuă a cadrelor didactice din Republica Moldova. Institutul pentru Politici și Reforme Europene”, realizat în 2023 a avut scopul să realizeze o „evaluare a sistemului de formare inițială la nivel ISCED 5-6-7 și a sistemului de formare continuă a cadrelor didactice, într-un moment în care educația din Republica Moldova se află, din nou, la o răscruce”.

Autorii studiului menționează că „Formarea continuă a cadrelor didactice este un sistem funcțional și important în educația din Republica Moldova, pe baza căruia sunt introduse noutățile în domeniul învățământului și care constituie baza avansării profesionale a cadrelor didactice. „Amibițiile” sistemului de formare continuă depășesc cu mult capacitatea de finanțare publică sau privată a acestuia. Conceptual și legislativ, formarea continuă a cadrelor didactice se pare că a luat-o cu mult înaintea celorlalte componente ale sistemului de educație, când ele în mod normal ar trebui să avanseze împreună. Percepția este că de la formarea continuă se cere mult, dar se obține foarte puțin. De aceea, este nevoie de o recalibrare, de o întoarcere la planșa de design”.

Formarea continuă are nevoie de multiple ajustări, pe multiple paliere. Înainte de toate, trebuie (re)argumentată utilitatea ei - cărui scop servește formarea continuă? Apoi, în funcție de răspunsuri, aceasta trebuie corelată cu resursele (financiare, de timp, procedurale) avute la dispoziție”[6, p. 13].

Studiul oferă următoarele recomandări de politici în domeniul formării continue a cadrelor didactice:

- „Conectarea politicilor educaționale pentru un design coerent al formării continue;
- Corelarea reformelor cu resursele și cu capacitatea de implementare a acestora;
- Stabilirea modelului instituțional de dezvoltare profesională continuă a cadrelor didactice;
- Salarizarea corespunzătoare a personalului didactic;

- Redefinirea formării continue a cadrelor didactice în acord cu practicile internaționale;
- Elaborarea standardului ocupațional de formator în educația adulților;
- Elaborarea de metodologii specifice de acreditare a programelor;
- Creșterea eficienței programelor de formare continuă prin simularea lecțiilor și prin exersarea practică a conceptelor;
- Întărirea capacităților locale de suport pentru cadrele didactice;
- Clarificarea statutului formării continue separat de procesul de atestare a gradelor didactice;
- Reducerea numărului de ore, necesar pentru atestare, din programele acreditate;
- Aducerea formării continue de calitate la nivel regional și local;
- Organizarea programelor de formare față în față minim 50% din durata programului;
- Încurajarea participării și recompensarea performanței” [Ibidem, p. 14].

Studiul „Servicii educaționale extracurriculare”, realizat de Magenta Consulting, în anul 2021, denotă interesul MEC pentru educația extrașcolară, organizată în instituțiile de învățământ general, în cercuri de creație, școli de arte:

Cu referire la formarea profesională a cadrelor didactice din domeniul educației extrașcolare, autorii studiului recomandă:

Tabelul 1. Recomandările Studiului „Servicii educaționale extracurriculare”, cu referire la formarea profesională a cadrelor didactice din domeniul educației extrașcolare, 2021

Dezvoltarea resurselor umane ce prestează servicii de educație extrașcolară în instituțiile de învățământ primar și secundar general	Excluderea practicilor de desemnare a conducătorilor de cercuri și secții sportive școlare doar în baza criteriilor de completare/ suplimentare a sarcinilor didactice ale angajaților din instituțiilor de învățământ primar și secundar general. Actualizarea regulamentelor de evaluare și de atestare a cadrelor didactice și a celor de conducere prin includerea în ele a unor stipulări ce ar reflecta specificul activităților de educație extrașcolară din instituțiile de învățământ primar și secundar general. Elaborarea, autorizarea și implementarea programelor de studii universitare de masterat și a programelor de formare continuă în domeniul educației extrașcolare din instituțiile de învățământ primar și secundar general
--	--

Dezvoltarea resurselor umane din centrele de educație extrașcolară	Actualizarea regulamentelor de evaluare și de atestare ale cadrelor didactice și ale celor de conducere prin includerea în ele a unor stipulări ce ar reflecta specificul activităților din centrele de educație extrașcolară. Elaborarea, autorizarea și implementarea programelor de studii universitare de masterat și a programelor de formare continuă în domeniul educației și învățământului extrașcolar
Dezvoltarea resurselor umane din instituțiile de învățământ artistic extrașcolar	Dezvoltarea resurselor umane din instituțiile de învățământ extrașcolar Actualizarea regulamentele de evaluare și de atestare a cadrelor didactice și a celor de conducere prin includerea în ele a unor stipulări ce ar reflecta specificul activităților din instituțiile de învățământ artistic extrașcolar. Elaborarea, autorizarea și implementarea programelor de studii universitare de masterat și a programelor de formare continuă în domeniul învățământului artistic extrașcolar.

Educația extrașcolară constituie o componentă esențială a sistemelor educaționale, oferă elevilor oportunități de învățare inovatoare și experiențe care completează, extind, aprofundează curriculumul tradițional.

Pentru a asigura un mediu educațional de calitate, formarea cadrelor didactice din acest domeniu este crucială. Educația extrașcolară este parte a învățământului general (Codul educației, art. 15, 20, 21), categoriile de personal, formarea inițială și continuă a cadrelor didactice pentru educația extrașcolară sunt reglementate de Codul educației și legislația secundară, prescrisă de Cod, și se aliniază la oportunitățile și cerințele generale privind resursele umane în învățământul general.

Documentul de bază, care reglementează formarea continuă a cadrelor didactice este Regulamentul de atestare a cadrelor didactice din învățământul general, profesional tehnic și din cadrul structurilor de asistență psihopedagogică aprobat prin ordinul ministrului educației, culturii și cercetării nr. 1091 din 07.10.2020. Regulamentul prevede că, „Programele de formare continuă realizate de cadrele didactice pot fi de diverse tipuri: programe tematice, programe de scurtă durată, programe de durată medie, programe de lungă durată, programe modulare etc. Cadrul didactic își poate alege diverse categorii și tipuri de programe de formare continuă la nivel național și/ sau internațional, în diferite instituții de formare, reieșind din: a) nevoile și opțiunile proprii; b) necesitățile/ oportunitățile instituției de învățământ; c) direcțiile dezvoltării sistemului de învățământ din

țară. Creditele profesionale se acumulează pe parcursul a 3 și respectiv 5 ani, obligatorii fiind 20 de credite profesionale acumulate la formări realizate în baza unor programe autorizate pentru funcționare provizorie/acreditate” [10, p. 13].

Documentul reglementează formarea continuă a cadrelor didactice în contextul atestării lor. În studiile menționate mai sus, unii autori recomandă se a separe, la nivelul reglementării lor, aceste doua procese, cel de formare continuă și cel de atestare.

În opinia noastră, tipul de reglementare încadrată sau cel care asigură „osmoza gradual între sisteme sau subsisteme” (Memorandumul privind învățarea pe tot parcursul vieții) este judicios, crește motivația participării și oferă perspectiva creșterii instituționalizate. Impactul documentului poate fi crescut prin accentuarea conexiunii sale cu sistemul de salarizare și motivare a resurselor umane.

În tabelul 2, prezentăm unele caracteristici ale educației și învățământului extrașcolar din perspectiva următorilor indicatori cu referire la cadrele didactice: încadrarea EÎE în formele educației, EÎE în cadrul învățământului general, resursele umane în domeniul EÎE, calificarea resurselor umane în domeniul EÎE, formarea profesională inițială și continuă: valoare și conexiuni, competențe.

Tabelul 2. Caracteristici ale educației și învățământului extrașcolar din perspectiva următorilor indicatori cu referire la cadrele didactice

Încadrarea EÎE în formele educației	Formele educației – Formală- Nonformală- Informală
EÎE în cadrul învățământului general	În școală În afara școlii
Resursele umane în domeniul EÎE	Codul Educației. Articolul 53. Categoriile de personal În instituțiile de învățământ extrașcolar, funcțiile didactice sunt: conducător de cerc, maistru-instructor, dirijor, maestru de cor, maestru de balet, regizor, acompaniator, conducător artistic, psiholog, metodist. Clasificatorul ocupațiilor din republica Moldova CORM 006-2021 Grupa de bază 2351 Specialiști/specialiste în metodologie didactică 235108 Metodist/metodistă 235111 Metodist/metodistă în instituție extrașcolară 235112 Organizator cultural/organizatoare culturală în instituție extrașcolară 235401 Maestru/maestră de concert 235402 Profesor formator/profesoară formatoare de muzică

	235403 Profesor/profesoară în instituția de învățământ artistic extrașcolar 235501 Profesor formator/profesoară formatoare de artă 235901 Conducător/conducătoare cerc muzical 235907 Formator de formatori/formatoare /formatoare de formatori/formatoare 235908 Instructor animator/instructoare animatoare 235909 Instructor extrașcolar/instructoare extrașcolară 235910 Instructor/instructoare 235911 Instructor/instructoare activitatea de bază 235912 Instructor/instructoare activitatea organizatorică de masă 235913 Instructor/instructoare centru de instruire și antrenament 235916 Manager programe educaționale 235918 Mentor 235920 Metodist/metodistă cultură fizică 235921 Pedagog social/pedagogă socială 235922 Profesor/profesoară de siguranța rutieră 235924 Specialist/specialistă în lucrul cu tinerii 2354 Alți instructori formatori/alte instructoare formatoare de muzică 2355 Alți instructori formatori/alte instructoare formatoare de artă 2356 Instructori formatori/instructoare formatoare în tehnologia informației
Calificarea resurselor umane în domeniul EÎE	Calificare în domeniul de specialitate Calificare psihopedagogică
Formarea profesională inițială și continuă: valoare și conexiuni	Sistemul de atestare a cadrelor didactice Sistemul de evaluare externă a instituțiilor și programelor de formare Sistemul de salarizare a muncii
Competențe	Transversale Specifice Psihopedagogice
Programe de formare	Acreditate Neacreditate
Certificări	În baza programelor acreditate Alte certificări

Experiențele formale, nonformale și informale contribuie la dezvoltarea profesională a cadrelor didactice și la îmbunătățirea calității activităților educaționale extrașcolare.

Tabelul 3. *Experiențele formale, nonformale și informale de formare profesională a cadrelor didactice din educația extrașcolară*

Experiențe Formale în Formarea Cadrelor Didactice	Programe de specialitate, Cursuri universitare Certificări	Joacă un rol semnificativ în pregătirea cadrelor didactice pentru educația extrașcolară. Studiile arată că cadrele didactice cu experiență formală au abordări mai bine fundamentate și pot integra teoria în practică într-un mod mai eficient. Aceste experiențe formale oferă o bază solidă în domeniile psihopedagogice și ale managementului educațional.
Experiențe Nonformale și Învățarea Experiențială	Participarea la workshop-uri, seminarii sau evenimente de dezvoltare profesională, Învățarea experiențială	Contribuie la dezvoltarea abilităților practice și la îmbunătățirea cunoștințelor practice. Permit cadrelor didactice să învețe într-un mediu interactiv, să schimbe idei și să aplice metode inovatoare în practică. Învățarea experiențială poate juca un rol crucial în adaptarea la cerințele specifice ale educației extrașcolare, care adesea implică gestionarea grupurilor diverse de elevi și abordări flexibile
Învățarea Informală și Dezvoltarea Profesională Continuă	Discuții informale cu colegii, Participare la comunități de practică și autoeducația, Interacțiunea cu colegii și partajarea experiențelor, Participarea la comunități de practică și autoeducația	Oferă cadrelor didactice oportunități de dezvoltare continuă. Interacțiunea cu colegii și partajarea experiențelor pot juca un rol vital în soluționarea problemelor specifice ale educației extrașcolare și în adaptarea la schimbările constante din domeniu.

Experiențele formale de formare profesională inițială și continuă a cadrelor didactice din domeniul extrașcolar sunt asociate calificării Pedagogie în învățământul primar. Potrivit Standardului de calificare, „calificarea Pedagogie în învățământul primar atestă formarea sistemului de competențe necesar exersării funcțiilor profesionale ale învățătorilor, metodiștilor implicați în organizarea și realizarea activităților educaționale curriculare și extracurriculare cu elevii de vârstă școlară mică” [15].

Oferta de formare profesională continuă a cadrelor didactice a Centrului de Formare Continuă și Leadership al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău conține Programul de formare profesională continuă „Învățământ extrașcolar”, acreditat prin decizia CC al ANACEC. Programul conține următoarele patru module de formare:

1. Didactica de specialitate. Perspective curriculare și abordări didactice ale educației extrașcolare;
2. Psihopedagogie;
3. Tehnologii Informaționale și Comunicaționale în Educație;
4. Branding profesional.

Formarea profesională continuă a conducătorilor de cercuri din domeniile educației extrașcolare (Cultură și Societate, Arte, Știință, Tehnică, Tehnologii, Sport, Turism și Agrement) conține module de specialitate, incluse în Didactica de specialitate, Psihopedagogia artelor sau module proiectate pe profiluri: Pictură, Muzică, Robotică, Etnografie, și regăsite în ofertele instituțiilor de învățământ profesional tehnic postsecundar și postsecundar nonterțiar, ale instituțiilor de învățământ superior, altor instituții de formare continua sau de profil.

Managerii instituțiilor de învățământ general, participanți la sondajul în bază de chestionar, desfășurat în luna martie 2023, în cadrul Proiectului național „Cadrul conceptual, metodologic și managerial al educației nonformale în Republica Moldova”, au specificat că managementul resurselor umane constituie unul dintre trei cele mai ineficiente aspecte ale managementului educației și învățământului extrașcolar la etapa actuală:

Potrivit datelor sondajului cu referire la formarea continuă a cadrelor didactice, jumătate dintre respondenți/respondent au susținut că, astăzi există suficiente oportunități de formare profesională continuă a cadrelor didactice din învățământul extrașcolar, totodată circa 33 la sută dintre respondenți susțin că sunt puține oportunități de formare.

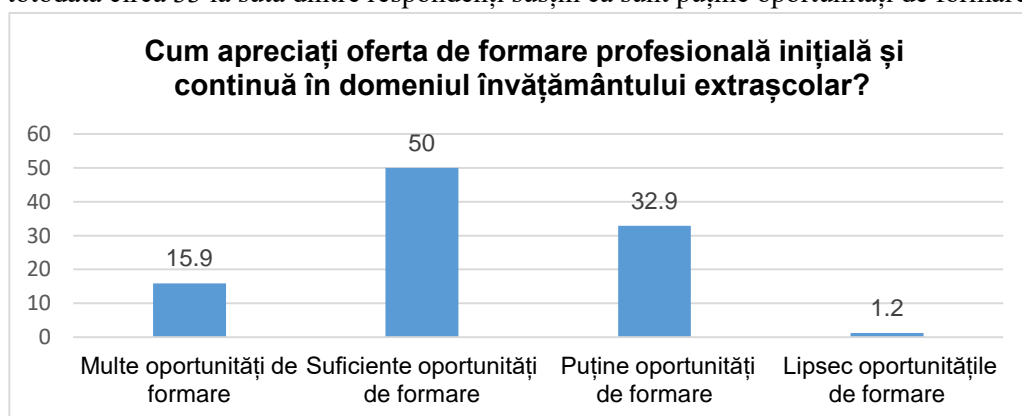

Fig.1. Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Cum apreciați oferta de formare profesională inițială și continuă în domeniul învățământului extrașcolar?”

Potrivit unui alt studiu, în bază de chestionar, desfășurat de Centrul Republican pentru Copii și Tineret ARTICO, în anul 2023, cadrele didactice preferă ca activitățile de formare să fie organizate la nivelurile:

- național - 42%,
- regional - 30%,
- local - 28%.

Fig. 2. Preferințele respondentelor/respondenților privind locul instruirii

Cu referire la nevoile de formare profesională continuă, cadrele didactice din învățământul extrașcolar au specificat mai multe subiecte pentru formare profesională continuă, sintetizate în patru module:

1. Politici și Legislație.
2. Management educațional și instituțional.
3. Didactica generală și a specialității.
4. Psihopedagogie.

Tabelul 4. Nevoi de formare ale cadrelor didactice din învățământul extrașcolar

Nr. d/o	Modul	Subiecte
1.	Politici și Legislație	Cadrul normativ al educației și învățământului extrașcolar.
2.	Management educațional și instituțional	Planificarea procesului educațional. Specificul proiectării, organizării și evaluării activității extracurriculare. Proiectarea în cercurile pe interese. Proiectarea anuală a activității instituției. Debutantul în educația extrașcolară. Implementarea curriculumului la disciplinele din cadrul școlilor de arte.

		<p>Proiectarea de lungă durată/de scurtă durată. Fișa de autoevaluare a cadrului didactic din învățământul extrașcolar. Acreditarea instituțiilor extrașcolare. Organizarea taberelor de vară. Metode, schimb de experiență în lucrul cu părinții. Elaborarea și gestionarea registrelor electronice ale activităților cercurilor. Implementarea Curriculumului de bază al educației și învățământului extrașcolar. Proiectarea didactică a activității cercurilor după domenii și profiluri. Taxonomia competențelor.</p>
3.	Didactica generală și a specialității	<p>Didactica specialității specifică domeniului extrașcolar, managementul curriculumului, proiectarea de lungă durată, proiectarea activităților, gestionarea emoțiilor, motivația dezvoltării continue etc. Organizarea acțiunilor sportive în complex cu acțiuni culturale (muzică, dans, arte plastice etc.). Procesul de atestare a cadrelor didactice. Abordări STEAM. Metode și strategii de predare-învățare-evaluare. TIC în educația și învățământul extrașcolar. Elaborarea și utilizarea metodelor practice în cadrul evaluării rezultatelor copiilor. Tehnici de elaborare a scenariilor: festival, concurs. Metode interactive de lucru specifice activității cercurilor pe interese.</p>
4.	Psihopedagogie	<p>Relațiile între elev – profesor. Psihopedagogia muzicii. Schimb de experiență. Psihologia învățării.</p>

Concluzii: Politicile de personal ale instituțiilor din sectorul public, printre care sunt și instituțiile de învățământ, tind, la etapa actuală, spre conceptul de meritocrație. Este un concept de natură liberală, stimulează competiția și trebuie să trateze lucrătorii din perspectiva capitalului or, orice capital se formează, în timp, prin investiții. Totodată, este contraproductiv când cu referire la lucrători se operează incert, din perspectiva conceptelor forță de muncă, resurse umane, personal, generând incoerență și finalități improprii.

Actualmente, urmărim reconfigurarea politicilor oficiale cu referire la formarea profesională inițială și continuă în domeniul educației, cu accent pe motivarea tinerilor specialiști, dezvoltarea sistemului de mentorat, abordarea instituțiilor care învață și apropierea învățării de domiciliul formabililor.

Deși, este unul dintre aspectele cele mai importante ale managementului, asigurării calității în educație, dar și o poziție strategică, de asigurare a sustenabilității sistemului educațional, problema formării profesionale continue a cadrelor didactice, cu accent pe educația și învățământul extrașcolar, mai are aspecte invizibile, lacunare, în special la identificarea traseelor de formare prin resursele educației informale, nonformale, informale.

Bibliografie:

1. CEACÎR (NISTIRIUC), I., Meritocrația și rolul ei în funcția publică. In: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, 2019, nr. 2(180), pp. 97-111. ISSN 1957-2294.
2. Codul educației al Republicii Moldova, Nr. 152 din 17-07-2014.
3. Dezvoltarea resurselor umane în educație: de la idei strategice la acțiuni durabile / Centrul Educațional „Pro Didactica”. Rima Bezedo, coord. de proiect. Lilia Nahaba. Centrul Educațional „Pro Didactica”, Chișinău: Bons Offices. 2016, 76 p. Disponibil pe: [Dezvoltarea resurselor umane în educație.pdf \(prodidactica.md\)](#)
4. Educația în contextul reformei administrației publice locale – soluții oferite prin municipalizare, CALM, IDIS Viitorul și Promo-LEX. Disponibil pe: <https://www.calm.md/policy-brief-asistenta-sociala-contextul-reformei-administratiei-publice-locale-solutii-oferite-prin-municipalizare/>
5. Evaluarea sistemului de formare inițială și formare continuă a cadrelor didactice din Republica Moldova. Studiul Institutul pentru Politici și Reforme Europene, 2023. Studiu: Evaluarea sistemului de formare inițială și formare continuă a cadrelor didactice din Republica Moldova - IPRE
6. Evaluarea sistemului de formare inițială și formare continuă a cadrelor didactice din Republica Moldova. Studiu. Institutul pentru Politici și Reforme Europene, 2023. Studiu: Evaluarea sistemului de formare inițială și formare continuă a cadrelor didactice din Republica Moldova - IPRE, p. 13
7. Hotărâre nr. 114 cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare „Educația 2030” și a Programului de implementare a acesteia pentru anii 2023-2025.
8. POȘȚAN, L., Meritocrația și procese meritocratice versus traseul profesional în educație. In: Învățământ superior: tradiții, valori, perspective: Pedagogia Școlii Superioare și Psihopedagogie și Pedagogie în Învățământul Preșcolar și Primar, 29-30 septembrie 2020, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: Universitatea de Stat din Tiraspol, 2020, Vol. 2, pp. 76-80. ISBN 978-9975-76-311-0, 978-9975- 76-313-4., p.77.

9. Servicii educaționale extracurriculare. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, S.C. MAGENTA CONSULTING S.R.L., Raport. Chișinău. 2021. https://mecc.gov.md/sites/default/files/studiu_privind_serviciile_extrascolare.pdf
10. Regulamentul de atestare a cadrelor didactice din învățământul general, profesional tehnic și din cadrul structurilor de asistență psihopedagogică. Aprobabil prin ordinul nr. 1091 din 07.10.2020, p. 13. Disponibil pe: https://mecc.gov.md/sites/default/files/regulament_atestare_pentru_publicare_in
11. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136600&lang=ro
12. <http://stats.oecd.org/glossary/> OECD Gloss
13. <https://amtap.md/assets/pdf/ATAP%20raport%2022-23%20final.pdf>
14. <https://mec.gov.md/ro/content/prioritatile-ministerului-educatiei-si-cercetarii-pentru>
15. https://mecc.gov.md/sites/default/files/sc_6_cncrm_pedagogie_in_invatamintul_p
16. <https://www.contributors.ro/teoria-capitalului-uman-analiza-economica-a-educatie>

MOTIVAȚIA PENTRU CARIERA DIDACTICĂ

Victoria STRATAN,
doctor în științe ale educației,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău,
Republica Moldova
E-mail: stratan.victoria@upsc.md

Rezumat: *Articolul elucidează problema motivării cadrelor didactice, din perspectiva formării inițiale în domeniul științe ale educației și a formării continue. Sunt reflectați factorii implicați în procesul luării deciziei, resursele cognitive și energetice corelativ motivației pentru cariera didactică. Figurativ se prezintă exemple de indicatori motivaționali și tipurile de motivație în contextul domeniului științe ale educației. Pentru dezvoltarea motivației în câmpul educațional și a încrederii interpersonale sunt listate recomandări judicioase.*

Cuvinte-cheie: *motivație, motivație de dezvoltare, motivație de adaptare, emoție, competență, carieră didactică.*

MOTIVATION FOR THE TEACHING CAREER

Abstract: *The article elucidates the problem of teacher motivation, from the perspective of initial training in the field of educational sciences and continuing education. The factors involved in the decision-making process, the cognitive and energy resources relative to the motivation for the teaching career are reflected. Figuratively, examples of motivational indicators and types of motivation are presented in the context of the field of educational sciences. For the development of motivation in the educational field and interpersonal confidence, judicious recommendations are listed.*

Keywords: *motivation, development motivation, adaptation motivation, emotion, competence, teaching career.*

Calitatea pregătirii inițiale în domeniul științe ale educației și a formării continue a cadrelor didactice este, uneori, contestată sau se dovedește deficitară, realitate care se cere a fi asumată și depășită. Atestăm mai multe cauze ale deficitului menționat: organizarea defectuoasă a sistemului de pregătire a cadrelor didactice (deficit instituțional), slaba conștientizare a importanței pregătirii psihopedagogice la cei care-și asumă cariera respectivă (deficit deontologic), relativul declin al statutului profesorului în ierarhia socioprofesională (deficit motivațional), insuficiența pregătirii corpului academic de specialitate (deficit uman) etc.

În cele ce urmează ne vom opri asupra deficitului de ordin *motivațional*. Or, *motivația* determină inițierea unei activități și persistența în realizarea unei sarcini sau abandonarea ei, fiind unul dintre factorii principali care influențează performanța și calitatea în cariera didactică. În cele mai multe cazuri, motivația pentru realizarea comportamentelor umane rezultă din interacțiunea unor seturi complexe de motive. În general, ceea ce motivează oamenii pentru realizarea comportamentelor sunt:

a) nevoia de a menține echilibrul de funcționare fizică și psihică (de exemplu, fiziologice, de securitate și stimă de sine).

b) nevoia de a se adapta la mediu (de exemplu, nevoia de exprimare și relaționare, de autocontrol și influența asupra mediului).

c) nevoia de dezvoltare personală (de exemplu, nevoia de cunoaștere, autonomie, competență, autorealizare) [5].

Cercetând acest fenomen, observăm că și *Standardele de competență profesională ale cadrelor didactice din învățământul general* au drept scop: *motivarea cadrelor didactice* pentru învățare pe tot parcursul vieții. Cu referire la motivare conectorii evidențiază că „standardele reprezintă cerințele de bază pe care trebuie să le demonstreze cadrul didactic, mereu deschis și *motivată* spre dezvoltare profesională și atingerea de performanțe superioare” [6, p. 3]. Așadar, o educație de calitate este realizată de profesori buni, bine pregătiți și motivați pentru o astfel de meserie.

În aceeași logică, cercetătorul I. Jinga corelativ competenței profesionale a cadrelor didactice, punctează că reprezintă „un ansamblu de capacități cognitive, afective, *motivaționale* și manageriale, care interacționează cu trăsăturile de personalitate, conferindu-i acestuia calitățile necesare efectuării unei prestații didactice care să asigure îndeplinirea obiectivelor proiectate, iar performanțele obținute să se situeze aproape de nivelul maxim al potențialului intelectual al fiecăruia” [4].

Din perspectiva formării inițiale a cadrelor didactice, o dimensiune importantă privind motivația este alegerea carierei. Empiric vorbind, consilierea pentru carieră reprezintă potrivirea om-profesie. Fr. Parsons a dezvoltat o modalitate sistematică de a-i ajuta pe oameni să-și găsească locul de muncă potrivit. Autorul susține că există o serie de factori implicați în procesul luării deciziei, cu efecte directe asupra menținerii motivației pentru profesia îmbrățișată (profesor):

- O înțelegere clară a sinelui, incluzând aptitudinile, abilitățile, interesele, dar și limitele oamenilor.
- O bună cunoaștere a cerințelor, avantajelor, dezavantajelor, perspectivelor unei profesii.
- Abilitatea de a face corelații între fapte și situații [apud 3, p. 255].

Cu siguranță, intrarea în viața profesională începe printr-o stagiatură, ceea ce înseamnă, de fapt, adaptare. Tânărul cadru didactic trebuie să se obișnuiască cu noul program, cu noile condiții de muncă cu sistemul de organizare și cu noul stil de viață. Apare integrarea în colectiv și obișnuirea cu ierarhia profesională. Aspectele respective ridică,

însă o serie de probleme ca apariția la tineri a unui fenomen denumit „șocul realității” la contactul cu profesia didactică. Integrarea în muncă este plină de surprize și dominată de un anumit grad de anxietate. Viața profesională o influențează pe cea socioculturală a tinerilor în măsura în care aceștia sunt nevoiți să se adapteze colectivului, să interacționeze cu acesta, să se supună normelor și regulilor interne și să-și însușească anumite comportamente ce corespund etichetei profesionale didactice [3].

În acest sens, motivația este un factor important al adaptării și performanței în activitate, atât pentru tânărul specialist, dar și pentru cadrele didactice cu experiență. Având aceleași abilități, două persoane pot să obțină performanțe diferite în funcție de gradul de motivare, de competența de a-și gestiona eficient emoțiile și implicare în sarcină.

Cu alte cuvinte, emoțiile sunt componente motivaționale care au rolul de a media între intenția de acțiune și implicarea în acțiune, respectiv nivelul de performanță la care se ajunge.

Ele pot amplifica, diminua sau bloca accesul la resursele cognitive și energetice:

- *Emoțiile pozitive* (bucurie, speranță) favorizează în general concentrarea și creativitatea, capacitatea de memorare și de calcul, implicarea în activități, rezistența la frustrare, efort îndelungat și ambiguitate. Acestea cresc motivația persoanei de a se implica într-o activitate, precum și șansele obținerii unor performanțe superioare.
- *Emoțiile negative* (anxietate, tristețe, supărare, teamă) blochează, de regulă, capacitatea de concentrare, de memorare și de rezolvare a problemelor, conducând la comportamente de evitare, neimplicare în activități. Acestea favorizează motivații de evitare a activităților, determinând în timp scăderea performanței.

Intensitatea emoțiilor, de asemenea, are un rol important:

- *Intensitatea scăzută* va determina o stare de relaxare, nefavorabilă implicării și susținerii energetice a activităților, conducând, astfel, la performanțe scăzute.
- *Intensitatea ridicată* determină de cele mai multe ori o mobilizare energetică excesivă, cu efect de dezorganizare asupra comportamentului și a capacității de concentrare și poate conduce, de asemenea, la obținerea unor performanțe scăzute.
- *Intensitatea moderată*, ușor peste nivelul mediu, este cea mai adecvată pentru mobilizarea energetică și utilizarea eficientă a cunoștințelor și abilităților [5].

Actualmente, constatăm că unele cadre didactice au pierdut profunzimea motivației lor profesionale. Alții nici n-au avut vreodată acces la un asemenea nivel motivațional (nici înaintea facultății, atunci când au optat pentru această profesie, nici pe parcursul studiilor universitare, nici după absolvirea acestora). Pe mulți nu-i susține nimic altceva decât sentimentul securității sau un oarecare simțământ al puterii [1].

În această ordine de idei, cei mai buni indicatori ai motivației sunt reacțiile și conduitele pe care le declanșează cadrele didactice. Acestea pot fi de apropiere față de o anumită activitate didactică sau de evitare a ei. Iată câțiva dintre acești indicatori:

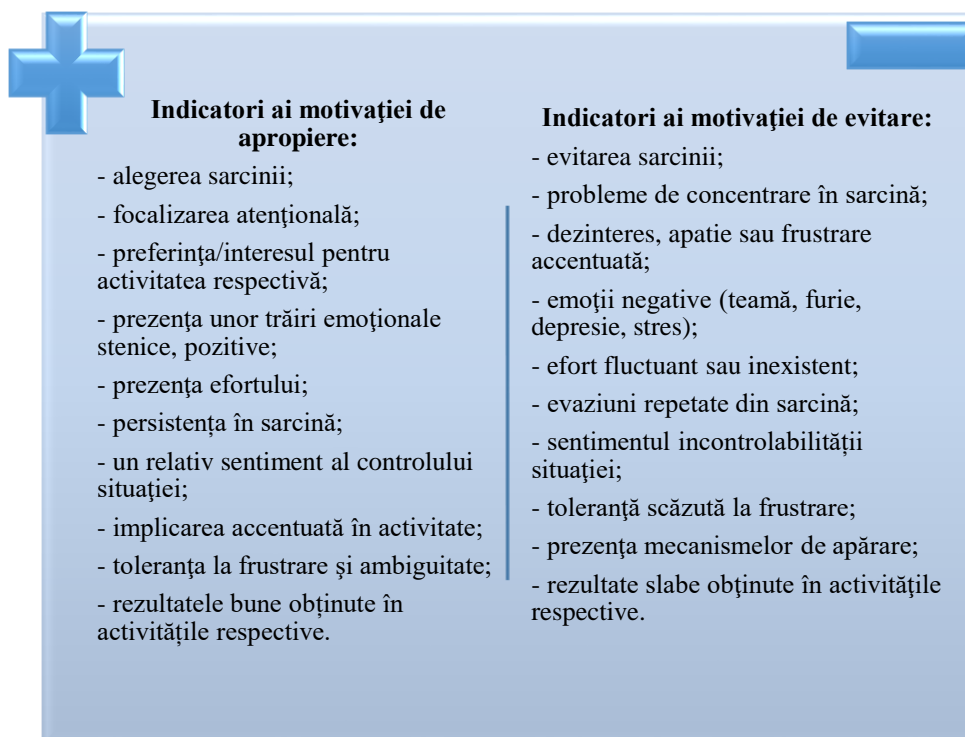

Figura 1. Exemple de indicatori motivaționali

Adesea, este ușor să se declanșeze o stare motivațională (la începutul carierei didactice), dar foarte greu să se mențină pentru o perioadă mai îndelungată de timp. Respectiv, este recomandabil valorificarea unor strategii de susținere motivațională a cadrelor didactice, axate pe:

- *Asigurarea confortului fizic și psihic bazal.* Dacă echilibrul fizic și psihic bazal nu este asigurat, organismul va alocă foarte multe resurse energetice și cognitive spre rezolvarea acestor deficite. Prin urmare, motivațiile de restabilire a echilibrului funcțional vor fi prioritare față de cele de dezvoltare profesională.
- *Creșterea sentimentului eficacității personale și al stimei de sine.* Credințele despre propria eficacitate profesională este esențială în declanșarea și susținerea motivației [5]. Motivațiile de dezvoltare se declanșează în general în cazurile în care nevoile de echilibru funcțional și de adaptare la mediu sunt asigurate, fiind considerate mai complexe în raport cu cele din urmă:

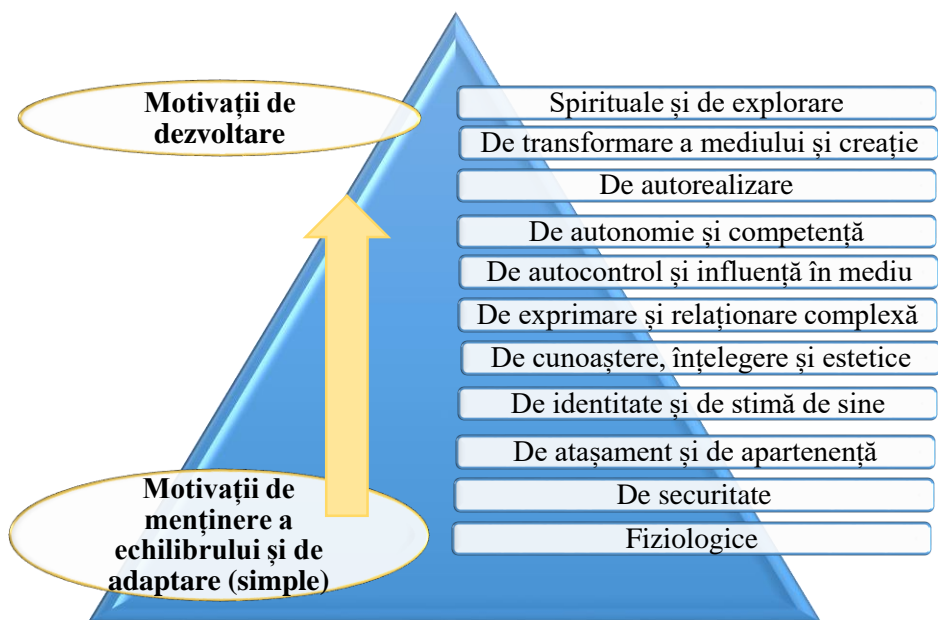

Figura 2. Tipuri de motivații

O condiție importantă în menținerea motivației la locul de muncă este stabilirea relațiilor colegiale, comunicare eficientă, bazată pe încredere și sprijin reciproc. Cerința de a ne deschide către celălalt, pe care o presupune relația de încredere, combină - precum știm - confortul cu neliniștea. Relevarea de sine reciprocă se combină cu nevoia de reciprocitate și de sprijin (emoțional, moral) mutual. Așadar, angoasa și frustrarea se reunesc cu nevoia de încredere în celălalt, în calitatea sa de furnizor de atenție și de ajutor. La rândul ei, încrederea se câștigă prin deschidere, prin autodezvăluire (reciproce), dar și prin respect, integritate, loialitate, generozitate. În felul acesta, satisfacem (și vom satisface) o trebuință fundamentală a fiecăruia dintre noi: aceea de a fi recunoscuți, de a fi considerați demni de investiție umană în noi.

Cercetătorul G. Albu susține că pentru dezvoltarea și consolidarea încrederii interpersonală, cu efecte asupra motivației intrinseci și extrinseci, este recomandabil:

- Să căutăm (sau să nu ratăm) posibilitățile de a lauda (sincer, onest) faptele și realizările colegilor, cărui i se poate remarca performanța profesională. Vom găsi mereu motive (reale) de a felicita și de a încuraja pe alții. Și nu numai când sunt de față, ci și în lipsa lor.

- Să manifestăm entuziasm în relațiile noastre cu ceilalți colegi și să le arătăm că suntem bucuroși și încrezători în ei fie prin cuvinte, fie prin strângere de mână, fie prin zâmbet sau privire.
- Să ne arătăm interesul față de ceea ce fac și ce ne propun ceilalți, să-i încurajăm, sprijinim, să le oferim acces la noi.
- Să fim atenți cu ceilalți colegi, să-i întrebăm de preocupările lor, de evenimentele din viața lor profesională, de ceea ce îi preocupă și de ceea ce își doresc sau - pur și simplu - dacă au nevoie de ceva.
- Să apreciem, pe cât putem, just colegii fiindcă ei „jinduiesc” după aprecierea justă a ceea ce sunt și a ceea ce reprezintă.
- Să fim aprobatori, ori de câte ori este cazul, aprobându-le faptele, gândurile, opiniile, opțiunile, îi aprobăm ca oameni, ceea ce reprezintă ei în lume, în grup, în colectiv. Mereu se găsește ceva pozitiv ce putem aproba și admira la ceilalți.
- Să fim autentic afectuoși, degajând o căldură sinceră pentru ceilalți colegi (și vor face și ei - cu o mare probabilitate - același lucru). Afectiunea îi ajută pe oameni să se relaxeze și să fie ei înșiși. Fortifică relațiile și-i face pe oameni să se simtă mulțumiți de ceea ce sunt, îi motivează să acționeze. Ei se simt în siguranță și își dau seama că pot avea încredere în noi și în ei.
- Să fim îngăduitori, acceptând oamenii așa cum sunt. Să-i lăsăm să fie ei înșiși și să-și exprime/formuleze/dezvăluie liber propriile idei și propriile puncte de vedere, astfel își vor impune ei autocenzuri.
- Să acordăm credit, să fim prietenoși.
- Să fim principali, darnici și doritori de binele celui alt coleg [1].

Prin urmare, încrederea și motivarea reciprocă este dimensiunea fundamentală de fond a oricărui dialog motivațional. Ea este baza formării, menținerii și dezvoltării oricărei relații interpersonale la locul de muncă.

Conchidem: Starea motivațională a cadrelor didactice este uneori afectată. Unele cadre didactice consideră că în complexul și mecanismul social - înseamnă foarte puțin. La limită, s-ar putea chiar ca unii să creadă că societatea nici nu mai are nevoie de personal didactic. Sunt, din fericire, și cadre didactice, care nu se lasă copleșiți de această sumbră percepție. Sau care nu fac parte din categoria celor cu un nivel motivațional scăzut. Își doresc să lucreze în sistemul educațional, oricâte lovituri demotivante ar primi. Nu numai că le plac copiii, elevii, copilăria, speranța care se întrevede, spontaneitatea și frăgezimea sufletească, dar au mai înțeles ceva important. Că ei sunt oameni care „contagiază” oameni. Mai precis, sunt oameni care influențează generații de oameni. Este și motivul pentru care considerăm că printre direcțiile esențiale ale reformei sistemului educațional din țara noastră trebuie să se situeze cel puțin două în prim plan:

- (re)valorizarea meseriei de cadru didactic în raport cu importanța ei socială;
- motivarea tinerii generații pentru cariera didactică și menținerea în sistemul educațional prin asigurarea stării de bine și mecanisme eficiente.

Bibliografie:

1. ALBU, G. Educația, profesorul și vremurile. Pitești: Paralela 45, 2009, 286 p. 978-973-47-0754-6.
2. CUCOȘ, C. Pedagogie. Iași: Polirom, 1996, 236 p. ISBN 973-9248-03-9.
3. GOLU, F. Manual de psihologia dezvoltării. Iași: Polirom, 2015, 339 p. ISBN 978-976-46-5627-1.
4. JINGA, I., ISTRATE, E. (coord.). Manual de Pedagogie. București: Editura ALL Educațional, 2008, 568 p. ISBN 978-973-571-632-5.
5. LEMENI, G., MICLEA, M. (coord.) Consiliere și orientare. Ghid de educație pentru carieră. Cluj-Napoca, Editura: ASCR, 2010, 259 p. ISBN 978-973-7973-90-0.
6. *Standarde de competență profesională ale cadrelor didactice din învățământul general.* [citat 27.01.2024]

MILITARY VIRTUES: REFLECTING REALITY THROUGH A BIBLIOMETRIC ANALYSIS

Dr. Anuradha IDDAGODA,

University of Sri Jayewardenepura Sri Lanka,
ORCID: 0000-0003-2586-430X

Hiranya DISSANAYAKE

Senior Lecturer, Wayamba University of Sri Lanka
Commodore Hasantha DASSANAIKE

Sri Lanka Navy,

ORCID: 0000-0002-6173-6674

Nadira JANADARI

General Sir John Kotelawala Defence University,
ORCID: 0000-0001-7704-048X

Abstract: Military Aid is provided to civil authorities, other government departments and civil community when the governments call on the military to assist at times of need according to the domestic law of a country. With the globalization, technological advancements and lessons from the past it seems that there is a healthy civil-military relationship exist today with greater admiration for human life and dignity. Military is more than a close group of comrades. There the military gives more priority on military virtues. Virtue is a moral attribute that any one should own. It is clear that the majority of the military uphold traditional military virtues like honor, bravery, discipline, and loyalty. The aim of this study is to identify the primary topics and present factors or dynamics in the area of military virtues and to make recommendations for future research directions. The aim was achieved by examining the annual publication trend, author analysis, country-wise analysis, keyword analysis, thematic analysis, source analysis and qualitative analysis of highly cited publications in the literature of military virtues. This study found that there is a dearth of studies in this area and need to be investigated in detail by future researchers.

Keywords: Virtues, Military Virtues, Bibliometric Analysis.

VIRTUTILE MILITARE: REFLECTAREA REALITĂȚII PRIN – O ANALIZĂ BIBLIOMETRICĂ

Rezumat: Ajutorul militar este oferit autorităților civile, altor departamente guvernamentale și comunității civile atunci când guvernele cheamă militarii să asiste în momente de nevoie, conform legislației interne a unei țări. Odată cu globalizarea, progresele tehnologice și lecțiile din trecut, se pare că există o relație civilă-militară sănă-

toasă care există astăzi cu o admirație mai mare pentru viața și demnitatea umană. Militarul este mai mult decât un grup apropiat de camarazi. Acolo armata acordă mai multă prioritate virtuților militare. Virtutea este un atribut moral pe care oricine ar trebui să-l dețină. Este clar că majoritatea militarilor susțin virtuțile militare tradiționale precum onoarea, curajul, disciplina și loialitatea. Scopul acestui studiu este de a identifica subiectele primare și de a prezenta factori sau dinamici în zona virtuților militare și de a face recomandări pentru direcțiile viitoare de cercetare. Scopul a fost atins prin examinarea tendinței publicațiilor anuale, analiza autorului, analiza pe țară, analiza cuvintelor-cheie, analiza tematică, analiza surselor și analiza calitativă a publicațiilor foarte citate în literatura de virtuți militare. Acest studiu a constatat că există o lipsă de studii în acest domeniu și că trebuie investigate în detaliu de către viitorii cercetători.

Cuvinte-cheie: *virtuți, virtuți militare, analiză bibliometrică.*

Introduction

(Murphy, 2002) claims that the term „character” originates from the Greek word „charakter”, which meaning „enduring mark”. (Iddagoda, 2020) defines the personal character as the person’s strength or skill to contemplate the importance of having a high level of virtues in their life while eradicating the vices or badness (p.41). According to (Opatha, 2010), morality or civility often characterize excellent or good character, while immorality or incivility mostly characterize bad character. Good habits are regarded as virtues. Considering Aristotle's Nicomachean Ethics as its obvious focal point, (Sandin, 2007) claims that virtue ethics is not a new subject. National security, Humanitarian Assistance and Disaster Relief (HADR) and diplomatic relations are the conventional roles of the Army, Navy and Air Force is the view of Iddagoda et al., in 2022 (Iddagoda, Abeysinghe and Wickramaratne, 2022). (Olsthoorn, 2010) states that conventional military virtues are primarily advantageous to colleagues and the organization and do not significantly benefit the local people or civilians where military personnel are deployed. (Keppetipola and Dharmasiri, 2020) defined military virtues as the favorable attributes that are useful for moral prominence of military, individual development of the military personnel and societal development (p.153). this study is about a bibliometric analysis of military virtues. The objectives are: to examine the trend of publications related to „military virtues”; to examine the highly cited authors related to „military virtues”; to examine the highly cited sources related to „military virtues”; to examine the highly cited countries related to „military virtues”; to examine the frequently used keywords related to „military virtues”; to recommend future research opportunities related to „military virtues”.

Data and Methodology

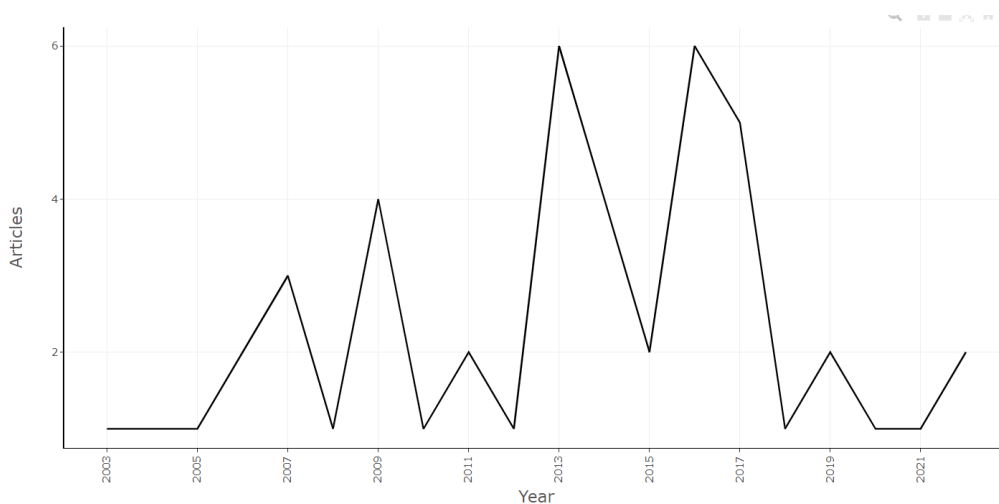
The articles used „Military virtues” as a keyword considered for the analysis. The first level search shows 49 articles meet this criterion. Next, only the English language articles are selected. The final database comprises 47 articles in this area of research. The current study has used a variety of bibliometric analytic approaches, such as frequency tables on publications broken down by year, nation, author, etc. The most influential articles in this field of study are noted. The current field of research uses keyword analysis and thematic mapping to identify the prevailing topics.

Results and Discussion

This section includes trend analysis, country analysis, author analysis, source analysis, keyword analysis and thematic analysis.

Trend Analysis

Figure 1 depicts the publication trend in the research on „military virtues” in the Scopus database from 2003 to 2022. The single number of publications was documented in the years 2003, 2004, 2005, 2008, 2012, 2018, 2020, and 2021, and the highest number of publications in the years 2013 and 2016. This graph illustrates there is a steady growth in publications with almost every year published at least one publication.

Figure 1. Year-wise Publications

Country Analysis

Table 1 Country-Wise Publications

Country	TP	TC	Average Article Citations
USA	12	58	8.30
Netherlands	4	42	8.40
Canada	3	34	11.30
Australia	2	24	12.00
Sweden	1	18	18.00
United Kingdom	8	18	4.50
Kuwait	2	11	11.00
New Zealand	1	9	9.00
Greece	3	6	3.00
Denmark	1	2	2.00

The Seventeen countries have made significant contributions related to “military virtues” publications in the last two decades. Table 1 reveals that the USA, Netherlands, Canada, and Australia are the top five developed countries with the highest citations. As the most productive country in this area of research, 12 articles were published in the USA and received the highest number of citations. However, the 42 citations from the Netherlands, which has the second-highest number of citations only published four articles. The highest average article citations received by Australia was 24 citations for two publications.

Source Analysis

Table 2 Journal-Wise Publications

Journal	h_in- dex	g_in- dex	m_in- dex	TC	NP	PY_start
Journal of Military Ethics	7	11	0.333	122	12	2003
Armed Drones and the Ethics Of War: Military Virtue in a Post-heroic Age	1	1	0.091	35	1	2013
Military Ethics and Virtues: An Interdisciplinary Approach for the 21st Century	1	1	0.071	30	1	2010
British Journal of Educational Studies	1	1	0.053	19	1	2005

Ethics and Weapons of Mass Destruction: Religious and Secular Perspectives	1	1	0.05	18	1	2004
International Conference on Cyber Conflict, Cycon	1	1	0.091	18	1	2013
Journal of Religious History	1	1	0.056	9	1	2006
European Journal of International Relations	1	1	0.091	8	1	2013
Political Theory	1	1	0.111	7	1	2015
Peace Review	1	1	0.077	5	1	2011

The database contains 47 documents that were published from 35 sources. Table 2 highlights the top 10 journals with the highest citations for “military virtues.” Out of the total publications, 63 percent of the publications identified are published in these journals. Journal of Military Ethics, published by Taylor and Francis, has the most cited publications, with 122 citations for twelve documents, followed by Armed Drones and the Ethics of War: Military Virtue in a Post-heroic Age, published by Routledge publications (35 citations).

Author Analysis

Table 3 Author-Wise Publications

Authors	h_index	g_index	m_index	TC	NP	PY_start
Olsthoorn P	3	3	0.2	41	3	2009
Enemark C	1	1	0.091	35	1	2013
Robinson P	2	2	0.118	34	2	2007
Coleman S	1	1	0.067	24	1	2009
Vallor S	2	2	0.182	21	2	2013
Sherman N	1	1	0.053	19	1	2005
Ching J	1	1	0.05	18	1	2004
Sandin P	1	1	0.059	18	1	2007

Westhus- ing T	1	1	0.048	13	1	2003
Aristidou M	1	1	0.1	11	1	2014
Zavaliy Ag	1	1	0.1	11	1	2014

The top 10 authors publishing their research on „military virtues” are listed in Table 3. The findings reveal that Olsthoorn P, Enemark C, Robinson P, Coleman S and Vallor S are the five authors who have received citations greater than 20. According to the number of publications highest number of articles was published by Olsthoorn P with 3 publications.

Keyword Analysis

Table 4 : Keyword Analysis

Words	Occurrences
virtue	15
integrity	4
aristotle	3
character	3
courage	3
justice	3
loyalty	3
virtue ethics	3
collective virtue	2
ethics	2
honor	2
masculinity	2
moral deskilling	2
plato	2
prudence	2
war	2

Figure 2. Word Cloud

Thematic Analysis

Table 4 and Figure 2 present the keyword analysis using a frequency table and word cloud. Keyword analysis brings to light the antecedents of military virtues. It indicates that military virtues consider integrity, Aristotle, character, courage, justice, loyalty, and virtue ethics. In addition, collective virtue, masculinity, moral deskillling, prudence, and Plato have highlighted keywords in the word cloud. Franz Joseph Kinsky and Adam Smith are highlighted as seminal authors in this area.

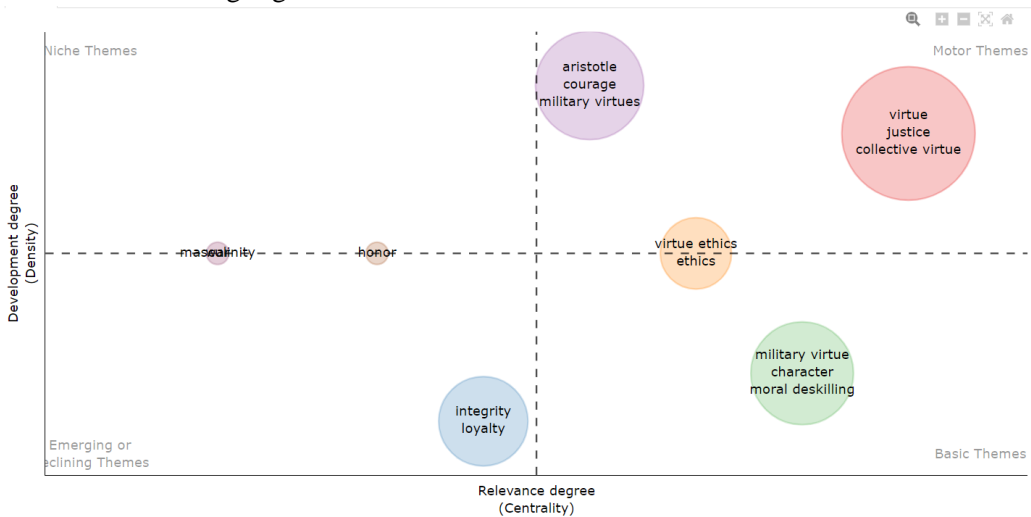

Figure 3. Thematic Map

Figure 3 exhibits the thematic map related to military virtues. It provides a pictorial presentation of the trending themes in this area of research. Bottom-right part of the map shows the basic themes representing the well-established research issues in this area. The themes including military virtues, character and moral deskillling are considered as basic themes. It is mainly because most of the studies discussed these, and it is required to investigate these themes with different variants not the same as these keywords.

The themes gaining importance in the recent past are presented in the top-right part of the map. It mainly includes three research issues: Aristotle, courage, virtue, justice, collective virtues and virtue ethics. The top-left part shows the niche themes. This includes masculinity and honour which future research needs to be further explored. Finally, integrity and “loyalty” is classified as emerging theme/declining theme.

Document Analysis

(Sandin, 2007) asserts that, with Aristotle’s Nicomachean Ethics as its obvious centrepiece, virtue ethics is not a new concept. Sandin (2007) further points out that tasks required of soldiers are frequently more demanding than those required of members of the general public. Sandin (2007) highlights that; „in discussion of military ethics, two types of issues have traditionally been distinguished. On concerns *jus ad bellum*, or right to war, and other *jus in bello* right in war”. The former mainly concerns when war is justified and latter how war is to be conducted.

(Olsthoorn, 2010) states that, integrity is typically regarded as a crucial military virtue. Olsthoorn (2009) further states that, notion of integrity as upholding personal values and principles is a very problematic one itself, especially to those who working in the military. (Vallor, 2013) argues that professional ideals of military virtues such as courage, integrity, honor, and compassion help to distinguish legal uses of military force from immoral, illegal, or mercenary violence while also preserving the idea of moral community needed to ensure a meaningful peace in a war’s aftermath. (Zavaliy and Arisidou, 2014) argue that a courageous agent aims at alleviating or preventing harm for others in a situation of potential risk for the agent himself, while respecting the factual conditions that determine the probability of success. Becker (2006) states, Prussian view of military virtues differ from Europe due presence of women in Roman forts. (Calhoun, 2011) highlights that despite the fact that much of what our society’s troops perform bears no resemblance to what warriors did in the past, we nevertheless refer to the actions they engage in as „war”.

(Cherry, 2015) asserts that, knowing what „part of virtue and wisdom” citizens possess not only clarifies their place in a society but also suggests ways in which they, and their government, can be improved. (Coleman, 2009) argues that, the requirements of loyalty can never rightfully prevail above a genuine obligation to obey orders, according to a fundamental understanding of loyalty and disloyalty. (de Vries, 2020) suggests that, the seven virtues of military character—responsibility, competence, comradeship, respect, courage, resilience,

and discipline—are those that are appropriate to military practice. emphasizes that practical wisdom and the military virtue of intellect complete this framework.

(Enemark, 2013) suggests that, rather than simply being an evolution in the arsenal of technologically advanced militaries, these weapons systems may cause us to fundamentally rethink the assumptions and rationale upon which much of the ethics and the laws of war are based. (Karamanoli and Papachristopoulos, 2017) assert that, according to the military hierarchy, the lack of military values appears to be part of the social representation at various levels. (Kyriakidis, 2016) states tactics does not necessarily contradict the virtues of courage and valour. Instead, they indicate the good judgment and ability of commanders to devise the proper course of action. (Macknight, 2009) states honor for the male aristocracy was considered to be ‘in the blood’ and still very closely bound to ancient military virtues of duty, bravery and sacrifice.

(Neocleous, 2013) challenges, there is a widely held belief in the liberal peace thesis that the idea of an inherently peaceful economic civil society emerged during the Scottish Enlightenment in the eighteenth century. Instead, the study highlights how the Scottish Enlightenment embraced the notion of military virtue. (Schulzke, 2016) highlights that, since soldiers must make quick decisions on the battlefield, virtue ethics is well adapted to govern their behavior. Yet, as the use of unmanned weapon systems increases, its relevance to military personnel is in danger. (Sherman, 2005) points out that, developing practical knowledge is a lifetime endeavour; there are always problems to overcome as well as opportunities to strengthen one’s moral convictions. (Troughton, 2006) states that whilst only some military virtues were valued—and only in particular forms—even these proved problematic in certain respects. In particular, attempts to integrate soldierly and moral manliness, especially through resurgent use of notions like chivalry and crusade, failed to connect with soldiers’ actual experiences. (Westhusing*, 2003) highlights that, benevolence gains extension through the artificial virtue of justice and as a moral virtue, ‘honor’ beguiles through the abstractions it hides.

Conclusion

According to the researchers’ knowledge this is the first study to focus on specific literature on military virtues. The objective of the current study is to identify military virtues-related trends, countries that are setting the standard, publications with the most cited articles and trending subjects. The findings reveal that the average growth rate of publications increased steadily from 2003. USA, Netherlands, Canada, Australia and Sweden are the top five countries with high citations. Themes like virtues, justice, courage, collective virtues draw considerable attention from the authors in this area. Integrity and Loyalty is considered emerging themes that have the potential for future research.

This study considers only SCOPUS publications and future researchers can consider the extend the analysis including Web of Science, Google Scholar, etc. In addition,

future researchers can consider corresponding analysis, co-citation analysis, coupling analysis using Vos Viewer software to comprehensively analysis.

References:

1. BECKER, T. (2006). Women in Roman forts—lack of knowledge or a social claim?. *Archaeological Dialogues*, 13(1), 36-38.
2. CALHOUN, L. (2011) „The end of military virtue”, *Peace review*, 23(3), pp. 377–386.
3. CHERRY, K.M. (2015) ‘Aristotle’s „Certain Kind of Multitude”’, *Political Theory*, 43 (2), pp. 185-207.
4. COLEMAN, S. (2009) „The problems of duty and loyalty”, *Journal of Military Ethics*, 8(2), pp. 105-115.
5. ENEMARK, C. (2013) *Armed drones and the ethics of war: military virtue in a post-heroic age*. Routledge.
6. IDDAGODA, A., Abeysinghe, R. and Wickramaratne, W.P.R. (2022) ‘Green orientation: conceptualisation and operationalisation’. Available at: <https://doi.org/10.24427/az-2022-0027>.
7. IDDAGODA, Y.A. (2020) „The Employee’s Personal Character and its Imperative in the Post-Covid-19 Pandemic World”, *Labor et Educatio*, (8), pp. 37–51.
8. KARAMANOLI, V. and Papachristopoulos, K. (2017) „Military personnel and psychological support: An analysis based on social representation theory”, *Journal of Military and Veterans Health*, 25(1), pp. 10–18.
9. KEPPEPOLA, M., DHARMASIRI, A.S. (2020) ‘Military virtues: conceptualization and operationalization’.
10. KYRIAKIDIS, S. (2016) „Accounts of single combat in Byzantine historiography: 10th-14th centuries”, *Acta Classica*, 59, pp. 114–136.
11. MACKNIGHT, E.C. (2009) „Honor and the military formation of French noblemen, 1870-1920”, *Historical Reflections/Réflexions Historiques*, 35(3), pp. 95–114.
12. MURPHY, M.M. (2002) *Character education in America’s blue ribbon schools: Best practices for meeting the challenge*. Scarecrow Press.
13. NEOCLEOUS, M. (2013) „O Effeminacy! Effeminacy! ”War, masculinity and the myth of liberal peace”, *European Journal of International Relations*, 19(1), pp. 93–113.
14. OLSTHOORN, P. (2010) *Military ethics and virtues: An interdisciplinary approach for the 21st century*. Routledge.
15. OPATHA, H. (2010) „Personal quality”, *University of Sri Jayewardenepura* [Preprint].
16. SANDIN, P. (2007) „Collective military virtues”, *Journal of Military Ethics*, 6(4), pp. 303–314.
17. SCHULZKE, M. (2016) „Rethinking military virtue ethics in an age of unmanned weapons”, *Journal of Military Ethics*, 15(3), pp. 187–204.

18. SHERMAN, N. (2005) „Of manners and morals”, *British Journal of Educational Studies*, 53(3), pp. 272–289.
19. TROUGHTON, G.M. (2006) „Jesus and the ideal of the manly man in New Zealand after World War One”, *Journal of religious history*, 30(1), pp. 45–60.
20. VALLOR, S. (2013) „The future of military virtue: Autonomous systems and the moral deskilling of the military”, in *2013 5th International Conference on Cyber Conflict (CYCON 2013)*. IEEE, pp. 1–15.
21. Westhusing*, T. (2003) „A beguiling military virtue: Honor”, *Journal of Military Ethics*, 2(3), pp. 195–212.
22. ZAVALIY, A.G., ARISTIDOU, M. (2014) „Courage: A modern look at an ancient virtue”, *Journal of Military Ethics*, 13(2), pp. 174–189.

SHIMBAREA PARADIGMEI ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL ARTISTIC EXTRAȘCOLAR

Daniela COTOVIȚCAIA,

*Director, grad didactic Superior, Școala de artă „Valeriu Poleakov”,
mun. Chișinău*

Doctorandă, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”

ORCID iD: 0000-0002-7954-3926

Rezumat: *Nevoia de adaptare la evoluțiile contemporane face ca majoritatea sistemelor de învățământ să dezvolte proiecte de reformă. Toate cercetările despre școala actuală și despre sistemul de învățământ în general constată necesitatea unei schimbări profunde. Principalele misiuni raportate sunt în două domenii: politici școlare și modalități pedagogice de organizare a procesului de predare-învățare. Cele mai aprinse discuții sunt pe dimensiunea politicii școlare. Curriculumul modular pentru domeniul Arte, profilul Muzică aduce o nouă viziune îmbunătățită asupra educației prin artă/artistică, este o abordare complexă care pune în valoare contribuțiile anterioare, experiența și practicile de succes în domeniul educației și educației artistice în general și artistice/muzical în special. La rândul său, operarea schimbărilor la nivel de concept și viziune de design și instituționalizarea ulterioară a curriculum-ului vin să asigure schimbarea de paradigmă în educația artistică extracurriculară, asigurând o tranziție echilibrată de la general la particular.*

Cuvinte-cheie: *paradigmă, reformă, instituționalizare, învățământul artistic extrașcolar, curriculum modular.*

CHANGE OF PARADIGM IN EXTRACURRICULAR ARTISTIC EDUCATION

Abstract: *The need to adapt to contemporary developments makes most education systems develop reform projects. All the research about the current school and the education system in general notes the need for profound change. The main missions reported are in two areas: school policies and pedagogical ways of organizing the teaching-learning process. The most heated discussions are on the school policy dimension. The modular curriculum for the Arts field, the Music profile brings an improved new vision on education through art/artistics, it is a complex approach that values previous contributions, experience and successful practices in the field of education and artistic education in general and artistic/musical in particular. In turn, the operation of changes at the level of concept and design vision and subsequent institutionalization of the curriculum*

come to ensure the paradigm shift in extracurricular artistic education, ensuring a balanced transition from the general to the particular.

Keywords: *Paradigm, reform, institutionalization, extracurricular artistic education, modular curriculum.*

Întroducere

Nevoia de adaptare la evoluțiile contemporane face ca majoritatea sistemelor de învățământ să dezvolte proiecte de reformă. Toate cercetările despre școala actuală și sistemul educațional la modul general remarcă nevoia de schimbare profundă. Principalele misiuni semnalate se situează în două planuri: politici școlare și modalități pedagogice de organizare și desfășurare a procesului de predare-învățare. Cele mai aprinse discuții sunt pe dimensiunea de politici școlare. Curriculumul modular pentru domeniul Arte, profilul Muzică aduce o viziune nouă îmbunătățită asupra educației artistice/prin artă, constituind un demers complex, care valorizează contribuțiile anterioare, experiența și practicile reușite în domeniul educației și învățământului artistic de profil la general și artistic/muzical în particular. La rândul său operarea modificărilor la nivel de concept și viziune de proiectare și ulterior instituționalizare a curriculumului vin să asigure schimbarea paradigmei în învățământul artistic extrașcolar, asigurând trecerea echilibrată de la general la particular.

Reforma școlii este un concept încă insuficient definit. Există perspective teoretice și abordări practice diferite, între care există și convergențe, dar și divergențe. V. Dupriez identifică trei astfel de abordări: funcționalistă, organizațională și neoinstituțională [9, pp.23-24]. Abordarea funcționalistă consideră sistemul de învățământ o „unitate funcțională” integrată, care urmărește realizarea unor funcții care îi sunt atribuite [9, p.23]. Schimbările propuse sunt de tip top-down- schimbări verticale și ierarhice și se obiectivează în modelul „cercetare-dezvoltare-difuzare”. Această abordare se intersectează cu cea centrată pe actorii schimbării. Drept succes și reușită a schimbărilor sunt evidențiate: voința și motivația celor implicați/actorii (stimulente financiare, dar și simbolice, gradul de implicare și participare), capacități profesionale, individuale și colective ale acestora (determinarea traseului și oportunităților de perfecționare) și nu în cele din urmă contextul sociopolitic, economic, infrastructura reformei [14]. În deosebi de accentuată situația a devenit vizibilă în perioada pandemică, accentuând necesitatea intervenției cât mai grăbite și identificării celor mai noi și eficiente soluții de remediere.

Schimbarea paradigmei în învățământul artistic extrașcolar. Dar ce înseamnă exact asta?

Expresia „schimbare de paradigmă”, dar care este exact o schimbare de paradigmă? Și de unde vine termenul? Schimbarea de paradigmă este caracteristică tuturor domeniilor: medicină, politică, psihologie, sport. Termenul „schimbare de paradigmă” a fost inventat de filosoful american Thomas Kuhn (1922-1996). Este unul dintre conceptele centrale în lucrarea sa de mare importanță, *Structura revoluțiilor științifice*, publicată

în 1962. Termenul de „paradigmă” în accepțiunea sa epistemologică și filosofică caracterizează revoluțiile științifice drept „schimbări profunde în reprezentările de excelență și în practicile ce fixează identitatea cunoașterii științifice într-un anumit moment al începutului și într-o anumită arie a cercetării” [13].

Ce este o teorie a paradigmei? O teorie a paradigmei este o teorie generală care ajută să ofere oamenilor de știință care lucrează într-un anumit domeniu cu un cadru teoretic larg - ceea ce Kuhn numește „schema lor conceptuală”. El le oferă ipotezele lor fundamentale, conceptele lor cheie și metodologia lor. Oferă cercetării direcția și obiectivele generale. Și reprezintă un model exemplar de știință bună într-o anumită disciplină. Exemple de teorii paradigmă: Modelul geocentric al lui Ptolemeu al universului (cu pământul din centru); Fizica lui Aristotel; Mecanica lui Galileo; Teoria lui Newton despre gravitate; Teoria relativității lui Einstein ș.a. [13].

Cezar Birzea demonstrează, în cartea sa „Arta și știința educației”, maturitatea științelor educației, spunând că „acestea sunt în măsură să genereze, să utilizeze și să-și reînnoiască paradigmele” [1]. Astfel spus, acesta oferă un sens triplu termenului de paradigmă: lingvistic, care prevede cuprinderea totalității termenilor aparținând aceleiași categorii gramaticale, filosofic care prevede un exemplu sau un model al unui sistem de gândire, și unul epistemologic, care prevede vizualizarea paradigmei ca teorii dominante folosite de comunitatea științifică într-o anumită epocă sau la un anumit stadiu de evoluție al acesteia [1]. Dar ce înseamnă acest cuvânt paradigmă? De unde vine? Paradigma este un cuvânt vechi care vine din grecescul *para* – lângă, vecin, în afara; *paradigma* – model, exemplu semnificativ, mostră, reprezentativ; verbul *paradeiknumi* – a arăta, a demonstra, a compara, a expune, a reprezenta. Paradigma stabilește atitudinea oamenilor de știință față de fenomene, probleme și întrebări considerate relevante. Este modelul din care „*Cresc anumite tradiții bine încheiate ale cercetării științifice*” [5].

Harris și Jones (2018, p.351), subliniază faptul că la crearea unei școli ca organizație care învață, este evidentă și necesară o „schimbare paradigmatică și culturală, o schimbare a mentalității și un angajament al întregii școli pentru evaluare și auto-reflecție” [11]. Se va porni de la analiza lucidă a realității școlii, a rezultatelor sale, a motivației elevilor de a învăța, a practicilor didactice care facilitează sau nu învățarea, în simbioză cu colectarea feedback-ului de la elevi, părinți, colegi prin intermediul studiilor, statisticienilor și altor tipuri de sondaje relevante domeniului. După cum subliniază E. Păun și S. Sava, (2019) [18], reflecția profundă, multidimensională, bazată pe dialog și chestionarea realității este unul dintre atributele organizației care învață, așa cum a fost delimitat de V. Marsick și K. Watkins [16].

Concluziile generate, desprinse în procesul reflexiv, preponderent colaborativ, critic constructiv, nu acuzator, sunt necesare în vederea conturării unei viziuni comune, centrate pe învățarea tuturor elevilor [12].

Organizațiile care învață, susține P. Senge (1990) – unul dintre inițiatorii acestui concept – sunt „organizații în care oamenii își extind continuu capacitatea de a crea rezultatele pe care le doresc într-adevăr, unde sunt generate modele noi și expansive de gândire, unde aspirația colectivă este stabilită în mod liber”. O altă latură importantă a școlii care învață se referă la capacitatea de a oferi posibilități de abilitare a profesorilor din instituție pentru a-și îmbunătăți practicile didactice și relaționale, precum și oportunități de învățare și de dezvoltare la locul de muncă, astfel încât fiecare cadru didactic să fie motivat să își ducă la bun sfârșit angajamentele luate și să acționeze responsabil în direcția alegerii viziunii comune.

Practicarea culturii colaborative, bazată pe dialog autentic, profund, deschis și evaluare sistematică este schimbarea de mentalitate care trebuie să devină un firesc cotidian în școală; trebuie să fim preocupați și determinați să îmbunătățim, învățând împreună. Este ceea ce, în noul manifest al educației, UNESCO (2021) numea „noua pedagogie”, bazată pe „cooperare și solidaritate”. Important ca învățarea să se realizeze într-un climat de încredere, de deschidere, care să dea profesorului starea de bine și disponibilitatea determinarea de a învăța [20]. Pentru școlile care învață, mecanismul de pornire sunt profesorii care învață. Totodată, există și concepții de organizații care învață și sau comunități de practică și învățare, și dezvoltare profesională, comunități colaborative, colegiale [15]. Marsick și Watkins au elaborat constructele scalei (chestionarului) dimensiunilor organizațiilor care învață – DLOQ – cunoscut ca și instrument de diagnoză a organizațiilor care învață, aplicat și validat în cazul școlilor ca organizații care învață.

DLOQ cuprinde următoarele dimensiuni care definesc o organizație care învață, menită să producă performanță și cunoaștere: 1) crearea de oportunități continue pentru a învăța; 2) promovarea chestionării și dialogului, 3) încurajarea colaborării și învățării în echipă; 4) crearea sistemelor care să capteze și să împărtășească învățarea; 5) abilitarea oamenilor înspre viziunea colectivă; 6) conectarea organizației la mediul ei; 7) exercitarea unui leadership strategic pentru învățare [16].

O altă problemă este maniera prin care este instituționalizată învățarea – în particular viziunea echipei manageriale aplicată în acest sens pe care o împărtășesc membrii instituției, promovând participarea lor, prin a înțelege de ce fac ceea ce fac, cum va trebui să evolueze școala – cât și prin construirea de structuri, oportunități și mecanisme de a învăța continuu la locul de muncă.

Această construcție de capacități de a învăța la nivelul întregii școli presupune un demers integrat, consecvent, sustenabil [10; 16].

Pentru a configura mai bine reperetele noului peisaj al școlii ca organizație care învață, ar putea fi util un inventar al principalelor condiții:

Managementul care promovează o cultură centrată pe învățare și autoevaluare; planificare participativă cu delegarea responsabilităților; împărtășirea valorilor și obiectivelor de către toți membrii; crearea oportunităților de învățare pentru toți membrii;

Oferta de servicii bazată pe nevoile și interesele potențialilor beneficiari cu valorizarea feedbackului și gradului de satisfacție a celor implicați direct sau indirect; centrarea pe inovație.

Curriculum și programe de instruire cu relevanță maximă pentru dezvoltarea personală, socială și profesională a celor care învață; flexibile și adaptabile la nevoile interne și externe; participative și centrate pe formarea de competențe; tratate în manieră integrată, promovând conexiunile interdisciplinare.

Cele patru scopuri principale ale educației secolului XXI, care sunt determinate pentru conturarea direcțiilor de formare – dezvoltare a personalității umane, formulate în cadrul Conferinței Internaționale a UNESCO din septembrie 2001, sunt: – A învăța să înveți, care presupune a ști să acumulezi pe parcursul întregii vieți cunoștințele și informațiile necesare pentru formare și autorealizare; – A învăța să faci, care vizează achiziționarea unui sistem de competențe-cheie, necesare pentru autodezvoltare și adaptare la condițiile schimbătoare ale lumii moderne; – A învăța să fii, care vizează formarea de atitudini, pregătirea pentru luarea de decizii și dezvoltarea capacității de autoedificare a personalității în baza valorilor morale și sociale; – A învăța să trăiești împreună cu alții, ceea ce presupune acceptarea alterității, comprehensiunea celuilalt, învățarea cooperării și a dialogului social. Alături de cei patru piloni din raportul lui Delors, Shaeffer și colaboratorii săi adaugă încă unul: a învăța să te transformi pe tine și să schimbi societatea, sau mai cu seamă să cunoști, să reflectezi și să acționezi asupra realității, să o adaptezi și să o transformi, să acționezi pentru o societate nondiscriminatorii bazată pe solidaritate și coeziune socială [8; 19].

Globalizarea învățării se va produce așa dar în următoarele direcții:

- Învățarea depășește cadrul formal al școlii și se extinde semnificativ, ca proces și sumar al achizițiilor, către alte sfere, nonformale și informale;
- Sursele și mediile de învățare se modifică, iar înțelegerea acestui fenomen depinde și asigură în mare măsură succesul învățării;
- Învățarea nu mai aparține doar elevilor și studenților, ci se extinde/evoluează către noi idei de învățare și anume cea „pe tot parcursul vieții”, (engl., lifelong learning).

Organizarea învățării dincolo de discipline formale/clasice se arată mai profitabilă din perspectiva nevoilor omului contemporan [8; 19]. Fiecare sistem național de învățământ este reprezentat în primul rând prin core - curriculum pe care îl promovează. Profilul lui Homo Europaeus în viziunea Consimilului Europei, este conturat prin infuzia unei educații generale compatibile cu provocările secolului XXI, al cărei core- curriculum trebuie să asigure formarea competențelor-cheie, conform Codul educației al Republicii Moldova [2; 6].

Dacă toți europenii ar trebui să manifeste competențe în toate domeniile vizate în baza competențelor-cheie, nivelul competențelor achiziționate va fi unul foarte înalt, în funcție de posibilitățile aptitudinale individuale și de tratarea /promovarea educațională

a lor. În acest context, Curriculum-ul specializat pe categorii de cunoștințe și aptitudini (literatură, știință, muzică, arte plastice, dramatice, coregrafice) este focalizat pe îmbogățirea și aprofundarea competențelor, pe exersarea abilităților înalte, pe formarea comportamentelor specifice determinării performanțelor în domenii particulare. Gruparea elevilor ca formă de organizare administrativă a procesului de învățământ diferențiat pentru elevii cu aptitudini se aplică pe grupe omogene prin nivelul aptitudinilor specifice și prin natura intereselor. Acestei categorii de curriculum i se acordă în practica școlară cea mai mare pondere din eforturile de diferențiere și individualizare [7].

Curriculumul la profilul Artă Muzicală, (în continuare – Curriculum) pentru Școlile de Arte/Muzică, alături de Planul cadru, face parte din ansamblul de produse/documente curriculare și reprezintă o componentă esențială a Curriculumului Național. Prezentul curriculum este elaborat în conformitate cu prevederile Codului Educației al Republicii Moldova (2014) [2], ale Cadrului de referință al educației și învățământului extrașcolar (2020) [3], ale Curriculumului de bază: sistem de competențe pentru învățământul extrașcolar (2020) [4], dar și cu Recomandările UNESCO, Parlamentului European și ale Consiliului Uniunii Europene, privind competențele-cheie din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți (Bruxelles, 2018). Este noua generație de Curricula centrate pe competențe, un produs curricular de pionierat ce are drept scop stabilirea finalităților pentru domeniul Arte, profilul Artă Muzicală. Curriculumul modular pentru domeniul Arte, profilul Muzică aduce o viziune nouă îmbunătățită asupra educației prin artă/artistice, constituind un demers complex, care valorizează contribuțiile anterioare, experiența și practicile reușite în domeniul educației și învățământului artistic de profil. Acesta se adresează, inclusiv managerilor, factorilor de decizie, specialiștilor în domeniul Arte, profil Artă Muzicală, cadrelor didactice din mediul academic, care asigură formarea inițială și continuă a cadrelor didactice pentru învățământul extrașcolar, Școli de Arte/Muzică, prin programe, cursuri sau stagii de formare, precum și altor actori de la nivelul societății, cu rol important în educație. Așa dar, conchidem că Arta este, în esență, cea mai profundă expresie a creativității umane. Arta este o activitate de creație, având drept scop producerea unor valori estetice. Totodată, este o formulă a conștiinței sociale, care oglindește realitatea în imagini artistice, care la rândul lor au o mare forță de cunoaștere și transformare a vieții sociale. Prin modul său de manifestare, arta poate fi considerată și ca o formă de cunoaștere artistică. În acest context, pentru a delimita componentele cunoașterii artistice, culturii muzicale și interpretative ale elevilor prezentul curriculum a apelat și la structura propusă de autorii curriculumului școlar pentru învățământul general obligatoriu, disciplina Educația muzicală, urmărind reflectarea aspectelor ce vizează: interesul și dragostea pentru arta muzicală, deprinderile de percepție muzicală, de ascultare și auzire, de simțire și trăire a muzicii, deprinderile muzicale practice, de interpretare instrumentală, vocală și corală; volumul anumit de cunoștințe, creativitatea muzicală; gustul muzical, reflecția despre muzică, aprecierea muzicii din punct de vedere valoric.

Concluzii:

Astfel, noul curriculum pentru domeniul Arte, pentru profilul Arte Muzicale, aduce o viziune modernă asupra educației prin artă, constituind un demers complex, care va asigura valorizarea contribuțiilor anterioare, experienței și practicilor reușite în domeniul educațional la general și artistic/muzical în particular. Totodată, este timpul transformărilor funcționale, al nivelului proceselor concrete de învățare și predare. Succesul reformelor ample inițiate la nivel de curriculum, management, depind în mare măsură de capacitatea de a duce aceste reforme la nivel de procese și practici profesionale cotidiene. E timpul unei noi viziuni asupra învățării, fundamentată teoretic și metodologic, înțeleasă, acceptată de practicienii/pedagogii din sistemul educațional național, care se va reflecta în programele de formare inițială și continuă a pedagogilor. Această viziune ar putea fi puntea de legătură, dar și perspectiva sistemului educațional în viitor.

Bibliografie:

1. BÎRZEA, C., *Arta și știința educației*, Editura Didactică și Pedagogică R.A., București, 1995.
2. Codul Educației al Republicii Moldova. nr.152 din 17 iulie 2014. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr. 319-324, p.17-52.
3. COTOVIȚCAIA, D., (coaut.), GRÎU, N. (coord. gen.), CRUDU, V. (coord. gen.), GUȚU, VI. (coord. științ.) et. al. Cadrul de referință al educației și învățământului extrașcolar din Republica Moldova. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, 2021, 98 p. ISBN 978-9975-152-98-3.
https://mecc.gov.md/sites/default/files/cadrul_de_referinta_al_educatiei_si_invatamantului_extrascolar.pdf
4. COTOVIȚCAIA, D. (coaut.), GRÎU, N. (coord. gen.), CRUDU, V. (coord. gen.), GUȚU, VI. (coord. științ.) et. al. Curriculum de bază: competențe pentru educația și învățământul extrașcolar din Republica Moldova. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău: CEP USM, 2020, 35 p. ISBN 978-9975-152-67-9.
https://mecc.gov.md/sites/default/files/curriculum_de_baza_competente_eie_01.12.2020.pdf
5. CALLO, T. (coord.), *Educația centrată pe elev: Ghid metodologic. Formarea continuă*. Vol. 1 Chișinău, „Print-Caro”, 2010).
6. CIOLAN, L. *Învățarea integrată*. Fundamente pentru un curriculum transdisciplinar. Iași, Editura „Polirom”, 2008.
7. CREȚU, C. *Psihopedagogia succesului*, Polirom, Iași, 1997.
8. DELORS, J. *Comoara lăuntrică*. Raportul către UNESCO al Comisiei Internaționale pentru Educație în secolul XXI, Iași, Editura „Polirom”, 2000.
9. DUPRIEZ, V. (2015). *Peut-on réformer l'école? Approches organisationnelle et institutionnelle du changement pédagogique*. Louvain-la-Neuve: De Boeck, 2015, 178 p. Formation et profession 24(2), 90-92.

10. GOLDBERG, J.M., SOMMERS-SPIJKERMAN, M.J., CLARKE, A.M., SCHREURS, K.M.G. & BOHLMEIJER, E.T. (2021). Positive Education in Daily Teaching, the Promotion of Wellbeing, and Engagement in a Whole School Approach: A clustered Quasi-Experimental Trial. *School Effectiveness and School Improvement*. DOI: 10.1080/09243453.2021.1988989
11. HARRIS, A. & JONES, M. (2018). Leading Schools as Learning Organizations. *School Leadership & Management*, 38 (4), 251-354.
12. KOOLS, M., STOLL, L., GEORGE, B., STEIJN, B., BEKKERS, V., & GOUEDARD, P., (2020) *The School as a Learning organization: The Concept and its Measurement*. *European Journal of Education*, 55 (1), 24-42. DOI:10.1111/ejed.12383
13. KUHN, T. *Structura Revoluțiilor științifice*. București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1976, p. 8.
14. LESSARD, C., DESJARDINS, P. D., et SCHWIMMER, M., (2008). *Les politiques et les pratiques en éducation : un couplage problématique. Une perspective anglo-américaine. Note de synthèse. Revue Carrefour de l'éducation*, 25, 155-195.
15. LUȘTREA, A., CRAȘOVAN, M., *Revista de Științe ale Educației*, Editura Universității de Vest, 2020, vol 2, nr.2, pp.42.
16. MARSICK, V.J. & WATKINS, K.E., (2003). Demonstrating the Value of an Organization's Learning Culture: The Dimensions of the Learning Organization Questionnaire. *Advances in Developing Human Resources*, 5, 132-151. DOI: 10.1177/1523422303005002002
17. MITCHEL, R., BROCKWELL, A. J., (2020). *Mobilising Capacities for Transforming Education for Sustainable Futures: Opening Spaces for Collaborative Action and Learning*. DOI: 10.5281/zenodo.4134931.
18. PĂUN, E., SAVA, S., (2019). *The reflective dimension of learning in adulthood*, *Journal of Educational Sciences*. 39 (1): 48-57.
19. SCHAEFER, S. et al., f.a., „*Learning for the 21 st Century*”, material tradus de UNICEF România.
20. SEASHORE, L.K., & LEE, M., (2016). Teachers' Capacity for Organizational Learning: The effects of School Culture and Context. *School effectiveness and School Improvement*, 27 (4), 534-556. DOI 10.1080/09243453.2016.1189437.
21. SHENG, Z., WATKINS, S., YOON, S.W & KIM, J., (2021). *Examining schools as learning organizations: An integrative approach*. *The Learning Organization*, 28 (4), 383-396.

DEZVOLTAREA COMPETENȚELOR-CHEIE PRIN ÎNVĂȚARE NONFORMALĂ, TRANSDISCIPLINARĂ ȘI INTERACTIVĂ

Valentin Cosmin BLÂNDUL,
prof. univ. dr.,

Universitatea din Oradea, România,

Mihaela Claudia CHEREGI,

prof. grad didactic I,

Colegiul Tehnic „Traian Vuia”, Oradea, România

Rezumat: Educația nonformală, transdisciplinară și interactivă presupune dezvoltarea unor competențe și abilități necesare elevilor atât în viața școlară, cât și de-a lungul existenței lor în comunitatea socială, respectând recomandările Parlamentului European și a Consiliului privind competențele-cheie din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți: comunicare în limba maternă; comunicare în limbi moderne; competență matematică și competențe de bază în științe și tehnologii; competență digitală; a învăța să înveți; competențe sociale și civice; spirit de inițiativă și antreprenoriat; sensibilizare și exprimare culturală. [Recomandarea (2006/962/EC)].

Astfel, elevii participă la propriul proces de învățare prin stabilirea ritmului și a mediului de asimilare a cunoștințelor, prin coordonarea și organizarea materialului de parcurs, prin găsirea de soluții și rezolvarea de probleme, dezvoltându-și pe parcursul acestui proces, competențe metacognitive și autoevaluative (competențe de educație permanentă).

Cuvinte-cheie: educație, competențe-cheie, nonformal, strategie, dezvoltare.

DEVELOPING KEY COMPETENCES THROUGH NONFORMAL, TRANSDISCIPLINARY AND INTERACTIVE LEARNING

Summary: Non-formal, transdisciplinary and interactive education involves the development of skills and abilities necessary for students both in school life and throughout their existence in the social community, respecting the recommendations of the European Parliament and the Council on key competences from the perspective of life-long learning: communication in the mother tongue; communication in modern languages; mathematical competence and basic skills in science and technology; digital competence; to learn to learn; social and civic skills; spirit of initiative and entrepreneurship; cultural awareness and expression. [Recommendation (2006/962/EC)].

Thus, students participate in their own learning process by establishing the pace and environment of knowledge assimilation, by coordinating and organizing the course material, by finding solutions and solving problems, developing during this process, metacognitive and self-evaluative skills (lifelong learning skills).

Keywords: *education, key skills, non-formal, strategy, development.*

În era actuală a informației și schimbărilor rapide, dezvoltarea competențelor-cheie devine crucială pentru pregătirea individului în fața provocărilor complexe ale societății moderne. Kant susține că educația este activitatea de disciplinare, cultivare, civilizare și moralizare a omului, iar scopul educației este de a dezvolta în individ toată perfecțiunea de care este susceptibil [Kant, I., 1992, p.17]. Kant surprinde necesitatea modelării naturii umane, însă finalitatea acțiunii educaționale este formulată în termeni ce sugerează înțelegerea profundă a faptului că, prin intermediul educației, poate fi actualizat și valorificat deplin potențialul genetic al individului.

Idealul educației determină scopurile și obiectivele educative, iar acestea, la rândul lor, concretizează pe diverse planuri cerințele generale ale idealului. Dacă obiectivele și scopurile educaționale nu sunt atinse, atunci idealul educațional devine imposibil de realizat. În funcție de idealul educațional, de scopurile și obiectivele preconizate și în vederea realizării acestora, se organizează întregul sistem de învățământ, se structurează conținutul învățământului, se alege și se utilizează tehnologia și metodologia educațională considerată a fi cea eficientă.

Învățarea nonformală transdisciplinară și interactivă reprezintă un cadru inovator prin care se pot dezvolta competențele esențiale ce transcende limitele clasice ale sistemului educațional, oferind oportunități diverse pentru dezvoltarea abilităților esențiale într-un mediu interactiv și transdisciplinar.

Această strategie pune accent pe aplicarea cunoștințelor în contexte variate, promovând astfel o înțelegere mai profundă și conexiuni între diferite discipline, încurajând elevii să exploreze probleme complexe din mai multe perspective, cultivând gândirea critică și creativitatea. Aceștia devin actori activi în procesul de învățare. Colaborarea și comunicarea sunt încurajate, dezvoltându-se astfel abilități sociale și emoționale esențiale. Astfel de metode active nu doar transmit informații, ci le transformă în experiențe de învățare tangibile. De asemenea, această abordare încurajează autonomia și asumarea responsabilității pentru propria învățare. Elevii devin *învățători* ai propriilor lor cunoștințe, adaptându-se la cerințele în schimbare ale societății contemporane.

Competențele-cheie sunt abilități, cunoștințe și atitudini esențiale pentru a funcționa eficient într-o societate în continuă schimbare. Într-o lume transdisciplinară, în care frontierele dintre domenii devin tot mai difuze, formarea acestor competențe devine o prioritate.

Învățarea nonformală reprezintă un proces intenționat și organizat de dezvoltare personală, care se desfășoară în afara contextului școlar tradițional. Această formă de

învățare încurajează autonomia, inițiativa și adaptabilitatea. Participanții învață prin experiențe practice, activități de grup și interacțiune directă cu mediul înconjurător. În acest context, competențele-cheie nu sunt doar obiective de învățare, ci devin abilități integrate în experiența de învățare. Valoarea educativă, complementară educației formale, poate avea efecte pozitive sau negative de compensare, în măsura în care aceste instituții conștientizează obiectivele, conținuturile, organizarea, metodologiile lor specifice, respectă aspirațiile educaților, iar activitatea acestor instituții este la fel de impregnată de cerințele pedagogice, dar dirijate și utilizate pentru alte obiective, conținuturi [Cristea, 1998, p.135].

Accentul cade aici pe stimularea educaților prin programe alternative, diferențiate, diversificate, facultative, aplicative, de completare, în acord cu elementele de noutate în diferitele domenii, cu noi tipuri de comunicare, metode de activizare, tehnici de creativitate, cu stimularea dezvoltării vocaționale.

Transdisciplinaritatea se referă la integrarea și colaborarea dintre diferite discipline și domenii de cunoaștere. Această abordare transcende granițele tradiționale ale educației, promovând o înțelegere mai profundă a complexității problemelor contemporane. În contextul dezvoltării competențelor-cheie, transdisciplinaritatea permite elevilor să conecteze informațiile și să abordeze provocările într-un mod holistic. Transdisciplinaritatea, în cadrul orelor, presupune crearea de conexiuni între competențe/ unități de competențe dobândite disparat, în cadrul diferitor discipline. O asemenea abordare nu se mai concentrează pe discipline, ci le transcende, subordonându-le copilului, subiectului formării.

Interactivitatea în învățare se referă la participarea activă a elevilor în procesul educațional. Prin intermediul tehnologiilor moderne și a metodologiilor interactive, elevii devin actori activi în construirea cunoștințelor. Această abordare favorizează dezvoltarea abilităților sociale, a gândirii critice și a spiritului de echipă. Prin activități practice și de colaborare, elevii învață să aplice cunoștințele în contexte reale și să-și dezvolte abilități practice. Strategiile și metodele activ-participative utilizate în cadrul activităților de învățare dezvoltă elevilor competențe interpersonale, capacitatea de lucru în echipă, încrederea în sine, disciplina, responsabilitatea, capacități de planificare, coordonare și organizare/ competențe de gestionare a proiectelor, capacitatea de a rezolva probleme practice etc. Astfel, dezvoltarea personală a individului, participarea activă în societate și pe piața muncii completează educația elevului în vederea parcurgerii traseului educațional și a pregătirii formabilului pentru viață.

Lecția interactivă transdisciplinară *Ochiul, de la știință la artă* utilizează metode și strategii didactice formale, nonformale și informale având ca scop principal dezvoltarea competențelor -cheie ale elevilor în contextul educației durabile. Creată pe platforma digitală <https://www.thinglink.com>, lecția interactivă transdisciplinară este o strategie de predare și învățare care integrează mai multe discipline într-un singur cadru și implică elevii în mod activ pentru a-și construi propria înțelegere a subiectului.

Alcătuită din patru secvențe, elevii urmăresc pe un traseu prestabilit, în ritm propriu, *Ochiul uman, organ al vederii, Ochiul, sistem optic, Ochiul, simbol central al credinței și Ochiul, motiv al creației artistice*, ajutându-i să facă anumite conexiuni între subiecte aparent distincte și să abordeze probleme complexe într-un mod integrat, fiind și o modalitate eficientă de a-i pregăti pentru lumea reală, unde cunoștințe și abilități din mai multe domenii sunt necesare pentru a aborda problemele complexe. Totodată, dezvoltă capacitatea de colaborare și de a lucra în echipă a elevilor, dar și de a-i ajuta să identifice și să conecteze subiecte de la diferite discipline. Această lecție poate, de asemenea, să stimuleze curiozitatea și creativitatea și să încurajeze gândirea critică.

Lecția interactivă transdisciplinară *Ochiul, de la știință la artă*, <https://www.thinglink.com/scene/1778440333747553124>, dezvoltă cunoștințele, deprinderile și atitudinile ce presupun fiecare competență de învățare de-a lungul vieții, conform *Descriptivului competențelor-cheie europene* al Institutului de Științe ale Educației, *adaptare după Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului privind competențele-cheie pentru învățarea pe parcursul întregii vieți. (2006/962/ECI)* [<https://www.ise.ro/wp-content/uploads/2015/04/Competente-cheie-europene.pdf>]

1. Competența de comunicare în limba maternă. Lecția oferă deschidere pentru dialog constructiv, aprecierea calităților estetice și dorința de a le promova și interesul pentru interacțiunea cu alții. Implică și conștientizarea impactului limbajului asupra celorlalți și nevoia de a înțelege și a folosi limbajul într-o manieră pozitivă, responsabilă din punct de vedere social. Elevii au diferite sarcini de lucru ce implică interacțiune în argumentarea și contraargumentarea unor aspecte ce țin de relațiile dintre diferitele discipline de studiu.

2. Competența de comunicare în limbi străine dezvoltă capacitatea de apreciere a diversității culturale, interesul și curiozitatea pentru limbi și comunicare interculturală, lecția transdisciplinară fiind construită în jurul unor aplicații în limba engleză.

3. Competențele matematice și competențele de bază în științe și tehnologii asigură, pe de o parte, respectarea adevărului, dorința de a căuta motive și de a le proba validitatea, iar, pe de altă parte, aprecierea critică și curiozitatea, interesul pentru problematica etică și respectul pentru siguranță și dezvoltare durabilă, în particular în privința progresului științific și tehnologic în legătură cu sinele, familia, comunitatea și problemele globale.

Astfel, elevii conștientizează importanța *Ochiului uman, organ al vederii*, părțile componente și funcțiile fiecărui element, având posibilitatea de fixare a cunoștințelor printr-un joc de tip *cuvinte încrucișate*, <https://crosswordlabs.com/view/interiorul-ochiului>

Aplicația pentru a studia anatomia ochiului uman *My Eye Anatomy*, ce poate fi descărcată din play.google.com, permite rotirea la 360°, Zoom și mutarea camerei în jurul unui model 3D realist. *My App Anatomie Eye* oferă utilizatorilor o privire în profunzime a ochiului uman, permițându-le selectarea, vizualizarea cu raze X, ascunderea

și evidențierea părților individuale ale ochilor precum și pronunțarea audio a termenilor anatomici, putând constitui o formă de evaluare a cunoștințelor din domeniul biologiei.

Din punct de vedere al Fizicii, **Ochiul, sistem optic**, își propune să descopere mecanismul vederii, disfuncții ale percepției lumii înconjurătoare prin simțul vizual și modul în care se creează anumite iluzii optice. Platforma educațională <https://www.mozaicweb.com> oferă acces 3D la experimente digitale, astfel încât elevii pot apropia sau depărta interactiv un obiect pentru a observa modul în care funcționează vederea umană. Cunoștințele despre disfuncțiile vederii sunt fixate printr-un joc puzzle realizat pe platforma de învățare interactivă <https://learningapps.org>, iar iluziile optice și modul în care creierul nostru descifrează un mesaj pot dezvălui aspecte ale individului, elevii parcurgând un Test de personalitate pentru a se descoperi pe sine.

4. Competența digitală. Întreaga lecție dezvoltă o atitudine critică și reflexivă față de informația disponibilă, responsabilitate în folosirea mijloacelor interactive, interes pentru implicarea în comunități și rețele pentru scopuri culturale, sociale și/ sau profesionale, elevii urmând un traseu de activități de învățare și relaxare activă, având posibilitatea de a reveni asupra unor idei, concepte, aplicații ori de câte ori consideră că e necesar.

5. A învăța să înveți sporește motivația și încrederea pentru a continua învățarea pe parcursul întregii vieți. Elevii manifestă dorința de a aplica achizițiile de învățare și experiențele de viață; aplicațiile interactive oferindu-le șansa de a căuta oportunități pentru a aplica ceea ce au învățat în diferite contexte de viață. Astfel, motivul **ochiului în artă** îi invită *La concert* unde găsesc o serie de piese muzicale ce abordează acest motiv artistic, urmând ca elevii să completeze lista cu melodiile lor preferate. Totodată, lecția se desfășoară ca un plan de învățare, cu etape prestabilite, dezvoltându-le o atitudine centrată pe rezolvarea de probleme pentru a sprijini procesul învățării și abilitățile individului de a gestiona schimbarea și obstacolele.

6. Competențele sociale și civice pun accent pe colaborare, asertivitate și integritate; interes pentru dezvoltările socio-economice și comunicarea interculturală; valorizarea diversității și respectul față de celălalt, deschiderea pentru a depăși prejudecățile și pentru compromis. Dezvoltarea acestei atitudini este vizată prin valorificarea **ochiului ca motiv central al unor mitologii și religii** existente de-a lungul istoriei umanității; elevii fac incursiuni în credințele grecilor antici, descoperind mitul ciclopilor, în religia Egiptului antic și a lui Horus, și în Creștinism, îmbină cunoștințele existente cu versete biblice și privesc ochiul ca metaforă pentru a înțelege adevărul, pentru a vedea realitatea spirituală sau pentru a privi la judecata morală.

Totodată, manifestă respect plener pentru drepturile omului, inclusiv pentru egalitate ca bază a democrației, aprecierea și înțelegerea diferențelor dintre sistemele de valori ale diferitelor grupuri religioase și etnice; cultivarea sensului apartenenței la propria comunitate, sentimentul responsabilității, a înțelegerii și a respectului pentru valori comune necesare coeziunii sociale.

7. Spiritul de inițiativă și antreprenariat. Lecția transdisciplinară interactivă își propune să le consolideze elevilor motivația și hotărârea de a realiza obiectivele propuse, fie că acestea sunt personale sau fixate împreună cu alții, inclusiv la locul de muncă. Accentuează inițiativa, proactivitatea, independența și inovarea în viața personală, socială, prin parcurgerea traseului de învățare în ritm propriu, cu posibilitatea de revenire asupra sarcinilor de lucru pentru a înțelege importanța pe care o are atingerea obiectivelor propuse asupra încrederii în sine.

8. Sensibilizarea și exprimarea culturală. În a patra etapă a lecției, elevii fac cunoștință cu **Ochiul în creația artistică**. Simbolul ochiului este privit din perspectiva sculpturii și a picturii în cadrul unei *expoziții virtuale* urmărind o colecție brâncușiană din care nu puteau lipsi *Domnișoara Pogany* (1913), *Somnul* (Sculptură în marmură, 1908), *Cap de copil adormit* (Bronz, 1906-1907). În ceea ce privește pictura, *expoziția* cuprinde lucrări ale unor pictori celebri care aduc diacronic în prim plan acest simbol *Capul Mariei* (Triptic de la Mănăstireni-Bica, județul Cluj, cca. 1560), *Portretul unei doamne* (Van der Weyden, ulei pe lemn, 1455-1460) *Fata cu turban/ Fata cu perlă* (Vermeer, ulei pe pânză, 1660-1665) *Portretul lui Jeanne Samary* (Auguste Renoir, ulei pe canvas, 1877) *Femeie la șevalet* (Braque, ulei pe pânză, 1936) etc.

O altă metodă nonformală a acestei lecții o reprezintă *biblioteca virtuală* unde elevii „pășesc” pentru a privi ochiul ca motiv literar în texte lirice, printre care: *Lună în câmp* (Nichita Stănescu), *Adânca privire* (Adrian Păunescu), *Ochiul închis* (Ana Blandiana) și fragmente din opere epice și dramatice *Ochiul căprui al dragostei noastre* (Mircea Cărtărescu), *Viața pe un peron* (Octavian Paler), *Acul de aur și ochii Glorianei* (Radu Paraschivescu), *Iona* (Marin Sorescu), *Jocul de-a vacanța* (Mihail Sebastian). Se încearcă prin această colecție de texte apropierea tinerilor și de scriitorii contemporani ce nu apar în Programa școlară pentru a înțelege profunzimea propriei culturi și sensul identității ca bază a respectului și a atitudinii deschise față de diversitatea exprimării culturale.

Creativitatea și dorința pentru cultivarea capacității estetice prin expresie artistică și prin participare la viața culturală sunt dezvoltate și prin participarea la un *concert virtual* în care, pe lângă piesele muzicale propuse, *Eye of the Tiger* (Survivor, 1982) *Damn your eyes* (Etta James, 1988) *Eye of the Storm* (Scorpions, 2015) etc., elevii își creează propria listă de artiști preferați ce abordează motivul estetic al ochiului.

Dezvoltarea competențelor-cheie prin învățare nonformală transdisciplinară și interactivă reprezintă un aspect esențial al educației moderne. Această abordare oferă o platformă robustă pentru formarea unor indivizi adaptați la schimbare, capabili să abordeze provocările complexe ale lumii contemporane. Prin integrarea acestei strategii în practicile educaționale, putem contribui la pregătirea unei societăți inovatoare, colaborative și orientate către rezolvarea problemelor.

Bibliografie:

1. KANT, I., *Tratat de pedagogie. Religia în limitele rațiunii*, Editura Agora, Iași, 1992, p. 14-20.
2. CRISTEA, S., *Dicționar de termeni pedagogici*, București, Editura didactică și Pedagogică, 1998, p.134-136.
Pagini Web
3. <http://eur-lex.europa.eu/legal-conyrrnt/EN/TXT/PDF/?uri=CE-LEX:32006H0962&from=EN>
4. <https://www.ise.ro/wp-content/uploads/2015/04/Competente-cheie-europene.pdf>
5. <https://www.thinglink.com/scene/1778440333747553124>

THE ROLE OF THE PRESS RELEASE FOR JOURNALISTS. EDITING DILEMMA

Victoria BULICANU,

PhD, Assoc. Prof.

Moldova State University

ORCID: 0000-0003-3358-5554

e-mail: victoria.bulicanu@usm.md

Abstract: *The official sources of information represent some of the most credible sources for the process of informing that is done by journalists. Their importance and credibility is being ensured by the officialdom of the people invested with a certain decision-making function and who have influence on the population's life, but also by the authority of the institutions that express in the eyes public intransigence and determination in applying the legal framework in any state. The article below tries to offer several of the rules that should be used by journalists in the process of editing a press release, which usually contains a lot of advertising information, making the editing process for journalists a complicated one, or, at least, not so simple. Regarding this fact, there is a strong opinion that today we still have not so many bibliographical sources about these rules that indicate on the lack of enough researches made by specialists in mass-media or by practitioners themselves.*

Keywords: *press release, public institution, legal framework, editing rules, web site, communicator, quote, news, private life.*

ROLUL COMUNICATULUI DE PRESĂ PENTRU JURNALIȘTI. DILEMA DE EDITARE

Rezumat: *Sursele oficiale de informare reprezintă unele dintre cele mai credibile surse pentru procesul de informare realizat de jurnaliști. Importanța și credibilitatea acestora este asigurată de statutul persoanelor investite cu capacitatea de decizie și care au o anumită influență asupra vieții populației, dar și de autoritatea instituțiilor care exprimă în ochii intransigenței publice hotărâre în aplicarea cadrului legal într-un stat. Articolul de mai jos încearcă să prezinte câteva dintre regulile de bază care ar trebui să fie folosite de jurnaliști în procesul de redactare a unui comunicat de presă venit din partea instituțiilor publice și private, care, de obicei, conține multe informații publicitare, făcând procesul de redactare pentru jurnaliști unul nu chiar atât de simplu. Din păcate, astăzi nu avem atât de multe surse bibliografice care să ne prezinte aceste reguli de redactare foarte clare, iar materialul de mai jos va încerca să compenseze lipsa unor astfel de cercetări în domeniu.*

Cuvinte-cheie: comunicat de presă, instituție publică, cadru legal, reguli de editare, site web, comunicator, citat, știri, viață privată.

INTRODUCTION

Extremely many aspects have been written and discussed about the press release as a communication tool of public and private institutions with the mass media, regarding its usefulness, content, editing aspects, public interest of the information distributed, its evaluation etc. The researcher G. David talks about the press release as „a pro-active form of disseminating information, in which the initiative belongs to its possessor, unlike the interview, in which the possessor of the information has a reactive attitude, responding to someone else's initiative” [3, p. 61]. Following the bibliographic sources on the subject of the material, we can affirm with certainty that there are extremely many researches that would be useful, first of all, to communicators, spokespersons, public relations specialists, that provide sufficient information regarding the writing and distributing of a qualitative press release and its content for the purpose of attracting the attention of the media, as for its content to be subsequently distributed as informative material. In order to make a decision regarding the publication of an informative material based on a press release, journalists, first of all, will try to evaluate the importance of a press release, received at the editorial address, or, as it is used lately, on the direct e-mail of the journalist. The criteria for evaluating the importance of a press release always refer to the novelty of the information, the interest that this information could arouse among the public of the press institution and, last but not least, the quality of the text writing. However, journalists usually request that the text should be written as close as possible to the style of journalistic information materials, but not advertising style, as it is very common among communicators. The press release advertising style carries the risk that this text will be ignored by journalists precisely because the editorial office does not provide advertising services through information materials. For such advertising purposes there is a special service within any newsroom, but for which, as we know very well, applicants must pay. The poor quality of writing press releases or the lack of new elements causes newsrooms to give up publishing information from the source, some studies indicating that „only a tenth of press releases end up being published” [1, p. 84].

However, there are much fewer works that would be particularly useful to journalists in order to provide recommendations regarding the transformation of a press release into an informative material and the rules that should follow a journalist in the process of making news, based on a press release.

CONTENT

It should be noted that the experience, as well as the attitude, the situations adopted by journalists in the process of working with press releases, leads us to the idea that some rules could be declared generally valid for the activity of transforming a press release.

Usually, a press release which would contain many promotional elements would not be accepted for publication, unless it is edited very strictly by the journalist and transformed into an informative material with the elimination of the promotional information.

The websites of public institutions today also contain, most of the time, a special column entitled *Press Releases*, created, let's face it, mostly for journalists, who could find out more about the activities within the institutions, which had place or will take place and even decide whether journalists will participate in a specific event announced by the institution in the press release - invitation on the same website or decide that the presence of journalists is not necessary. At the same time, we must mention that copying entirely the press release from the website of the public institution (that's where the journalists' attention is most often directed) is extremely unprofessional and dangerous even, in the conditions where fine elements of partisanship always appear in the press releases, which will directly or indirectly contribute to the creation of a favorable image for the institution that distributes it. As an example, we will refer to a press release published on the website of the Government of the Republic of Moldova on January 25, 2022, with the title *Organizarea ședinței comunei a executivelor de la Chișinău și București, discutată la Guvern.*, from which a journalist would have difficulties to extract strictly information of public interest, because it is impregnated with promotional elements and is biased by laudatory quotes and highly personalized information. The only quote provided in the press release is the following: "Thank you for the constant support given to our country and I express my confidence that the numerous bilateral projects will continue to materialize, with a major impact for the people. We have infrastructure projects, but let's not forget the social ones too - in the field of education, health, culture, which are highly appreciated by the citizens", mentioned Dumitru Udrea" [4]. We know very well that usually quotes are extremely useful to journalists, in order to use them as references to sources of information, in addition to the basic information source - the press release itself, or this example of quote brings almost no information of public interest (approved decisions, projects discussed, the financial value of bilateral projects, project implementation costs, implementation deadlines, etc.) and, in this way, the informative material edited on the basis of this press release can be widowed by the much-needed information of public interest. The second source mentioned in the press release is Mircea Abrudean, the representative of the Government of Romania, about whom in the mentioned press release it is said that he „expressed the openness of the Romanian side to support projects aimed at improving the quality of people's lives, which will bring the Republic Moldova closer to the European Union. It is important that the projects we will finance are truly strategic, with an impact on the citizens of the Republic of Moldova and reflect the basic priorities and that the governmental teams of our countries remain in direct contact, for the successful achievement of the agreed objectives” [Ibidem]. The quote likewise contains strong laudatory notes and, just like the first quote, contains superficial information. We find that this press release would be on the borderline between

an informative text and an advertising one, rather. The intention of the Government's communicator is understandable, but at the same time, the fact that the published text lacks the journalist's information of public interest creates the risk that this press release will not turn into a news item, given that the journalist does not have the necessary information, but at the same time, we recognize that the event would deserve attention from the media, precisely due to the fact that joint meetings of the Government institutions of two neighboring states do not take place every day, and the increased interest of the media in this event is understandable. At the same time, we understand that the meeting could have been held, most likely, behind closed doors, the access of journalists being usually prohibited for such discussions, or allowed only at the beginning of the meeting, in order to take photos of the meeting, as then the journalists should be asked to leave the meeting, being informed that a press release will be issued by the government institution - host of the meeting, based on which the journalists will be informed about the discussions held during the meeting. The results and expectations of the media are not always justified, judging by the quality of the press release provided from this event, or we understand that such important meetings can take place every day, and the quality of the information provided will suffer every time, if kept the same clichéd way of writing press releases, intended not only for the public, but also for those who should extract information of public interest, i.e. the media directly. Finally, we will have superficial information in the press as well, the public often being disappointed in the work of journalists, who are almost forced to provide such incomplete material, in the absence of other information, which could be used in an informative material about such important events. Unfortunately, most of the time, journalists, being already used to such a superficial presentation of information in press releases, no longer try to address press communicators to draw their attention to the quality of their work, because they understand too well that they could face hostile reactions, fueling even more the tensions existing today between representatives of the media and communicators. In this sense, journalists, already aware of such a situation in this process of institutional interaction, have tried over time to identify some rules, mostly unwritten, for the transformation of a press release into an informative material, which approaches the rigors necessary to present the information in an objective, equidistant and exhaustive manner, as far as possible.

Thus, following the above, we could identify some simple rules to be followed by the media representatives in order to a qualitative transformation of a press release into news. These rules refer to the following:

- the source of the information will always be cited in the news, i.e. the press release of the issuing institution, in easy-to-remember formulas, for example: „According to the press release, issued by the General Prosecutor's Office...” or „... The information is presented in the press release issued by the Legislature”;

- the journalist will exclude/ignore the information in the press release, which directly or indirectly advertises the institution issuing the press release. These should not be found in the journalistic material. Words that are marked too much by partisanship must be replaced with more neutral ones. For example, the sentence in the press release presented to reporters by a political party „The Socialists refused to promulgate the scandalous document and returned it to the Parliament”, must be written by excluding the word „scandalous”, to avoid inoculating certain attitudes among the public by the institution about what the media will make a news out of this release. In this case, the media risks accusations of partisanship;
- highly personalized information will be disregarded, which usually aims to obtain an affective reaction from the public and a favorable attitude towards the personality presented in the press release;
- the presentation of private life details in the press material based on the press release will be avoided;
- in the process of using the information from the press releases of law enforcement institutions, the presumption of innocence will be respected. In the absence of a final judicial decision, such terms as „corrupt”, „criminals”, „murderers” etc. will not be used;
- the identity of children in difficult situations will be protected, in order to avoid traumatic consequences for them in the future;
- in case of the presentation in the press releases of statements aimed at other people, the right to reply will be offered to them, especially if the statements were used in a negative context;
- the journalistic material will be given a different title than that of the press release, if it does not correspond to journalistic standards, but, above all, if the media institution considers its activity distinctive from that of the institutional communicators [2, p. 29-30].

CONCLUSIONS

The multitude of types of press releases should not complicate the work of journalists in the process of extracting information of public interest from them, but should facilitate their activity by: (1) introducing precisely named sources of information into the text of the release; (2) presenting the answers to the questions of the information materials (Who? What? Where? When? Why? How?); (3) careful editing of the text, using the journalistic narrative style, but not an advertising one. If a press release succeeds in satisfying the journalistic requirements for presenting the information, it will be taken over by the mass media without too many changes, which will be an advantage for the institution that released the document.

There should be said that journalists have a very difficult task of presenting qualitative, impartial and equidistant information to the public, which, in the absence of careful documentation by the, cannot always be considered true. Time pressure creates even more obstacles in providing verified information. In this sense, journalists agree to ignore most press releases, if they really do not have a major impact on the public and are of little or no interest at all. In order to avoid professional conflicts, over time, media representatives and communicators of the institutions have tried to create professional partnerships that are limited not only to the acceptance of journalists to publish information from press releases issued by the same communicators, but also to obtaining information within institutions, through communicators, at the request of journalists, who do not always focus on the positive aspects of the institutions' activity, as they usually appear in press releases. This is the most sensitive moment in the process of connecting journalists with communication specialists that our days is not so easy to take care of, considering the numerous disagreements between these two professional entities. Most of the disagreements are based, inclusively, on the details of using press release as an instrument for informing citizens by journalists.

Bibliography:

1. BLAND, M., THEAKER, A. Effective media relations: how to get results. PR in practice. London: Kogan Page Publishers, 2005. 160 p. ISBN 0749446056, 9780749446055.
2. BULICANU, V. Cadrul relational al mass-mediei. Chișinău: CEP USM, 2019. 99 p. ISBN 978-9975-149-10-5.
3. DAVID, G. Tehnici de relații publice. Comunicarea cu mass-media. Iași: Polirom, 2008. 272 p. ISBN 978-973-46-0961-1.
4. Organizarea ședinței comune a executivelor de la Chișinău și București, discutată la Guvern. Comunicat de presă. Available: <https://cancelaria.gov.md/ro/content/organizarea-sedintei-comune-executivelor-de-la-chisinau-si-bucuresti-discutata-la-guvern> (Accessed:12.09.2022)

КОНСОЛИДАЦИЯ СПЕЦИАЛИЗИРОВАННОЙ СМИ – ВОЕННАЯ ПРЕССА

Людмила РУСНАК,

доктор филологических наук, доцент,
Факультет журналистики и коммуникационных наук
Государственный университет Молдовы

Резюме: Целью этих газет и журналов является информирование общественности о военной жизни и мероприятиях, которые организуются в различных подразделениях армии. Журналы впечатляют спектром тем, освещаемых в публикуемых материалах, начиная с крупных событий и текущей деятельности и заканчивая рассказами из биографии офицеров. В рамках научного подхода, инициированного на страницах данной статьи, мы хотим проанализировать эволюционный путь периодического издания "Oastea Moldovei", прошедшего несколько этапов развития.

Ключевые слова: печатное издание, газета, рубрика, военный журнал, тираж, печатная версия, периодичность, статьи.

CONSOLIDARE MEDIA DE SPECIALITATE - PRESĂ MILITARĂ

Rezumat: Scopul acestor ziare și reviste este de a informa publicul despre viața militară și evenimentele care se organizează în diferite sectoare ale armatei. Revistele sunt impresionante prin gama de subiecte pe care le abordează, de la evenimente majore și activități curente până la biografii ale ofițerilor. În cadrul demersului științific inițiat în paginile acestui articol, ne propunem să analizăm traseul evolutiv al publicației periodice „Oastea Moldovei”, care a parcurs mai multe etape de dezvoltare.

Cuvinte-cheie: publicație tipărită, ziar, rubrică, revistă militară, tiraj, versiune tipărită, periodicitate, articole.

Специализированная пресса представляет собой важный сегмент информационного медиaprостранства, имеющий особенности, существенно отличающиеся от прессы широкого профиля. Исследователь Дэвид Абрахамсон полагает, что «многие люди предпочитают специализированные издания, потому что они способны обеспечить более глубокий отраслевой анализ, привлечь лучших экспертов и удовлетворить интерес своей конкретной читательской аудитории» [1, p.537]. В отличие от изданий широкого профиля, специализированная печатная пресса имеет численно меньшую целевую аудиторию, либо «сегмент специализированной прессы ориентирован на оказание информационных услуг и информационное обслуживание конкретных интересов

определенной аудитории» [2, p.11]. Многие считают что именно универсальные издания широкого профиля играют главную роль в ориентации читателей и интеграции их в общество, причем специализированная пресса рассматривается исследователями Ф. С. Зибертом и В. Шраммом как явление «второго порядка», поскольку удовлетворяет интерес к дополнительной информации - в зависимости от особенностей читателей [3, p.122]. Журнал «Oastea Moldovei» — специализированное ежемесячное издание, под редакцией Министерства Обороны Республики Молдова, которое через статьи и репортажи предоставляет читателям «новости из области обороны, безопасности и стратегического планирования» [4] информируя об явлениях и мероприятиях, проводимых во всех подразделениях министерства и не только. Газета издается с мая 1992 года и является одним из старейших периодических изданий в Республике Молдова.

Первые три номера газеты "Oastea Moldovei" были напечатаны в Румынии, а начиная с 4-го номера она начинает печататься в типографии "Universul", где будет печататься еще долгие годы. Выпуски, издаваемые в Румынии, как и последующие, выходили в двухцветном формате до 2013 года включительно, когда газета перешла на журнальный формат. Лозунг «За Отечество, За Честь, за Триколор», разработанный при поддержке господина Думитру Амарией, сохранился до сегодняшнего дня и отображается на всех боевых флагах всех воинских частей Министерства Обороны Республики Молдова.

Первым главным редактором газеты был назначен приказом министра обороны Виорел Чиботару, затем Валериу Руссу, Ион Вулпе, Серджиу Лека и Владимир Бачу. На первом этапе становления и развития газета включала шесть рубрик: «Зона безопасности», «Армейская жизнь», «Спорт», «Культура», «Общественно-политическая жизнь», «Развлечения».

До начала 2000-х годов газета выходила еженедельно, на восьми страницах и в формате А3 (периодически был и формат А2). В то время тираж газеты составлял 5000 экземпляров. С расширением финансового кризиса в начале 2000-х годов, обозначились серьезные проблемы, связанные с финансированием газеты. Таким образом, начинают выходить только два номера в месяц. Анализ архивных номеров позволил установить, что в период 1996-2000 гг. газета была двуязычной, редактировалась на румынском и русском языках. Первая страница газеты содержала только информацию на румынском языке, а в газете было 16 страниц.

В течение года выпускались и специальные выпуски, посвященные крупному событию (это не было правилом), но выпуск, выходивший в сентябре, всегда был юбилейным, так как 3 сентября отмечается День Национальной Армии. Кроме того, декабрьский номер является особенным и содержит календарь на следующий год.

Что касается формата газеты, то необходимо отметить, что она печаталась как в формате А2 (на момент выхода в свет), так и в формате А3. Большинство

появившихся номеров были двухцветными: в названии использовались синий, зеленый или красно-фиолетовый цвета. С 2002 года газета выходит два раза в месяц. С 2013 года газета «Oastea Moldovei» трансформируется в журнал «Oastea Moldovei» цветного формата, напечатанный на качественной бумаге, объемом 24 страницы, с выходом 12 номеров в год. Слоган журнала остался прежним – «За честь! За Родину! За Триколор!»

Некоторые материалы, опубликованные в журнале, были переняты и адаптированы для профильных передач на радио и телевидении (например, «Viata Armatei», «Scutul Patriei»), поскольку и журнал, и радио-телепередачи редактировались военным Центром масс-медиа. и редакционные группы работали вместе над созданием медиаконтента. Каждый номер журнала содержал около 12 материалов, разнообразных по жанрам – новости, репортажи, статьи, комментарии, портретные репортажи и интервью.

Результаты проведенного контент-анализа свидетельствуют о том, что каждый номер журнала содержал 2-3 интервью, проведенных как с высокопоставленными лицами, экспертами и людьми, имеющими большой статус в армии, так и с рядовыми солдатами, призывниками. и бывшими солдатами, достигшими пенсионного возраста. Помимо колонки «Поздравление для вас», в журнале были следующие колонки: «Редакционная статья», «Про личное», «Военный долг», «Солдатские судьбы», «Традиции». Однако следует отметить что с 2013 года рубрики меняются довольно часто, рубрика «Мнения» также эпизодически встречается в журнале.

Другие колонки, которые появляются время от времени, это: «Дань», посвященное памяти героев, павших в войне 1992 года, и «Военная терминология», где представлена информация об оружии, боеприпасах и боевых стратегиях.

Репортеры «Оастеа Молдовой» в разное время были задействованы в международных миссиях в Косово, Ираке, Южной Африке, Азии и Северной Америке и т.д. и готовили журналистские материалы о событиях, происходящих в этих регионах, которые впоследствии были опубликованы на страницах журнала. Например, пятый номер журнала, вышедший в мае 2013 года, посвящен специальному выпуску миротворческих миссий ООН. Издание двуязычное, редактировалось на румынском и английском языках, а все материалы ориентированы и посвящены вооруженным силам Молдовы под флагом ООН, миротворцам в Либерии, Африке, Кот-д'Ивуаре, Косово и Южном Судане.

Особый интерес представляет впечатляющее количество специальных статей, посвященных международным праздникам и вкладу Армии Республики Молдова в продвижение европейских и международных ценностей.

Начиная с 2014 года оформление первой страницы чередуется между одной фотографией на всю страницу и несколькими фотографиями, в случае

специальных изданий или материалов, отражающих масштабные события для Национальной Армии. Точно так же с 2014 года, начиная с 4-го номера, журнал отказывается от колонки «Поздравление для вас», вместо нее появляется рубрика «Юридическая консультация», хотя и sporadически.

Стоит отметить, что в случае с журналом, как и в случае с газетой, последний номер является специальным, он не содержит материалов, но содержит календарь на следующий год. Начиная с 2016 года в оглавлении производится четкое разграничение рубрик: Редакционная статья – основная статья; Военная жизнь - статьи о военной деятельности; Эксклюзив – новости, комментарии на острые, актуальные темы; Геополитика – статьи о сотрудничестве и обмене опытом; Военная история – статьи о деятельности и событиях военного прошлого; Военный телекс - мировые новости; Армия и общество – статьи, направленные на вовлечение военных в гражданскую деятельность; Армия и техника - статьи, комментарии; Фотоотчет – фотоотчеты; Военная наука и искусство - Новости, статьи, курьезы; Командирская трибуна – объявления, важные речи; Спортивные новости; День рождения – поздравления.

Начиная с 2018 года содержание отображается уже на двух страницах, с указанием рубрик, названий материалов и 6-7 строк текста (начало материала). Журнал возвращается к белому цвету фона для публикации материалов. Sporadически в контенте также можно встретить рубрики «Официально», «Интервью», «Мероприятие» и «Интероперабельность», а в 2020 году также вводятся две новые, sporadические рубрики: «Экспертное мнение» и «Форс-мажорные обстоятельства», дополненные рубрикой «Хобби» в 2023 году, которая станет постоянной рубрикой.

Мы исследовали 11 номеров журнала, что позволяет установить, что каждый выпуск содержал 5-8 колонок и 9-11 публицистических материалов соответственно. За анализируемый период было опубликовано 111 материалов. Каждый номер журнала содержит страницу календаря на следующий месяц, размещенную в середине номера. Несколько колонок были постоянными и появлялись в каждом выпуске: «Военная жизнь» или в большинстве выпусков: «Армия и общество», «Событие», «Военная альма-матер». В то же время в журнале периодически появлялось последовательное количество рубрик, среди них: «Сотрудничество», «Благотворительность», «Юбилей», «Память», «Интервью», «Взаимодействие», «Военная история», «Форс мажор».

Стоит отметить, что данное издание демонстрирует явную тенденцию к созданию новых разделов. Так, за анализируемый период были выделены 3 новые рубрики: «Хобби», рассказывающая о любимых занятиях военных, осуществляемых вне профессии; «От человека к человеку», включающий интервью с солдатами, и «Гитарное лето», колонку, содержащую портретные репортажи и портретные интервью, главными героями которых являются солдаты

национальной армии. Каждый материал обычно занимает одну страницу. Больше всего материалов в анализируемом периоде было опубликовано в рубрике «Военная жизнь» (29 материалов), далее следуют «Армия и общество» (13 материалов), «Событие» (12 материалов) и «Военная альма-матер» (9 материалов).

Структурно-дискурсивный анализ содержания журнала за период 15.03.2023-15.09.2023 позволил установить, что публикуемые материалы охватывают самые разные темы: армейские подразделения, партнерства, проекты, опыт и практика, военная медицина, военные исследования, послания, речи, награды, памятные мероприятия, женщины-военнослужащие, юбилеи, военные традиции и обычаи, электронные технологии, военная техника, реформы, военные судьбы, истории успеха, военный путь, военная карьера, условия военной жизни, военная техника и учения на полигоне, конкурсы, фестивали, олимпиады, работа миротворцев в составе Миротворческих сил.

Библиография:

1. АБРАХАМСОН, Д., Цифровая трансформация, непрерывность печати. Журнал как форма искусства, а не платформа. В: Д. Абрахамсон и М. Р. Прайор-Миллер (координатор).. Справочник Routledge по журнальным исследованиям. Будущее журнальной формы. Нью-Йорк: Рутледж, 2018. Стр. 533–545.
2. НОЭЛЬ, Х., Основы маркетинга 01: Поведение потребителей. Лозанна: Bloomsbury Publishing PLC, 2017. 176 стр.
3. ЗИБЕРТ, Ф. С., Шрамм, Уилбур, Петерсон, Теодор. Четыре теории прессы. Иллинойс: Издательство Университета Иллинойса, 1963. 168 стр.
4. ДЭВИС, М. Р., Меняющаяся аудитория журнала. Обогащение отношений с читателями. В: Д. Абрахамсон и М. Р. Прайор-Миллер (Координаторы). Справочник Routledge по журнальным исследованиям. Будущее журнальной формы. Нью-Йорк: Routledge, 2018. Стр. 519–532.

ALFABETIZAREA VIZUALĂ. STUDIU DE CAZ: WWW.ABCVIZUAL.MD

Laura TUGAREV,
doctor în științe ale comunicării,
lector universitar USM,
specialist principal,
Centrul Republican pentru Copii și Tineri ARTICO
ORCID: 0000-0002-130497209

Rezumat: În era digitală, informațiile au căpătat alte dimensiuni, neimaginabile de înaintașii noștri. Modalitățile de accesare a datelor și cunoștințelor sunt diferite, formele de comunicare și metodele de livrare a informațiilor sunt multiple, modurile de prezentare a informației sunt mult mai creative și interactive (aparitia diverselor platforme și aplicații de design grafic etc., facilitează aranjarea și sistematizarea conținuturilor în diverse forme și formate: infografice, PPT-uri etc.). În acest articol este abordată alfabetizarea vizuală ca un element important și necesar omului în era contemporană.

Cuvinte-cheie: era informațională, internet, alfabetizare, vizual, alfabetizare vizuală, imagini, analiză, interpretare.

VISUAL LITERACY. CASE STUDY: WWW.ABCVIZUAL.MD

Summary: In the digital era, information has taken on new dimensions. The ways of accessing data and knowledge vary, and the forms of communication and methods of delivering information are diverse (you can transmit an image, painting, graphic, table using messenger, email, etc.). The modes of presenting information are much more creative and interactive (the emergence of various graphic design platforms and applications, etc., facilitates arranging and systematizing information in various forms and formats). This article addresses visual literacy, which remains important and necessary for individuals in the contemporary era.

Keywords: information age, internet, literacy, visual, visual literacy, images, analysis, interpretation.

INTRODUCERE

Era informațională este caracterizată prin accesul rapid, diversificat și extins la informații și cunoștințe, la daze de date, resurse și utilizatori, facilitate prin intermediul rețelei globale de sisteme informatice interconectate (internetul) și tehnologiilor inovative și digitale (dispozitive mobile, calculatoare etc.). În multitudinea de informații (date,

documente, imagini etc.), apărute în variantă tipărită sau electronică, omul are nevoie adesea, de o instruire suplimentară în vederea identificării, filtrării, analizei și interpretării acestora, or, impactul pe care le produc la nivel micro și macro este unul destul de pronunțat, influențând fonul psihologic, cel emoțional etc., al individului, până la unele procese și fenomene din spațiul public.

În era informațională (digitală), căutarea, accesarea, prelucrarea și distribuirea informațiilor țin de un set de abilități și competențe specifice și necesare fiecărui individ. „Acum, în era informațională, cât nu ar părea de paradoxal, tot mai mult ne convingem că expresia: *știm prea puține despre multe*, devine și actuală, și adevărată, deoarece tehnologiile performante permit azi culegerea, stocarea și prelucrarea rapidă a unor cantități tot mai mari de date, care prin structurare devin elemente purtătoare de informații. Cantitatea de informație, diseminată în mediul social a crescut enorm, indivizii nemaivând nici timp și nici capacitate de a-i valorifica potențialul” [1, p.158]. Fluxurile informaționale sunt la dispoziția consumatorilor, pot fi accesate și consultate, fiecare poate găsi diferite informații, în funcție de interese, nevoie, preferințe etc., dar nu întotdeauna omul deține suficiente competențe pentru a înțelege multiaspectual sensurile sau pentru a decodifica semnificațiile. În lumea modernă, pe lângă educația media, cea digitală, alfabetizarea vizuală este la fel de importantă.

CONTEXT

Alfabetizarea este un proces structurat prin care o persoană este instruită, este învățată în vederea obținerii/dobândirii abilităților de scriere și de citire. În Dicționarul Explicativ al Limbii Române, conceptul este definit ca „acțiunea de a alfabetiza; instruire a analfabeților; combatere a analfabetismului”[2]. Alfabetizarea este un element esențial pentru dezvoltarea și autonomia personală, pentru socializare și integrare în mediul social. *Vizual* se referă „la simțul văzului, care aparține vederii; de vedere. *Tip vizual* este persoană cu o deosebită acuitate a percepțiilor obținute prin văz” [3].

În accepțiune modernă, *alfabetizare vizuală* se referă la dezvoltarea abilităților și competențelor de a înțelege și de a interpreta informațiile prezentate într-o formă vizuală, cum ar fi: imagini (fotografii, grafice, diagrame, infografice, afișe și alte tipuri de reprezentări grafice) sau imagini video (spoturi, filme etc.). Alfabetizarea vizuală reprezintă capacitatea de a citi, de a decodifica, de a analiza multidimensional conținuturile vizuale într-un mod critic și creativ, implicând instruirea privitor la înțelegerea și interpretarea corectă a informațiilor vizuale, la sesizarea cum sunt organizate, ierarhizate informațiile, ce senzori comportă și care sunt elementele de interconectivitate.

Autorii Morgan Spalter și Andries van Dam menționează că „ca și alte tipuri de alfabetizări, alfabetizarea vizuală digitală (digital visual literacy - DVL) este capacitatea atât de a crea, cât și de a înțelege anumite tipuri de informații, în acest caz materiale vizuale create cu un computer. DVL este acum esențial în multe sarcini din viața de zi cu zi și la locul de muncă, de la analiza critică a imaginilor din ziare sau a știrilor de la

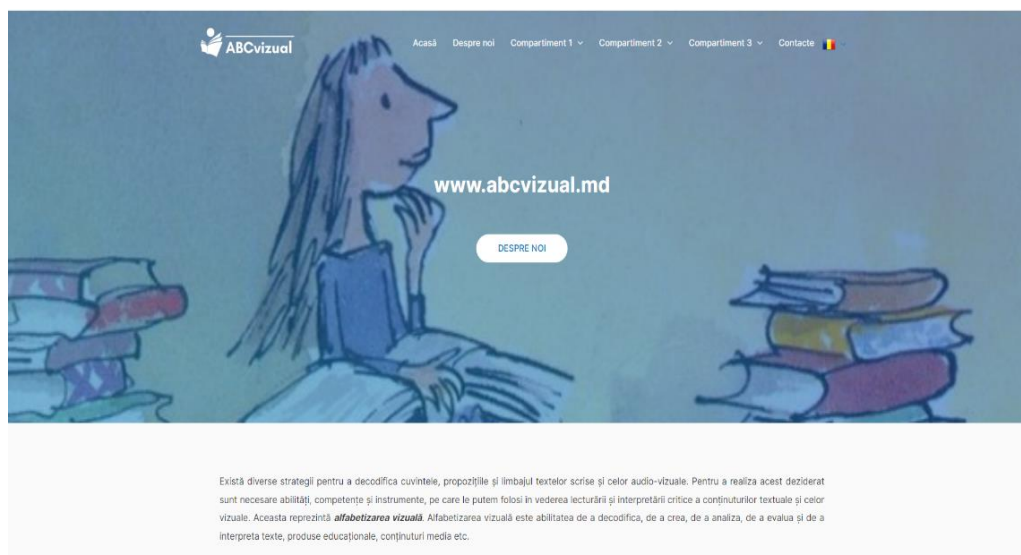
TV, până la utilizarea unei camere digitale, realizarea unui site web, crearea de prezentări, cât și modelarea și vizualizarea datelor”. Autoarea Suzanne Stokes [4] analizează prezența elementelor vizuale în predarea și învățarea de astăzi; pe măsură ce crește integrarea imaginilor și prezentărilor vizuale în manualele de instruire, prezentările în clasă etc. În această ordine de idei, putem afirma că reprezentările vizuale sunt modalități interactive în procesul de a comunica informații sau idei, care deseori, facilitează o tranzație mult mai eficientă a mesajului de la emițător spre receptor. Prin diferite forme, contexte, formate, informațiile sunt mai ușor de asimilat, mai accesibile și interactive, astfel, sprijinesc procesul de înțelegere și memorare în sfera educațională. În literatura de specialitate este evidențiat și *stilul vizual de învățare* care se „se remarcă printr-o listă complexă de modalități practice prin care aceștia pot asimila materia. Studenții care preferă stilul vizual de învățare, de cele mai multe ori sunt foarte creativi și au propria lor percepție asupra materiei predate” [5].

În Republica Moldova, în anul 2022, apare prima pagina web în domeniul alfabetizării vizuale, publicul destinat fiind: elevi, studenți, cadre didactice etc. Site-ul www.abcvizual.md este unul informativ-educativ creat în urma implementării de Moldova – Institut Leipzig (MIL), a proiectului „Dezvoltarea competențelor de alfabetizare vizuală”. Proiectul a fost susținut de Ministerul Afacerilor Externe al Republicii Federale Germania în programul „Consolidarea cooperării cu societatea civilă în țările Parteneriatului Estic”.

Echipa de bază a fost alcătuită din 4 membri: coordonatoarea de proiect – Marina Dumbrava, doctor în istorie, care este și autoarea conceptului; redactor-stilizator – Laura Tugarev, doctor în științe ale comunicării; corectoarea – Eugenia Dodon, doctor în filologie și web developer – Gheorghe Popescu.

Scopul acestei pagini este „să promoveze schimbul profesional dintre experții ce activează în domeniul educației din Germania și țările din Parteneriatul Estic privind formarea, stimularea competențelor de înțelegere, de interpretare, de utilizare și analiza critică a imaginilor de diferite tipuri destinate elevilor și studenților (în școli și universități)” [5].

În bara de meniu, pagina web este împărțită în 6 compartimente/rubrici: *Acasă*, *Despre noi*, *Compartimentul 1*, *Compartimentul 2*, *Compartimentul 3* și *Contacte*.

Link: <https://abcvizual.md/>

La rubrica *ACASĂ* apare conținutul rezumativ, care relevă specificul și structura site-ului. Pagina web poate fi consultată în două limbi: română și rusă.

Despre noi evidențiază conceptul, scopul, obiectivele și echipa care a lucrat la elaborarea acestei platforme.

În *Compartiment 1 - Imaginea istorică* – este abordată imaginea (istorică) din diferite aspecte. Sunt reliefate instrumente necesare profesorilor și elevilor pentru a decodifica, analiza, interpreta imaginile conștiințios și critic la lecțiile de istorie; pot fi găsite și diverse exemple și sarcini, referințe bibliografice utile. În *Compartiment 2 - Manipularea prin imagini* cuprinde idei didactice pentru lecții, tehnici și instrumente la tema manipularea prin imagini. *Compartiment 3 - Analiza filmului* înglobează exemple relevante de vizionare, de analiză a producțiilor cinematografice, diferite metode de analiză a filmelor istorice etc.

CONCLUZIE

Pagina web www.abcvizual.md este un instrument util atât pentru profesori, cât și pentru elevi și studenți. Fiecare individ trebuie să dețină un instrumentar în vederea lecturii critice a conținutului vizual. Republica Moldova tot mai mult se aliniază la standardele europene; într-o lume liberă și prosperă, educația este esențială. De aceea, alfabetizarea ne poate ajuta la interpretarea corectă a informațiilor vizuale, poate contribui la o comunicare eficientă, interactivă și creativă a diverselor conținuturi. Persoanele alfabetizate vizual pot înțelege mai bine informațiile, procesele, fenomenele din spațiul public și pot genera perspective creative în diverse domenii: media, marketing, IT etc.

Bibliografie:

1. LESCU, M. *Mass-media și informația geopolitică*. În: Moldoscopie, Nr. 2(89), 2020. ISSN 1812-2566 /ISSNe 2587-4063.
2. Dicționarul Explicativ al Limbii Române. Disponibil: <https://dexonline.ro/definitie/alfabetizare/definitii> (vizitat 02.01.24).
3. Dicționarul Explicativ al Limbii Române. Disponibil: <https://dexonline.ro/definitie/vizual/definitii> (vizitat 02.01.24).
4. STOKES, S. *Visual Literacy in Teaching and Learning: A Literature Perspective (Alfabetizare vizuală în predare și învățare: o perspectivă a literaturi)*. Disponibil: <https://xhspz.wordpress.com/2008/07/25/visual-literacy-in-teaching-and-learning/> (vizitat 01.01.24).
5. SKUTNIŢKI O., POPOV L. *Aplicarea metodelor vizuale de predare la studierea cursurilor universitare în scopul dezvoltării competențelor digitale și de programare ale studenților din domeniul it și non-it*. Disponibil: <http://dir.upsc.md:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/4835/Conf-Abordari-predare-stiinte-reale-STEAM-2021-V1-p313-320.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (vizitat 01.01.24).
6. Site www.abcvizual.md. Disponibil: <https://abcvizual.md/despre-noi/> (vizitat 01.01.24).

ALFABETIZZAZIONE DIGITALE E CULTURA DELLA SICUREZZA CIBERNETICA ALFABETIZAREA DIGITALĂ ȘI CULTURA SECURITĂȚII CIBERNETICE

*Mariana TACU, dottore, professore associato,
Facoltà di Giornalismo e Scienze della Comunicazione,
Università di Stato della Moldavia
ORCID - 0000-0003-4930-2395
mariana.tacu@usm.md*

Sumar

Tehnologia, ca fenomen legat de aplicarea științei în realitatea socială, are o influență din ce în ce mai determinantă asupra vieții umane. În societatea informațională, se conturează într-un mod mai pregnant cele trei caracteristici fundamentale ale societății post-industriale: 1. Trecerea de la producția de bunuri la o societate axată pe servicii; 2. Importanța codificării cunoașterii teoretice pentru inovația tehnologică. 3. Dezvoltarea unei noi forme de tehnologie intelectuală. În acest sens, alfabetizarea digitală reprezintă una dintre competențele esențiale pentru a participa activ la societatea cunoașterii, iar promovarea culturii noilor media și securității cibernetice vizează menținerea confidențialității, integrității și disponibilității informațiilor și/sau a sistemelor informatice.

Cuvinte cheie: *societate informațională, tehnologizare, alfabetizare digitală, securitate cibernetică, conținut digital, gândire critică, confidențialitate, responsabilitate.*

Riassunto

La tecnologia, intesa come fenomeno connesso all'applicazione della scienza alla realtà sociale, ha un impatto sempre più determinante sulla vita dell'uomo. Nella società dell'informazione emergono in modo particolarmente marcato le tre caratteristiche fondamentali della società post-industriale: 1. La transizione dalla produzione di beni a una società incentrata sui servizi; 2. L'importanza della codifica della conoscenza teorica per l'innovazione tecnologica; 3. Lo sviluppo di una nuova forma di tecnologia intellettuale. A tal proposito, l'alfabetizzazione digitale è una delle competenze essenziali per partecipare attivamente alla società della conoscenza e promuovere la cultura dei nuovi media e, in questo senso, la sicurezza cibernetica mira a preservare la confidenzialità, l'integrità e la disponibilità delle informazioni e/o dei sistemi informatici.

Parole chiave: *società dell'informazione, tecnologicizzazione, alfabetizzazione digitale, sicurezza informatica, contenuto digitale, pensiero critico, riservatezza, responsabilità.*

La trasformazione digitale ha un impatto significativo sulla nostra vita. Negli ultimi dieci anni il progresso tecnologico ha contribuito direttamente allo sviluppo di ogni attività umana. Divenuto un elemento cruciale, Internet ha facilitato l'accesso ad informazioni che, in circostanze diverse, non avrebbero potuto essere ugualmente reperibili.

Dal punto di vista evolutivo lo sviluppo delle attività umane, in ogni campo e in ogni periodo, è consistito nell'applicazione e nella messa in pratica delle conoscenze acquisite attraverso un processo ampio e sistematico di informazione.

In questo contesto, presentiamo la società dell'informazione, con ciò intendendo tutti quei sistemi in cui la creazione, la distribuzione, l'uso e persino la manipolazione dell'informazione acquisiscono un valore economico, politico e culturale molto significativo [1].

Esistono numerose caratteristiche che definiscono la società dell'informazione, tra cui:

- *l'abbondanza* – determinata dal grande volume di informazioni;
- *la globalizzazione* – segnata dal costante scambio di dati tra qualsiasi punto del globo;
- *la tecnologia come epicentro* – grazie all'evoluzione senza precedenti di vari dispositivi che consentono la diffusione delle informazioni;
- *l'istantaneità* – rappresentata dalla velocità di trasmissione simultanea delle informazioni, a costi relativamente bassi.

Poco più di 25 anni fa, veniva pubblicato il libro „The Rise of Network Society” (L'ascesa della società di rete), punto di riferimento nel campo della sociologia e della cultura postmoderna e primo volume della celebre trilogia „Era dell'informazione”. Manuel Castells sviluppa la teoria sociale con l'obiettivo di offrire un'interpretazione dei cambiamenti causati dall'evoluzione delle relazioni tra potere, economia e vita sociale in un mondo trasformato dalla globalizzazione e dall'informatizzazione su larga scala. Questo processo promuove la comparsa di nuove forme di interazione capaci di superare i limiti dello spazio e del tempo fisico basati su modelli reticolari e sull'integrazione dello spazio fisico con quello digitale. Il sociologo identifica in quella che lui chiama „società delle reti” la struttura sociale paradigmatica della nostra epoca, denominandola „Era dell'informazione e del capitalismo informativo” [2].

Le funzioni e i processi chiave nell'era dell'informazione sono sempre più strutturati intorno alle reti. Queste ultime rappresentano la nuova configurazione sociale delle nostre società e la diffusione della logica di tipo networking ha cambiato significativamente il modo in cui operano e producono risultati nei processi di produzione di media, esperienza, potere e cultura.

Internet, inteso come piattaforma multimediale, offre una varietà di modalità e forme di comunicazione, inclusi lo scambio di file audio, video e fotografie digitali. Applicazioni e piattaforme online hanno notevolmente facilitato la generazione e la diffusione di questa tipologia di contenuti, superando le barriere linguistiche, culturali e nazionali, evidenziando al contempo importanti problematiche che riguardano non solo la divulgazione di informazioni personali, ma anche la violazione dei diritti d'autore e i contenuti illegali o dannosi [3].

Le tecnologie hanno generato il cosiddetto *digital gap*, la cui traduzione è *divario digitale*. Si tratta di una forma di disuguaglianza sociale determinata dall'accesso differenziato a Internet e dal livello non uniforme di *alfabetizzazione digitale*. Questo fenomeno può essere osservato sia a livello globale, attraverso le differenze nell'accesso a Internet tra i paesi sviluppati e quelli in via di sviluppo, ma anche nelle comunità locali. Coloro che non dispongono delle risorse tecnologiche e delle competenze necessarie per utilizzare Internet si trovano in una posizione svantaggiata [4].

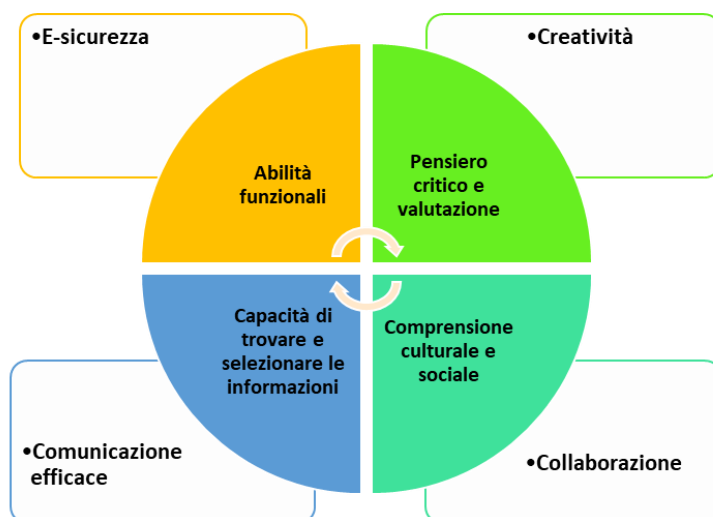
L'alfabetizzazione digitale è la capacità di utilizzare le tecnologie dell'informazione e della comunicazione per trovare, valutare, creare e comunicare informazioni e richiede competenze sia cognitive che tecniche, secondo la definizione fornita dal Gruppo operativo di alfabetizzazione digitale dell'Associazione Americana delle Biblioteche. Hil-ler Spires, professore di alfabetizzazione e tecnologia presso la North Carolina State University, ritiene che alla base di questo processo vi siano tre aspetti principali:

1. trovare e consumare contenuti digitali;
2. creare contenuti digitali;
3. comunicare o condividere tali contenuti [5].

L'alfabetizzazione digitale è una delle competenze essenziali per partecipare attivamente alla società della conoscenza e promuovere la cultura dei nuovi media ed è strettamente connessa con la competenza mediatica e sociale, condividendo obiettivi come l'uso responsabile delle Tecnologie dell'Informazione e della Comunicazione (TIC) [6, p. 110].

Le principali componenti dell'alfabetizzazione digitale, schematicamente progettate nella figura di seguito riportata, riguardano la creatività, il pensiero critico e valutativo, la comprensione culturale e sociale, la collaborazione, la ricerca e la selezione delle informazioni, la comunicazione efficace, la sicurezza informatica e le competenze funzionali [7].

Alfabetizzazione digitale

Fonte: Elaborato dall'autrice,
seguendo il modello proposto da Cassie Hague e Sarah Payton, nel 2010

L'importanza dell'alfabetizzazione digitale è riconosciuta a livello nazionale e internazionale. Il processo è lungo e si svolge a ritmi diversi a seconda dei sistemi, delle società e delle possibilità tecniche, sociali ed economiche. Un ruolo rilevante in questo contesto è svolto, in particolare, dalle conoscenze sulla protezione dei dati personali e dall'accesso a informazioni verificate e complesse sulla sicurezza informatica e cibernetica nel complesso.

Tanto la sicurezza informatica quanto quella cibernetica mirano a preservare la confidenzialità, l'integrità e la disponibilità delle informazioni e/o dei sistemi informatici. Inoltre, possono essere coinvolte altre *particolarità*, come l'autenticità, la responsabilità, la trasparenza e la affidabilità [8].

Migliorare l'ambiente digitale a vantaggio di tutti i cittadini dovrebbe essere una priorità per tutti gli Stati e le comunità internazionali in quanto la vita nello spazio virtuale e lo svolgimento di ogni attività umana sarebbe auspicabile avvenissero in condizioni di sicurezza e nel rispetto delle libertà fondamentali.

Riferendoci al mercato della sicurezza cibernetica dell'Unione Europea (UE) possiamo notare quanto segue:

- I paesi europei occupano 18 dei primi 20 posti nell'indice mondiale della sicurezza cibernetica;
- Il valore del mercato della sicurezza cibernetica dell'UE è stimato oltre i 130 miliardi di euro e cresce a un tasso del 17% annuo;

- L'UE conta oltre 60.000 imprese nel settore della sicurezza cibernetica e oltre 660 centri di competenza in materia di sicurezza cibernetica.

L'UE promuove vigorosamente la resilienza cibernetica, sia a livello informativo che strategico. Nel dicembre 2020 la Commissione europea e il Servizio europeo per l'azione esterna (SEAE) presentano una nuova strategia di sicurezza cibernetica con l'obiettivo di rafforzare la resilienza dell'Europa rispetto alle minacce cibernetiche e garantire che tutti i cittadini e le imprese possano beneficiare appieno dei vantaggi offerti da servizi e strumenti digitali affidabili e sicuri. Il 22 marzo 2021 il Consiglio adotta risoluzioni sulla Strategia di sicurezza cibernetica rimarcando che essa è essenziale per la costruzione di un'Europa resiliente, verde e digitale. La strategia include il potenziamento della capacità di assumere decisioni autonome nel campo della sicurezza cibernetica con l'obiettivo di consolidare la posizione di leadership dell'UE nel digitale e nelle sue potenzialità strategiche [9].

In Moldavia, il Servizio Tecnologie dell'Informazione e Sicurezza Cibernetica è l'ente responsabile dell'implementazione e del mantenimento della sicurezza cibernetica dell'infrastruttura dell'informazione. Gli elementi chiave della sicurezza cibernetica riguardano la sicurezza delle applicazioni, delle informazioni, delle reti, la pianificazione del recupero dei dati nonché la sicurezza operativa e dell'utente finale. In conclusione, possiamo affermare che alfabetizzazione digitale e sicurezza cibernetica riguardino aspetti in parte sovrapponibili: dispositivi e strumenti applicati nel processo di apprendimento delle nuove tecnologie dell'informazione e nell'acquisizione di determinate abilità da un lato e, dall'altro, dispositivi e strumenti efficaci nella protezione dell'integrità, nell'aumento del livello di responsabilità e nell'affidabilità nel mondo digitale.

Referințe:

1. Societatea informațională. [Accesat 18.10.2023] Disponibil: https://ro.wikipedia.org/wiki/Societate_informa%C8%9Bional%C4%83
2. Manuel Castells e la „network society” 25 anni dopo. [Accesat 18.10.2023] Disponibil: https://carlomancosu.nova100.ilsole24ore.com/2022/01/09/manuel-castells-e-la-network-society-25-anni-dopo/?refresh_ce=1
3. Manual de educație (Alfabetizare) în domeniul internetului. [Accesat 23.08.2022] Disponibil: <https://rm.coe.int/internet-handbook-ro/16809f0b1>
4. Alfabetizare digitală și gândire critică după 60 de ani. [Accesat 18.08.2022] Disponibil: <https://mediacritica.md/podcast/alfabetizare-digitala-si-gandire-critica-dupa-60-de-ani/>
5. What is a digital literacy. [Accesat 18.08.2022] Disponibil: <https://www.ed-week.org/teaching-learning/what-is-digital-literacy/2016/11>
6. Delogu, C. *Tecnologie per il web learning. Realta e scenari*. Firenze: University Press, 2007. 255 p. ISBN 978-88-8453-571-9

7. Digital literacy across the curriculum. [Accesat 19.08.2022] Disponibil: <https://www.nfer.ac.uk/publications/futl06/futl06.pdf>
8. Ghid privind governanța și securitatea în domeniul tehnologiei informației și comunicațiilor. [Accesat 19.08.2022] Disponibil: https://www.eiopa.europa.eu/sites/default/files/publications/eiopa_guidelines/eiopa-gls-ict-security-and-governance-ro.pdf
9. Securitatea cibernetică: în ce fel combate UE amenințările cibernetică. [Accesat 19.08.2022] Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/cybersecurity/>

REFLECȚII FILOSOFICE ȘI DIALOGURI COMUNICATIVE ÎN EDUCAȚIE: CONSTRUIND FUNDAMENTE DURABILE PENTRU VIITOR

Arina ANTOCI,
Universitatea de Stat din Moldova,
Universitatea Tehnică a Moldovei
ORCID 0000-0001-9594-3447
arinaantoci@mail.ru

Rezumat: În era contemporană, educația nu mai este doar o transmisie simplă a cunoștințelor, ci devine o platformă complexă pentru dezvoltarea gândirii critice, a capacităților comunicative și a perspectivei filosofice. Articolul nostru explorează dimensiunile profunde ale reflectării filosofice și dialogurilor comunicative în contextul educațional, subliniind importanța acestora în construirea unui fundament solid pentru viitor. Într-o lume în continuă schimbare, în care noile tehnologii și provocările sociale modelează peisajul educațional, este crucial să privim educația nu doar ca pe o transmitere de informații, ci ca pe o călătorie intelectuală și emoțională. Prin intermediul reflectării filosofice, elevii nu doar învață despre lume, ci și își dezvoltă abilități critice de analiză și evaluare a informațiilor, pregătindu-se pentru a deveni cetățeni activi și informați în societatea actuală.

Cuvinte-cheie: reflecție filosofică, dialoguri comunicative, educație filosofică, fundații durabile, dezvoltare personală, gândire critică.

PHILOSOPHICAL REFLECTIONS AND COMMUNICATIVE DIALOGUES IN EDUCATION: BUILDING SUSTAINABLE FOUNDATIONS FOR THE FUTURE

Abstract: In the contemporary era, education is no longer merely a simple transmission of knowledge; it has evolved into a complex platform for fostering critical thinking, communicative skills, and philosophical perspectives. Our article delves into the profound dimensions of philosophical reflection and communicative dialogues within the educational context, emphasizing their significance in constructing a robust foundation for the future. In a world of continuous change, where new technologies and social challenges shape the educational landscape, it is crucial to view education not only as the imparting of information but as an intellectual and emotional journey. Through philosophical reflection, students not only learn about the world but also develop critical skills for analyzing and evaluating information, preparing themselves to become active and informed citizens in contemporary society.

Keywords: *philosophical reflection, communicative dialogues, philosophical education, sustainable foundations, personal development, critical thinking.*

În era contemporană, învățarea nu mai este percepută doar ca un act de acumulare de informații, ci mai degrabă ca o călătorie de descoperire, o explorare a lumii cunoașterii care pune accentul pe reflecție filosofică, dialoguri comunicative și dezvoltare personală. Așadar, tema noastră, „**Reflecții filosofice și dialoguri comunicative în educație: construind fundamente durabile pentru viitor**”, aduce în prim plan esența transformării educaționale și a rolului crucial pe care îl joacă filosofia și comunicarea în acest proces.

Reflecția filosofică în contextul educației este un instrument puternic care îi încurajează pe elevi să exploreze profunzimea cunoașterii și să-și dezvolte gândirea critică. Filosofia nu este doar despre memorarea unor concepte, ci despre abilitatea de a pune întrebări esențiale și de a căuta răspunsuri într-un mod ponderat și rațional. Ea oferă elevilor un cadru pentru a-și dezvolta propriile lor convingeri și a înțelege perspective diverse, contribuind astfel la formarea unei baze solide pentru gândirea lor viitoare.

Dialogurile comunicative, la rândul lor, reprezintă coloana vertebrală a interacțiunii educaționale. Învățarea nu este un proces unilateral, ci o interacțiune continuă între profesor și elevi, dar și între elevi înșiși. Comunicarea deschisă și autentică facilitează nu doar transmiterea de informații, ci și dezvoltarea abilităților sociale, empatiei și a unei înțelegeri mai profunde între membrii comunității educaționale. În acest sens, dialogurile comunicative creează un spațiu propice învățării colaborative și schimbului de idei, contribuind la formarea unui mediu educațional dinamic și stimulant.

Educația filosofică și dialogurile comunicative nu sunt doar scopuri în sine, ci mijloace prin care se construiesc fundamente durabile pentru viitor. Acestea nu doar facilitează asimilarea cunoștințelor, ci și cultivă abilități esențiale precum gândirea critică, rezolvarea de probleme și comunicarea eficientă, toate fiind fundamentale în fața provocărilor complexe ale secolului XXI. Fundamentele construite prin reflecție filosofică și dialoguri comunicative devin astfel piloni solizi pe care viitorul educațional se poate ridica și se poate dezvolta în mod durabil.

Deci, tema noastră aduce în discuție nu doar aspecte teoretice, ci și o abordare practică și pragmatică a transformării educaționale. Prin promovarea reflecției filosofice și a dialogurilor comunicative, construim nu doar cunoștințe, ci și caractere puternice și conștiințe critice, pregătind astfel terenul pentru o societate educată și durabilă. Este o călătorie continuă, o călătorie către un viitor în care educația nu este doar un scop în sine, ci un mijloc esențial pentru a construi o lume mai înțeleaptă și mai bine conectată.

O componentă vitală a temei noastre este dezvoltarea personală a individului în cadrul procesului educațional. Prin reflecții filosofice, elevii sunt încurajați să-și exploreze identitatea, valorile și credințele, dezvoltând astfel o înțelegere profundă a propriei

lor existențe. Această auto-descoperire nu doar consolidează învățarea, ci și oferă elevilor instrumente pentru a-și naviga propriile alegeri și pentru a deveni cetățeni responsabili și autonomi în societate.

Gândirea critică, ca abilitate fundamentală în educația filosofică, este un catalizator pentru analiză și evaluare. Elevii învață să examineze informațiile cu discernământ, să pună la îndoială presupuneri și să exploreze multiple perspective. Această competență nu doar consolidează învățarea academică, ci pregătește elevii să devină lideri capabili să abordeze provocările complexe ale lumii contemporane. Gândirea critică nu este doar un instrument în cadrul educației, ci o abordare de viață care sprijină luarea deciziilor informate și participarea activă în societate.

Fundațiile durabile în educație se construiesc prin colaborare și implicare continuă. Reflecția filosofică și dialogurile comunicative creează un mediu în care elevii devin agenți activi în propria lor învățare. Profesorii devin ghizi care facilitează călătoria, iar elevii devin constructori activi ai propriului lor înțeles și cunoaștere. Educația filosofică și comunicarea deschisă nu se opresc în sala de clasă. Ele se extind în comunitate și în societate, contribuind la formarea unei culturi educaționale care încurajează curiozitatea și respectul față de diversitatea de idei. Prin implicarea activă în dialoguri interculturale, elevii devin cetățeni globali, pregătiți să abordeze provocările complexe ale unei lumi tot mai interconectate.

Așadar, „Reflecții filosofice și dialoguri comunicative în educație: construind fundamente durabile pentru viitor” reprezintă nu doar un titlu, ci o chemare la acțiune și transformare. Într-o eră în care schimbarea este constantă, educația trebuie să rămână un far de lumină care îndrumă călătoria noastră către un viitor mai înțeles și mai echitabil. Prin reflecție filosofică și dialoguri comunicative, construim nu doar clădiri academice, ci piloni durabili pentru dezvoltarea umană și pentru o lume în care învățarea este o călătorie fără sfârșit spre cunoaștere și înțelegere.

Educația filosofică, ca pilon al temei noastre, nu se rezumă doar la dezvoltarea abilităților intelectuale. Aceasta cultivă o înțelegere profundă a valorilor etice și morale, încurajând elevii să reflecteze asupra propriei lor responsabilități față de societate și mediu. Prin stimularea conștiinței morale, educația filosofică devine un instrument puternic în formarea unor cetățeni responsabili, capabili să contribuie la construirea unei societăți mai echitabile și mai sustenabile. Educația bazată pe reflecție filosofică și dialoguri comunicative nu are doar un impact asupra individului, ci și asupra societății în ansamblu. Absorbind valori precum empatia, respectul și deschiderea la idei noi, absolvenții unui astfel de sistem educațional devin agenți ai schimbării în comunitățile lor.

Acești tineri instruiți în spiritul gândirii critice devin lideri în diverse domenii, abordați provocările globale cu încredere și creativitate. Ei aduc cu ei nu doar cunoștințe academice, ci și o abordare holistică a problemelor, căutând soluții sustenabile și orientate spre binele comun.

În ciuda beneficiilor evidente, implementarea unei educații filosofice și a dialogurilor comunicative în sistemele educaționale întâmpină încă diverse provocări. Resurse limitate, rezistența la schimbare și necesitatea unei formări specifice pentru cadrele didactice reprezintă doar câteva dintre obstacolele ce trebuie depășite. Totuși, aceste provocări pot fi văzute și ca oportunități de inovare și evoluție. Prin investiții în formarea continuă a cadrelor didactice, adaptarea curriculumului și implicarea comunității, putem construi un sistem educațional care promovează cu succes reflecția filosofică și dialogurile comunicative.

Pentru a construi fundamente durabile pentru viitor, trebuie să rămânem deschiși la schimbare, să abordăm provocările cu curaj și să investim în educație ca o forță transformatoare. Prin încorporarea reflecției filosofice și a dialogurilor comunicative, putem crea un mediu educațional care nu doar pregătește elevii pentru a înțelege lumea, ci îi îndeamnă să devină arhitecții ai unui viitor mai luminos și mai echitabil. Este o călătorie continuă și provocatoare, dar cu fiecare pas, contribuim la construirea unui viitor în care educația nu este doar un proces, ci o călătorie în căutarea cunoașterii și înțelegerii.

Tema nu este doar relevantă la nivel local, ci are și o rezonanță globală. Într-o lume tot mai interconectată, învățarea nu cunoaște granițe și educația filosofică devine un limbaj comun pentru a aborda provocările și oportunitățile specifice secolului XXI. Prin intermediul dialogurilor comunicative, elevii devin cetățeni ai lumii, conectați la problemele globale și gata să contribuie la soluțiile acestora. Reflecția filosofică devine un mijloc universal de explorare a valorilor umane fundamentale, depășind diferențele culturale și lingvistice.

Implementarea unei educații bazate pe reflecție filosofică și dialoguri comunicative nu este doar o decizie a sistemului educațional, ci și un parteneriat cu comunitatea educațională. Prin implicarea părinților, a societății civile și a altor factori relevanți, putem crea un cadru de susținere care să favorizeze succesul acestei abordări. În multe comunități, am observat că o astfel de educație nu doar transformă elevii, ci și schimbă perspectiva părinților și a comunității asupra scopului și valorii educației. Este esențial să cultivăm o înțelegere comună a beneficiilor acestei abordări pentru a asigura sustenabilitatea și impactul pe termen lung.

Într-o eră a schimbărilor rapide, cerințele pieței muncii evoluează constant. Educația filosofică și dialogurile comunicative nu numai că dezvoltă competențe academice, dar pregătesc elevii pentru provocările complexe ale mediului profesional. Abilitățile precum gândirea critică, rezolvarea de probleme și comunicarea eficientă devin monede de schimb într-o economie în continuă schimbare. Prin îmbinarea educației filosofice cu nevoile economice, construim nu doar profesioniști calificați, ci și lideri care pot aborda provocările cu creativitate și viziune. Astfel, educația devine nu doar un proces izolat, ci o punte între lumea academică și cea profesională.

Pentru a asigura eficiența și adaptabilitatea învățământului bazat pe reflecție filosofică și dialoguri comunicative, este crucială implicarea continuă a cercetării în domeniu. Studiile de caz, analize comparative și evaluările constante asigură îmbunătățirea constantă a metodelor și practicilor educaționale. Prin stimularea cercetării în acest domeniu, putem identifica cele mai bune practici, să adaptăm strategiile la contexte variate și să împărtășim cunoștințe între comunitățile educaționale. Astfel, educația devine un domeniu dinamic, capabil să răspundă la nevoile în schimbare ale elevilor și societății.

Un aspect crucial în implementarea eficientă a educației bazate pe reflecție filosofică și dialoguri comunicative este adaptarea la diversitatea culturală și socială. Este esențial să recunoaștem că fiecare comunitate educativă are caracteristici proprii, iar strategiile educaționale ar trebui să fie adaptate pentru a corespunde nevoilor specifice. Prin integrarea elementelor culturale și sociale în curriculum, putem crea un mediu educațional incluziv și relevant pentru toți elevii, indiferent de contextul lor cultural.

O componentă semnificativă în dezvoltarea unui sistem educațional eficient este colaborarea strânsă cu comunitatea și industria. Parteneriatele cu organizațiile locale și cu mediul de afaceri pot aduce o dimensiune practică în educație, oferind elevilor oportunități de învățare aplicată și stagii relevante. Prin construirea unor astfel de legături, educația devine mai conectată la nevoile reale ale societății, iar elevii devin mai pregătiți pentru integrarea în lumea profesională.

Într-o eră digitală, educația filosofică trebuie să evolueze și să integreze competențele digitale și tehnologice. Utilizarea tehnologiilor moderne poate extinde limitele spațiului educațional, facilitând colaborarea online, accesul la resurse diverse și dezvoltarea abilităților necesare pentru a naviga în lumea digitală în continuă schimbare. Integrarea responsabilă a tehnologiei poate contribui la creșterea eficienței și relevanței procesului educațional.

Pe măsură ce educația bazată pe reflecție filosofică și dialoguri comunicative își face loc în sistemele educaționale, este crucial să creștem gradul de conștientizare și susținere socială. Comunicarea eficientă a beneficiilor și rezultatelor acestui tip de educație poate atrage sprijinul părinților, al comunității și al factorilor de decizie. Crearea unui dialog deschis și informarea continuă pot contribui la construirea unei societăți care apreciază și susține transformarea educațională.

Un aspect fundamental în asigurarea succesului educației bazate pe reflecție filosofică și comunicare este implementarea unui proces de evaluare continuă. Monitorizarea performanțelor elevilor, colectarea feedback-ului și analiza constantă a rezultatelor pot ghida adaptarea continuă a strategiilor educaționale. Prin flexibilitate și deschidere către îmbunătățiri, putem asigura că educația rămâne relevantă și eficientă în fața schimbărilor continue ale societății.

Într-o societate în continuă evoluție, educația nu ar trebui să fie doar un proces, ci și un instrument de schimbare socială. Prin promovarea conștientizării și înțelegerii pro-

funde a impactului educației, putem transforma nu doar viețile individuale, ci și structurile sociale în ansamblu. În era digitală, integrarea tehnologiei în procesul educațional devine crucială. Utilizarea platformelor online, a instrumentelor interactive și a resurselor digitale poate extinde și îmbogăți experiența elevilor în cadrul reflecției filosofice și a dialogurilor comunicative. Astfel, accesul la informații și posibilitatea de a colabora devin mai eficiente, pregătind elevii pentru un mediu în care tehnologia este parte integrantă a vieții cotidiene.

În fața provocărilor majore precum pandemii, crize economice sau schimbări sociale, educația filosofică și dialogurile comunicative devin instrumente esențiale pentru abordarea acestor situații. Dezvoltarea abilităților critice și a rezilienței prin reflecție filosofică permite elevilor să răspundă și să se adapteze la schimbările imprevizibile, pregătindu-i pentru a face față cu încredere și creativitate provocărilor viitorului. Educația filosofică și comunicarea nu se limitează la perioada școlară, ci ar trebui să devină o parte integrantă a învățării pe tot parcursul vieții. Prin cultivarea unui spirit de curiozitate și explorare continuă, individul devine un căutător permanent de cunoaștere și înțelegere. Astfel, educația devine un angajament pe termen lung, susținând dezvoltarea constantă și evoluția personală în fiecare etapă a vieții.

Pentru a îmbunătăți continuu procesul educațional bazat pe reflecție filosofică și dialog este esențială integrarea părerilor și experiențelor elevilor în cadrul acestuia. Promovarea unui mediu deschis și incluziv, în care elevii se simt încurajați să își exprime ideile și să împărtășească experiențele lor, consolidează legăturile dintre teorie și practică. Astfel, educația devine o experiență autentică și personalizată, adaptată nevoilor și aspirațiilor fiecărui elev.

Evaluarea în cadrul educației filosofice trebuie să depășească simpla măsurare a cunoștințelor teoretice și să se concentreze asupra dezvoltării competențelor critice și a capacităților de comunicare. Instrumentele de evaluare ar trebui să reflecte abilitățile de gândire independentă, capacitatea de a susține argumente și calitatea dialogurilor participative. Această abordare nu numai că oferă o evaluare mai precisă a progresului elevilor, ci și încurajează dezvoltarea continuă a acestora în domeniul educației filosofice.

Prin îmbinarea reflecției filosofice cu dialogurile comunicative, construim nu doar cunoaștere, ci și caractere puternice, pregătite să se angajeze în mod activ în construirea unui viitor mai bun. Această viziune nu reprezintă doar o posibilitate, ci o necesitate pentru a răspunde provocărilor complexe ale secolului XXI. Astfel, educația devine nu doar un mijloc de a obține un scop, ci o călătorie continuă și plăcută

În concluzie, tema noastră reflectă nu doar o realitate actuală, ci și o viziune pentru un viitor educațional sustenabil și în continuă evoluție. Reflecția filosofică și dialogurile comunicative nu sunt doar instrumente în cadrul educației, ci motoare ale transformării sociale și culturale. Prin construirea fundațiilor durabile pentru viitor, deschidem uși către o societate în care învățarea este un proces continuu și în care educația devine un catalizator pentru schimbare și progres. Este o călătorie plină de provocări, dar și de

oportunități imense, iar în fiecare pas către un viitor educațional mai strălucitor, suntem arhitecții propriei noastre evoluții și al viitorului nostru comun.

Bibliografie:

1. ARISTOTEL. *Etica Nicomahică*, ed. a II-a. Traducere de Stella Petecel. București: Iri, 1998.
2. BOBOC, Alexandru. *Filosofia contemporană. Orientări și stiluri de gândire semnificative în epoca reconstrucției moderne în filosofie*. Cluj-Napoca: Grinta, 2007.
3. BONDOR, George. „Distanță și apropiere. Modele ale educației”. *Filosofie, educație, distanță*. București: Editura Universității din București, 2022.
4. CREȚU, Nicolae. *John Dewey ca pedagog. Studiu omagial cu prilejul împlinirii vârstei de 80 ani. (1859, Oct. 20 – 1939, Oct. 20)*. București: Institutul de Arte Grafice „Cartea de Aur” S.A.R., 1940.
5. DESCARTES, René. *Discurs asupra metodei de a ne conduce bine rațiunea și a căuta adevărul în științe*. Traducere de Cr. Totoescu. București: Științifică, 1957.
6. Dewey, J. „Experiența și educația”, Editura Humanitas. 2013.
7. DUMITRIU, Anton. *Istoria logicii, Vol. I*. București: Editura Tehnică, 1993.
8. DURKHEIM, Émile. *Educație și sociologie*. Traducere de Iorgu Stoian. București: Didactică și Pedagogică, 1980.
9. LIPMAN, Matthew, and Ann Margaret Sharp and Frederick S. Oscanyan. *Philosophy in the classroom*. N.J. Inst. for the Advancement of Philosophy for Children, 1977.
10. LIPMAN, Matthew. *Philosophy Goes to School*. Philadelphia: Temple University Press, 1988.
11. LIPMAN, Matthew. “Strengthening Reasoning and Judgement”. *Philosophy for Children and the Teaching of Thinking*. Melbourne, Victoria, Australia, July 12-16, 1991.

DEZVOLTAREA COMPETENȚELOR INTERDISCIPLINARE LA ORELE DE CERC „ARTE PLASTICE” ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL EXTRAȘCOLAR PRIN PROIECTELE STEAM

Oxana COROLEAC,
conducătoare de cerc „Arte plastice”, grad didactic I
Centrul de creație tehnică, sectorul Buiucani,
mun. Chișinău

Rezumat: Acest articol prezintă câteva aspecte ale aplicării metodei proiectului interdisciplinar STEAM la orele cercului „Arte plastice” în învățământul extrașcolar. Metoda proiectului STEAM este un model centrat pe elev care include diferite forme de instruire și participarea activă a acestuia în procesul didactic. Metoda proiectului oferă un mediu bogat și semnificativ în care copiii dezvoltă abilități complexe interdisciplinare, care sunt esențiale pentru o funcționare eficientă în lumea modernă.

Cuvinte-cheie: abordare interdisciplinară, interdisciplinaritatea prin proiecte, conexiunea dintre discipline, învățarea pe bază de proiect.

DEVELOPMENT OF INTERDISCIPLINARY COMPETENCES IN "FINE ARTS" CLASSES IN OUT-OF-SCHOOL EDUCATION THROUGH STEAM PROJECTS

Abstract: This article presents some aspects of the application of the STEAM interdisciplinary project method in the "Arts" circle classes in extracurricular education. The STEAM project method is a student-centered model that includes different forms of instruction and their active participation in the didactic process. The project method provides a rich and meaningful environment in which children develop complex interdisciplinary skills that are essential for effective functioning in the modern world.

Keywords: interdisciplinary approach, interdisciplinarity through projects, connection between disciplines, project-based learning.

Argument: Actualitatea realizării unui astfel de proiect este determinată de necesitatea transformării sentimentelor de admirație față de frumusețea naturii în convingeri și deprinderi de protejare a acesteia. Metoda proiectului STEAM este axată pe conexiunea teoriei cu practica și este menită să îi facă pe copii conștienți în abordarea problemelor zi de zi și soluționarea situațiilor reale în practică.

Descrierea problemei și motivarea necesității schimbării:

- dezvoltarea educației interdisciplinare, prin proiecte STEAM, ce contribuie la transformarea cunoștințelor teoretice în practică;
- lipsa de egalare a șanselor tuturor membrilor cercului la autodeterminare, autoorganizare, autoafirmare, autorealizare;
- absența abordării sigure și responsabile la utilizarea instrumentelor digitale pentru a demonstra creativitatea la orele de cerc.

Tratarea temei propriu-zise:

Fiecare copil are un anumit fel de a fi, prin faptul că personalitatea fiecărui copil este un complex unic de trăsături, de aptitudini și abilități, de convingeri, sentimente. Modalitatea de creștere și educare ar trebui să fie una singură pentru toți copiii, și anume să fie bazată pe iubire, sacrificiu de sine, adaptare la nivelul vârstei și al achizițiilor personale, și nu în ultimul rând educația trebuie să se bazeze pe respectul față de unicitatea copilului ca persoană, ca individualitate.

La Centre de creație copiii au posibilitatea de a crea și de a dezvolta în plan artistic, de a căpăta experiență și în afară orelor de curs școlar, și anume în cadrul activităților extrașcolare, precum: în excursii la muzee, vizite la expoziții, vizite în atelierelor artiștilor plastici, ale meșterilor populari, conversații cu oamenii de artă etc. Formarea prin proiecte interdisciplinare STEAM este un drum al schimbării, drum care nu este un traseu impus ci este ca un labirint cu mai multe ieșiri, în care fiecare își caută calea - este un drum al căutării de sine, un drum de căutare soluțiilor relevante.

Centrul de Creație vine să stimuleze exprimarea potențialului creativ al fiecărui copil, să încurajeze inițiativa lui, ingeniozitatea și curiozitatea, să ofere ocazii elevului de a lua singur decizii și să stimuleze încrederea în sine, într-o atmosferă de comunicare liberă.

Activitățile extrașcolare urmăresc însușirea de către copii a unor cunoștințe, a unor priceperi și deprinderi și duc la formarea și dezvoltarea unei personalități creatoare. Activitățile interdisciplinare STEAM urmăresc lărgirea și adâncirea informației, cultivă interesul pentru diferite ramuri ale științei, atrag copilul la folosirea timpului liber într-un mod plăcut și util, orientează pe copii către formarea personalității. De aceea învățământul extrașcolar trebuie să fie deschis spre activitățile STEAM, care au cele mai variate forme.

În experiența mea pedagogică de paisprezece ani, am observat că, dacă îi provocăm pe copii să-și folosească creativitatea pentru a rezolva problemele vieții reale, vor ieși lucruri magice: vor dezvolta gândirea critică, colaborarea și comunicarea. În acest context am observat că anume proiectele interdisciplinare STEAM formează la copii competențe care îi vor ajuta să reușească într-o societate în continuă schimbare. Proiectul „Just STEAM!” s-a axat pe conexiunea teoriei cu practica și motivarea pentru implicare în abordarea problemelor ecologice cu caracter global, pentru soluționarea situațiilor de risc ecologic. Scopul a fost ca toți copiii participanți să-și dezvolte abilități orientate către știință, tehnologie, inginerie, creativitate, modul de a gândi critic, abilități de a cerceta, analiza situația, a lua decizii de sine stătător.

Scopul proiectului: formarea deprinderilor, aptitudinilor și creativității copiilor în domeniul artelor vizuale prin dezvoltarea abilităților STEAM, prin creșterea modului de a gândi critic, abilități de a cerceta, analiza situația, a lua decizii de sine stătător în mod creativ.

Obiective:

- Stimularea creativității și imaginației copiilor prin jocul didactic, benzi desenate, animații, text literar, poster cu caracter ecologic, prin explorarea diverselor instrumente TIC, materiale și tehnici de artă.
- Realizarea prin colaborare, în perioada de 20 septembrie 2022 - 15 iunie 2023, a produselor finale în diverse aplicații TIC, adunate într-o bibliotecă online cu caracter ecologic.
- Colaborarea sincron și asincron în cinci echipe internaționale din patru țări europene: România, Turcia, Republica Moldova, Lituania.
- Conștientizare și explorare prin utilizarea creativă și eficientă a tehnologiilor digitale cu scopul de a studia probleme de schimbări climatice și poluarea apelor.
- Încurajarea gândirii critice și identificarea, rezolvarea de probleme ecologice prin intermediul metodelor și instrumentelor TIC conform tipului activității, vârstei copiilor, gradul de accesibilitate și ușurința de utilizare, adaptate pentru nevoile lor.
- Crearea a 12 produse în colaborare interdependentă, în care contribuția unui partener depinde de a celuilalt, prin metoda Folding Story și adunarea lor într-o bibliotecă online cu produsele finale ale proiectului în timp de zece luni.

Activitățile proiectului:

Vorbind despre activitățile desfășurate în acest proiect, este dificil să fie definit rolul fiecărui partener specific. Acest lucru se datorează faptului că toți participanții proiectului au lucrat simultan, iar rolul fiecăruia dintre ei este dificil de supraestimat sau subestimat. Fiecare etapă a proiectului s-a încheiat cu un produs final. Aceste produse finale nu ar fi fost posibile fără munca bine coordonată a tuturor țărilor partenere. Obiectivele și planul activităților au fost discutate pe ZOOM la întâlnire online. Comunicarea dintre parteneri a fost realizată on-line sincronă și asincronă (spațiul virtual e-mail, Messenger, Viber, Twinspace, cancelaria profesorului, mesageria internă a proiectului). Copiii au fost repartizați pe echipe internaționale. Fiecare grup a fost coordonat de câte un profesor, care trebuia să asiste numai când era nevoie de ajutor.

Copiii au fost încurajați constant să cerceteze, să culegă și să interpreteze date, să rezolve probleme în mod creativ, să scrie în colaborare și să prezinte rezultatele activității prin produse noi și atractive. În timpul orelor de cerc elevii și-au dezvoltat noi abilități: au folosit instrumente web 2.0 pentru a investiga mediul și a înțelege lumea noastră la diferite scări și din perspective diferite; au identificat probleme din lumea

reală, au colectat și analizat date pentru a dezvolta soluții creative și durabile. Copiii au creat un E-dictionar cu postere și fire vocale; au colaborat pentru a scrie Poemul „Călătorie în spațiu” și „Povestea noastră specială pe planetă”. În timpul orelor de Arte, elevii și-au ilustrat călătoria de învățare prin desene și videoclipuri cu ajutorul aplicației Stop Motion, au construit rachete, au proiectat orașe verzi durabile. La final, copiii au inițiat o campanie online de conștientizare a încălzirii globale pentru a face cunoscută comunitatea locală cu rezultatele proiectului.

Proiectul a fost implementat ca o aventură cu cinci misiuni care au putut fi finalizate doar printr-o strânsă colaborare și o comunicare eficientă. Elevii au lucrat în cinci echipe naționale și în zece echipe multinaționale organizate în funcție de interesele lor în locurile de muncă ale viitorului. Astfel, toți copiii au fost încurajați să se angajeze în activități menite să-și dezvolte abilitățile, îndrumându-i în același timp prin orientarea timpurie la locul de muncă. Misiunile au fost concepute ca activități de colaborare care s-au încheiat cu produse comune, la care au contribuit toți partenerii: „Ad astra”, „Art Gallery”, „Dicționar electronic”, „Poemul călătoriei în spațiu”, „Povestea noastră specială cu planeta”, „Benzi desenate pentru soluții de încălzire globală”, „STEM Green City”. Pentru a spori colaborarea și comunicarea, copiii au folosit instrumente de colaborare online: TwinBoard, TwinSpace Forum, Notebook Cast, Mentimeter, Tricider. În cadrul numeroaselor întâlniri și ateliere live, elevii au avut ocazia să investigheze cot la cot, să deseneze și să scrie în colaborare, să comunice pentru a se cunoaște, a-și face prieteni și a petrece timp de calitate împreună. Drept urmare, și-au îmbunătățit abilitățile de vorbire în public într-o limbă străină și abilitățile de socializare și lucru în echipă, dincolo de limitele sălii de clasă.

Proiectul „Just STEAM!” a realizat o schimbare atât la elevi, cât și la cadre didactice la nivel personal. Proiectul a favorizat curiozitatea intelectuală a copiilor, a dezvoltat capacitatea de gândire creativă, o stimulare a dorinței de a învăța, a dezvoltat încrederea în sine, a consolidat abilitatea de a lucra în grup și spiritul de echipă, a cultivat responsabilitatea, a descoperi talentul individual al copiilor. Acest proiect a adus diversitate orelor de predare și modul în care competențele-cheie sunt dezvoltate ca urmare a cooperării și a schimbului permanent de idei, tehnici și metode între toți conducătorii de cerc și partenerii europeni implicați în proiect. Prin urmare, copiii au devenit mult mai implicați și motivați, rezultatele lor sunt vizibil mai bune. Ei au fost încântați de munca în echipe și de colaborarea pentru rezolvarea sarcinilor.

Pentru mine și colegii mei participarea în proiecte înseamnă cooperare, entuziasm, competență, implicare, noutate, diversitate, calitate, optimism, aventură, lucru în echipă. Pentru copii, participările în proiectele internaționale STEAM înseamnă descoperiri și colegi din toată Europa, ocazia de a-și dezvolta și arăta noi aptitudini, de a folosi creativ instrumentele digitale care fac parte din lumea contemporană, care depășesc combinația clasică pix și hârtie.

Produsele finale ale proiectului:

Project Presentation: https://youtu.be/5p7L_t-jMVQ

Scientix, 2021 STEM Discovery Campaignand Fizzi Qwebinar: <https://youtu.be/ZyWNVVs4YYQ>

World Earth Day Conference: <https://view.genial.ly/6084323def25bb0d035f2488/interactive-image-world-earth-day-conference>

QuizTime, GlobalWarming: <https://youtu.be/ZvOxp1wuSzk>

Workshop solutions and ideas for global warming: <https://youtu.be/wy9rKipu-TuI>

Final Workshop: https://youtu.be/SS6UMV_ecz0

Board 1 Aerospace engineers & Environmental engineers:
<https://www.notebookcast.com/en/board/yxm9p7tca0f6>

Board 2 Systems engineers & Microbiologists:
<https://www.notebookcast.com/en/board/rj6cphica131>

Board 3 Psychoherapists & Roboticsurgeons:
<https://www.notebookcast.com/en/board/i5trlncca155>

Board 4 Software developrs & Water systems engineers:
<https://www.notebookcast.com/en/board/9yk85a0ca162>

Board 5 Architects & Personal therapists:
<https://www.notebookcast.com/en/board/sm00ts3ca16c>

Bibliografie:

1. PREDA V., Metoda proiectelor la vârstele timpurii, București: Miniped, 2005.
2. BREBEN, S., Gongea, E., Metode interactive de grup, Ghid metodic, Craiova: Arves, 2002.
3. CÍOLAN, L., Învățarea integrată-fundamente pentru un curriculum transdisciplinar, Iași: Polirom, 2008.
4. CERGHÎT, I., Neacșu, I., Prelegeri pedagogice, Iași: Polirom, 2001.

PREZENTAREA SUPORTULUI DIDACTIC „INIȚIERE ÎN ARTA PIANISTICĂ” – GHID PENTRU ELEVI, PROFESORI ȘI PĂRINȚI

Liliana CHIRIAC,
profesoară de pian/corepetitor, grad didactic I
Școala de Arte “G. Enescu”, or. Călărași

Rezumat: În acest articol este prezentat Ghidul pentru elevi, profesori și părinți „Inițiere în arta pianistică”, autor Liliana Chiriac, conceput în calitate de suport didactic pentru toți participanții procesului de studiere a pianului. Autoarea argumentează necesitatea apariției ghidului; caracterizează conținutul și materialele cuprinse în acest suport; relatează ce beneficii oferă utilizarea acestui material didactic în procesul studierii pianului.

Cuvinte-cheie: învățământ extrașcolar, suport didactic, instruire pianistică.

PRESENTATION OF THE TEACHING SUPPORT "INITIATION IN THE ART OF PIANO" - GUIDE FOR STUDENTS, TEACHERS AND PARENTS

Summary: This article presents the Guide for students, teachers and parents "Initiation in piano art", author Liliana Chiriac, designed as a didactic support for all participants in the piano study process. The author argues the need for the guide to appear; characterize the content and materials contained in this support; reports what benefits the use of this didactic material offers in the process of studying the piano.

Keywords: extracurricular education, didactic support, piano instruction.

De-a lungul carierei mele, în calitate de profesoară de pian, am utilizat diferite resurse didactice destinate procesului de inițiere pianistică (pe care le-am găsit în bibliotecile școlilor de arte), dar conștientizăm că nu am pe deplin ceea ce-mi trebuie și simțeam că am nevoie de ceva mai mult/mai bun - un manual complex și unitar ce ar satisface următoarele deziderate:

- să se adreseze tuturor categoriilor de copii (celor care au abilitatea de a învăța repede, dar și celor care au nevoie de mai mult timp pentru a asimila informațiile noi);
- să cuprindă toată diversitatea cunoștințelor, priceperilor și deprinderilor necesare primei trepte de dezvoltare interpretativă (profesorul să nu fie obligat să lucreze în salturi, să utilizeze mai multe manuale);

- să conțină variate forme de lucru (să ofere copilului posibilitatea de a se dezvolta pe mai multe planuri: ritmic, vocal, motric, grafic);
- să fie atractiv, cu prezentări grafice deosebite, desene și imagini interesante și sugestive;
- să fie elaborat în limba română.

Pornind de la năzuințele personale și convingerea că lipsa celor expuse mai sus este în detrimentul copilului (care nu va beneficia de o fundație solidă, va studia dezinteresat și cu timpul va abandona), mi-am propus alcătuirea propriului suport didactic.

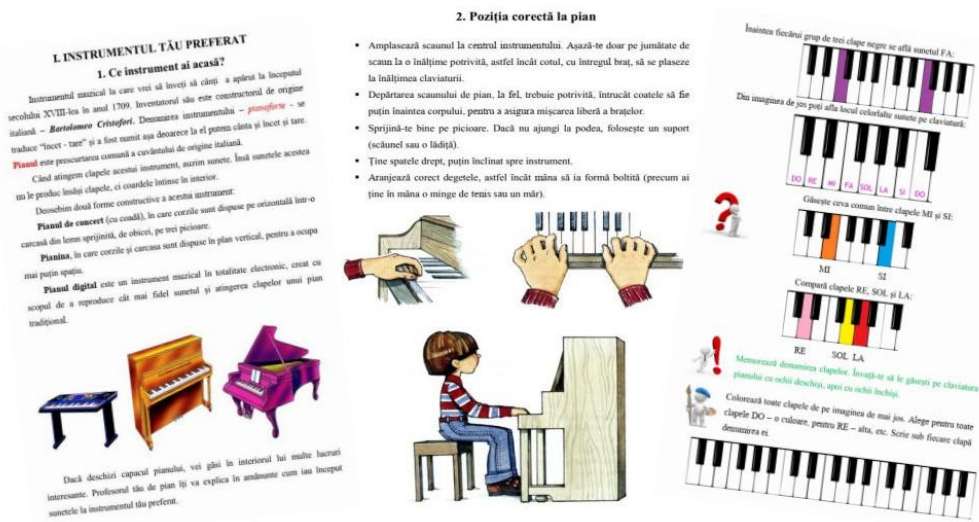
Așa dar, apariția ghidului „Inițiere în arta pianistică” a fost dictată de nevoia unei surse practice, unui suport didactic eficient pentru toți participanții procesului de studiere a pianului (elevi, profesori și părinți), care să vină în sprijinul inițierii pianistice tradiționale și care, să poată dirija întreaga instruire pianistică la prima treaptă de dezvoltare instrumentală prin însuși conținutul său (*Imaginea 1*).

Imaginea 1. Coperta ghidului

Ghidul cuprinde două compartimente, care sunt concepute sub forma unei sinteze între achizițiile teoretice și experiența proprie.

Primele ore cu începătorii sunt destul de dificile și cer multe explicații și exemplificări, mai ales că aceștia se află în situația de a nu cunoaște nici alfabetul literar, nici pe cel muzical. Astfel, în compartimentul unu - **Instrumentul tău preferat** - este prezentată informația în ceea ce privește construcția pianului, cine l-a inventat, de ce este denumit așa, se explică poziția corectă a corpului în fața instrumentului, prezentarea claviaturii și modul de acționare a ei, interiorul instrumentului cu coarde (șuruburi, ciocănele etc.) precum și a celor 3 pedale și modalitatea lor de funcționare (*Imaginea 2*).

Imaginea 2. Secvențe din Compartimentul I al ghidului

Informația este adresată copiilor, dar poate servi și ca repere pentru profesor în explicarea problemelor la nivelul de înțelegere a copiilor.

Al doilea compartiment - **Primele deprinderi interpretative. Notația muzicală** - introduce copilul în noțiunile de scris-citit muzical (chei, note, durate, pauze, măsuri și alte semne muzicale), iar materialul muzical cuprinde toată diversitatea problemelor tehnice, ritmice, dinamice necesare primei trepte de dezvoltare interpretativă.

În ceea ce privește notația muzicală și diferitele semene muzicale am găsit de cuviință studierea lor în mod rațional și progresiv, așa cum se învață literele dintr-un abecedar:

- se prezintă informația nouă;
- informația este consolidată prin multiple exerciții și piese înainte de a trece la pasul următor (*Sunt convinsă că varietatea exercițiilor, care tratează în fond aceeași problemă tehnică, noutatea lor, stimulează interesul copiilor, făcându-i să însușească aproape pe nesimțite deprinderile și cunoștințele respective.*);
- piesele sunt de dimensiuni mici și pot fi însușite la o singură lecție;
- materialul muzical este însoțit de imagini sugestive;
- fiecare melodie poate fi reprodușă vocal în registrul mediu (*cântatul vocal în același timp cu cel instrumental va favoriza dezvoltarea atenției distributive și a simțului frazării*);
- deoarece la început există explicabile dificultăți în folosirea simultană a mâinilor, se propune interpretarea motivelor cu fiecare mână aparte, utilizând degetul 3;

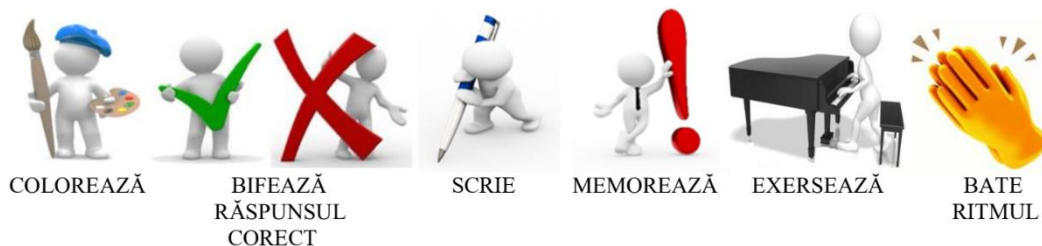

- treptat se introduc piese în care mâna dreaptă alternează cu cea stângă și se propune interpretarea cu toate degetele (*Imaginea 3*).

Imaginea 3. Secvențe din Compartimentul II al ghidului

Astfel, cele 87 de piese, exerciții și cântece ating scopul familiarizării celui care studiază cu diverse aspecte tehnice și teoretice de primă necesitate și sunt preluate din manualele și metodele muzicale universale și românești.

Având în vedere faptul că la vârsta școlară mică copiii manifestă o capacitate redusă de concentrare, precum și o instabilitate accentuată din punct de vedere al atenției, am introdus în ghid unele simboluri, care au scopul antrenării copilului în diverse activități: să deseneze, să coloreze, să bată ritmul și chiar să scrie unele semne muzicale (*Imaginea 4*).

Imaginea 4. Simbolurile utilizate

Timpul necesar parcurgerii ghidului nu este determinat, totul va depinde de vârsta, de talentul și de hărnicia elevului. Dar, după ultimele piese din cărțuție (cu tematica sărbătorilor de iarnă - Crăciunul, Anul Nou), orientativ, se presupune parcurgerea ei în primul semestru a clasei I (*Imaginea 5*).

86. JINGLE BELLS
Vesel J. Pierpont

87. A VENIT DIN NOU CRĂCIUNUL
Vesel, zglobiu
mf

D. C. al FINE

Imaginea 5. Ultimele piese ale ghidului

Prin materialele ce le conține, ghidul va facilita buna organizare a procesului de inițiere în arta pianistică; va contribui la educarea elevilor receptivi și profund pasionați de muzică și instrumentul pe care-l studiază; va ajuta părinții să nu se piardă printre informații, caiete de muzică și carnețele (fiindcă acum, pentru ora de pian, va fi necesar doar un singur „obiect”). În plus, copiii vor obține posibilitatea de a rămâne cu cărțuia personalizată - ca o mică, dar importantă, amintire legată de începuturile instruirii pianistice.

Totodată, vreau să menționez că Ghidul „Inițiere în arta pianistică” a primit avizul Catedrei de arte și educație artistică al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, potrivit căruia „... Ghidul pentru elevi, profesori și părinți *Inițiere în arta pianistică*, autor **Chiriac Liliana** corespunde cerințelor actuale în vederea elaborării suporturilor didactice, constituie o sursă valoroasă pentru formarea competențelor interpretative a elevilor din învățământul artistic extrașcolar și poate fi recomandat pentru editare” (citată).

Drept concluzie, vreau să spun că studiul pianului este o activitate complicată, dar ea poate decurge cu siguranță într-un mod interesant, distractiv, plăcut. Acesta este obiectivul prioritar al Ghidului „Inițiere în arta pianistică”.

Bibliografie:

1. CERNOVODEANU, M., *Mică metodă de pian*, București, Casa de editură CRA-FOART, 2008.
2. COTOVIȚCAIA, D., COSUMOV, M., BOGATAIA, I., *CURRICULUM MODULAR la disciplinele de profil pentru Școlile de Muzică/Arte*, Chișinău, 2021.

3. CORNEA-IONESCU, A., *Metodă de pian*, ediția a IV-a, Editura muzicală a uniunii compozitorilor, București, 1971.
4. DUMITRESCU, A., *La pian*, Editura muzicală, București, 1988.
5. GAGIM, I., *Știința și arta educației muzicale*, Chișinău, „ARC”, 1996.
6. GRANETKAIA, L., *Pedagogia pianului: teorie și metodologie*, Bălți, 2015.
7. SOLOMON, G., *Metodica predării pianului*, București, 1966.
8. ГЕТАЛОВА, О., ВИЗНАЯ, И., *В музыку с радостью*, Издательство „Композитор*Санкт-Петербург”, 2010.
9. МАЙЛЗ, Дж., *Азбука игры на фортепиано*, Перевод на русский язык Издательство „Махаон”, Москва, 1998.

DIGITALIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL – O NOUĂ TENDINȚĂ ÎN ACTIVITĂȚILE EXTRAȘCOLARE

Vasile ANDRIEȘ,
cercetător științific coordonator, UPSC „Ion Creangă”
Institutul de Cercetare, Inovare și Transfer Tehnologic*

E-mail: andriesvasile@yahoo.fr
ORCID ID: 0000-0002-8312-8741

Olesea IPATHI,
profesoară, școala primară nr.19,
or. Vadul lui Vodă,
Republica Moldova,
E-mail: ipolesea@mail.ru

Rezumat: În acest articol ne propunem să prezentăm proiectul ECultFood, ce prezintă rezultatele cercetărilor de teren a unor obiceiuri și tradiții culturale legate de sărbătoarea de Paște, din Republica Moldova și din România, care au avut loc în cadrul Proiectului Transnațional „Easter egg hunt”. În acest proiect au participat 50 de școli din Republica Moldova și din România, 50 de cadre didactice din diferite regiuni ale țării, circa 700 de elevi din ciclul primar, manageri ai instituțiilor din învățământ, colaboratori APL și părinți.

Proiectul contribuie la cunoașterea și fundamentarea mai multor componente ale culturii, precum: tradiții, obiceiuri, costume, alimente, tehnici de preparare și comportamente alimentare pe care oamenii și le asumă ca parte integrantă a moștenirii culturale, dându-le identitate și continuitate, în contextul dinamicii accelerate a societății. Scopul Proiectului: digitalizarea patrimoniului cultural și dezvoltarea interesului pentru păstrarea obiceiurilor și tradițiilor specifice sărbătorilor pascale.

Cuvinte-cheie: metodologie, patrimoniu alimentar, digitizare, atlas audio-vizual.

DIGITALIZATION OF CULTURAL HERITAGE – A NEW TREND IN EXTRA-SCHOOL ACTIVITIES

Summary: This paper aims to present the ECultFood project, which includes the results of some field research on some customs and cultural traditions related to the Easter celebration in the Republic of Moldova and Romania, which took place within the Transnational Project "Easter egg hunt". 50 schools from the Republic of Moldova and Romania, 50 teachers from different regions of the country, about 700 primary

---

*Articol realizat în cadrul proiectului de cercetare *Cadrul conceptual, metodologic și managerial al educației nonformale în Republica Moldova.*

school students, managers of educational institutions, APL collaborators, and parents participated in this project.

The project makes accessible the discourse about culture, traditions, customs, costumes, food, preparation techniques, and food behaviors that people assume as an integral part of the cultural heritage, giving them identity and continuity, in the context of the accelerated dynamics of society.

The purpose of the Project: the digitization of the cultural heritage and the development of interest in preserving the customs and traditions specific to the Easter holidays

Keywords: methodology, food heritage, digitization.

Introducere

Patrimoniul cultural evoluează rapid datorită tehnologiilor digitale. Impulsul este acum de a ne păstra patrimoniul cultural și de a-l aduce în acest deceniu digital. Oportunitățile fără precedent aduse de tehnologii, cum ar fi Data, AI, 3D și XR, readuc la viață siturile de patrimoniu cultural. Muzeele virtuale oferă vizitatorilor posibilitatea de a vedea opere de artă în context și de a experimenta obiecte sau site-uri inaccesibile publicului. Transformarea sectorului are ca rezultat facilitarea accesului online la materiale culturale pentru toată lumea. Procesul de digitalizare a devenit un vector relativ nou în politicile naționale și cele ale Uniunii Europene, reieșind din următoarele strategii: facilitarea accesului cetățenilor la patrimoniu cultural național/european, conservarea și securizarea sa (datorită digitalizării este posibilă restaurarea ulterioară a operelor în caz de cataclisme).

Astfel, are loc digitalizarea muzeelor, bibliotecilor, arhivelor, monumentelor etc. Din alt considerent, digitalizarea poate viza și anumite sărbători, evenimente, tradiții. Spre exemplu, o popularitate crescândă înregistrează proiectele privind digitalizarea patrimoniului cultural alimentar **ECultFood**, care își propun să facă vizibilă moștenirea reflectată de cunoștințele privitoare la alimentație, prin prezervarea sub formă cartografică și informatizată a unui corpus reprezentativ de rețete culinare sub forma unor documente audiovizuale, produse în cercetări de teren efectuate cu subiecți de generații diferite. Alte sărbători ar fi Crăciunul, Dragobetele, Paștele etc.

În întreaga lume, unele dintre cele mai frumoase tradiții au loc în preajma marilor sărbători religioase. Aceste tradiții sunt prezente mai pregnant în zonele rurale, deoarece au fost mai puțin atinse de practicile economice moderne și de dezvoltarea tehnologică. Din păcate, unele dintre aceste manifestări ale bucuriei umane sunt pe cale de dispariție, dar în zilele noastre există o largă varietate de instrumente care ne pot ajuta să conservăm frumusețea autentică a acestei moșteniri culturale. Însă, ca și cetățeni europeni, nu trebuie să ne rezumăm la cunoașterea și conservarea propriilor tradiții, ci trebuie să depășim

granițele culturale și să ne raportăm la culturile celorlalte popoare, iar astfel să determinăm modul în care trecerea timpului sau diferențele geografice au afectat tradițiile și obiceiurile pascale.

Școala este localul în care elevii învață să se comporte în societate, să ia contact cu propria cultură, dar și cu culturi diferite. Dirijarea lor spre o atitudine de promovare a valorilor naționale vine în întâmpinarea nevoilor fundamentale ale societății noastre, și anume acelea de a-și păstra o identitate la care să se raporteze permanent. Chiar dacă tendința epocii contemporane este de a se rupe de o parte dintre datini și de valorile pe care acestea le susțin, fiecare dintre noi avem o mare datorie - aceea de a ne ști tradițiile și obiceiurile.

Trăind într-un spațiu multicultural, precum țara noastră, este necesară cunoașterea și valorificarea culturii minorităților naționale, pentru o bună conviețuire. Având în vedere fenomenul de globalizare care a luat amploare în ultimii ani, dar și accentul care se pune pe valorile naționale, este imperios necesar ca educația să se concentreze și pe promovarea propriilor valori, dar și pe cunoașterea și aprecierea altor culturi.

Metodologia cercetării. În calitate de repere metodologice au servit o serie de lucrări teoretice din domeniu, normele și strategiile adoptate la nivel național și european, programe și proiecte implementate cu succes. Astfel, acest articol reprezintă reflectarea rezultatelor Proiectului Transnațional „Easter egg hunt”, la care au participat 50 de școli din Republica Moldova și din România, 50 de cadre didactice din diferite regiuni ale țării, circa 700 de elevi din ciclul primar, manageri ai instituțiilor din învățământ, colaboratori APL și părinți. Proiectul a avut ca scop crearea unei surse digitale a patrimoniului cultural în preajma sărbătorilor de Paști, în care vor fi prezentate rezultatele obținute în cadrul proiectului. Echipa de digitalizare a proiectului fiind reprezentată de Ipatii Olesea, în calitate de coordonator din Republica Moldova și Ceglăru Alina, în calitate de coordonator din România, 50 de cadre didactice, 700 de elevi din ciclul primar, 50 de manageri, părinți, colaboratori APL.

În ceea ce privește competențele elevilor, proiectul a fost axat pe următoarele componente:

Atitudini și valori:

- interes pentru cunoașterea semnificației sărbătorii Paștelui, a tradițiilor și obiceiurilor specifice;
- dorința de păstrare și promovare a tradițiilor pascale;
- atitudinea pozitivă față de cunoaștere, de valorile moral religioase, față de cultură și civilizație.

Obiective operaționale:

- să asculte cu atenție povestiri despre viața lui Iisus;
- să respecte normele de comportament într-un lăcaș creștin;
- să explice semnificațiile creștine ale postului și ale Paștilor;

- să descrie evenimente care au avut loc în preajma sărbătorilor de Florii și Pașcale (intrarea Domnului în Ierusalim și întâmpinarea lui cu crengi de fistic (salcie) și flori, răstignirea Lui pe cruce, învierea în ziua de Paște);
- să povestească câteva legende de Paște;
- să denumească tradițiile specifice de Paște exprimându-se corect în propoziții;
- să rețină semnificațiile simbolurilor pascale;
- să confecționeze suportul și să decoreze ouă de Paști, potrivit tehnicii indicate;
- să aplice frumosul în lucrări;
- să se implice în acțiuni de caritate și voluntariat;
- să participe afectiv la activitățile desfășurate în această săptămână.

Obiectivele educaționale ale activității:

- să conștientizeze semnificația și importanța tradițiilor de Paște, folosind „învățarea prin experiment”, implicând cât mai multe simțuri, aducând „învățarea la viață”, – să ofere modele matematice/ științifice pentru rezolvarea unor probleme și situații-problemă din lumea înconjurătoare ce pot fi aplicate în cadrul activităților „hands on” printr-o comunicare eficientă și colaborare fructuoasă între partenerii educaționali;
- să fie util în formarea de deprinderi de cercetare, analizare, proiectare, programare, robotică și de utilizare a tehnologiei în viața de zi cu zi;
- să fie un liant între partenerii educaționali și să îi ajute pe copii în formarea competențelor specifice secolului XXI prin promovarea alfabetizării digitale, a comunicării, a învățării prin colaborare, adaptarea la diverse roluri și responsabilități, constituind un pas spre cea mai utilă competență- „a învăța să înveți”;
- să împărtășească idei și experiențe pozitive care să îi ajute pe toți cei doritori să dobândească abilități digitale, de comunicare în limba engleză, de rezolvare creativă și inovatoare a problemelor de rezolvat;
- să ofere șanse egale și acces la educație, tuturor copiilor indiferent de sex, vârstă, situație materială, religie sau alte criterii de discriminare în vederea îndeplinirii sarcinilor propuse în proiect.

Resurse:

Procedurale: metode de investigare (observare, analiză, interpretare), explicația, conversația, exercițiul, brainstorming, „ciorchinele”, „Cubul”, problematizarea, demonstrația, învățarea prin descoperire, descrierea, jocul de rol, joc-exercițiu, jocul recreativ.

Materiale: albume, diferite planșe și imagini, felicitări de Sf. Paști, cărți cu legende despre Paști, cărți religioase, reviste, creioane colorate, foarfece, lipici, hârtie glasă, hârtie creponată, făină albă, baloane, acuarele, CD-uri, ecran pentru proiecție, videoproiector, PC, filmulețe tematice, site-uri de profil, chestionare, diplome, brățări specifice, dosare.

Umane: elevi, învățătoare, părinți, bunici, preot, prof. de religie, bibliotecară, medic, muzeograf, personalul de la Centrul social și copii.

Spațiale: sala de clasă, curtea școlii, biserică, muzeu, Centrul social „Prichindel” Satu Mare.

Temporale: cinci zile a câte patru /cinci ore.

Forme de organizare: frontal, pe grupe, individual.

Rezultatele cercetării/ conținutul proiectului:

Activitățile planificate în proiect au fost desfășurate în sala, curtea școlii de clasă, muzee și la biserică. Toate produsele realizate de elevi: ouă încondeiate, felicitări, tablouri, colaje, compuneri, poezii, ghicitori, portofolii tematice au fost organizate într-o expoziție. Cele mai frumoase și originale lucrări au fost reunite într-un PPT dedicat acestui eveniment.

Nr	ACTIVITĂȚILE PROPUSE	LOCUL DE DESFĂȘURARE	DATA/ PERIOADA
1.	1.ACTIVITĂȚI DE ORGANIZARE - Constituirea grupelor de lucru în proiect -Stabilirea regulilor / sarcinilor de grup - Alegerea liderilor -Stabilirea produselor finale -Analiza criteriilor de evaluare a produselor obținute și afișarea acestora.	Sala de clasă, biserică	Martie 2022 Se continuă pe toată perioada proiectului.
2.	COLECTAREA DE INFORMAȚII: - semnificații - Postul mare - drumul crucii - simboluri pascale -Activitate în biserică - întâlnire cu un preot. Formulare de întrebări și răspunsuri -Notarea unor informații necesare -Studiul hărții drumului lui Iisus spre Golgota -Vizionare: „Legenda ouălor roșii”, „Floarea Paștilor” Dezbateri.	Sala de clasă/ curte	Martie 2022
3.	ACTIVITATEA PRACTICĂ Etapa I de confecționare a oului de Paști (mache paper): lipirea a trei straturi de ziar cu pastă de făina, pe balonul- ou umflat. Lecturarea unor legende, poezii, povestiri care să ilustreze semnificația sărbătorilor pascale, precum și tradițiile și obiceiurile legate de această sărbătoare.		
4.	1. COLECTAREA DE INFORMAȚII: -Vizită la Muzeul de etnografie și folclor		

Nr	ACTIVITĂȚILE PROPUSE	LOCUL DE DES-FĂȘURARE	DATA/PERIOADA
	-Formulare de întrebări și răspunsuri -Observarea exponatelor, a obiectelor, a imaginilor etc. din muzeu. Colectarea unor informații, date, poze -Observarea modalității străvechi de încondeiere a ouălor -Dezbateri; organizarea și sistematizarea informațiilor cu accent pe valori și atitudini corespunzătoare desprinse din informații.	Sala de clasă, biserică	Aprilie 2023
5.	APLICAȚII PRACTICE Etapa a II-a de confecționare a oului de Paști (mache paper): se aplică cu pensula culoarea albă de acril.	Sala de clasă/ aer liber, biserică	Aprilie 2023
6.	COLECTAREA DE INFORMAȚII: Informații despre valoarea nutritivă și calorică a alimentelor consumate de Paști alături de medicul nutriționist; Studiul unor statistici, valori cu privire la cel mai complet aliment - oul Acțiunea de fierbere a unor ouă de găină, urmată de curățarea și degustarea lor. Observații și înregistrarea constatărilor despre calitățile oului ca aliment.	Sala de clasă/ aer liber, biserică	Aprilie 2023
7.	APLICAȚII PRACTICE Etapa a III-a de confecționare a oului de Paști (mache paper): decorarea suportului obținut în etapele anterioare cu diverse motive, folosind acuarele acrilice, dantelă, hârtie glasată, mărgelă, abțibilduri etc 9 Realizarea expoziției cu ouă de Paști; autoevaluare, evaluare.	Sala de clasă/ aer liber	Aprilie
8.	ACTIVITATE DE VOLUNTARIAT (milostenia, toleranța, empatia) Acțiune caritabilă de donare a unor hăinuțe și jucării copiilor de la Centrul social de zi „Prichindel”, cu sprijinul părinților elevilor clasei. Activitate comună cu copiii din centru: realizarea de felicitări de Paști (colorare, conturare, decupare, mesaj specific)	Sala de clasă/ aer liber, bibliotecă	Aprilie-mai

Nr	ACTIVITĂȚILE PROPUSE	LOCUL DE DES-FĂȘURARE	DATA/PERIODA
9.	APLICAȚII PRACTICE ☐ Realizarea unor colecții de texte literare în proză/ versuri, având ca tematică sărbătoarea pascală și prezentarea lor. Minisceneta „La Paști” după G. Topârceanu. ☐ Selectarea unor informații din cărți, din mediul online, din enciclopedii despre sărbătoarea Paștelui în alte țări ale lumii. Înregistrarea lor pe fișe.	Sala de clasă/ aer liber	Mai
10.	JOCURI „Vânătoarea de ouă colorate în grădină” Ștafete combinate „Oul din lingură”		
11.	PREZENTAREA REZULTATELOR OBTINUTE } Expoziția cu ouă de Paști (tehnica mache paper) } Cantitatea și valoarea donațiilor, numărul de felicitări realizate cu și pentru copiii defavorizați } Prezentarea lapbook-ului obținut/echipă	Sala de clasă/ aer liber	Mai
12.	EVALUAREA PROIECTULUI Discuții de grup } Raportul echipei (formulează concluzii despre ce au învățat privind competențe și atitudini } Evaluarea prin metoda Delphi . Fiecare elev prezintă în scris ce calități, trăsături și caracteristici tipice cred că are proiectul. Declarațiile scrise sunt apoi schimbate între participanți, astfel încât fiecare poate susține sau nega ceea ce s-a scris până atunci. Chestionarul Diplome personalizate/echipă Concluzii; sugestii		

În cadrul proiectului au fost create câteva ateliere pentru elevi:

Ateliere de Paști pentru elevi. În cadrul atelierului de Paște, copiii au făcut felicitări, precum și alte obiecte hazlii și decorative pentru sărbătoarea pascală și venirea primăverii. Copiii au exersat îndemânarea prin diverse tehnici creative – pictură, decupaj și colaj – și și-au folosit imaginația, alegând culorile și textele cele mai potrivite pentru decorațiunile de Paște.

Paște luminat și ouă de încondeiat. Printre activitățile propuse au fost: Pictura cu degetele și palmele, activități de creat coșulețe cu ouă, ghirlande, iepurași.

Fabrica iepurașului Tup-tup. Cei mici au descoperit „tehnica șervețelului” pentru decorarea unui ou din polistiren și au fost îndrumați să picteze în culorile primăverii figurine din ipsos.

Decorații de Paste. Elevii au pătruns în tainele desenului, învățând să schițeze pas cu pas un peisaj, elemente din natură și specifice Paștelui. Au aflat noțiuni de bază ale desenului precum compoziția, perspectiva, structura, evidențierea umbrelor etc.

Elevii au modelat din lut ouă, au făcut cozonaci, iar cu ajutorul unui bețișor au învățat să traseze modele specifice încondeierii ouălelor. Acestea au fost împodobite pentru a fi folosite ca decorațiuni pe masa de Paște. În acest context elevii și-au dezvoltat competențele de comunicare interpersonală, abilitățile de a lucra în echipă, dar și de a rezolva sarcini în mod independent, abilități de a pune întrebări și a căuta informații pe o temă dată, dar și de a prezenta clar și atractiv aceste informații. Au împărtășit înțelegerea științei și tehnologiei cu colegii, prietenii, familia și cu comunitatea lor.

Elevii au realizat diferite experimente propuse pe rețele de socializare:

- 1-Ouă vopsite în hârtie de bucătărie;
- 2-Ouă vopsite în orez;
- 3-Ouă roșii vopsite cu sfeclă;
- 4-Ouă vopsite cu ceapă roșie;
- 5-Ouă galbene vopsite cu ceapă albă;
- 6-Ouă vopsite cu ulei vegetal;
- 7-Ouă vopsite cu dantelă;

Toate activitățile din Proiect s-au desfășurat fiind în concordanță cu cerințele programei și urmărind dezvoltarea competențelor specifice elevilor. Lecțiile s-au desfășurat interdisciplinar, integrând tehnologia. Împreună cu iepurașul de Paști, elevii au călătorit prin Univers –cubul Merge (www.cospaces.io/edu), cu aplicația (www.play.google.com), am colindat locuri interesante de pe Pământ, am proiectat sateliți, rachete și cu (www.quivervision.com) le-am văzut în 3D, am jucat (www.kahoot.com/schools-u), am învățat Geometrie cu (www.cabricloud.com/home), în activitățile de coding și muzică ne-a ajutat (www.musiclab.chromeexperiments.com), am învățat matematică scanând (www.app.qr-code-generator.com) am folosit (www.wordclouds.com) pentru a descrie obiecte și am realizat sondaje pe <https://www.mentimeter.com/> I-am învățat concepte și limbaje de programare, pentru a programa roboțelii și roverele construite (www.education.lego.com/), (www.scratch.mit.edu), (www.ozobot.com/create/ozoblockly)

Am realizat diverse lucruri cu tematică pascală: ornamente, ouă încondeiate, coronițe, felicitări pe hârtie, felicitări digitale pentru a înfrumuseța Sfintele Sărbători ale Paștelui. Pentru efortul depus, elevii au fost recompensați de către iepurașul de Paște cu dulciuri.

Concluzii:

Desfășurarea proiectului *Easter Egg Hunt* a fost o provocare atât pentru noi, cât și pentru copii, având în vedere avantajele de care aceștia au beneficiat. Am căutat și am dat răspunsuri puse la începutul proiectului CCC, încurajat munca în echipă, încrederea

în sine, responsabilitatea, competențele, interacțiunile și comunicările cu diferite persoane ale vieții sociale. De asemenea, dezvoltarea creativității, autoevaluarea permanentă și posibilitatea luării deciziilor au fost printre beneficiile care au decurs din acest proiect.

Prin intermediul acestui proiect, abilitățile elevilor de gândire critică, analiză, sinteză și autoevaluare au fost îmbunătățite. Totodată, pe lângă dezvoltarea abilităților digitale, lingvistice și de socializare, elevilor le-a crescut încrederea în sine. Educația mediatică a contribuit la capacitatea de a analiza și interpreta mass-media și pentru ca audiența să înțeleagă corect mesajele. Proiectul le-a oferit elevilor posibilitatea de a accesa instrumente de comunicare și de a percepe corect mesajele transmise de aceste instrumente. Am reușit să facem legătura transdisciplinară dintre Științe, Tehnologie, Inginerie, Artă, Matematica.

Elevii au dobândit competențe de colaborare, abilități de comunicare, gândire critică și creativitate. Printre rezultatele proiectului pot fi menționate: produsele digitale ale elevilor, realizate în Canva, Expoziții de Paște, ajutor familiilor social vulnerabile cu produse alimentare, conștientizarea obiceiurilor durabile, utilizarea obiceiurilor bune printre elevi, îmbunătățirea abilităților TIC, îmbunătățirea cunoștințelor despre limba maternă și limbile moderne, stabilirea noilor prietenii. Copiii au dezvoltat abilitățile de cooperare, schimb de experiență și spirit de echipă. Fiecare activitate a fost finalizată cu un produs comun: revistă, video, e-book, puzzle, quiz, padlet etc.

Unul dintre rezultatele proiectului este lansarea paginii web care conține toate impresiile elevilor și toate cărțile recomandate a fi citite, desene pe ChatterPIX, hărți ale cărților digitale. Proiectul STEAM nu doar i-a expus pe copii unor experiențe de învățare, el le-a ajutat să creeze o abordare inovativă pe care o pot folosi și la vârsta maturității.

S-a demonstrat că PBL are multe beneficii pentru elevi, precum:

- Dezvoltarea angajamentului și motivației;
- Înțelegerea mai profundă a conceptelor;
- Dezvoltarea gândirii critice și a abilităților de rezolvare a problemelor;
- Abilități de colaborare și comunicare îmbunătățite;
- Pregătirea pentru experiențe și cariere din lumea reală.

Impactul asupra societății/Inovația științifică.

Elevii și-au dezvoltat competențele de comunicare interpersonală, abilitățile de a lucra în echipă, dar și de a rezolva sarcini în mod independent, abilități de a pune întrebări și a căuta informații pe o temă dată, dar și de a prezenta clar și atractiv aceste informații. Elevii au fost încurajați, să gândească profund, astfel încât să aibă șansa de a deveni inovatori și lideri care pot rezolva cele mai presante provocări cu care se confruntă viitorul nostru.

Am reușit să abordăm tema aleasă din două perspective: comercială și spirituală. În primul caz, copiii erau mai mult decât familiarizați cu ideea de „cadouri de la iepuraș”

și au fost foarte cooperativi în a oferi exemple de astfel de cadouri, mai ales cele primite de ei. Ne bucurăm nespuse de mult că strădaniile noastre au avut un ecou și am învățat copiii să iubească această sărbătoare și pentru latura ei religioasă și, cu ajutorul părinților, am reușit să sădim în sufletele lor „muguri” de iubire pentru Dumnezeu și pentru oameni prin descifrarea învățăturilor creștine.

Bibliografie:

1. CIOFLICA, S. M., Proiecte tematice orientative, Petroșani: Editura Tehno-Art., 2006.
2. PREDA, M., PLETEA, F. GRAMA, A. COCOȘ, D., et. al., Ghid pentru proiecte tematice, București: Humanitas Educațional, 2005.
3. CIOBOTARU M., ANTONOVICI Șt., POPESCU, M., FENICHIU, D., Aplicații ale metodei proiectelor, București: CDPress, 2008.

TEHNICI MODERNE DE INTERPRETARE A ORNAMENTELOR TRADIȚIONALE

Daniela ROȘCA-CEBAN,
profesoară grad didactic doi,
Școala de Arte Plastice „Alexei Șciusev”

Rezumat: Tehnicile moderne în arta ornamentală îmbină măiestria tradițională cu instrumentele și tehnologiile contemporane, depășind granițele creativității. Materialele moderne permit artiștilor să experimenteze modele complicate, transformând ideile în capodopere virtuale înainte de crearea fizică. Pictura decorativă pe sticlă introduce o nouă dimensiune, permițând producerea de ornamente foarte detaliate și personalizate.

Tehnica dată oferă precizie și eficiență în modelarea materialelor precum metalul, lemnul și acrilul. Artiștii combină adesea aceste metode, creând opere de artă hibride care îmbină perfect estetica tradițională cu procesele de ultimă oră. Intersecția dintre tehnologie și artă în designul ornamental are ca rezultat un domeniu dinamic și în evoluție, prezentând căsătoria dintre inovație și tradiție.

Cuvinte-cheie: creativitate, învățământ, pictura decorativă pe sticlă, broderie tradițională.

MODERN TECHNIQUES OF INTERPRETING TRADITIONAL ORNAMENTS

Abstract: Modern techniques in ornamental art combine traditional craftsmanship with contemporary tools and technologies, pushing the boundaries of creativity. Modern materials allow artists to experiment with intricate designs, turning ideas into virtual masterpieces before physical creation. Decorative painting on glass introduces a new dimension, allowing the production of highly detailed and personalized ornaments.

The given technique offers precision and efficiency in modeling materials such as metal, wood and acrylic. Artists often combine these methods, creating hybrid artworks that seamlessly blend traditional aesthetics with cutting-edge processes. The intersection of technology and art in ornamental design results in a dynamic and evolving field, showcasing the marriage of innovation and tradition.

Keywords: Creativity, education, decorative painting on glass, traditional embroidery.

Arta ornamentală tradițională, înrădăcinată în diverse culturi din întreaga lume, întruchipează o bogată tapiserie de moștenire și măiestrie. Transmise de-a lungul generațiilor, aceste forme de artă prezintă o atenție meticuloasă la detalii și o legătură profundă cu simbolismul cultural. În arta islamică, arabescuri și modele geometrice grațiezează suprafețele, reflectând o reverență pentru ordinea divină. Arta ornamentală chineză încorporează adesea simboluri de bun augur, cum ar fi dragonii și fenixele, care transmit credințe și aspirații culturale. Culturile indigene din întreaga lume își exprimă identitatea prin modele complicate, folosind elemente naturale pentru a spune povești și a transmite spiritualitate.

Motivele complicate din arta ornamentală tradițională, indiferent dacă sunt văzute în modelele indiene cu henna sau în noduri celtice, sunt adesea încărcate de simbolism. Fiecare motiv are o semnificație istorică, reprezentând valori culturale, credințe religioase sau statut social. Meșteșugul implicat este o dovadă a priceperii și dăruirii artizanilor, care folosesc unelte și tehnici tradiționale transmise de-a lungul secolelor. Materialele joacă un rol crucial; fie că este vorba de nuanțele vibrante ale plăcilor mexicane Talavera sau de filigranul delicat din metalul din Orientul Mijlociu, ele contribuie la unicitatea artei.

Arta ornamentală tradițională nu numai că înfrumusețează obiectele, ci servește și ca limbaj vizual, spunând povești despre identitatea culturală, credințele spirituale și rolurile societale. Într-o lume în schimbare rapidă, păstrarea și aprecierea artei ornamentale tradiționale onorează moștenirea generațiilor trecute și contribuie la diversitatea vibrantă a expresiei artistice globale.

Pictura decorativă ornamentală este o expresie captivantă a identității culturale a țării, prezentând tradiții artistice care au evoluat de-a lungul secolelor. Înrădăcinată într-o istorie diversă modelată de influențe din culturile dacică, romană, bizantină și otomană, pictura ornamentală românească cuprinde o gamă largă de stiluri și motive. O formă proeminentă de pictură ornamentală se regăsește în renumita iconografie. Icoanele creștine ortodoxe, pictate pe panouri de lemn, sunt împodobite cu modele complicate, culori vibrante și reprezentări simbolice. Aceste icoane descriu adesea figuri religioase, sfinți și scene biblice, servind atât ca artefacte religioase, cât și ca piese de artă rafinate.

Detaliile complicate reflectă o conexiune spirituală profundă și un angajament pentru conservarea moștenirii culturale. Arta populară prezintă și pictura ornamentală, diverse regiuni contribuind cu stiluri unice. Regiunea Maramureș, de exemplu, este cunoscută pentru porțile sale din lemn colorate și detaliate și pentru elementele arhitecturale împodobite cu motive florale și geometrice. În mod similar, regiunea Bucovinei este renumită pentru mănăstirile sale pictate, unde pereții exteriori și interiori sunt împodobiți cu fresce elaborate înfățișând narațiuni religioase și sfinți.

Ceramica populară este un alt domeniu în care înflorește pictura ornamentală.

Farfuriile, bolurile și plăcile sunt decorate cu modele vibrante, adesea inspirate de natură, mitologie și simboluri tradiționale. Ceramica Horezu, de exemplu, este recunoscută

pentru motivele sale florale complicate și paleta de culori plină de viață. Artiștii români contemporani se inspiră adesea din aceste tehnici tradiționale de pictură ornamentală, infuzându-le cu o sensibilitate modernă. Prin păstrarea și inovarea acestor practici vechi, pictura ornamentală românească continuă să evolueze, asigurând continuitatea unei moșteniri culturale care reflectă istoria, spiritualitatea și priceperea artistică a națiunii.

Astfel, ornamentica populară prezintă un document etnografic de importanță majoră asemănătoare graiului, muzicii, folclorului servind ca un mijloc de comunicare între generații [5].

Dicționarul de artă populară definește arta populară ca fiind „creația unei comunități întemeiată pe o lungă tradiție, împletind funcționalul cu esteticul în opere de artă în care forma și decorul sunt gândite ca întreguri destinate să împlinească trebuințele materiale și spirituale ale indivizilor și colectivităților în materie de arhitectură, organizarea interiorului, mobilier, țesături, ceramică, unelte, costum, prelucrarea materialelor, pictura pe sticlă etc.” Artă este forma de comunicare a trecutului cu prezentul, a creatorului cu privitorul [4, p 443].

Tehnica punct la punct este o formă de expresie artistică contemporană și izbitoare vizual, care combină versatilitatea vopselelor acrilice cu precizia meticuloasă a tehnicilor de punctare. În această metodă, artiștii folosesc puncte mici și uniforme pentru a crea modele complicate, imagini sau modele abstracte pe suprafețele din sticlă. Natura transparentă a sticlei adaugă un strat suplimentar de complexitate, deoarece jocul de lumină interacționează cu punctele pictate, creând un efect fascinant.

Artiștii aplică de obicei vopsea acrilică într-o manieră controlată și sistematică, folosind diverse instrumente, cum ar fi perii fine, instrumente de punctare sau chiar scobitori pentru a obține dimensiuni constante ale punctelor. Stratificarea și aranjarea acestor puncte creează profunzime, textură și un sentiment de mișcare în cadrul operei de artă.

Alegerea culorilor în pictura cu puncte acrilice pe sticlă este crucială, deoarece influențează starea generală de spirit și impactul piesei. Nuanțele vibrante pot evoca energie și vitalitate, în timp ce tonurile mai blânde pot crea o atmosferă mai senină sau eterică. Tehnica permite posibilități infinite, de la mandale complicate până la compoziții inspirate din natură.

Dincolo de atractivitatea sa estetică, pictura cu puncte acrilice pe sticlă poate fi aplicată pe diverse obiecte din sticlă, precum vase, ferestre sau panouri de sticlă, transformându-le în piese de artă unice și personalizate. Combinația dintre acrilice moderne și mediul atemporal al sticlei are ca rezultat o formă de artă contemporană care captivază privitorii cu detaliile sale complicate și prin jocul de culoare și lumină.

Pictura pe sticlă, Transilvania este cel mai sud-estic teritoriu în care s-a răspândit tehnica picturii pe sticlă ca fenomen de masă, începuturile sale putând fi fixate în sec. al XVIII-lea și apariția acestui fenomen central-european. Cercetătorii nu pot preciza momentul în care a fost folosită sticla pentru prima dată ca suport al picturii, însă tehnica

picturii pe sticlă se presupune a fi fost cunoscută încă înainte de Hristos, iar arta elenistică a atestat răspândirea ei [3 p. 53].

Pictura pe sticlă se afirmă ca gen de sine stătător, factor independent, fără subordonare la un scop ornamental, spre deosebire de pictura de pe mobilierul țărănesc sau cea din ornamentica ceramicii, unde are un rol preponderent decorativ. Munca unui pictor pe sticlă este aceea de a decora și finisa vopsirea sticlei prin diverse tehnici de pictură și cu ajutorul diferitor materiale decorative.

Vitraliul, sau „vitrail” în franceză, este o formă captivantă de artă decorativă care implică asamblarea pieselor din sticlă colorată pentru a crea modele complicate. Această formă de artă are o istorie bogată, datând din epoca medievală, când împodobeau ferestrele catedralelor și bisericilor. Vitraliul a căpătat proeminență în timpul erei gotice, unde a fost folosit nu numai în scopuri estetice, ci și pentru a transmite narațiuni biblice unei congregații adesea analfabete.

Procesul de creare a vitraliului presupune tăierea sticlei în diverse forme, deseori urmând un design detaliat. Aceste piese sunt apoi asamblate și ținute împreună cu benzi de plumb pentru a forma un panou coeziv. Sticla este colorată folosind diferite tehnici, inclusiv adăugarea de săruri metalice în timpul procesului de fabricație sau aplicarea de vopsele și emailuri. Vitraliul permite trecerea luminii, creând un efect fascinant, deoarece luminează culorile și modelele vibrante. Interacțiunea dintre lumini și culori îmbunătățește aspectul de povestire al artei, făcând-o o formă dinamică și captivantă de expresie vizuală. În timp ce vitraliul are rădăcini istorice și religioase, artiștii contemporani continuă să exploreze și să inoveze în cadrul acestei tradiții. Piese de vitralii moderne pot fi găsite în diferite locuri, inclusiv clădiri publice, case private și instalații de artă, prezentând atractivitatea și versatilitatea de durată a acestei forme de artă atemporală.

Sticla poate fi decorată cu diferite efecte aplicate cu culori. Este știut că în Egiptul Antic desenele erau făcute pe bucăți de sticlă, se foloseau vopsele de uleiuri. Această artă s-a răspândit în Italia, Siria. În sec. I era noastră acest gen de artă se folosea tot mai rar. Învățații istorici au demonstrat că încă în antichitate pictura pe sticlă era foarte populară și a atins un rang înalt. În era noastră primii au folosit această artă în Alexandria. Farmecul inacceptabil altor genuri de picturi, care rezidă în însăși structura s-a determinat supraviețuirea picturii pe sticlă de-a lungul a două milenii, renăscând cu aceeași vigoasă prospețime. Pictura decorativă pe sticlă apare în sec. al XVIII-lea pe mobilierul rococoului galant, ce împodobește saloanele îmbrăcate în oglinzi ale palatelor și castelurilor germane și franceze [2 p. 30].

Nu numai pereții încăperilor, dar și suprafețele mobilierelor sunt acoperite cu oglinzi, pictura desfășurându-se în culori tandre și rafinate. Sticla devine un element de decor folosit în casele oamenilor, în decorul geamurilor, vaselor, oglinzilor, pe uși, ca panouri decorative și de asemenea în biserici. În tehnica picturii pe sticlă, culorile sunt vii, luminoase, formele simplificate, iar tratarea suprafeței este decorativă. Se pot crea

compoziții cu motive florale, zoomorfe, vrejuri, figuri geometrice, abstracții din linii și pete plate geometrizzate [3, p. 57].

Caracteristic picturii punct la punct este diferența dimensională a punctului, distanța dintre puncte și combinațiile de culori. La etapa actuală, avem posibilitatea de a mânui această tehnică și a folosi o varietate de culori și dimensiuni a punctelor, modele de ornamente și desene unice, pentru a crea un mesaj, a transmite starea de spirit.

Tehnica poate fi considerată o imitare a vechilor mozaicuri, broderii, tapiserii. În unele surse putem găsi o asemănare a tehnicii point to point cu broderia pe sticlă.

În fiecare țară au fost dezvoltate propriile direcții de creare a produselor cromatice sau acromatice în tehnicile lor specifice, dar practic fiecare țară are în decor – punctul.

În Est, de un mare succes sau bucurat, diverse mozaicuri, dar chiar și acolo de multe ori întâlnim decorul prin puncte, create nu numai din piatră sau lemn, dar, de asemenea prin vopsire. Aceeași tehnică se găsește în India, Persia, Africa și Indonezia.

La etapa actuală, pentru a crea un ornament punctat, este folosită vopseaua acrilică, astfel încât aceasta tehnică permite decorarea articolelor din practic toate materialele solide (mobilier, îmbrăcăminte, încălțăminte, veselă de diferită formă și factură etc.). Pictura decorativă pe sticlă poate fi realizată de fiecare persoană, pentru asta este suficient de a avea dorință și disponibilitatea de a investi timpului liber.

Modernizarea învățământului superior în domeniul artelor plastice presupune cu necesitate și reconstruirea tehnologiei de formare inițială a artiștilor plastici și a cadrelor didactice în domeniu – a profesorilor de arte plastice și a celor de educație tehnologică.

Se știe că profilurile profesionale sunt marcate de un specific foarte mare, determinat de apartenența la cunoașterea artistică, care impune în mod obiectiv nu doar o revizuire a metodologiilor tradiționale, ci și în regândirea întregului cadru epistemologic de formare în profesie. Specificul respectiv decurge din natura cunoașterii artistice, în general, și din cea a artelor plastice, în particular, și constă în percepția, imaginația, gândirea și creația în imagini plastice, produse din materii ale lumii sensibile și fenomene ale lumii suprasensibile [1, p.4].

Decorarea prin puncte - nu este o nouă formă de artă decorativă, ea dă un nou sens tehnicilor vechi, putem decora sticlă, lemn, metal, plastic, ceramică.

Pentru ca să obținem o compoziție cât mai originală la tema noastră și desigur în tehnica picturii decorative punct la punct, ne-am aflat un timp îndelungat în procesul de cercetare, studiere, analiză, comparare a informației despre cultura noastră tradițională, în special ornamentica specifică broderiei artistice, pentru ca să creăm schițe.

Lucrarea ilustrează o armonie a culorii raportată la forme cu diverse caractere, luminozitatea, precum și claritatea motivelor prezente. Fig 1.

Figura 1. Pictură decorativă pe sticlă cu ornament tradițional „Pomnul vieții”

Concluzii

Pictura ornamentală pe sticlă este o tradiție artistică captivantă care transformă suprafețele transparente în opere de artă complicate și vibrante. Acest meșteșug specializat implică aplicarea pigmentilor sau emailului pe sticlă, creând modele, scene sau elemente decorative uimitoare din punct de vedere vizual. Această tehnică are o istorie lungă, cu rădăcini în diverse culturi, fiecare contribuind cu stilul său unic. Artiștii folosesc adesea o varietate de metode, inclusiv pictura manuală, șablonul și gravura, pentru a obține efecte diferite pe suprafețele de sticlă. Transparența materialului permite luminii să interacționeze cu straturile vopsite, creând o interacțiune dinamică între culoare și iluminare. Această formă de artă este adesea folosită în crearea de vitralii pentru setari religioase și arhitecturale, unde jocul de lumină îmbunătățește estetica generală.

Subiectele picturii pe sticlă ornamentală variază pe scară largă, de la motive religioase și desene florale complicate până la scene narative și modele abstracte. Tehnici precum colorarea cu argint și aplicarea vopselei vitroase contribuie la durabilitatea și longevitatea acestor lucrări de artă. Renumită pentru frumusețea sa delicată, pictura pe sticlă ornamentală continuă să evolueze. Artiștii contemporani experimentează cu stiluri și tehnologii inovatoare, îmbinând măiestria tradițională cu estetica modernă. Atracția atemporală a picturii pe sticlă ornamentală constă în capacitatea sa de a transforma ferestrele obișnuite sau obiectele din sticlă în piese de artă captivante, aducând culoare, narațiuni și o notă de magie atât în decorurile istorice, cât și în cele contemporane.

Bibliografie:

1. ARBUZ-SPATARI O. *Elaborarea compoziției creative la tema: Peisaj arhitectural, în cadrul cursului de artă textilă imprimeu artistic*. Chișinău: Tipogr. UPS „I. Creangă”, 2013. 67 p.
2. DELVOYE C. *Sticlărie de lux și vitralii în arta bizantină*. 2008. 35p.
3. FULGA L. *Sticla transilvăneană în secolele XVII-XVIII soluții tehnice, tendințe artistice*. București: Editura Economică, 2004. 70p.
4. STOICA G., PETRESCU P., BOCSE M., *Dicționar de artă populară*. București: Editura științifică și enciclopedică, 1985 443 p.
5. Ornamentul național. *Disponibil* <http://ecology.md/md/page/ornamentul-national/> (vizitat 21.11.2023/ 17:49)

UNELE ASPECTE DE IDENTIFICARE ȘI DEZVOLTARE A COPILOR DOTAȚI ÎN CLASA DE PIAN

Nelea MATCOVSCHI,

profesor de pian, Școala de Muzică or. Fălești,

grad didactic Unu

ORCID ID: 0009-0005-4342-4609

Rezumat: *Prezentul articol elucidează unele aspecte de identificare și dezvoltare a aptitudinilor muzical-artistice ale copiilor dotați muzical în clasa de pian. Valorificarea și eficientizarea potențialului muzical-interpretativ al copilului dotat muzical, presupune identificarea timpurie a capacităților muzicale pentru dezvoltarea lor ulterioară eficientă. Instruirea elevului-pianist în clasa de pian va fi bazată pe identificarea și dezvoltarea aptitudinilor muzicale speciale ale copiilor dotați, prin integrarea lor timpurie în diverse activități de manifestare a capacităților sale muzicale.*

Cuvinte-cheie: *pian, copii dotați, aptitudini muzicale speciale, deprinderi muzical-interpretative.*

SOME ASPECTS OF THE IDENTIFICATION AND DEVELOPMENT OF GIFTED CHILDREN IN THE PIANO CLASS

Abstract: *This article elucidates some aspects of identification and development of musical-artistic skills of musically gifted children in the piano class. Capitalizing and making the musical-interpretive potential of the musically gifted child more efficient, requires the early identification of musical capacities for their further effective development. The training of the student-pianist in the piano class will be based on the identification and development of the special musical skills of gifted children, through their early integration in various activities to demonstrate their musical abilities.*

Keywords: *piano, gifted children, special musical skills, musical-interpretive skills.*

Întroducere. Sistemul de învățământ artistic extrașcolar prin organizarea specifică a procesului educațional, reflectă direct cerințele obiective: educarea personalității prin dezvoltarea aptitudinilor muzicale speciale, valorificarea potențialului muzical-interpretativ al fiecărui copil dotat, dezvoltarea individualizată a capacităților muzicale și a gustului muzical-estetic.

Profilul psihopedagogic al copiilor dotați reflectă următoarele aspecte: copiii dotați se disting prin inteligență ridicată, memorie bună, autocontrol, vocabular bogat, capacitatea de raționament, analiză și sintetizare de informații. În procesul de activitate, ei

exprimă idei originale, având o imaginație bogată, curiozitate, sunt hiperactivi, posedă simțul umorului, ușurință de asociere, flexibilitate și gândire rapidă.

Relevarea educației muzical-pianistice la cerințele vieții contemporane, face necesară identificarea și dezvoltarea aptitudinilor muzicale ale copiilor dotați prin valorificarea unui complex de abilități interpretative: executarea tehnico-artistică, interpretarea la auz, transpunere, citirea a prima vista, interpretare în ansamblu, acompaniament. S. Savshinsky caracterizează talentul muzical al unui pianist elucidând următoarea clasificare a dotării muzicale:

- artistică (artistismul și emoționalitatea performanței interpretative);
- tehnică (virtuozitate și precizie);
- estetică (bogăția timbrală a sunetului).

În concepția lui Sloboda performanța muzicală superioară are două mari componente: componenta tehnică și componenta expresivă [1. p.27]. Componenta tehnică se referă la aspectele mecanice – rapiditatea executării, controlul duratei și intensității sunetelor, sincronizarea mișcărilor etc. Componenta expresivă se referă la variații introduse de executant în parametrii performanței (ritm, timbru, intensitate) și care sunt menite să influențeze aspectele cognitive și estetice ale interpretării. Interacțiunea dintre cele două componente, influența lor reciprocă devine evidentă dacă ne gândim, de exemplu, că realizarea expresivității nu este posibilă fără a stăpâni instrumentul din punct de vedere tehnic [1. p.28].

Consultantul muzical Lloyd Schmidt susține că dotarea muzicală poate fi concepută și identificată pe baza a trei dimensiuni: execuție (performance skills); compoziție sau aptitudini creative (creative ability); deprinderi muzical-perceptive (musical perceptive skills) [1. p.29]. Vanda Weidenbach susține ideea conform căreia toți oamenii dispun de un potențial pentru performanțe muzicale. Autoarea sintetizează factorii ce s-au dovedit a fi foarte semnificativi în determinarea succesului muzical prin influența lor pozitivă asupra învățării și angajamentului în domeniul muzical: expunerea timpurie la experiențe muzicale, anturaj, factori culturali, motivație, încurajare și suport, încredere în sine, predare pozitivă, strategii eficiente de exersare și învățare a muzicii, influența celor de aceeași vârstă, studiul unui instrument muzical, oportunități pentru prestație muzicală [1. p.27].

Lucrul cu copiii dotați este un proces complex, fascinant, care vizează auto-realizarea copilului în arta muzical- pianistică ca personalitate creativă cu o cultură muzicală deosebită. Dar nu putem vorbi despre copiii dotați muzical, fără a desemna rolul profesorului copiilor dotați. În acest context apare întrebarea: care trebuie să fie gradul dotării profesorului de instrument muzical (pian), în instruirea/educarea elevilor dotați? T. Bularga susține că: specificul activității profesorului elevilor dotați și supradotați constă în necesitatea depistării, sprijinirii și stimulării elevilor înzestrați cu capacități superioare în grupuri omogene, eterogene și în formele individuale de lucru [3]. Prin urmare, profesorul de pian trebuie să se adapteze cerințelor impuse de dinamica vieții contemporane,

să fie deschiși spre inovație, spre formare profesională continuă în realizarea educației muzical-interpretative a elevului dotat. Profesorul elevilor dotați va întruni competențe de specialitate și psihopedagogice deosebite și un profil psiho-intelectual compatibil cu cel al elevilor dotați.

Din punct de vedere al *competențelor de specialitate profesionale*, profesorul elevilor dotați trebuie: să fie competent în domeniul pe care îl promovează, să creeze în cadrul clasei o atmosferă comunicativă pozitivă, utilizând flexibil timpul de instruire/educație muzical-instrumentală în dependență de aptitudinile speciale și particularitățile psihologice generale ale elevilor clasei sale. Să colaboreze efectiv cu părinții, să implementeze creativ activitățile muzicale extracurriculare, încurajând elevii prin recompense pentru performanțele sale muzicale.

Din punctul de vedere al însușirilor personale, profesorul trebuie să fie empatic, creativ, punctual, respectuos, inovativ, demonstrând flexibilitate responsabilitate și perseverență; să manifeste un comportament, amabil și sociabil.

O componentă fundamentală a profilului profesorului de pian modern vizează competența de utilizare a tehnologiilor informaționale în practica pedagogică. Motivarea elevilor dotați muzical în era tehnologiilor moderne, poate implica integrarea resurselor digitale în procesul lor de învățare și dezvoltare artistică. Internetul oferă o bogăție de resurse online prin diverse aplicații pentru învățare, ce permit elevilor să exploreze și să creeze muzică într-un mod inovator și interactiv. Elevii pot accesa tutoriale video, partituri muzicale, lecții online și alte materiale educative care îi ajută să-și dezvolte abilitățile tehnico-artistice în mod individual, învățând din experiența altor artiști-instrumentiști prin comunicare cu o audiență mai largă.

O oportunitate de dezvoltare a potențialului interpretativ al copiilor dotați, constă în utilizarea unui curriculum adaptat nivelului superior de aptitudini muzicale prin implementarea unor programe speciale bazate pe diversificarea repertoriului artistic cu o dificultate tehnică sporită, care oferă posibilitatea să acceadă la performanțe excepționale vizând abilități înalte de interpretare artistică. Identificarea este prima etapă ce vizează direct performanța interpretativă ulterioară a elevilor dotați, prin abordarea diferențiată a procesului de predare-învățare-evaluare, în scopul organizării unor activități instructiv-educative care să corespundă cerințelor lor reale de formare.

Copiii dotați muzical în clasa de pian se identifică prin:

- aptitudini muzicale speciale (muzicalitatea);
- inteligență muzicală, creativitate;
- abilități tehnico-artistice;

Aptitudinile se cultivă în baza predispozițiilor care sunt de natură nativă. Predispozițiile conțin potențialități pentru dezvoltarea aptitudinilor și se manifestă în înclinații față de un anumit tip de activitate [7]. În afara activității muzicale aptitudinile muzicale nu se pot dezvolta. Nu se poate ști dacă o persoană are sau nu are aptitudini muzicale, dacă nu este pusă în situația de a face muzică sub orice formă - creare, interpretare sau

audiere. Nivelul suprem de manifestare și dezvoltare a aptitudinilor e marcat prin noțiunile de talent și geniu [7 p.140]. După I. Gagim aptitudinile muzicale se bazează pe: sensibilitatea auzului muzical, simțul ritmului, reacția emoțională la muzică [7. p.141].

Muzicalitatea-ca indicator de depistare a dotării muzicale. Aptitudinile muzicale în îmbinarea lor specifică B.Teplov le-a definit prin termenul de „muzicalitate”. Exponentul de bază al muzicalității constituie, după Teplov „sensibilitatea emoțională”, (receptivitatea, rezonanța, răspunsul, ecoul emoțional) la muzică. Centrul muzicalității omului îl constituie anume această însușire [7].

Yu. Tsigarelli include șase abilități particulare în structura muzicalității: *auzul muzical, capacitatea de ritm muzical, receptivitatea emoțională la muzică, memoria muzicală, gândirea muzicală, imaginația muzicală*. După Tsigarelli, componența aptitudinilor de interpretare muzicală ar trebui să cuprindă și trăsăturile morfologice ale muzicianului. Practica muzicală demonstrează că având talent și abilități muzicale un pianist nu progresează cu o mână foarte mică. Pentru pianiști este foarte importantă o bună întindere între degete [12. p.18].

Chris afirmă că muzicalitatea are trei laturi principale: intelectuală, emoțională și creativă. Muzicalitatea intelectuală: se caracterizează printr-un simț al ritmului, capacitatea de a distinge înălțimea, intensitatea, timbrul sunetelor și memoria muzicală. Muzicalitatea emoțională sau emoțional-estetică: se exprimă prin sensibilitatea emoțională față de muzică, în dragoste pentru muzică. Muzicalitatea creativă: care dezvoltă sfera fanteziei creatoare și imaginația individului. Muzicalitatea se dezvoltă paralel cu alte aptitudini artistice [11. p. 9].

Auzul muzical, memoria muzicală și simțul ritmic ca indicator de depistare a dotării muzicale. Pedagogi renumiți precum C. Martienssen, M. Chevais, H. Neuhaus subliniază că auzul absolut nu este o condiție necesară pentru a deveni un bun muzician. Auzul muzical relativ este suficient pentru a studia pianul, pentru a însuși și a percepe o creație muzicală, detaliile ei tehnice: intervale, acorduri, modulații etc. Problema auzului muzical și a muzicalității se află în raport cu memoria muzicală deoarece auzul muzical este în ultimă instanță un efect de memorie: memoria sunetelor și a raporturilor de înălțime și culoare dintre ele. Memoria muzicală se dezvoltă de la primele lecții prin exerciții și practică. Copiii dotați muzical posedă o memorie muzicală dezvoltată, ce le permite să rețină și să interpreteze cu ușurință partituri complexe.

Simțul ritmului este caracteristic aproape oricărui copil dotat muzical, dar este relevant faptul că în afara practicii muzicale, simțul muzical-ritmic nu poate progresa și dezvolta.

Inteligența muzicală-ca indicator de depistare a dotării muzicale. C. Turner menționează, că la dezvoltarea aptitudinilor contribuie inteligența, care poate fi definită ca principala aptitudine generală, manifestându-se cu pregnanță în cazul copiilor dotați, indiferent de domeniul artistic la care au predispoziții, prin urmare, inteligența, definită și drept capacitate de a gândi corect, oportun și eficient, reprezintă cea mai importantă

punte de legătură între diferite tipuri de aptitudini, deci și condiția *sine qua non* a integrării educației – artistic – estetice [8. p.25].

Inteligența muzicală reprezintă abilitatea de a recunoaște și de a gândi în sunete, ritmuri, melodii și rime, a fi sensibil la ton, la intensitatea, înălțimea și timbrul sunetului, abilitatea de a recunoaște, a crea și a reproduce muzica, folosind un instrument sau vocea. Este inteligența muzicienilor din toate timpurile. Oamenii înzestrați cu acest tip de inteligență au o percepție fină a melosului și a ritmului în toate evenimentele din viață [8. p.26].

Abilitățile tehnico-artistice ca indicator de depistare a dotării muzicale. Talentul pianistic presupune posesia unor abilități tehnice naturale, cum ar fi: coordonarea mâinilor, flexibilitatea și dexteritatea degetelor, forța și energia necesară pentru a interpreta diverse facturi. Un pianist talentat demonstrează o bună coordonare între mâini, executând simultan pasaje muzicale complexe, fiind un indicator al abilităților motorii fine. Elevii ar trebui să fie capabili să ajusteze tehnica pianistică în funcție de cerințele stilistico-expressive și semantice ale diferitelor compoziții muzicale. Abordarea integrată a capacităților tehnico-artistice îmbunătățește nu numai performanța tehnică, ci și calitatea interpretării muzicale în ansamblu.

Practica pedagogică ne-a demonstrat că maximizarea potențialului individual al copiilor dotați muzical, necesită încurajare și sprijinire printr-o instruire specializată și diferențiată urmând clar *principiul individualizării*. Personalizarea instruirii presupune selectarea individualizată a repertoriului artistic, cu un deosebit tact pedagogic optând pentru diversitatea genului, stilului, bazându-se pe principiul oportunității și raționalității, principiul accesibilității și fezabilității, coerenței și gradualității, trezind interes/motivație ce va constitui cheia succesului pedagogic. La întocmirea repertoriului profesorul ar trebui să țină cont de creșterea treptată, imperceptibilă a elevului, iar în complexitatea pieselor ghidându-se după principiul de la simplu la complex.

Încurajarea creativității copiilor dotați prin improvizarea melodiilor simple la pian, dezvoltă abilități de compoziție și exprimarea personală prin muzică. Încadrarea în proiecte creative va permite elevilor să-și exprime individualitatea, să-și dezvolte propriul stil de manifestare muzical-artistică.

Exigența, disciplina și practica regulată sunt condiții necesare spre cheia succesului, ceea ce rezultă că talentul nu este nimic fără persistență. Dezvoltarea abilităților muzical-pianistice necesită multă muncă și ore de practică instrumentală consecventă chiar și pentru cei mai dotați elevi. „Nu există un mare talent fără o mare voință” a spus Honore de Balzac.

Participarea la spectacole, concerte, oferă *oportunități de performanță* în a experimenta, a se conecta cu diverse forme de artă, fapt care stimulează imaginația, creativitatea elevilor, dezvoltându-le abilitățile sociale de comunicare și cooperare și capacitatea de a gândi în mod inovator. Participarea în diverse proiecte, nu numai că oferă o experiență cultural-artistică, ci contribuie semnificativ la dezvoltarea integrală a elevilor dotați,

având un impact pozitiv asupra aspectelor cognitive, emoționale, sociale și artistice ale vieții lor.

Implicarea activă și susținerea părinților: copiii talentați muzical se nasc cel mai adesea în familii de muzicieni. Faimosul pianist și profesor Heinrich Neuhaus zicea că „părinții buni sunt mai importanți decât profesorii buni”. Disponibilitatea de a sprijini eforturile copilului în orice moment, a împărtăși eșecul și succesul lui: sunt calități ale părinților care împreună cu profesionalismul profesorului, facilitează progresul copilului în explorarea și perfecționarea talentului său, formând cheia succesului pentru dezvoltarea aptitudinilor muzical-interpretative. Colaborarea efectivă cu părinții elevilor dotați, utilizarea creativă a activităților muzicale extracuriculare, încurajează elevii în performanțele sale interpretative contribuind la obținerea stării de bine și a încrederii în propriile forțe creative.

Concluzii. Rezumând cele expuse mai sus, vom remarca că elevii dotați au nevoie nu numai de diagnosticare obiectivă a capacităților individuale, ci și de aplicarea competență a strategiilor muzical-pedagogice speciale orientate spre dezvoltarea continuă a capacităților sale individuale. În acest sens, organizarea demersului educațional va fi bazat pe:

- Perfecționarea continuă a abilităților muzical-interpretative;
- Valorificarea și crearea condițiilor benefice de promovare a parteneriatelor educaționale în vederea încurajării și susținerii copiilor dotați;
- Realizarea diverselor activități de motivare a elevilor, axate pe formarea de competențe necesare elevilor pe tot parcursul vieții;
- Adaptarea demersului educațional la așteptările și potențialul fiecărui elev în parte, asigurând organizarea eficientă a activităților cu caracter interdisciplinar, în parteneriat cu școala, familia și comunitatea;
- Orientarea elevilor dotați spre o carieră preofesională muzicală, optând pentru un nivel înalt de excelență muzical-interpretativă.

Bibliografie:

1. BULARGA, T., Eficiența învățământului artistic, Iași: Performantica, 2020, p. 100. ISBN 978-606-685-752-9.
2. BULARGA T., Cultivarea succesului artistic la elevii dotați, disponibil https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/211-214_20.pdf . [Accesat 17.01.2024].
3. BULARGA T., Căile de identificare și promovare a copiilor dotați artistic, Revistă științifică a Universității de Stat din Moldova, 2011, nr.5(45). Disponibil: https://ojs.studiamsu.md/index.php/stiinte_educatiei/article/view/1856, [Accesat 10.01.2024].
4. BULARGA T., Psihopedagogia interesului pentru muzică. Disponibil http://tinread.usarb.md:8888/tinread/fulltext/bularga/psih_ped_muz.pdf, [Accesat 24.01.2024]

5. CURRICULUM la discipline pentru Școlile de Muzică/Arte, Chișinău, 2021,80 p. Disponibil:https://mecc.gov.md/sites/default/files/3_curriculum_eie_arta_muzicala.pdf, [Accesat 22.04.2023].
6. CRIȘCIUC, V., GAGIM, I., Teoria și metodologia predării cunoștințelor muzicale, Bălți, 2019, 183 p. ISBN 978- 9975-50-233-7.
7. GAGIM, I., Dimensiunea psihologică a muzicii, Iași: Timpul, 2003, 280 p. ISBN: 973-612-049-X.
8. GRANEȚKAIA, L., Dimensiunea imagistică a creației muzicale în studiul pianistic, Chișinău: Lira”, 2013, 168 p. ISBN 978-9975-4473-0-0.
9. JIGĂU, M., Copiii supradotați, București: Editura Știință și Tehnică, 1994, 483 p, ISBN 9739623697.
10. TEORIA ȘI METODOLOGIA EDUCAȚIEI ARTISTICE: dimensiuni tradiționale, actuale și de perspectivă BĂLȚI, 2019 ISBN 978-9975-3382-2-6., 215 p. Tipografia Indigou Color, [Accesat 10.11.2023]. Disponibil: <http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/5016/1/Suport%20didactic.pdf>.
11. ТОРОПОВА, А. В., Музыкальная психология и психология музыкального образования, Учебно методический издательский центр Граф пресс, 2008, ISBN 978-5-94678-041-4, 200 p.
12. ЦАГАРЕЛЛИ, Ю. А., Психология музыкально исполнительской деятельности, Санкт-Петербург: Композитор, 2008, ISBN 978-5-7379-0381-7. [Accesat 22.04.2023].
Disponibil: <http://eanw.info/enzilkopedia/psycholigy-muzikalino.pdf>

DEZVOLTAREA INTONAȚIEI MELODICE ÎN CADRUL INSTRUIRII ELEVILOR PIANIȘTI ÎN ȘCOALA DE MUZICĂ

Nelea MATCOVSCHI,
profesoară de pian, grad didactic Unu
Școala de Muzică or. Fălești,
ORCID ID: 0009-0005-4342-4609

Rezumat: *Prezentul articol elucidează principiile și metodele de dezvoltare a intonației melodice în cadrul instruirii elevului pianist în Școala de Muzică. Instruirea elevului pianist va fi axată spre formarea și dezvoltarea deprinderilor/abilităților muzical-interpretative tehnice, corelate cu perceperea și pătrunderea în conținutul intonațional și semantic al muzicii interpretate.*

Cuvinte-cheie: *intonație melodică, instruire pianistică, deprinderi muzical-interpretative, auz muzical, abilități muzicale.*

THE DEVELOPMENT OF MELODIC INTONATION WITHIN THE TRAINING OF PIANIST STUDENTS IN THE MUSIC SCHOOL

Abstract: *This article elucidates the principles and methods of developing melodic intonation in the training of the pianist student in the School of Music. The training of the pianist student will be focused on the formation and development of technical musical-interpretive skills/skills, correlated with the perception and penetration of the intonational and semantic content of the performed music.*

Keywords: *Melodic intonation, piano instruction, musical-interpretive skills, musical hearing, musical skills.*

Întroducere:

Dacă punctul de plecare în vorbirea umană începe de la conștientizarea cuvintelor, atunci gândirea muzicală începe de la conștientizarea intonației muzicale. Sunetul, ca element fizico-material poartă în sine un sens, conținut și produce anumite senzații. Muzicologul I. Gagim afirmă: „muzica este sunetul ridicat la grad de intonație care, atinând sufletul omului provoacă vibrații interioare. Percepția muzicii presupune auzirea sensului intonațional” [1. p.29]. Geneza gândirii muzicale se află în ton-intonație. Baza gândirii muzicale constituie simțirea intonației muzicale, aceasta fiind formula lui B. Asafiev: „intonația este ghidul care conduce spre conținutul muzicii, spre gândirea/nucleului artistic. Pentru B. Asafiev intonația este exponentul de bază al conținutului muzicii, fiind purtătoarea sensului muzical și a expresiei muzicale. Simțirea intonației melodice, pătrunderea în expresivitatea ei, este punctul culminant de dezvoltare a capacităților muzical-cognitive” [2.p.78].

Intonația în muzică are mai multe semnificații. Sub acest aspect, vom elucida intonația nu ca precizia înălțimii acustice a tonurilor, ca intonație falsă sau curată, ci ca pe un complex de caracteristici (melodice, ritmice, dinamice, modale, de tempou etc.) care, asamblate într-o formă muzicală, formează o expresie, un sens intonațional, o imagine artistică. În acest sens, toate elementele muzicii – ritmul, metrul, tempoul, armonia, dinamica, timbrul poartă un caracter intonațional.

Problema intonației muzicale fiind actuală și relevantă, este abordată în lucrările pedagogilor-pianiști și muzicologi precum: F. Blumenfeld, H. Neuhaus, K. Igumnov, A. Nicolaev, G. Kogan, A. Goldenveizer, E. Orlova, A. Malincovscaia, unde punctul culminant la avut învățătura lui B. Asafiev. În opinia muzicologului rus „muzica este arta sensului intonat, în caz contrar nu poate fi auzită” [4. p.215].

Intonația melodică stă la baza artei interpretative pianistice, unde o importanță semnificativă constituie conștientizarea și redarea de către elev a interconexiunii relațiilor intonaționale de înălțime, durată, intensitate, tempou ce formează mijloacele de expresie și materia semantică a muzicii.

Profesorii de pian în procesul de instruire al elevului pianist, pun accentul prioritar pe dezvoltarea laturii tehnice (motorica), și diminuează aspectul intonațional al muzicii. Se consideră că un pianist, spre deosebire de un violonist, nu intonează sunetul executat, ci îl produce exact prin apăsarea clapei. Aceasta invocă faptul că auzul elevului devine pasiv și nu trece prin acea fază de curățenie intonațională prin care trec elevii violoniști. În acest sens, dezvoltarea flexibilității auzului muzical va fi misiunea principală a profesorului de pian, de care va depinde ulterior performanța muzical-interpretativă al elevului. Activizarea auzului melodic va contribui la perceperea integrității liniei melodice/sintaxei muzicale/conținutului intonațional, coloritului timbral și a imaginii artistice.

A. Malincovscaia, profesor de pian, doctor în științe pedagogice, expune importanța auzului intern menționând că: „auzul intern sau aptitudinea de a opera liber la muzică fără voce sau instrument, constituie un criteriu intonațional important” [5. p.152]. Pianistul rus F. Blumenfeld menționa că: „veritabilul muzician aude muzica în interior, cu auzul intern, iar degetele sale doar o reproduc. Există însă pianiști care „pălăvrăgesc” cu degetele „surde”, neauzind anterior mesajul muzical ce îl vor transmite ascultătorului prin interpretarea sa” [5. p.153].

Dezvoltarea auzului și a gândirii polifonice bazate pe studierea creațiilor de factură polifonică la fel va dezvolta semnificativ formarea abilităților de intonație melodică. În contextul problemelor legate de expresivitatea intonațională a sunetului, elevii pianiști, de regulă, se confruntă nu numai cu monodie melodică, ci cu creații polifonice pe două-trei voci, însușirea cărora necesită un grad de inteligență ridicată, memorie bună, autocontrol auditiv și abilități tehnico-artistice avansate.

Pentru dezvoltarea auzului timbro-dinamic, ca una din formele superioare ale auzului muzical, se recomandă ascultarea orchestrei simfonice, care cu o varietate multiplă de instrumente muzicale întruchipează o bogată paletă de sonorități. Accentul se va axa

în principiu pe imaginația elevului în timpul imitării sonorității instrumentelor din orchestra simfonică (vioară, contrabas, flaut, oboi, clarinet, fagot, corn, trombon etc.). Explorarea diverselor registre ale claviaturii pianului, poate adăuga complexitate și profunzime interpretării, iar pianistul poate să-și ajusteze forța atacului pentru a crea variații subtile în timbru.

Compozitorul și pianistul italian F. Busoni menționa: „pianul este un actor splendid căruia i-a fost sortit să imite vocea oricărui instrument muzical și orice sonoritate”, iar compozitorul rus L. Oborin remarcă: „e important ca interpretul să audă timbrul pianului, al cărui sunet poate fi: cald sau rece, moale sau ascuțit, luminos sau sumbru, strălucitor sau palid” [8. p.69].

Sunetul este un mijloc de expresie al unui pianist, precum acuarela și lumina pictorului. Un pianist adevărat te fascinează nu numai prin tehnica sa, ci și prin expresivitatea intonațională a sunetului executat. Pianistul rus N. Perelman vorbește despre sunet, ca despre un obiect: „dens, solid, moale, rotunjit, profund, greoi, lejer, lung, scurt”, atribuindu-i chiar calități etice precum: sunet „nobil, fin, grațios, suplu” [Ibidem, p.141].

Intonația melodică la fel ca și intonația în vorbire, decurge într-un anumit ritm. Ritmul este un mijloc de expresivitate artistic, viu, care reflectă conținutul intonațional al muzicii. Un ritm rapid poate transmite energie și entuziasm, în timp ce un ritm lent poate crea o atmosferă mai calmă și contemplativă. Pianistii cunosc termenul *rubato*, ce semnifică libertatea mișcărilor muzical-ritmice. *Rubato* este un termen caracteristic pentru metrul liber, se mai spune ritm intonabil, subiectiv, trăit lăuntric.

Nuanțarea dinamică este o componentă esențială a interpretării muzicale la pian ce contribuie la exprimarea emoțiilor, la crearea unei varietăți de culori sonore adaugând variabilitate, subtilitate și interes artei pianistice. Intonația în aceste cazuri poate contribui la transmiterea unei varietăți de emoții, de la tandru și delicat la puternic și pasional. Se știe că nuanța forte expusă în lucrări muzicale cu caracter diferit, va avea o intensitate diferită. Explorarea sonorității pianului presupune crearea unui colorit semantic emoțional oferind elevului oportunități de emisie variată și multisonoră a gradației sunetului, finalitatea fiind emisie sonoră profundă, catifelată și plină de expresie.

Melodia este cu siguranță un mijloc puternic de expresivitate în muzică. Prin combinația ritmului, a tonalității, armoniei, dinamicii, melodia poate transmite o gamă largă de emoții și mesaje. Melodia din limba greacă se traduce „melos”- cântec și „ode”- intonare. După B. Asafiev conceptul de melos întrușipează toate formele melodiei și a melodicității. Melosul cuprinde în sine esența melodicității: cantabilitate, dinamism, caracter, tempou, ritm, timbru, integritatea formei, de la care s-a desprins imaginea despre orizontală, ceea ce numim intonație melodică [4. p.207].

Pianistul rus F. Blumenfeld afirmă că: „o interpretare cantabilă presupune pătrunderea principiului artei vocale în arta pianistică, încercarea de a imita în arta pianistică calitățile expresive ale vocii umane” [5]. Pedala de sustain poate fi comparată cu modul

în care un cântăreț respiră, utilizarea căreia poate adăuga calitate vocală interpretării și poate crea o sonoritate amplă și bogată.

Suplețea sunetului pianistic se realizează în timp, prin implementarea diverselor procedee:

- ✓ căderea liberă și elastică ale mâinilor prin reglarea greutateii, pornind de la o atingere ușoară, până la acțiunea energetică a întregului aparat pianistic;
- ✓ principiul gândirii orizontale prin relevarea punctelor intonaționale;
- ✓ respirația mâinilor, al poignet-ului.

Dezvoltarea intonației melodice în instruirea elevului pianist va decurge prin implementarea tehnologiilor și metodelor de dezvoltare:

- ✓ Metoda vocalizării liniei melodice;
- ✓ Metoda percepției simțului orizontal al muzicii;
- ✓ Metoda relevării punctelor intonaționale;
- ✓ Metoda modificării mijloacelor de expresie;
- ✓ Metoda percepției tensiunii între intervale.

Metoda vocalizării liniei melodice: imitarea vocii umane, al timbrului, a respirației, mișcarea ascendentă și descendentă a melodiei vor determina valoarea estetică a intonației melodice. Este de remarcat concepția lui B. Asafiev despre pătrunderea stilului „bel canto” în arta instrumentală, a căldurii emoționale și expresive specifice vocii omenești. După sintaxa vorbirii: dicție, frazare, punctuație, respirație, se vor constitui principiile intonației melodice.

Metodologia dezvoltării intonației melodice va fi bazată pe studierea cantilenei pianistice, accentul plasându-se pe abilități de sesizare a profunzimii clapei executate.

Metoda percepției simțului orizontal al muzicii: dezvoltarea imaginii muzicale necesită o gândire intonațională pe orizontală, care cuprinde anumite succesiuni sonore (motive, fraze, propoziții). A. Malincovscaia afirma: „sunetele muzicale nu sunt cărămizi statice din care se formează muzica, ci un proces viu, dinamic, narativ, în mișcare continuă expresiv –intonațională [5.p.167].

Dezvoltarea simțului orizontal al discursului muzical se datorează „respirației pianistice”, ca calitate a gândirii intonaționale ce se realizează sub forma imaginației, însoțită de mișcări elastice a poignet-ului. Conceptul de „respirație pianistică” se referă la utilizarea spațiilor și pauzelor între frazele muzicale pentru a crea o interpretare expresivă și naturală la pian. Acest termen nu implică literalmente respirația fizică, ci sugerează crearea unor fraze coerente cu o structură respiratorie în interpretarea sa. G. Kogan, pianist și muzicolog rus, afirma: „mâinile pianistului trebuie să „respire” în timpul interpretării, ceea ce constituie sinonimul veridicității articulației legato [6. p.22].

Instruirea pianistică necesită educarea și atenția elevului față de pauzele muzicale, care nu vor fi percepute ca opriri fără sens. Pauza participă în egală măsură cu sunetul la crearea imaginii muzicale, fiind un mijloc puternic de expresivitate aducând profunzime și subtilitate interpretării artistice. O pauză bine plasată poate avea un impact dramatic

asupra ascultătorului, sporind expresivitatea intonațională a muzicii. Pauza servește ca moment de răgaz înainte de o dezvoltare emoțională, sau poate crea suspans înainte de o schimbare semnificativă.

Metoda perceperii tensiunii între intervale: se referă la intervalele dintre sunete și modul în care acestea se succed într-o melodie formând un contur melodic distinct. Liniile melodice ascendente pot sugera optimism sau speranță, în timp ce liniile melodice descendente pot sugera tristețe sau reflectare. Intonația melodică elucidează auzirea legăturii/tensiunii create între interval, prin sonorizarea spațiului între intervale ca ceva viu și elastic. G. Kogan remarcă: „pianistul trebuie să pătrundă cu auzul între sunete și intervale, să confere fiecărei fraze intonația respectivă; un pianist iscusit „vocalizează” intervalele și le execută cu un efort interior imitând particularitățile vocii umane, asemeni unui înotător care înfruntă puterea apei” [Ibidem, p.25].

Concluzii:

Intonația melodică este nucleul imaginii muzicale, un mijloc important al limbajului muzical care reflectă direct conținutul/ideea/expresia intonațională a creației muzicale. Veridicitatea concepției lui B. Asafiev vizează direct perceperea muzicii ca artă intonațională: „gândirea, intonația, forma muzicală sunt indisolubile: gândul ca exprimare sonoră, devine intonație, reflectat într-o formă muzicală constituie integritatea imaginii artistice”.

Profesorul de pian își construiește traseul său pedagogic bazat pe succesiunea metodelor specifice muzical-pianistice, pledând pentru valorificarea potențialului individual muzical, diversificarea repertoriului artistic, perceperea muzicii ca artă expresiv-intonațională, formarea culturii muzicale al elevului ca parte componentă a culturii lui spirituale, cu posibilități de atingere a unui nivel înalt de performanță interpretativă.

Bibliografie:

1. GAGIM, I., Dimensiunea psihologică a muzicii, Iași: Timpul, 2003, 280 p. ISBN: 973-612-049-X.
2. GRANETȚAIA, L., Dimensiunea imagistică a creației muzicale în studiul pianistic, Editura „Lira”, Chișinău, 2013, 168 p. ISBN 978-9975-4473-0-0.
3. RĂDUCANU, M.D., Metodica studiului și predării pianului., Iași, 1982.
4. АСАФЬЕВ, В., Музыкальная форма как процесс, Л. 1971. Ш 310.56 А 90 Disponibil: https://ale07.ru/music/notes/song/muzlit/asafiev_forma.htm,
a. [Accesat 10.11.2023]
5. МАЛИНКОВСКАЯ, А., Фортепианно исполнительское интонирование М 1990.
6. КОГАН, Г., Работа пианиста, М Классика-XXI, 2004, 204 с. ISBN 5-89817-080-4.
7. ПЕТРУШИН, В., Музыкальная психология, Москва Академический проект 2008. ISBN 978-5-8291-0961-5, 202 p.
8. ЦЫПИН, Г.М., Обучение игре на фортепиано, Москва, Просвещение 1984, 176 с. ББК 85.245 782.

PREZENTAREA SCENICĂ A REZULTATELOR ÎNVĂȚĂRII ÎN CLASA DE ACORDEON

Oleg MATCOVSCHI,
profesor de acordeon, grad didactic II,
Școala de Muzică or. Făleşti
ORCID ID: 0009-0003-9500-0344

Rezumat: În articolul dat se dezvăluie unele aspecte metodologice de prezentare scenică a repertoriului artistic în clasa de acordeon. Practica muzical-pedagogică ne demonstrează că unul din obiectivele pentru care pledează profesorul de acordeon în Școala de Muzică, vizează prezentarea scenică performantă a programului muzical-artistic însușit de către elev, ca produs artistic și finalitate specifică în studierea unui instrument muzical (acordeon).

Cuvinte-cheie: acordeon, prestație scenică, interpretare artistică, aptitudini muzicale speciale, abilități muzicale, cultura muzical-interpretativă.

STAGE PRESENTATION OF THE LEARNING OUTCOMES IN THE ACCORDION CLASS

Abstract: In the given article, some methodological aspects of the stage presentation of the artistic repertoire in the accordion class are revealed. The musical-pedagogical practice shows us that one of the goals advocated by the accordion teacher in the School of Music, aims at the performing stage presentation of the musical-artistic program acquired by the student, as an artistic product and specific purpose in studying a musical instrument (accordion).

Keywords: accordion, stage performance, artistic interpretation, special musical skills, musical skills, musical-interpretive culture.

Întroducere

Studierea instrumentului muzical constituie un mijloc important de valorificare a potențialului muzical-artistic al elevului, prin dezvoltarea individualizată a abilităților tehnico-artistice, demonstrarea produsului artistic final în public, ce contribuie la formarea culturii muzicale al elevului ca parte componentă a culturii spirituale.

Disciplina practică de specialitate contribuie la formarea și dezvoltarea competențelor specifice ce oferă cunoștințe, abilități și atitudini muzical-artistice, în vederea atingerii unui nivel înalt de performanță interpretativă, prin parcurgerea unui repertoriu universal caracteristic instrumentului muzical ales, cu posibilități de extindere a orizontului interpretativ. Studiarea unui instrument presupune cunoașterea și însușirea elementelor

de limbaj muzical și terminologiei de profil, dezvoltarea tehnicii de interpretare la instrument prin particularitățile de emisie a sunetului, normele de poziționare corectă a corpului în raport cu instrumentul muzical, procedeele de interpretare la instrument, particularitățile de selectare a repertoriului artistic.

Practica muzical-pedagogică ne demonstrează că unul din obiectivele pentru care pledează profesorul în Școala de Muzică vizează prezentarea scenică performantă a programului muzical-artistic însușit de către elev, ca finalitate/produs artistic în studierea unui instrument muzical. Suntem conștienți că nu este suficient ca elevul să dobândească competențe muzical-interpretative performante, ci este la fel de important să fie capabil să împărtășească arta interpretativă cu publicul. Prin specificul său, educația extrașcolară atestă însușiri proprii, printre care: varietatea formelor și conținuturilor, diferențierea activităților și a formelor de organizare.

Prezentarea scenică a rezultatelor învățării la disciplina instrument muzical constituie un moment de maximă importanță, ce vizează prezentarea publică, în fața unei comisii a repertoriului muzical din memorie, conform cerințelor curriculare. Proba de evaluare la instrument muzical, invocă faptul că profesorul nu intervine în răspunsul elevului, acesta demonstrând de sine stătător programul muzical studiat, adeseori cu multe emoții. În acest sens, oportunitatea de a-și exprima talentul interpretativ în fața unui public variat, va presupune a sarcină complexă pentru elev, care vizează o muncă îndelungată, intensă și sistematizată în tandem: elevul-profesorul, ce stimulează/valorifică în permanență creșterea profesională și abilitățile muzical-interpretative ale elevului.

Fiecare profesor optează pentru rezultate frumoase în cadrul activităților extra-curriculare și în deosebi rezultate premiante în cadrul concursurilor, oferind elevului o platformă solidă de activități pentru a-și exprima creativitatea și performanțele interpretative în fața publicului. Rezultatele scontate ce vizează o prezentare scenică performantă depind în mare măsură de strategia și metodologia de predare-învățare-evaluare, implementate în procesul de instruire/educație muzicală prin:

Planificarea și organizarea lecțiilor: strategii de instruire, tehnologii didactice prin alegerea și combinarea optimă a metodelor, procedeele, mijloacelor, generează anumite tactici pedagogice, care contribuie la realizarea finalităților prin intermediul conținuturilor. Calitatea lecției vizează stabilirea unui program de lucru realist și bine organizat, timp pentru studiul tehnic, multiple repetiții individuale, implementarea corectă a etapelor de lucru asupra creației muzicale. O caracteristică specifică a învățământului artistic este forma individuală a lecțiilor, unde profesorul trebuie să adapteze conținutul și procedeele lecției la particularitățile de vârstă și temperament, la posibilitățile și gradul de avansare ale fiecărui elev în parte.

Selectarea repertoriului tehnico-artistic potrivit: alegerea pieselor care să corespundă nivelului abilităților tehnico-artistice ale elvului. Repertoriul ar trebui să ofere provocări, să fie și accesibil pentru a evita frustrările inutile. „Alcătuirea planului de repertoriu individual presupune multă profunzime psihologică, spirit de orientare și un

deosebit tact pedagogic; un plan alcătuit defectuos va avea întotdeauna urmări nefavorabile pentru elev”, menționează M.D. Răducanu [6. p.104]. Selectarea repertoriului muzical trebuie să fie divers ca gen, stil, conținut, care include creații de forma amplă, creații polifonice, piese originale ale compozitorilor naționali, creații de virtuozitate, piese cu caracter diferit, material tehnic (game, studii), ansambluri, trezind interes/motivație pentru studierea instrumentului (acordeon).

Interpretarea din memorie: ca proces psihic complex, memorarea constituie o etapă esențială în procesul educațional la disciplina instrument muzical. Memorizarea textului nu trebuie să devină un scop în sine care să „robotizeze” elevul, ci să-l ajute să se elibereze de „stresul partiturii” ca să poată reda întregul său potențial interpretativ [1. p.24]. Dezvoltarea abilităților de memorare la elev invocă siguranța pe scenă, contribuind la o concentrare bună asupra conținutului muzical-artistic. Iată câteva strategii și metode eficiente de memorare efectivă:

- divizarea pe secțiuni (a descompune piesa în secțiuni mai mici și memorarea acestora individual);
- divizarea și memorarea pe motive, fraze;
- repetarea regulată (repetarea constantă este esențială pentru memorare);
- înțelegerea formei și a relațiilor între secțiuni (analiza structurii muzicale a piesei).

Repetiții scenice: scopul profesorului va fi realizarea repetițiilor într-un mediu cât mai apropiat de cel al scenei, contribuind la faptul că elevul va fi pregătit psihologic pentru orice situație stresantă apărută. Misiunea profesorului vizează un feedback constructiv în timpul repetițiilor, evocând punctele puternice ale prestației prin identificarea aspectelor care necesită perfecționare. M.D. Răducanu menționează: „un proces psihic caracteristic stării pregătitoare, este reprezentarea anticipată a atmosferei de concert, starea psihică de prevedere a rezultatelor prestației scenice, care se bazează pe experiența sa anterioară fiind factorul care îndrumă spre forma finală întreaga activitate de pregătire. Astfel, elevul se reprezintă pe podiumul sălii de concert, își imaginează comportarea, reacțiile în fața publicului și a instrumentului de concert, se obișnuiește într-o mare măsură cu această situație excepțională în care se va afla peste un timp dat” [6. p.189].

Pregătirea psihologică: sfaturi pentru gestionarea stresului și a emoțiilor prin exerciții de respirație, tehnici de relaxare sunt utile în acest sens. Prezența în fața publicului poate fi un moment tensionat pentru elevi, iar gestionarea emoțiilor devine un obiectiv esențial. Unii elevi sunt predispuși genetic la activități publice, iar emoțiile și entuziasmul se manifestă adesea într-un mod pozitiv, ce provoacă un sentiment festiv, optimist, entuziasmat, aducând rezultatele scontate. Cu toate acestea, chiar și astfel de elevi au nevoie de tehnici de autocontrol și auto-organizare psihologică. Abordarea problemei anxietății și a emoțiilor scenice, constă nu în neutralizarea, suprimarea stării emoționale stresante care apare la un tânăr interpret pe scenă, ci în gestionarea emoției, în schimbarea direcției ei distructive în direcția potențialului constructiv al emoției. Una

dintre cele mai importante reguli ce vizează o prestație scenică performantă, este atitudinea conștiințioasă a elevului față de evoluarea în public. Cu alte cuvinte, atunci când conștiința profesională a elevului este curată, încrederea în rezultatul de succes al performanței crește, și invers. „Pe scenă, autocritica este ca un ferăstrău care tăie scaunul pe care stai”, dezvăluie N. Perelman [8. p.11].

Încurajarea înregistrărilor video: o metodă eficientă de dezvoltare a abilităților tehnico-artistice în epoca tehnologiilor informaționale, constituie înregistrarea video a programului muzical. Înregistrarea video poate fi folosită ca „ascultător”, ce permite elevului să-și asculte interpretarea din exterior, evaluând clar performanțele și neajunsurile sale tehnice din perspectiva ascultătorului. Diferența dintre performanța reală și înregistrarea video este atât de mare, încât uneori la prima audiție al video-ului, elevul nu își recunoaște propria interpretare. Analizarea ulterioară a acestora poate oferi o perspectivă mai obiectivă asupra progresului și a posibilelor perfectări ulterioare tehnico-artistice.

Experiența de scenă: concursurile au un impact major asupra dezvoltării deprinderilor scenice, oferind oportunități de dobândire a experienței, formarea propriilor păreri și atitudini vizavi de muzica interpretată, ceea ce reflectă direct performanța sa scenică. Se știe că fiecare recompensă a rezultatelor acționează direct asupra randamentului, unde aprecierea reflectă nu numai raționamente didactice, dar și educative. Aprecierea din partea publicului și din partea profesorului va crea elevului dorința de a învăța, ce va reprezenta o recompensă pentru eforturile depuse, contribuind la finalități și performanțe artistice semnificative.

Încurajarea aprecierii și a respectului pentru public: evoluarea în public oferă elevilor o perspectivă reală asupra impactului muzicii asupra audienței. Învățând să aprecieze reacțiile publicului, elevii dezvoltă o înțelegere mai profundă a importanței artei muzicale și a rolului lor în comunitate. Practicarea studierii acordeonului poate deveni o formă de relaxare și o modalitate de gestionare a stresului, oferind un canal creativ pentru exprimare și eliberare emoțională. Înainte de a urca pe scenă, profesorul va inspira elevului încredere în sine, în abilitățile sale, în programul bine învățat pe care vrea să-l împărtășească publicului. Inserția unor elemente distractive, alternarea tipurilor de activitate, diversificarea mijloacelor folosite – acestea și alte modalități pot face ca elevul să vină și să se implice cu plăcere la lecții, să dobândească experiențe artistice pozitive și să le valorizeze în alte domenii. În acest sens, o condiție indispensabilă ce vizează succesul învățării la disciplina instrument muzical (acordeon) va fi asigurarea stării de bine la ore care influențează direct capacitatea de dezvoltare a potențialului muzical-artistic al elevului. Prezentarea calitativă a rezultatelor învățării și însuși instruirea instrumentală necesită fixarea abilităților tehnico-artistice prin studiul independent al elevului la domiciliu. Studiul individual trebuie să fie în principiu, repetarea întocmai a lecției petrecute cu profesorul, doar cu o diferență în timp. Copiii mici vor exersa câte 30-40 minute, urmate de o pauză de 10 minute, iar elevii mai mari pot exersa continuu câte o oră cu o pauză apoi de 5-10 minute [3. p.102].

Concluzii: Implicarea timpurie al elevului în concerte, concursuri, festivaluri, activități de comunicare, participarea în proiecte transdisciplinare, au un impact major asupra dezvoltării armonioase al elevului acordeonist. Experiența și deprinderea de prezentare în scenă a rezultatelor artistice, contribuie la finalități semnificative, sporind nivelul de motivație al elevului pentru studiul instrumentului muzical (acordeon). Toate acestea țin de responsabilitatea și măiestria pedagogică a profesorului. Gândul elevului să fie îndreptat doar către instalarea succesului, disponibilitatea de a intra în scenă cu un sentiment de curaj și încredere în forțele proprii.

Bibliografie:

1. CURRICULUM la discipline pentru Școlie de Muzică/Arte, Chișinău, 2021, 80 p. Disponibil:https://mecc.gov.md/sites/default/files/3_curriculum_eie_arta_muzicala.pdf[Accesat 22.10.2023].
2. GRANETKAIA, L., Dimensiunea imagistică a creației muzicale în studiul pianistic, Editura „Lira”, Chișinău, 2013, 168 p. ISBN 978-9975-4473-0-0.
3. GRANETKAIA, L., Pedagogia pianului: Teorie și metodologie, Bălți, 2015.
4. Disponibil:<http://tinread.usarb.md:8888/tinread/fulltext/granetkaia/curs.pdf> [Accesat 23.10.2023].
5. GORKA, Hermosa., Cuaderno de Técnica para Acordeón: Enseñanzas Elementales de Música. web.2010. 55 p. [Accesat 23.04.2023]. Disponibil: <http://www.gorkahermosa.com/web/img/publicaciones/CUADERNO%20DE%20T%C3%89CNICA>.
6. PROGRAM ANALITIC PENTRU ȘCOLILE DE ARTE ȘI DE MUZICĂ, Tipografia „Grafema Libris”, Clasa de acordeon, Chișinău, 2013, 48 p. ISBN 978-9975-52-160-4.
7. RĂDUCANU, M.D., Metodica studiului și predării pianului., Iași, 1982, 206 p.
8. ПЕТРУШИН, В., Музыкальная психология, Москва Академический проект 2008, ISBN 978-5-8291-0961-5, 202 p.

CONSOLIDAREA MOTIVAȚIEI ȘCOLARE PRIN ORGANIZAREA ACTIVITĂȚILOR EXTRACURRICULARE LA ELEVII DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PROFESIONAL TEHNIC

Lia POPOVICI,

*profesoară la discipline economice, grad didactic superior,
Colegiul Național de Comerț al ASEM,
18 Pentru Rareș, MD-2005, Republica Moldova,
Email: liyapopovici@gmail.com*

Rezumat: În era informațională actuală, accesul la cunoștințe și dezvoltarea personală sunt cruciale pentru succesul individual și progresul societal. Competițiile educaționale pot stimula interesul și implicarea elevilor în procesul de învățare, contribuind la dezvoltarea abilităților esențiale. În fața schimbărilor economice și tehnologice, educația trebuie să se adapteze pentru a pregăti tineretul pentru provocările viitoare. Activitățile extracurriculare, precum competițiile, oferă copiilor oportunități de a-și dezvolta abilitățile și de a-și descoperi talentele, devenind tot mai importante în contextul schimbărilor socio-economice. Educația trebuie să se concentreze asupra abilităților pregătite pentru viitor, cum ar fi gândirea analitică, creativitatea și utilizarea tehnologiei. Competițiile și proiectele educaționale pot motiva elevii și pot îmbunătăți abilitățile lor de comunicare. Ele oferă oportunități pentru dezvoltarea personală și îmbunătățirea performanței academice. Într-o școală de succes, educația se axează pe pregătirea elevilor pentru viață, cultivând dorința de auto-îmbunătățire și promovând potențialul unic al fiecărui individ.

Cuvinte-cheie: motivație, concurs economic, competiții, activități extracurriculare, competență profesională, abilitate, profesie, performanțe profesionale.

STRENGTHENING SCHOOL MOTIVATION THROUGH ORGANIZING EXTRACURRICULAR ACTIVITIES FOR STUDENTS IN TECHNICAL VOCATIONAL EDUCATION

Summary: In the current information age, access to knowledge and personal development are crucial for individual success and societal progress. Educational competitions can stimulate students' interest and engagement in learning, contributing to the development of essential skills. In the face of economic and technological changes, education must adapt to prepare youth for future challenges. Extracurricular activities, such as competitions, provide children with opportunities to develop their skills and discover their talents, becoming increasingly important in the context of socio-economic changes. Education needs to focus on future-ready skills, such as analytical thinking, creativity,

and technology usage. Educational competitions and projects can motivate students and enhance their communication skills. They offer opportunities for personal development and improved academic performance. In a successful school, education is centered on preparing students for life, nurturing a desire for self-improvement, and promoting the unique potential of each individual.

Keywords: *motivation, economic competition, extracurricular activities, professional competence, skill, profession, professional performance*

Motivația școlară reprezintă un aspect esențial al succesului în învățământ, având un impact semnificativ asupra performanțelor elevilor. În contextul învățământului profesional tehnic, în care pregătirea practică și abilitățile specifice domeniilor tehnice și economice sunt fundamentale, consolidarea motivației devine o prioritate pentru a asigura un parcurs școlar eficient și satisfăcător. În acest sens, participarea la concursuri economice reprezintă o strategie relevantă și eficace pentru stimularea interesului și a angajamentului elevilor în ceea ce privește materiile specifice domeniilor economice și tehnice.

În era informațională actuală, accesul la cunoaștere și dezvoltarea personală sunt esențiale pentru succesul individual și progresul societății. Cu toate acestea, mulți tineri se confruntă cu provocări în ceea ce privește motivația și angajamentul în procesul de învățare. Pentru a aborda această problemă, se conturează o soluție fascinantă: organizarea de concursuri educaționale. Concursurile pot oferi o cale inovatoare de a stimula interesul și angajamentul elevilor în procesul de învățare.

Forța motrice a secolului XXI constă în capitalul intelectual al cetățenilor. Progresul politic, social și economic din acest mileniu depinde de formarea și dezvoltarea adulților prin învățarea pe tot parcursul vieții și formarea armonioasă a acestora în copilărie, în special prin educația extrașcolară, care permite extinderea setului de competențe din cadrul curriculumului de bază.

Rezultatul cercetării pentru identificarea nivelului de dezvoltare a potențialului uman, efectuată în 130 de țări și prezentată în raportul The Global Human Capital Report 2020. Preparing people for the future of work poziționează Republica Moldova pe locul 62 în clasamentul global și pe ultimele poziții de Europa, alături de Macedonia și Albania. Cercetarea realizată de Banca Mondială *The human capital index 2020 update: human capital in the time of covid-19* cuprinde datele adunate în intervalul anilor 2018 până în martie 2021, fiind un indicator al situației până la pandemie. Acest studiu este focalizat pe componentele cheie ale capitalului uman din 174 de țări și estimează potențialul la care se poate aștepta copilul născut astăzi la împlinirea majoratului.

Astfel, indicele capitalului uman evidențiază productivitatea următoarei generații de adulți, angajați în diverse domenii. Și acest studiu plasează Republica Moldova pe locul 77, accentuând în așa fel importanța de a investi în educația copiilor, îndeosebi prin susținerea programelor educaționale care dezvoltă competențele viitorului, se adaptează

rapid la schimbările economice și sociale și creează contextul în care toți copiii își pot atinge întregul potențial.

Astăzi piața muncii este dominată de a patra revoluție industrială, care face ca producția industrială de viitor să se dezvolte în simbioză cu tehnica modernă de informație și comunicații prin sistemele digitale interconectate.

În așa fel, rolul omului în economie și sferele de servicii își pierde pozițiile de muncă de rutină intelectuală și mecanică, cedând în fața tehnologiilor moderne. Studiul Future of Jobs Report 2021 estimează că în 2025, noi, profesorii, vom fi în mare căutare, iar alte profesii vor pierde din importanță datorită divizării muncii între oameni și tehnologii, și anume: [1]

Tabelul 1. Profesiile 2025

<i>Cerere în creștere a locurilor de muncă:</i>	<i>Cerere în descreștere a locurilor de muncă:</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Analist și cercetător de date - Specialiști la inteligență artificială și învățare automată - Specialiști la big data - Specialiști în marketing digital - Specialiști în automatizare de proces - Profesioniști la dezvoltarea afacerilor - Specialiști în E-transformare - Analist securitate informațională - Specialist în dezvoltarea de aplicații software - Specialist în domeniul internetului (internet thing) 	<ul style="list-style-type: none"> - Funcționar de introducere a datelor - Secretari administrativi și executivi - Funcționari de contabilitate - Contabili și auditori - Muncitori de asamblare și la fabrică - Administratori în afaceri - Lucrători în domeniul servicii și informații pentru clienți - Manageri generali și șefi de departamente - Mecanici auto și reparare a autovehiculelor - Funcționar de înregistrare și gestionare a depozitului

Sursa: Future of Jobs Report 2021

Studiul pieței munci din SUA demonstrează că are loc schimbarea nu doar a profesiilor și meseriilor, unele apar, pe când altele nu mai sunt necesare, are loc schimbarea în cadrul profesiei a sarcinilor și obiectivelor. Astfel, sarcinile de rutină cedează mult celor cu aspecte complexe și diverse, ce solicită flexibilitatea minții și competența de soluționare a problemelor. Sarcinile care necesită elaborare manuală rămân a fi umbrite și se acordă mai multă importanță sarcinilor intelectuale, care solicită o abordare complexă, analitică și gândire critică, sarcinilor care țin de relații interpersonale și lucru în echipă [2].

În acest context, nu mai putem discuta despre competitivitate, performanță economică sau integrare profesională a tinerilor fără conștientizarea importanței educației care include strategii de dezvoltare a competențelor viitorului, acestea fiind prezentate

în lucrarea Future of Jobs Report 2021, cele zece cele mai necesare competențe pentru anul 2025 sunt grupate în 4 categorii:

- soluționarea problemelor;
- auto-managementul;
- interacțiunea cu oamenii;
- utilizarea și dezvoltarea tehnologiilor.

Iar cele 10 competențe ale viitorului arată astfel: (1) gândirea analitică și inventivă, (2) învățare activă și utilizarea strategiilor noi de învățare, (3) rezolvarea complexă a problemelor, (4) analiza și gândirea critică, (5) originalitatea, creativitatea și inițiativa, (6) leadership-ul și impactul social, (7) utilizarea tehnologiilor, monitorizarea și controlul, (8) proiectarea și programarea tehnologiilor, (9) reziliența, rezistența la stres și flexibilitatea, (10) argumentarea, soluționarea și generarea de noi idei [2].

Anume în activitățile extrașcolare, copiii au posibilitatea să le aleagă după propriile aspirații, să își descopere talentele și orientările profesionale datorită varietății de activități în care se poate încadra un copil. Anume acest segment complementar învățământului formal îl pune pe copil în situația în care trebuie să gestioneze timpul eficient, să stabilească prioritățile, să aleagă pasiunile care le încadrează în agenda sa, să aibă o ocupație în care se dedică și creează, să fie flexibil și să se adapteze situațiilor imprevizibile, pentru că învățământul extrașcolar nu vine în carcasa rigidă a curriculumului, orarului și examenului obligatorii. Aici copilul dezvoltă setul de competențe de auto-management, creativitate și inițiativă, iar anul 2024, care a venit cu schimbări radicale pentru întreaga omenire, a demonstrat că anume aceste competențe soft au făcut diferența. Totuși, cel mai elocvent exemplu este metamorfoza învățământului extrașcolar, care în ultimii 6 ani a creat sute de noi programe și proiecte concentrate pe competențele de utilizare și dezvoltare a tehnologiilor, care a educat generația de copii pasionați de inginerie și programare, drept răspuns la progresul tehnologic.

Ținând cont de schimbările socio-economice, realizăm că învățământul formal este un sistem prea complicat și birocratizat, pentru a face față încercărilor lumii moderne și a se transforma cu ușurință și promptitudine. Astfel, învățământul extrașcolar se demonstrează a fi segmentul cel mai flexibil, care datorită specificului cuprinde un număr mare de activități în continuă transformare și adaptare la necesitățile de învățare a copiilor și la schimbările socio-economice. Activitățile extrașcolare permit copilului să pășească dincolo de alfabetizarea de bază și să își denote talentele și competențele pentru a atinge performanțe. Conștientizând potențialul acestui segment, autoritățile în diverse colțuri ale lumii sprijină activitățile extrașcolare, exemple fiind: programul Erasmus, care pe lângă învățământul formal susține instruirile și sportul în toate statele Uniunii Europene, rețeaua de tehnoparcuri pentru copii Quantorium sau rețeaua de centre educaționale IT-cubs din Federația Rusă, dar și încadrarea acestor activități în școală, precum în SUA și Canada, unde 85-90% dintre elevi frecventează activități extra-curriculare [3], sau crearea programelor after-school, pentru asigurarea dezvoltării armonioase

a copiilor în Coreea și Japonia [1]. Educația are multe scopuri, inclusiv pregătirea persoanelor pentru angajarea la serviciu, sprijinirea dezvoltării personale și oferirea unei baze largi de cunoștințe și abilități sociale. Avem mare nevoie de programe educaționale care depășesc conținutul academic tradițional și creează posibilități în care toți copiii își pot atinge întregul potențial în lumea de mâine, programe care pot oferi EXTRAdezvoltare, sunt centrate pe copil și se actualizează în conformitate cu schimbările socio-economice.

Implicând și coordonând participarea elevilor la concursuri și proiecte educaționale la nivel de instituție, municipiu, național sau internațional, concluzionez că scopul participării elevilor la astfel de activități rezidă în dezvoltarea unor aptitudini speciale, variate și bogate în conținut, cultivarea interesului pentru activități socio-culturale, facilitarea integrării în mediul școlar, oferirea de suport pentru reușita școlară în ansamblu, fructificarea talentelor personale și corelarea aptitudinilor cu atitudinile caracteriale. Pentru a efectua o educație centrată pe elev, în activitatea profesională acord o deosebită atenție și pun accentul pe standard de calitate: proiectarea și evaluarea, dezvoltarea profesională, individualizarea, incluziunea și participarea familiei la procesul educațional.

Activitățile nonformale bine pregătite sunt atractive la orice vârstă. Ele stârnesc interes, produc bucurie, facilitează acumularea de noi cunoștințe, chiar dacă necesită un efort suplimentar. Elevilor li se dezvoltă spiritul practic, dând posibilitate să se afirme conform naturii sale. Țin să precizez că renunțarea participării la concursurile și proiectele școlare înseamnă sărăcirea vieții interioare a elevilor, fiindcă ele cultivă capacitățile de comunicare și identifică talentul în domeniu.

Întru realizarea acestui scop, efectuând cercetările expuse mai sus, constat că școala, oricât de bine ar fi organizată, oricât de bogat ar fi conținutul cunoștințelor pe care noi, profesorii, le comunicăm elevilor, nu poate oferi satisfacție setei de investigare și cutezanță creatoare, trăsături specifice elevilor. Ei au nevoie și de acțiuni care să le lărgească lumea lor spirituală, să le împlinească setea de cunoaștere, să le ofere prilejuri de a se emoționa puternic, de a descoperi, de a fi în stare să iscodească singuri pentru a-și forma convingeri durabile. O „școală bună” este cea care se concentrează asupra creșterii performanțelor școlare, pe cel ce învață, pe învățare. Profesorul nu are numai un simț al calității, dar demonstrează o înțelegere a esenței acestei calități, implicit în cadrul celor patru domenii ale școlilor efective: academic /gândirea; dezvoltarea abilităților; orientarea cu vederi globale/internaționale; formarea morală [4].

Confirmând această ipoteză și trasând obiectivele preconizate, cercetarea s-a soldat cu concluzia că mentalitatea de învingător ar fi util de creat din copilărie. Ea se va regăsi pe parcursul vieții în toate domeniile de activitate, or, menirea școlii este de a pregăti copilul pentru viață. Iar dorința de autodepășire, condiție necesară a progresului societății, poate fi cultivată și dezvoltată, ducând în continuare la dezvoltarea personalității individului. Studiile recente au evidențiat că participarea activă a elevilor din învă-

țământul profesional tehnic la concursuri economice are un impact semnificativ în creșterea nivelului de motivare școlară. Elevii implicați în competiții economice își dezvoltă abilitățile de rezolvare a problemelor, gândirea critică și capacitatea de a aplica cunoștințele în situații practice.

Concursurile economice oferă oportunități valoroase pentru consolidarea relațiilor sociale și dezvoltarea abilităților de lucru în echipă, aspecte esențiale în pregătirea profesională a elevilor. Prin participarea la astfel de competiții, elevii dobândesc o viziune mai clară asupra aplicabilității cunoștințelor lor în lumea reală, ceea ce întărește motivația de a se implica activ în procesul de învățare. Reușitele în cadrul competițiilor economice reprezintă o sursă de satisfacție personală pentru elevi, oferindu-le o motivație intrinsecă de a-și perfecționa continuu aptitudinile și cunoștințele. Participarea la competiții economice oferă școlilor profesionale și cadrelor didactice oportunitatea de a evalua și îmbunătăți calitatea programelor educaționale, adaptându-le la cerințele actuale ale pieței muncii.

Drept confirmare servește opinia că o școală de succes înseamnă nu doar o instituție care oferă de lucru pentru profesori, ci spațiu pentru formarea elevilor. Iar o școală modernă este marcată de câteva scopuri: pregătirea noii generații pentru necesitățile manifestate pe plan social, cultural, economic; transmiterea cunoștințelor și formelor de cunoaștere care permit elevului dobândirea unei viziuni realiste și raționale asupra lumii; facilitarea procesului de realizare a potențialului unic al fiecărui elev. „Succesul elevilor, rezultatele învățării depind de tripla ipostază: prestația, performanța și competiția. Prestația certifică ceea ce se face. Performanța învățării („a ști să faci”) este un rezultat mai complex și mai semnificativ, reprezintă o suită de prestații compatibile și complementare, orientate spre rezultate. Competența plasează performanța pe fundalul conduitei” [5].

Bibliografie:

1. A Comparison of the Afterschool Programs of Korea and Japan: From the Institutional and Ecological Perspectives Sang Hoon Bae & Fuyuko Kanefuji. Publicat în International Journal for Research on Extended Education, Volume 6, 1/2020.
2. Competences for democratic culture. Living together as equals in culturally diverse democratic societies. Council of Europe, March 2018.
3. Organized extracurricular activities of Canadian children and youth. Anne Guèvremont, Leanne Findlay and Dafna Kohen. Publicat în Statistics Canada, Catalogue 9.
4. BULAT, G., Marketing educațional, Chișinău, 2011, pp.119-124.
5. ȘIȘANU A. Motivația și învățarea, 7th International Conference on Microelectronics and Computer Science. Chișinău 2011, pp. 362-365.

КОМПЕТЕНЦИИ ПЕДАГОГА И МЕНЕДЖЕРА ШКОЛЫ В УСЛОВИЯХ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Светлана ТУРЧАК,

доктор педагогики,

Директор частной школы «Развитие»,

г. Тирасполь

ORCID ID 0009-0004-5940-2298

Аннотация: В статье представлена актуальность и логика понятия «универсальные педагогические компетенции инклюзивного образования». Обоснованы блоки универсальных компетенций для организации равного доступа детей к образовательным услугам. Представлены обоснования по развитию компетенций педагогов и менеджеров по созданию безбарьерной образовательной среды инклюзивного образования для организации равного доступа детей к образовательным услугам.

Ключевые слова: инклюзивное образование, универсальные педагогические компетенции инклюзивного образования, обучение детей с особенностями в развитии, без барьерная образовательная среда инклюзивного образования, обучение детей с особенностями в развитии.

COMPETENCIES OF A TEACHER AND SCHOOL MANAGER IN CONDITIONS OF INCLUSIVE EDUCATION

Abstract: The article presents the relevance and logic of the concept of “universal pedagogical competencies of inclusive education”. The blocks of universal competencies for organizing equal access of children to educational services are substantiated. Justifications are presented for developing the competencies of teachers and managers to create a barrier-free educational environment for inclusive education to organize equal access for children to educational services.

Keywords: inclusive education, universal pedagogical competencies of inclusive education, teaching children with special needs, barrier-free educational environment of inclusive education

Последние десятилетия в системе образования многих стран вопросы создания равных стартовых возможностей для всех детей, независимо от особенностей их индивидуального развития, стали актуализированным мировым трендом не только в системе просвещения, но и в других общественно-экономических сферах государств. Многочисленные научные исследования приводят разные формулировки понятия «инклюзивное образование». Слово

«инклюзия» — *inclusion*— произошло от глагола «include» (французского происхождения) и означает — содержать, включать, охватывать, иметь в своем составе.

ЮНИСЕФ определяет инклюзивное образование как процесс учета и удовлетворения разнообразных потребностей всех учащихся за счет увеличения участия в обучении, культурах и сообществах, и уменьшения изоляции изнутри и со стороны образования. Он включает в себя изменения и модификации в содержании, подходах, структурах и стратегиях, с общим видением, которое охватывает всех детей соответствующей возрастной группы, и убеждением, что обеспечение образования всех детей является обязанностью государства [3].

Школа выступает не просто образовательным пространством, она выполняет функцию культурной среды. Правильно организованная архитектурная среда школы выступает мощным воспитательным фактором по развитию толерантного отношения к людям с особенностями в развитии, способствует развитию трансверсальных компетенций выпускников, учит их определять ценность сходств и различий членов группы, устанавливать баланс между личными и групповыми интересами, формирует все аспекты гражданской ответственности.

Большая потребность в инклюзивном образовании во всей Республике Молдова и отдельные школы демонстрируют эффективные шаги по трансформации архитектурных особенностей школ к возможностям широкого охвата детей образованием. Так, наличие ресурсного центра является обязательным условием нормального функционирования школы, что демонстрирует инклюзивную модель образования.

Практика работы показывает, что в каждом классе общеобразовательной школы присутствует обучение ребенка или нескольких детей с особенностями в развитии. В настоящее время в категорию детей с особенностями в развитии в соответствии с классификацией ЮНИСЕФ (1995) включены 16 категорий детей у которых: эмоциональные и поведенческие нарушения; расстройства речи и общения; трудности в обучении; задержки или ограничения возможностей интеллектуального развития; физические или нейромоторные нарушения; нарушения зрения; нарушения слуха. Этот список дополняется другими потенциальными рисками для детей: дети, которые растут в неблагоприятной среде; дети, принадлежащие к группам этнических меньшинств; „дети улицы”; дети, больные СПИД-ом; дети с поведенческими нарушениями и др.

Менеджеры образования, в свою очередь, редко представляют себе особенности архитектурной среды школы для работы в условиях инклюзивного образования. Это затрудняет планирование трансформационных мероприятий по приближению архитектурной среды к образовательным и иным потребностям детей и взрослых с особенностями в развитии.

Национальный куррикулум Молдовы дает следующее определение «компетенции» - это интегрированная система знаний, умений, отношений и ценностей, приобретенных, сформированных и выработанных посредством обучения, которая позволяет выявлять и решать различные проблемы в различных контекстах и жизненных ситуациях [1].

В 2001 году был создан европейский проект TUNING, направленный на сближение образовательных структур в странах-участницах Болонского процесса. В контексте реализации проекта TUNING была доказана необходимость существования в образовательной практике двух основных групп компетенций: – предметно-специализированных и общих (ключевых, универсальных). Первая группа отражает знания и способности, непосредственно связанные с осваиваемой обучающимся сферой профессиональной деятельности, вторая – отражает потенциал умения учиться и необходимые для эффективного взаимодействия социальные навыки, без которых человек не может быть по-настоящему компетентным.

Хафизуллина И.Н. в работе «Формирование инклюзивной компетентности будущих учителей в процессе профессиональной подготовки» отмечает, что инклюзивная компетентность педагога - это интегративное личностное образование, обуславливающее способность осуществлять профессиональные функции в процессе инклюзивного обучения [2].

На наш взгляд, есть необходимость определить данную способность в виде конкретных универсальных педагогических компетенций инклюзивного образования, что позволит точнее определить их сущность для содержательной стороны программ повышения квалификации и дескрипторы к ним для диагностической части исследования.

Говоря об универсальности педагогических действий считаем важным отметить, что *универсальные педагогические компетенции инклюзивного образования призваны обеспечить педагогическим работникам готовность осуществлять образовательный процесс для 16 видов (ЮНИСЕФ (1995)) отклоняющегося поведения.*

Универсальные педагогические компетенции инклюзивного образования представляют собой четыре взаимосвязанных блока компетенций:

- *общедидактические компетенции* учителя по организации и планированию уроков и занятий в инклюзивной образовательной среде;
- *компетенции организации общения на уроке* в инклюзивной образовательной среде;
- *компетенции по организации дружественной среды;*
- *компетенции по индивидуализации и интеграции программ в единый образовательный процесс.*

Так, у Mc Conckey R. [4] мы находим подробные практические рекомендации педагогам по работе с каждой из категорий детей с особенностями в развитии. Нами были проанализированы и обобщены требуемые компетенции педагогов и менеджеров по реализации практических рекомендаций Mc Conckey R. относительно 16 категорий обучающихся с особенностями в развитии. Там самым универсальность педагогических компетенций представлена возможностью эффективно организовывать образовательный процесс независимо от вида образовательных особенностей обучающегося.

Говоря об инклюзивном образовании в части требований к условиям, связанным с техническим оснащением, принято использовать термин «безбарьерная среда».

Говоря о «безбарьерной среде» мы исходим из того, что современная школа должна быть готова, а том числе в архитектурном отношении, обучать детей с разными функциональными возможностями: с нарушениями опорно-двигательного аппарата (ОПД), слабовидящих, слабослышащих и другими особенностями здоровья. Однако в действительности почти все школы полностью недоступны для людей, имеющих трудности в передвижении: они не оборудованы необходимыми для этого пандусами или лифтами, отсутствует необходимое оборудование для работы с детьми с нарушением слуха, зрения, речи и т.д.

Практика многих стран показывает, что создание доступных школы и совместное обучение, которое еще называют «включенным» или «инклюзивным» образованием, будут способствовать социальной адаптации детей с особенностями в развитии. Так же, это способствует развитию самостоятельности таких детей, их независимости. И как следствие, меняется отношение к ним как к полноценным людям, дети нормы становятся более толерантными и учатся уважать других людей.

Архитектурная образовательная среда школы имеет следующее определение – это комплексная предметно-пространственная система, которая объединяет функциональные, градостроительные, объемно-планировочные и архитектурные параметры для эффективного образовательного процесса детей, независимо от их возможностей и способностей. Безбарьерная или доступная среда – это обычная среда, которая дооборудована с учетом потребностей людей, возникающих в связи с ограниченными возможностями здоровья. Такая среда позволяет людям с особыми потребностями вести независимый образ жизни.

Организованная безбарьерная архитектурная среда выступает мощным инструментом воспитания детей, родителей и педагогов в части понимания того, что условия создают люди, заботящиеся о других.

Для создания и функционирования безбарьерной архитектурной среды важна не только технические и финансовые возможности, но и создание общего настроения всех участников образовательного процесса: одноклассников, учителей и

администрации школы. Если к ребенку с ООП относиться как к самому обычному школьнику (с некоторыми особыми потребностями), то такое же отношение будет передаваться учителям и одноклассникам ребенка. Тогда и дети будут оказывать посильную помощь, и ребенок будет ощущать себя более свободно. Отношение одноклассников к специальным архитектурным устройствам так же будет более уважительное, и эти приспособления дольше будут оставаться в функциональном состоянии.

Вовлечение ребенка с ООП по все виды деятельности, образовательную и внеклассную, будет способствовать формированию у одноклассников отношения к нему, как к равному, но в то же время как к человеку, которому бывает нужна помощь и поддержка. Создание такой атмосферы в классе и в школе зависит от педагогов и администрации.

При разработке плана мероприятий для создания доступной образовательной среды мы рекомендуем учесть такие составляющие безбарьерной среды, как:

- 1) лифтовой холл. Свободная территория перед лифтом должна иметь достаточные размеры, для удобного пользования людьми на инвалидных креслах;
- 2) классы и кабинеты. Для учащихся в креслах-колясках должны быть организованы столы специальной конфигурации. Их размещение - строго в ряду у дверного проема;
- 3) актовые и зрительные залы. Для комфорта людей слабослышащих и глухих должны быть предусмотрены системы помощи, индукционные петли;
- 4) библиотека и читальный зал. Должны быть размещены средства помощи слабовидящим, а также продумано дополнительное освещение по всему периметру;
- 5) спортзал и бассейн. Для учащихся с ограниченными возможностями обязательно нужно организовать отдельную закрытую раздевалку, с душем и санузлом, адаптированным к безопасному использованию;
- 6) эвакуация. На случай чрезвычайных ситуаций во всех помещениях должны быть предусмотрены системы световой сигнализации для учащихся с нарушением слуха.

Важной частью организации инклюзивного образования является ресурсный центр. Его наличие позволяет оказывать психолого-педагогическую помощь, проводить индивидуальные и групповые занятия по обучению и расширению прав и возможностей, организовывать отдых и игры на уровне образовательного учреждения.

Развитие инклюзивно-образовательного направления требует повышения уровня профессиональной подготовки кадров системы образования, осуществляющих на высоком профессиональном уровне обучение и

коррекционно-педагогическое сопровождение детей с ограниченными возможностями здоровья. До недавнего времени неподготовленность педагогов организаций образования по отношению к детям, имеющим проблемы в развитии, была существенным препятствием в формировании системы инклюзивного образования.

Вливание обучающихся с особыми образовательными потребностями в школьную среду дает возможность данной категории детей как получить образование, так и адаптироваться в обществе, развиваться и совершенствоваться. Осуществляют данную работу педагоги школ, которые испытывают потребность в профессионально-личностном росте.

В сложившейся ситуации встает необходимость получения дополнительных компетенций работниками, которые в дальнейшем будут сопровождать, развивать, воспитывать и обучать детей с разными образовательными потребностями.

Таким образом, под универсальными педагогическими компетенциями инклюзивного образования мы понимаем способность человека устанавливать связь между знаниями и реальной учебной ситуацией, а при нехватке знаний, умение выбрать правильное образовательное направление и путь его реализации для решения ситуации. Если обобщить, то универсальные компетенции педагога – это не только специфичные компетенции инклюзивного образования, необходимые для работы педагога, эти компетенции также важны для образования (или самообразования) и для жизни в целом.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Министерство просвещения, культуры и исследований Республики Молдова. Основы национального куррикулума. 2018, с. 17. ISBN 978-9975-3157-7-7.
2. ХАФИЗУЛИНА, И.Н. Формирование инклюзивной компетентности будущих учителей в процессе профессиональной подготовки. Автореферат. Астрахань, 2008. – 22 с.
3. ЮНЕСКО. Руководящие принципы для включения: обеспечение доступа к образованию для всех. Париж, 2005.
4. MC CONCKEY, R. Understanding and meeting the needs of children in inclusive classes. A manual for teachers. Chișinău, UNESCO, 2003. 106 p.

COERENȚA ȘI SINERGIA COMPETENȚELOR CURRICULEI EXTRAȘCOLARE ÎN DEZVOLTAREA MULTILATERALĂ A PERSONALITĂȚII

Veronica GORBATIUC,
directoare, Casa de Creație a Copiilor, municipiul Edineț,
grad managerial II, grad didactic II,
Master în Științe ale Educației

Rezumat: Coerența și sinergia competențelor specifice învățământului nonformal, prin întreaga lor complexitate, ca acțiune și ca produs final, are un cetățean cu un sistem integrat de cunoștințe, cu abilități, valori și atitudini dobândite și dezvoltate prin învățare în diverse contexte și situații. Răspunzând intereselor, predispozițiilor proprii în alegerea adecvată a profilului și activităților specifice, învățământul extrașcolar oferă o claritate asupra gradului de manifestare a competențelor, prin prisma relevanței acestora pentru viață, precum și asigură un nivel mai înalt de implimentare a competenței ca achiziție comportamentală.

Cuvinte-cheie: învățământ extrașcolar, curriculum, competență, coerență, sinergie, strategie europeană

THE COHERENCE AND SYNERGY OF THE COMPETENCES OF THE EXTRA-SCHOOL CURRICULUM IN THE MULTILATERAL DEVELOPMENT OF THE PERSONALITY

Abstract: The coherence and synergy of the skills specific to non-formal education, through all their complexity, as an action and as a final product, has a citizen with an integrated system of knowledge, with skills, values and attitudes acquired and developed through learning in various contexts and situations. Responding to one's own interests, predispositions in the appropriate choice of profile and specific activities, extra-curricular education provides clarity on the degree of manifestation of competences, through the prism of their relevance for life, as well as ensures a higher level of implementation of the competence as a behavioral acquisition.

Keywords: extracurricular education, curriculum, competence, coherence, synergy, European strategies

Introducerea competențelor ca finalități educaționale, impulsionată de provocările globale, a reprezentat atât o necesitate, cât și o oportunitate de inovare metodologică în Republica Moldova.

Acest deziderat, fiind în concordanță cu idealul educațional din Republica Moldova, are și o abordare globală, regăsindu-se și în „Cartea albă privind viitorul Europei”, unde Comisia Europeană subliniază că „este probabil ca majoritatea copiilor care încep școala primară astăzi să ajungă să aibă noi tipuri de locuri de muncă inexistente deocamdată” și că pentru abordarea corectă a acestei situații „vor fi necesare investiții masive în competențe și o regândire majoră a sistemelor de educație și de învățare pe tot parcursul vieții”.

Atât Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului din 18 decembrie 2006, cât și Recomandarea Consiliului European, privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții, adoptată la Bruxelles, 22 mai 2018, încurajează dezvoltarea competențelor ca unul dintre obiectivele viziunii către un Spațiu european al educației, care ar putea „să exploateze întregul potențial al educației, culturii și identității europene”, în toată diversitatea ei” [2].

De la adoptarea sa, Recomandarea a fost un document de referință-cheie și un vector fixat pentru dezvoltarea educației, formării și învățării, orientate către competențe.

În acest context, concepatorii de curiculă extrașcolară, au sesizat creșterea relevanței ofertei curriculare din perspectiva competențelor-cheie, prin revizuirea documentelor de politici curriculare.

Progresul tehnologic rapid, globalizarea, schimbările și necesitatea sinergiei între industrie, educație, formare și mediile de învățare, necesită însușirea acelor competențe-cheie de către tineri, care să-i ajute să se adapteze la schimbări, căpătând reziliență.

Experții educaționali, studiile naționale și internaționale, au stabilit în procesul implementării curriculei centrate pe competențe un șir de probleme și aspecte neelucidate până la capăt, ceea ce a generat extinderea ariei tematice și domeniilor de cercetare a competențelor, în context educațional și internațional.

Aria tematică urmărește abordarea raportului dintre competențe și conținuturi, gradul de manifestare a competențelor, prin prisma relevanței acestora pentru viață, dimensiunile supra-disciplinare și transdisciplinare ale instruirii pe competențe, exemple interdisciplinare și disciplinare, managementul instruirii și formării, evaluarea competențelor în context internațional etc.

Pornind de la conceptul-cheie al educației extrașcolare, care constă în realizarea funcției de extindere și de complementaritate în raport cu educația formală, putem afirma și despre extinderea valențelor formative în acest mediu și despre asigurarea funcției relative a competențelor, care nu obțin niciodată o formulă finală, dezvoltându-se continuu pe parcursul vieții.

Educația nonformală, asigurând corelarea cu sistemul de finalități din învățământul formal, aduce plus valoare în domeniul competențelor, prin asigurarea unor noi domenii al cunoașterii, realizate prin profesionalizarea timpurie, formarea vocațională, orientarea spre o profesie, satisfacția intereselor proprii.

Flexibilitatea, varietatea formelor și conținuturilor, raportul de colaborare, utilizarea metodelor specifice, asigură perspectiva învățării pe tot parcursul vieții, prin care persoanele dobândesc competențe noi, transdisciplinare și competențe specifice profilului educației și învățământului extrașcolar.

Astfel, aplicarea achizițiilor proprii, a precompetențelor în **Domeniul Știință, Tehnică, Tehnologie** asigură activități și competențe de proiectare, rezolvare, explorare, identificare, gestionare și convingeri despre necesitatea protecției mediului și a progresului științific și tehnologic pentru dezvoltarea societății.

Domeniul Cultură și Societate asigură cunoașterea diferitor contexte și oportunități de aplicare în practică a ideilor personale în depășirea provocărilor sociale și economice cu care se confruntă societatea. Cunoașterea și exprimarea identității culturale proprii în context european, global, cu demonstrarea gândirii critice și atașament față de valorile naționale și general umane.

Domeniul ARTE asigură aprecierea diversității culturale, manifestând respect și deschidere pentru promovarea valorilor culturii naționale și universale. Aplicarea și dezvoltarea abilităților prin intermediul diferitor forme artistice,

Interpretative. Aplicarea abilităților interpretative în viața socială, culturală, demonstrând experiențe și emoții prin intermediul diferitor forme artistice.

Domeniul SPORT, TURISM și AGREMENT. Dezvoltarea deprinderilor, calităților și capacităților motrice aplicative în activități educaționale și cotidiene, precum și gestionarea abilităților specifice turismului, demonstrând participare activă, atitudine pozitivă, interes pentru sănătatea proprie și dezvoltarea personală.

Axându-ne pe un profil sau altul, în diferite combinații, competențele se întrepătrund, se completează una pe alta, pentru a ne da în final rezultatul scontat un tânăr pregătit pentru viitor, cu gândire critică, analitică, cu abilități de comunicare, de negociere și abilități interculturale.

Sinergia competențelor specifice învățământului nonformal, prin întreaga lor complexitate, ca acțiune și ca produs final, au un cetățean cu un sistem integrat de cunoștințe, cu abilități, valori și atitudini dobândite și dezvoltate prin învățare în diverse contexte și situații.

Educația extrașcolară, asigurând trecerea de la cunoștințele științifice transmise la competențe demonstrate în practică, pune în valoare calitățile unice, asigurând apariția tânărului decident, desăvârșit personal și profesional.

Putem afirma cu certitudine că învățământul extrașcolar oferă o claritate asupra gradului de manifestare a competențelor, prin prisma relevanței acestora pentru viață, precum și asigură un nivel mai înalt de implimentare a competenței ca achiziție comportamentală, prin posibilitatea racordării contextului și conținutului de învățare la nevoile celor ce învață.

Bibliografie:

1. Recomandările Consiliului Europei privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții. Bruxelles, 22 mai 2018.
2. Curriculum de bază: competențe pentru educația și învățământul extrașcolar.
3. Cadrul de referință al educației și învățământului extrașcolar din Republica Moldova (2020).
4. Dimensiuni conceptuale ale evaluării competențelor artistice în contextul educației și învățământului extrașcolar din R.Moldova.
5. Republicii Moldova Nr. 152 din 17-07-201, disponibil pe: <http://lex.justice.md/md/355156> (accesat 14.04.2022).

ROLUL MANAGERULUI ÎN PROMOVAREA EDUCAȚIEI EXTRAȘCOLARE

Silvia MACHIDON,

*Doctorandă, Școala Doctorală Științe Umaniste și ale Educației,
Universitatea de Stat din Moldova.*

ORCID: 0000-0002-3780-1122

E-mail: macsilvusca@gmail.com

Rezumat: *Educația extrașcolară reprezintă un domeniu esențial în dezvoltarea comprehensivă a elevilor, oferindu-le oportunități unice de învățare și dezvoltare în afara orelor tradiționale de predare.*

Articolul scoate în evidență contribuția esențială a managerilor școlari în promovarea educației extrașcolare și impactul direct pe care acesta îl are asupra dezvoltării elevilor. Managerii școlari sunt responsabili de crearea și consolidarea unui mediu educațional care oferă elevilor sau varietate de activități și oportunități educaționale în afara sălilor de clasă.

Tot aici vom face referință și la strategiile-cheie folosite de managerii școlari pentru a promova educația extrașcolară, responsabilitățile în asigurarea accesului la educația extrașcolară.

În concluzie, vom afirma că rolul managerilor școlari în promovarea educației extrașcolare este esențial pentru dezvoltarea holistică a elevilor. Prin implementarea strategiilor relevante, asumarea responsabilităților și crearea unui mediu bogat în activități extrașcolare, managerii școlari joacă un rol vital în conturarea experiențelor educaționale ale elevilor.

Cuvinte-cheie: *Educație extrașcolară, educație nonformală, management, comunicare managerială.*

THE ROLE OF THE MANAGER IN PROMOTING OUT-OF-SCHOOL EDUCATION

Summary: *Extracurricular education stands as a pivotal domain for the holistic development of students, providing distinctive opportunities for learning and growth beyond conventional teaching hours. This article underscores the indispensable role of school managers in championing extracurricular education and the direct influence it wields on student advancement. The responsibility of school managers extends to cultivating an educational milieu that affords students a diverse array of activities and learning prospects beyond the confines of the classroom. Furthermore, we delve into the key strategies employed by school managers to advocate for extracurricular education, encompassing their duties in ensuring access to such educational pursuits.*

In summation, it is paramount to assert that the role of school managers in promoting extracurricular education is pivotal for the comprehensive development of students. Through the implementation of pertinent strategies, the assumption of responsibilities, and the creation of an environment replete with extracurricular activities, school managers wield a crucial influence in shaping the educational journey of students.

Keywords: *Extracurricular education, non-formal education, management, managerial communication.*

Într-o lume în continuă evoluție, educația extracurriculară devine din ce în ce mai importantă pentru dezvoltarea holistică a elevului. O parte integrantă a acestui mediu educațional dinamic este rolul directorilor de școli în facilitarea accesului la activități extracurriculare. Această introducere încearcă să ia în considerare cu atenție contribuțiile esențiale ale directorilor la proiectarea experiențelor educaționale care se extind dincolo de sala de clasă și oferă diverse oportunități și experiențe elevilor în afara curriculumului tradițional.

Managerul școlar, în calitate de lider strategic, joacă un rol crucial în modelarea și facilitarea acestor activități extrașcolare, având o influență semnificativă asupra dezvoltării educaționale și personale a elevilor. De la planificarea strategică și mobilizarea resurselor la promovarea parteneriatelor și oferirea de suport continuu, managerul școlar devine un arhitect al oportunităților educaționale care contribuie la formarea unei generații pregătite să facă față provocărilor viitorului.

Definirea educației extrașcolare. Educația prin activitățile extracurriculare urmărește identificarea și cultivarea corespondenței optime dintre aptitudini, talente, cultivarea unui stil de viață civilizată, precum și stimularea comportamentului creativ în diferite domenii. Începând de la cea mai fragedă vârstă, copiii acumulează o serie de cunoștințe, punându-i în contact direct cu obiectele și fenomenele din natură.

Activitatea extrașcolară este segmentul de educație, care asigură în mare parte transferul de cunoștințe, acumulate de către elevi în cadrul programului standard de ore obligatorii (curriculum formal) în practică, ceea ce oferă elevului deprinderi practice de a implementa în practică cunoștințele teoretice acumulate.

O viziune generalizatoare asupra managementului educației și învățământului extrașcolar ne oferă „Cadrul de referință al educației și învățământului extrașcolar din Republica Moldova” [1, p. 30].

Educația extrașcolară – formă specifică a educației elevilor, dar și proces organizat și gestionat, în vederea formării și dezvoltării personalității elevilor, realizat în instituțiile de învățământ de educație și învățământ extrașcolar, fiind parte integrantă a educației nonformale (parte a unui tot întreg) [6. p.11].

Aceasta include o gamă variată de activități și experiențe care au ca scop dezvoltarea abilităților, intereselor și cunoștințelor elevilor într-un mod mai liber și mai flexibil decât în cadrul curriculumului școlar standard.

Activitatea extrașcolară este parte componentă a educației nonformale.

Conform Codului Educației al Republicii Moldova activitatea extrașcolară se încadrează în cadrul învățământului extrașcolar, realizându-se în afara programului și activităților școlare, prin activități complementare procesului educațional desfășurat în instituțiile de învățământ având menirea să dezvolte potențialul cognitiv, afectiv și acțional al copiilor și tinerilor, să răspundă intereselor și opțiunilor acestora pentru timpul liber [4, p. 26-27].

Autorii, Valentin Crudu și Carolina Țurcanu, în articolul „Managementul educației nonformale în Republica Moldova: context analitic”, realizează o analiză a „cadrului conceptual și de politici manageriale, a cadrului organizațional și conținutul al managementului educației nonformale, a conexiunilor dintre managementul educației formale și al educației nonformale, identifică aspectele principale și cele problematice ale managementului educației nonformale în Republica Moldova” [5, p.24]. Autorii abordează managementul învățământului extrașcolar din perspectiva conceptului de educație nonformală.

Activitatea extrașcolară permite folosirea eficientă și plăcută a timpului liber al elevilor, dezvoltarea vieții asociative, dezvoltarea capacităților de a lucra în grup și de a coopera în rezolvarea unor sarcini complexe, dezvoltarea voinței și formarea trăsăturilor pozitive de caracter [3, p.758].

Activitățile extrașcolare sunt activități complementare atractive care au scopuri concrete: aduc noul, surpriza intelectuală și afectivă, îmbină utilul cu plăcutul, creează posibilitatea de a observa fapte comportamentale ale elevilor în afara clasei, dezvoltă anumite laturi ale personalității elevilor, consolidează relațiile dintre copii. Ele se referă la acele activități extracurriculare realizate în afara mediului școlar, în afara instituției de învățământ, cu participarea clasei, a mai multor clase de elevi sau a mai multor instituții de învățământ [2, p.60].

În toate țările educația extrașcolară, ca parte componentă a educației nonformale este gestionată de un cadru normativ și metodologic: concepții, programe, strategii etc. elaborate din perspectiva educației pe parcursul întregii vieți, dar și din perspectiva tradițiilor și specificului țărilor respective [7, p.10].

Scopul desfășurării activităților extrașcolare este să stimuleze dezvoltarea aptitudinilor specifice, să antreneze elevii într-o diversitate de activități bogate în conținut, să cultive interesul pentru experiențe socio-culturale, să faciliteze integrarea în mediul școlar, să ofere suport pentru reușita școlară în ansamblu, să exploateze talentele individuale, corelându-le cu atitudinile caracteriale.

În concluzie, vom menționa, că educația extrașcolară fiind o dimensiune a societății, este influențată în mare parte de procesele ce au loc în această societate: politicie, economice, demografice, valorice și de cele educaționale, care devin și factori determinanți ai dezvoltării acestui sector. Totodată, vom menționa și constata și o influență inversă a educației extrașcolare asupra dezvoltării societății.

Importanța educației extrașcolare în dezvoltarea elevilor. Educația extrașcolară joacă un rol crucial în dezvoltarea elevilor, adăugând valoare și completare experienței lor educaționale. Vom menționa câteva aspecte cheie ale importanței educației extrașcolare în dezvoltarea elevilor:

- Diversificarea abilităților - educația extrașcolară oferă elevilor oportunități de a dezvolta abilități și talent care nu sunt întotdeauna acoperite în cadrul curriculumului școlar tradițional, precum artele, sportul, știința și voluntariatul etc.
- Dezvoltarea gândirii critice și creativității - participarea la activități extrașcolare stimulează gândirea critică și creativă. Elevii învață să găsească soluții la probleme, să abordeze provocările și să-și exprime ideile într-un mediu mai relaxat și deschis.
- Stimularea intereselor personale - educația extrașcolară oferă elevilor ocazia de a explora și dezvolta interese personale și pasiunile lor. Aceasta poate contribui la formarea unei identități puternice și a înțelegerii mai profunde a propriilor lor talent și aspirații.
- Dezvoltarea abilităților sociale și emoționale - prin participarea la activități extrașcolare, elevii învață să lucreze în echipă, să comunice eficient și să-și gestioneze emoțiile. Aceste abilități sociale și emoționale sunt esențiale pentru succesul în viața de zi cu zi și în viitorul profesional.
- Îmbunătățirea performanțelor școlare - studiile arată că elevii implicați în activități extrașcolare au tendința de a avea performanțe academice mai bune. Participarea la aceste activități dezvoltă disciplina, concentrarea și responsabilitatea, contribuind la succesul lor în mediul școlar.
- Promovarea sănătății și bunăstării - activitățile fizice, precum sportul sau dansul, incluse în educația extrașcolară, contribuie la menținerea unui stil de viață sănătos. Aceasta promovează sănătatea fizică și mentală a elevilor.
- Formarea caracterului și a valorilor - educația extrașcolară oferă o platformă pentru formarea și dezvoltarea caracterului, educația pentru valorile morale. Prin implicare în activitățile voluntare, elevii învață importanța implicării în comunitate și dezvoltă un simț al responsabilității sociale.
- Pregătirea pentru viața de adult - prin participarea la diverse activități extrașcolare, elevii dobândesc aptitudini și experiențe care îi pregătesc pentru viața de adult. Acestea includ luarea deciziilor, rezolvarea problemelor și gestionarea conflictelor, managementul timpului.

În concluzie, educația extrașcolară oferă elevilor un cadru valoros pentru dezvoltare, contribuind la formarea unei persoane echilibrate, progresiste și pregătite pentru provocările vieții.

Contribuția managerului școlar în susținerea educației extrașcolare. Managerul școlar are o contribuție esențială în asigurarea condițiilor necesare pentru desfășurarea eficientă a activităților extrașcolare. Acești lideri educaționali joacă un rol crucial în cre-

area unei infrastructuri care să sprijine diversitatea și accesibilitatea programelor educaționale în afara orelor de curs obișnuite. Prin viziunea și implicarea lor, managerii școlari contribuie la valorificarea oportunităților de dezvoltare armonioasă a elevilor, oferindu-le condiții, mediu și resurse semnificative de creștere personală și academică.

În primul rând, managerii școlari sunt responsabili de planificarea și organizarea programelor extrașcolare. Aceștia identifică nevoile specifice ale elevilor în baza discuțiilor, chestionarelor, intereselor și ale comunității școlare, elaborând strategii pentru a asigura o varietate de activități relevante și atractive. Prin această abordare proactivă, managerii școlari nu doar răspund cerințelor existente, ci și anticipează și se adaptează la schimbările din societate și la evoluțiile în domeniul educației.

Vom menționa, că modalitatea de selecție a activităților propuse se va decide la nivelul instituției de învățământ și presupune implicare, în egală măsură, a elevilor, a cadrelor didactice, părinților, astfel încât activitățile selectate să corespundă finalităților educaționale specifice comunității școlare, fiind un rezultat al opțiunilor comune.

În al doilea rând, implicarea managerilor școlari în obținerea și administrarea resurselor este foarte importantă. Ei identifică surse de finanțare, negociază parteneriate cu organizații locale, centre de creație etc. și atrag resurse materiale și umane pentru a susține activitățile extrașcolare. Prin această abilitate de mobilizare a resurselor, managerii școlari creează un mediu în care toți elevii au acces egal la oportunități extrașcolare, indiferent de condițiile socio-economice.

De asemenea, managerii școlari exercită un rol esențial în crearea și asigurarea unui climat favorabil de colaborare între cadre didactice, părinți și comunitate. Prin facilitarea comunicării deschise și transparente, aceștia încurajează implicarea părinților în activitățile extrașcolare și promovează parteneriatele care sprijină în mod sustenabil aceste inițiative.

Managerii școlari acționează ca intermediari eficienți, asigurând căile de comunicare între școală și părinți și, în același timp, promovând parteneriate constructive pentru sprijinirea continuă a programelor extrașcolare, oferă părinților oportunitatea de a fi informați în mod constant despre activitățile extrașcolare disponibile și despre beneficiile acestora pentru dezvoltarea elevilor.

Prin intermediul întâlnirilor, sesiunilor de informare sau platformelor online dedicate, aceștia creează un mediu în care părinții se simt încurajați să împărtășească întrebări, preocupări și sugestii. Astfel, se formează o legătură strânsă între școală și familie, consolidând suportul parental pentru inițiativele extrașcolare.

Transparența în comunicare este esențială pentru a clarifica obiectivele, regulile și beneficiile programelor extrașcolare. Managerii școlari informează părinții despre resursele necesare, costuri (la necesitate) și orele activităților, contribuind astfel la crearea unei așteptări realiste și la eliminarea potențialelor bariere. Această transparență consolidează încrederea părinților în procesul educațional și îi încurajează să-și îndrume copiii pentru participarea activă în activitățile extrașcolare.

Prin promovarea parteneriatelor, managerii școlari extind rețelele educaționale dincolo de perimetrul școlii. Ei identifică organizații locale, companii și resurse comunitare care pot contribui la susținerea financiară, logistică sau de altă natură a activităților extrașcolare. Aceste parteneriate nu doar asigură resursele necesare, ci și sprijină diversificarea ofertelor educaționale, oferind elevilor oportunități relevante și adaptare la cerințele societății.

Implicarea managerilor școlari, dar și a personalului didactic în comunicarea constantă a succeselor și realizărilor elevilor în cadrul programelor extrașcolare, promovarea proiectelor remarcabile, participarea copiilor la diverse concursuri, manifestații, constituie un avantaj și o motivație pentru implicarea elevilor în acest tip de activități. În acest scop, pentru asigurarea accesului unui public cât mai mare la aceste comunicate, se vor utiliza mijloacele media, rețelele sociale.

Vom menționa că ajustarea strategiilor de comunicare în funcție de context, situație, feedback primit de către manager, echipa managerială sau persoana delegată, asigurând satisfacția și implicarea maximă a participanților - contribuie la asigurarea unei conexiuni inverse, ca factor de comunicare managerială eficientă.

În concluzie vom afirma că, prin facilitarea unei comunicări deschise și transparente, prin promovarea parteneriatelor sustenabile, managerii școlari nu doar implică părinții în viața școlii, dar și construiesc un fundament solid pentru programele educaționale extrașcolare, asigurându-le continuitatea și succesul pe termen lung. Această abordare colaborativă contribuie la creșterea nivelului de angajament și susținere din partea comunității în ansamblu.

Strategii de asigurare a educației extrașcolare. Promovarea și asigurarea educației extrașcolare de către un manager școlar implică implementarea unor strategii menite să maximizeze impactul și să asigure accesul echitabil al elevilor la o varietate de activități și programe educaționale în afara curriculumului tradițional.

Inițial este necesar de o evaluare a nevoilor, intereselor și preferințelor elevilor în ceea ce privește activitățile extrașcolare prin realizarea unor sondaje și analize. Vom specifica că implicarea directă a elevilor în procesul de planificare este foarte importantă pentru asigurarea relevanței și atractivității programelor, dezvoltarea unui portofoliu amplu de activități extrașcolare care acoperă domenii variate, cum ar fi arte, sport, știință, tehnologie, voluntariat etc. Totodată, se va opta pentru asigurarea unei oferte echilibrate, care să răspundă diversității intereselor și aptitudinilor elevilor.

Părinții și membrii comunității vor fi implicați, în cadrul ședințelor de informare și consultări, pentru a le prezenta benefice educației extrașcolare și pentru ai implica în procesul decizional. Dezvoltarea parteneriatelor cu organizații locale, companii și entități comunitare pentru a sprijini programele extrașcolare este un avantaj. Echipa managerială, mai îndeosebi managerul școlar va identifica și aplica strategii pentru a asigura accesibilitatea financiară a programelor, inclusiv prin reducerea costurilor; se va opta pentru dezvoltarea unor soluții logistice eficiente pentru a facilita participarea elevilor, inclusiv transport școlar sau programare flexibilă a activităților, etc.

În contextul digitalizării tuturor sferelor vieții, inclusiv a procesului educațional, utilizării tehnologiilor digitale de către copii de diferite vârste, utilizarea mediului online pentru a promova programele extrașcolare, inclusiv prin intermediul site-ului școlii, rețelelor sociale și comunicatelor electronice este un avantaj. Organizarea de evenimente offline, precum târguri educaționale sau prezentări, pentru a informa și a entuziasma elevii și părinții, sunt la fel de credibile și au un impact mai mare.

Managementul eficient al activităților extrașcolare presupune implementarea unui sistem eficient de evaluare a impactului programelor extrașcolare asupra elevilor, colectarea feedback-ului constant din partea elevilor, părinților și a personalului școlar pentru a ajusta și programele în timp real. Credem că este important să se dezvolte o cultură școlară care să promoveze și să sărbătorească implicarea, participarea și chiar rezultatele, realizările elevilor la activități extrașcolare.

Prin implementarea acestor strategii, școlile pot crea un mediu educațional în care educația extrașcolară devine accesibilă, relevantă și stimulatorie pentru toți elevii, contribuind astfel la dezvoltarea lor holistică și la pregătirea pentru viitor, dar și depășirea unor dificultăți în implementarea programelor școlare.

Din practica activității, vom menționa, că susținerea autorităților și a comunității locale este crucială pentru succesul și continuitatea programelor educaționale extrașcolare. Această susținere nu doar consolidează eforturile școlilor, ci și contribuie la dezvoltarea pe termen lung a elevilor și la îmbogățirea comunității în ansamblu. Această implicare colectivă reflectă angajamentul față de formarea generațiilor viitoare și construiește o comunitate educațională care investește în viitorul său.

Cu toate acestea, vom evidenția și câteva aspecte similare de importanță pentru optimizarea managementului învățământului extrașcolar în contextul actual. Acestea includ inițiative pentru sporirea finanțării educației și a învățământului extrașcolar, cu atenție deosebită acordată instituțiilor de învățământ cu un număr mai mic de elevi. În plus, se pune accentul pe motivația cadrelor didactice, furnizarea adecvată a materialelor auxiliare și asigurarea formării continue a specialiștilor. De asemenea, se explorează posibilități pentru extinderea numărului de ore dedicate educației și învățământului extrașcolar, precum și optimizarea procesului de formare profesională a cadrelor didactice.

Perspective și direcții în dezvoltarea educației extrașcolare. Perspectivele și direcțiile în dezvoltarea domeniului educației extrașcolare sunt promițătoare și orientate spre crearea accesului, diversificarea ofertelor și adaptarea la evoluțiile, schimbările din societate. O focalizare crescută pe aceste aspecte poate contribui semnificativ la dezvoltarea holistică a elevilor și la pregătirea pentru viitor. Astfel, vom menționa:

- Integrarea tehnologiei în programele extrașcolare pentru a sprijini dezvoltarea abilităților digitale ale elevilor. Implementarea activităților legate de programare, robotică sau inteligență artificială pentru a stimula gândirea creativă și rezolvarea problemelor.

- Dezvoltarea programelor STEM/STEAM (Știință, Tehnologie, Inginerie, Artă și Matematică): pentru a răspunde nevoilor societății moderne și pentru a pregăti elevii pentru cariere în domeniul tehnologic. În acest sens se pot dezvolta parteneriate cu organizații și companii tehnologice pentru a oferi elevilor oportunități practice și mentorat.
- Promovarea educației financiare și antreprenoriale prin introducerea programelor care să dezvolte abilități financiare și antreprenoriale, pregătind elevii pentru gestionarea resurselor și pentru a înțelege lumea afacerilor. Colaborarea cu specialiști din domeniul economic și financiar pentru a aduce expertiză în programele extrașcolare.
- Dezvoltarea abilităților socio-emoționale prin îmbogățirea programelor cu activități care promovează empatia, toleranța, colaborarea și rezolvarea conflictelor; implementarea unor programe de consiliere și susținere emoțională în cadrul activităților extrașcolare.
- Extinderea programelor de voluntariat și responsabilitate socială prin încurajarea implicării elevilor în activități de voluntariat și proiecte la nivel de comunitate, pentru a dezvolta un spirit civic și responsabilitate față de comunitate. Se va promova și colaborarea cu organizații non-guvernamentale și cu comunitatea locală pentru extinderea oportunităților de voluntariat.
- Abordarea inclusivă prin crearea unor programe care să țină cont de diversitatea elevilor, inclusiv a celor cu nevoi speciale sau proveniți din medii socio-economice variate. Se vor implementa strategii pentru asigurarea și participarea activă a tuturor elevilor, indiferent de diferențele individuale.
- Implementarea unor sisteme eficiente de evaluare a impactului programelor extrașcolare și a progresului elevilor și ajustarea rapidă a programelor în funcție de feedback și schimbări în nevoile educaționale și sociale ale elevilor.

În concluzie, vom afirma, că într-o lume în perpetuă schimbare, educația extrașcolară reprezintă o zonă importantă pentru dezvoltarea holistică a elevilor. Oferind o gamă variată de programe, de la STEM/STEAM la dezvoltare socio-emoțională și voluntară, aceasta devine un mediu propice pentru cultivarea unor abilități esențiale și pentru pregătirea elevilor pentru viitor.

Pentru a asigura un viitor educațional bogat și diversificat, autoritățile, comunitatea locală, cadrele didactice, părinții și elevii trebuie să colaboreze în mod activ pentru a sprijini și a dezvolta programe educaționale extrașcolare. Acest parteneriat este fundamental pe care se construiește un mediu educațional eficient și relevant.

Colaborarea dintre autorități și școli poate conduce la alocarea resurselor financiare și logistice necesare pentru desfășurarea programelor extrașcolare. Comunitatea locală poate aduce expertiză suplimentară și resurse, întărind legăturile dintre școală și mediul înconjurător. Cadrele didactice, ca ghizi educaționali, pot aduce creativitate și pasiune în programe, având un impact direct asupra dezvoltării elevilor.

Îndemnul la colaborare și implicare este un apel la acțiune pentru a construi împreună un sistem educațional care să răspundă provocărilor secolului XXI. Împreună, putem crea un mediu educațional care să inspire, să inoveze și să ofere oportunități pentru fiecare elev, indiferent de contextul său. Prin colaborare, putem sădi semințele unui viitor educațional în care fiecare copil să poată înflori și să-și descopere potențialul în moduri variate și autentice. Astfel, chemăm la o alianță între toți cei implicați în procesul educațional, cu convingerea că prin eforturi comune vom construi un peisaj educațional divers și bogat, pregătind astfel terenul pentru ca fiecare elev să prospere și să contribuie semnificativ la viitoarea societate.

În final, vom afirma, că managerul școlar nu este doar un coordonator, ci un lider vizionar care influențează pozitiv dezvoltarea elevilor prin oferirea de oportunități diverse și prin promovarea unei învățări holistice. Prin contribuția sa esențială, managerul școlar devine un catalizator al educației extrașcolare, construind astfel un fundament solid pentru creșterea și succesul elevilor în viața școlară și dincolo de aceasta.

Bibliografie:

1. BRAGARENCO, N., BURDUH, A., COSUMOV, M. et al. „Cadrul de referință al educației și învățământului extrașcolar din Republica Moldova”, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova. Chișinău: CEP USM, 2020, 99 p.
2. CEBANU (SLUTU), L. Activitatea extrașcolară - componentă a educației nonformale. In: *Perspectivile și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației*. Vol. 7, Partea 2, 5 iunie 2020, Cahul. Cahul, Republica Moldova: Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeul din Cahul, 2020 p. 58-61.
3. Cebanu L. Aspecte metodologice ale activităților extrașcolare în învățământul preuniversitar. În: *Materialele Conferinței științifice internaționale*, 18-19 octombrie, Chișinău, 2013, p. 757-761.
4. Codul Educației al Republicii Moldova. Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 152 din 17-07-2014.
5. CRUDU, V., ȚURCANU, C. Managementul educației nonformale în Republica Moldova: context analitic. În: *Univers Pedagogic*. 2020, nr. 4(68), p. 22-34.
6. GUȚU V. *Materialele Conferinței naționale cu participare internațională „Educația și învățământul extrașcolar în Republica Moldova: status quo și perspective”* Chișinău, 9-10 decembrie 2022.
7. GUȚU VI. (coord.științ.), Grîu N. (coord.gen.), Crudu V. (coord.gen.), Marț V. (coord. op.), Bragarenco N., Burduh A., Cosumov M., Cotovițaia D., Florea V., Guțu VI., Șevciuc M., Țurcanu C. „Cadrul de referință al educației și învățământului extrașcolar din Republica Moldova”, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, 2021, 98 p.

METODELE ȘI FORMELE DE ORGANIZARE A LECȚIILOR DE EDUCAȚIE FIZICĂ PRIN MIJLOACELE DANSULUI SPORTIV

Grigore CRĂCIUN,

*dr. în pedagogie., conf. univ., prof. de educație fizică,
grad didactic superior,
I.P.L.T. „Vasile Vasilache”, mun. Chișinău.*

Igor GODINA,

*prof. de educație fizică, grad didactic
I. I. P.L.T. „Bogdan Petriceicu Hasdeu”, mun. Chișinău*

Summary: *Sports dance, with its competitive name, emerged from the need to compete for those who were on the dance floor and wanted to be appreciated according to objective criteria. It is an accessible sport for all ages. In physical education, we consider that sports dance is introduced very little in the lesson. A concretization of the methods and forms of organization and conduct of physical education lessons through sports dance can contribute to advancing the level of development of the students' personality.*

Keywords: *sports dance, physical education lesson, methods, forms, stages, legalities, possibilities.*

Rezumat: *Dansul sportiv, cu denumirea lui competitivă, s-a desprins din nevoia de întrecere a celor care se aflau pe ringul de dans și doreau să fie apreciați după criteriile obiective. Este o ramură sportivă accesibilă pentru toate vârstele. În educația fizică, considerăm că dansul sportiv este introdus foarte puțin în cadrul lecțiilor. O concretizare a metodelor și formelor de organizare și desfășurare a lecțiilor de educație fizică prin intermediul dansului sportiv poate contribui la avansarea nivelului de dezvoltare a personalității elevilor.*

Cuvinte-cheie: *dans sportiv, lecție de educație fizică, metode, forme, etape, legități, posibilități.*

La nivelul învățământului liceal, disciplina Educație Fizică continuă să contribuie la creșterea nivelului de conștientizare a elevilor în legătură cu importanța practicării sistematice a exercițiilor fizice pentru formarea unui stil de viață activ, sănătos. Dominanta acestei finalități formativ-educaționale interdisciplinare devine direcție priori-

tară de acțiune, pe fondul unor modificări de natură somato-funcțională și psiho-comportamentală specifice vârstei adolescenței, prezentând și o serie de influențe de natură imunologică, manifestate în condițiile perioadei post-pandemie.

Conceptul de dans sportiv s-a desprins din unul mult mai general și anume conceptul de dans. Dansul sportiv, cu denumirea lui competitivă, s-a desprins din nevoia de întrecere a celor care se aflau pe ringul de dans și doreau să fie apreciați după criteriile obiective. Dorința partenerilor de perfecționare a fiecărei figuri și dans în parte, a dus mai târziu la figuri specifice realizate cât mai elevat din punct de vedere al mișcării corporale și muzicale. Astfel dansul sportiv are reguli precise de realizare a structurilor coregrafice, are un număr de dansuri incluse în competiții și categorii de clasificare.

Este o ramură sportivă accesibilă pentru vârste cuprinse între 6 și 60 ani, poate fi practicat ca sport de performanță, ca sport de întreținere, ca sport de relaxare și refacere psihică, ca modalitate de socializare (Imaginea 1).

Imaginea 1. Socializarea prin intermediul dansului sportiv

În educația fizică, dansul sportiv este introdus foarte puțin în lecții, deoarece, lipsesc deocamdată specialiști, dar acolo unde este inclus ca disciplină sportivă în planul de învățământ, se realizează cu celelalte ramuri sportive având obiective comune, dar și obiective specifice determinate de specificul dansurilor (Imaginea 2).

Imaginea 2. Obiective specifice determinate de specificul dansurilor

În prezent în teoria culturii fizice sunt câteva clasificări ale metodelor, care se pot reduce la trei grupe:

- metode orientate la însușirea cunoștințelor;
- metode, care contribuie la însușirea priceperilor și deprinderilor motrice;
- metode orientate mai ales la dezvoltare capacităților fizice.

La rândul său, în fiecare grupă a metodelor se observă subgrupe, tipuri și variante corespunzătoare respectivelor metode. La alegerea și aplicarea metodei concrete în practica trebuie să ținem cont în primul rând de factori și condiții, care se apreciază prin (*Iu. F. Kuramșin, 2003*):

- legitățile formării a deprinderilor motrice și capacităților fizice cu ajutorul dansului sportiv;
- scopurile și obiectivele puse ale învățării, educării și dezvoltării personalității elevilor prin dansul sportiv;
- caracterul conținutului materialului de studii, mijloacelor aplicate din dansul sportiv;
- posibilitățile practicantilor – vârsta, starea sănătății, sexul, nivelul pregătirii, talentul motor, dezvoltarea fizică și intelectuală, particularitățile psihofizice ș. a.;
- posibilitățile profesorilor – experiența premergătoare, nivelul pregătirii teoretice și practice, capacitățile aplicării metodelor, mijloacelor dansului sportiv anumite, stilului de lucru și calităților personale;

- timpul, care dispune un profesor;
- etapele învățării acțiunilor de mișcare, fazele dezvoltării capacității de muncă fizică;
- structura lecțiilor și părților, etapelor, perioadelor, ciclurilor de antrenament ale lor separate;
- particularitățile condițiilor, în care se desfășoară lecțiile.

Mai jos prezentăm grupele de metode, orientate la însușirea priceperilor și deprinderilor motrice, precum și la dezvoltarea capacităților fizice.

Metodele, orientate la însușirea priceperilor și deprinderilor motrice, se împart în metodele exercițiului parțial-constructive, metodele exercițiului integro-constructive, precum și metoda influenței conjugate.

Metoda parțial-constructivă se aplică la etapele inițiale ale instruirii. Ea presupune împărțirea acțiunii motrice întregi (principal cu structura compusă) în faze separate sau elemente propunând studierea lor pe rând și unirea următoare într-un tot unitar.

Cantitatea insuficientă a metodei parțiale constă în ceea, ce elementele dansului sportiv studiate separat nu totdeauna se pot uni ușor în acțiunea motrică integră.

Metoda exercițiului integro-constructiv se aplică la orice etapă a învățării. Tehnica acțiunii motrice se însușește chiar de la început în toată structura sa, fără a o împărțire pe părți separate. Metoda integră oferă posibilitatea de a studia mișcărilor simple ale dansului sportiv. La însușirea elementelor cu structura compusă aceasta metoda nu se recomandă, fiindcă este posibilă întărirea lacunelor în tehnica executării acțiunii motrice.

Este indicat de a combina metoda integră cu metoda integro-constructivă. Învățare trebuie să înceapă cu studierea integră a elementului. Apoi se însușesc elemente mai grele și în încheiere se revine la executarea integră.

Metoda influenței conjugate se aplică, în general, în procesul perfecționării acțiunilor motrice studiate pentru îmbunătățirea bazei ei calitative, deci pentru rezultat. În acest context tehnica acțiunii motrice se perfecționează în condițiile, care se cere mărirea eforturilor fizice. Astfel, are loc perfecționarea simultană, atâta tehnicii, cât și a capacităților fizice elevului practicând dansul sportiv.

La aplicarea metodei conjugate este necesar de a atrage atenția la faptul, că tehnica acțiunii motrice nu trebuie să fie deformată, căci poate să ducă la încălcarea integrității structurii.

Metode ale educării calităților fizice reprezintă combinații diverse ale solicitării și odihnei, orientate la atingerea și întărirea reconstruirilor adaptate în organism. Ele conțin metode cu încărcăturii standarde și nestandarte (alternative).

Metodele exercițiului standard, în rândul lor, se împart la elemente neîntrerupte și întrerupte (intervale). Elementele neîntrerupte presupun o activitate musculară neîntreruptă, fără schimbarea intensității (ca regulă, moderată). Acestea pot fi atât elemente regulate (cu caracter ciclic), cât și elemente în flux standarde (de exemplu, executarea neîntreruptă repetată a pașilor de dans, elementelor, îmbinărilor). Elementele întrerupte,

ca regulă, reprezintă elemente repetate, adică repetarea uneia și aceleași încărcări de câteva ori (compoziția de dans). Totodată între repetări pot fi diferite intervale.

Metodele elementului alternativ se caracterizează prin schimbarea dirijată a încărcăturii cu scopul atingerii schimbărilor adaptive în organism. Totodată se aplică elemente cu încărcătura progresată, variată și micșorată.

O dată cu metodele enumerate există metode orientate special la dezvoltarea capacităților de coordonare. Destinația lor de bază constă în asigurarea percepției și reprezentării vizuale; de a da informația obiectivă despre parametrii acțiunilor motrice executate; de a contribui la corectarea parametrilor separați ai mișcărilor după timpul executării lor; de a influența asupra tuturor organelor de simț, care participă la dirijarea și reglarea mișcărilor. La aceste metode poate adăugate următoarele:

- metoda exercițiului ideomotor, care conține încercările reproducerii sau reconstruirii în gând a senzațiilor și percepțiilor motrice distincte acțiunii motrice în întregime sau prin caracteristicile lui separate înainte de executarea mișcării;

- procedeele metodice, care permit de a reconstrui caracteristicile spațiale, de timp și ritmice ale mișcărilor și de a le percepe prin văz, auz ș. a.

La determinarea formei de organizare a lecției se ține cont de îmbinarea elementelor stabilite ce alcătuiesc conținutul ei (E. V. Davidenko, G. G. Smolius, 2003): durata executării elementului, numărul de repetări al elementelor, succesiunea executărilor, reglementarea odihnei, relații reciproce între participanți în procesul executării elementelor. Realizarea cerințelor de organizare către lecție pentru atingerea eficacității optime se asigură prin alegerea procedeele de organizare a practicanților în timpul întregii lecții, la care se referă așa *metode de organizare ca frontală, de grup, în continuu, individuală și circuită*.

Trăsăturile principale ale a *metodei frontale de organizare* a practicanților constau în unificarea realizării acestor sarcini sub conducerea generală. Metoda frontală permite antrenorul-profesorul de a ține în câmpul vizual concomitent pe toți practicanții; fără pierderea timpului de a conduce comportarea lor; de a exclude întreruperi, asigurând densitatea motrică înaltă; de a contribui la educarea deprinderilor de comportament colectiv. Metoda dată se folosește mult în procesul de antrenament la dansurile sportive.

Pentru *metoda de grup a organizării* practicanților este important de a se ține cont de eterogenitatea contingentului după nivelul pregătirii, sexul; individualitatea lecțiilor pentru fiecare grup; în conducerea grupului să participe profesorul și un ajutor (Des.3).

Imaginea 3. Metoda de grup a organizării practicanților

Metoda în continuu a executării elementelor se determină prin necesitatea și posibilitatea practicanților de a executa mișcările studiate după ordin, una după alta, la cursul curent. Pentru dansuri sportive această formă de organizare este accesibilă în partea pregătitoare a antrenamentului la executarea elementelor de dezvoltare fizică generală.

Metoda individuală de organizare este orientată la lucrul personal cu unul sau o pereche de practicanți. Ca regulă, forma de organizare dată este destinată pentru practicanții, care se deosebesc mult de componența de bază a grupului după pregătirea sa sau după particularitățile personale. Activitatea de conducere a antrenorului-profesorului la organizarea lucrului individual se complică considerabil. Este necesară elaborarea migăloasă a lecțiilor, controlul oportun și evaluarea acțiunilor, corectitudine. La dansurile sportive lucrul individual cu practicanții este foarte răspândit, fiindcă în concurs participă perechi de sportivi, care trebuie să evolueze construindu-și compozițiile individuale, având format stilul individual în executarea programei de concurs.

Forma circuită de organizare a practicanților se folosește de obicei pentru dezvoltarea capacităților fizice și se caracterizează prin executarea numărului dat de elemente diferite prin trecerea concomitentă de la unul la altul, ca și în cerc, la locurile special pregătite pentru acest lucru.

Alegerea formei de organizare se determină în funcție de cât ea permite profesorului să conducă practicanții nemijlocit sau prin ajutor; în ce măsură stimulează independența practicanților sau asigură caracterul executiv al ei, cu cât se asigură gradul de ocupare sau folosirea rațională a timpului de studiu. De pe aceste poziții, ținând cont de particularitățile și pregătirea practicanților, obiectivele, destinația și caracterul sarcinilor, condițiile de lucru, posibilitățile proprii și posibilitățile ajutorilor, profesorul trebuie să folosească o metodă sau alta ori diferite combinații ale lor.

Elevii care participă în mod regulat la sesiuni de dans sau lecții, de obicei au rezultate mai bune din punct de vedere academic decât colegii care nu o fac. Diverse studii sugerează că elevii cu experiență în dans au șanse mai mari să obțină scoruri mai mari la BAC și să exceleze la matematică.

Dezvoltarea abilităților de dans necesită practică, disciplină și concentrare; aceste trei abilități care îi ajută pe tineri să reușească. Dansatorii sunt gânditori ordonați. Ei prezintă un control bun al impulsurilor și pot jongla cu mai multe sarcini fără a compromite calitatea.

Bibliografie:

1. Курамшин Ю. Ф. Методы формирования физической культуры личности. В кн.: Теория и методика физической культуры: Учебник / Под ред. проф. Ю. Ф. Курамшина. М.: Советский спорт, 2003а. p. 58-81.
2. Давиденко Е. В., Смолиус Г. Г. Формы организации занятий. В кн.: Теория и методика физического воспитания / Под ред. Т. Ю. Круцевич. В 2-х т. Киев: Олимпийская литература, 2003. Т. 1. P.323-341.

REFLECȚII ȘI ATITUDINI ÎN PROMOVAREA FOLCLORULUI PRIN DISCIPLINA CANTO POPULAR

Oxana MARDARI,
profesoară de canto/vioară,
Școala de Arte „V. Poleakov”,
mun. Chișinău

Rezumat: Școala este sistemul ce ne învață să învățăm și să ne autodescoperim personalitatea, iar obiectul de specialitate canto popular, pe care îl predau, vizează o dezvoltare a elevilor ca să devină ființe creative, inteligente, înțelepte, sensibile, flexibile, sociabile, credincioase, patriotice, profesioniste și pozitive.

Cuvinte-cheie: folclor, canto popular, creație, creativitate, învățare, valori naționale, autenticitate, educație.

REFLECTIONS AND ATTITUDES IN PROMOTING FOLKLORE THROUGH THE DISCIPLINE OF POPULAR SINGING

Summary: The school is the system that teaches us to learn and to self-discover our personality, and the popular singing specialty subject, which I teach, aims to develop the students to become creative, intelligent, wise, sensitive, flexible, sociable, faithful, patriotic beings, professional and positive.

Keywords: folklore, folk song, creation, creativity, learning, national values, authenticity, education.

Introducere. Folclorul este unul dintre acele componente ale culturii, prin a cărui valorificare, relațiile dintre membrii unei comunități devin mai profunde și pline de sens. Folclorul reprezintă un simbol al atașamentului ferm, el contribuie la realizarea cu succes a unor scopuri împărtășite, face să devină reală și eficientă comunicarea. Folclorul este determinat prin acea comunicare verbal/orală - transmiterea mesajului artistic prin graiul viu, prin vorbire și cuvântul cântat. „Cuvântul” care este Dumnezeu, căci la începuturi, ne spune Cartea Sfântă, a fost „Cuvântul”, iar el transmite vibrație și cel care este receptor poate sesiza amplitudinea și puterea pătrunderii în adâncul sufletului, modul de sensibilizare sau canalele de pătrundere.

Pentru a efectua o educație centrată pe copil, în activitatea mea profesională pun accentul pe standarde de calitate: individualizarea, mediul de învățare, participarea familiei la procesul de instruire, strategii de învățare, proiectare și evaluare, incluziune socială, dezvoltare profesională. Consider important și pun accent pe promovarea unei culturi centrate pe învățare cu deschiderea flexibilității de adaptare către comunitate, sti-

mularea comunicării, afecțiunii, gândirii reflexive, colaborării, experimentării tehnologiilor, îmbunătățirea bunelor practici și metode de modernizare și reconfigurare a procesului educațional a disciplinelor curriculare. Este foarte important să conștientizăm utilizarea procesului de învățare pentru a crea arta, cât și pentru învățarea prin arte, ce necesită un antrenament dinamic în creștere, o consecutivitate de la simplu spre complex, utilizând inteligențe multiple. Acest proces se axează pe modul de exprimare și trăiri emoționale profunde, care provoacă niveluri adânci de concentrare, gândire, percepere și implicare a elementelor esențiale atât în educație, cât și în viață. Școala rămâne a fi sistemul ce ne învață să învățăm și să ne autodescoperim personalitatea, iar obiectul de specialitate canto popular, pe care îl predau, vizează o dezvoltare a elevilor ca să devină nu doar ființe umane, dar și creative, care gândesc autonom și acționează responsabil. Această integrare a cunoștințelor de specialitate cu alte activități inter- și transdisciplinare pun în valoare procesul de gândire și cunoștințe ce vizează holistic producerea unui progres cognitiv.

Suntem preocupați de noile repere metodologice inter- și transdisciplinare de reconfigurare a procesului educațional; la fel și avansarea tehnologiilor și adaptarea pentru utilizare; inteligența emoțională; exprimarea prin autenticitate și naturalețe; excesul de artă și aprecierea adevăratelor valori. Cântecele populare ca orisicare act de creație ar însemna acea implicare de a comunica mesajul artistic pătrunzând în esență și transmiterea lui prin participare totală a individului, articulând puterea minții creative cu interacțiunea altor factori umani prin implicarea profundă a tuturor capacităților personalității.

Actualmente, toate în lume se desfășoară prea accelerat și se schimbă de la o zi la alta, de aceea este necesară autoinstruirea continuă, folosind și valorificând inteligențele multiple. Influența puternică a muzicii și a cântecului este văzută mai holistic, când elevii pot descoperi simbioza cântecului popular cu alte aspecte, de exemplu: geografic, istoric, matematic, literar, teatral, dans, tehnologii ș.a. Toate pornesc de la premisa că învățarea în școală ar trebui să devină tot mai utilă pentru a face față provocărilor din lumea reală și problemelor complexe, iar individul ar fi cazul să devină nu doar un artist, ci o ființă umană informată și creativă care va acționa foarte responsabil. Studiile interdisciplinare ne oferă capacitatea de a integra și sincroniza moduri de gândire și cunoștințe din mai multe discipline pentru a purcede la un progres cognitiv. Opera de artă ține de o corelaționare a mai multor domenii analitice ce prin creativitate pot atinge niveluri înalte de competențe exprimate prin profunzimea mesajului artistic și exprimarea creativă, privind abilitățile individului, imaginația artistică, expresivitatea limbajului, formă, gen, curentul artistic etc. Prin cântecele folclorice inestimabile, autentice și memorabile, experimentăm importanța tradițiilor printr-un proces continuu de creație de o mare sensibilitate și trăiri profunde ce ne pune într-o strânsă legătură a omului cu natura, sau omul și matematica, literatura, tehnologia ș. a.

Cântecele și, îndeosebi toată arta legată de muzică, se spune că este un mod de comunicare ce leagă toate activitățile culturale. Noi nu trăim izolați, dar în societate, în

comunitate, care are valoarea unui ansamblu de legături *spirituale* (limbajul, tradițiile, folclorul etc.). Comunitatea ne încurajează, ne stimulează, ne protejează și „a fost gândită de către oameni ca noi și pentru oameni ca noi ca să putem înțelege rațiunile organizării ei și să le putem utiliza în folosul nostru” [8].

Sentimentul identității sau de apartenență la comunitate îl putem dezvolta doar prin comunicare la diverse niveluri posibile. Societatea, cultura, educația, învățarea, viața – toate țin de problema comunicării, a comuniunii. Prin cântec și folclor putem sesiza acea verigă ce prin comunicarea artistică unește mai multe generații. De exemplu, cântecul „Cucule, haiducule”, „M-aș duce luna la târgu”, colindul „Sus pe două rămurele”, „Aleargă, Gheorghită, aleargă”, sunt creații ce mi-au făcut un nume și peste Prut. Unele creații populare, conștientizăm, că unesc mai multe generații, de ex: străbunica, bunica Anastasia Mardari din r. Briceni, s. Grimăncăuți, tatăl meu, Valentin Mardari, s. Colicăuți. Unitatea, comuniunea, valorile și emoțiile pozitive, care ne cimentează comunitățile cooperante, sunt izvorâte din semnificațiile frumuseții: arta, muzica, arhitectura, tehnologiile etc. Toate capacitățile noastre de a comunica prin intermediul limbajului, a simbolurilor, a tradițiilor afirmă o identitate și exprimă apartenența la o comunitate. Tradițiile scot în evidență umanitatea comună pe care o împărtășim [9]. Cântecul popular are o filosofie aparte și o profundă înțelepciune care poate fi redată cu foarte puține cuvinte, spre ex: „tare mi-i drag a cânta, când are cine-asculta...”.

Noi avem o relație impresionantă, rațională, dar și afectivă, cu valorile promovate prin limbă. Există o absolută unitate între limbaj și cultură, de aceea limba națională are funcție puternic educativă. Ea e deschisă spre activitățile cotidiene ale noastre și reprezintă o modalitate unică de formare a personalității umane din punctul de vedere al culturii naționale/universale. Prin comunicare se asigură „o intrare în cultura proprie”, în spațiul comunității noastre de cultură, pentru că provocările de genul „comunitate europeană” sau „cetățean al lumii” pot fi înșelătoare [3].

Comunicarea eficientă, creativă este o competență strategică. Cultură locală (limbajul, arta, muzica etc.) este strâns legată de problema identitară. Analizate împreună, acestea ajută la eliminarea multor confuzii și stabilesc o relație clară între dimensiunile globalității (a comunităților largi, virtuale) și cele locale (tradiționale, mici). Prin cântec și folclor putem îmbunătăți nu doar competența de comunicare, ci și capacitatea de învățare a copiilor pe baza intensificării fenomenelor emoționale și sociale ale comunităților mici, în care atașamentul sigur este alimentat, încurajat de către membrii comunității de cultură. În comunitățile naționale (spre deosebire de cele globale) relațiile sunt mai strânse, de cooperare autentică și oferă, în felul acesta, perspective sociale și interacționale majore. În modernitate, valorile naționale, ale comunităților noastre mici, au nevoie de o promovare mai intensă, altfel ne vom pomeni într-o situație de dezechilibru grav.

Comunitățile mici se fundamentează pe cooperare, coeziune, interese culturale și economice comune, responsabilități împărțite, implicare emoțională, motivantă. Diferența o fac, de asemenea, afecțiunea, timpul și scopurile comune [2].

În activitatea noastră, punem accent pe exteriorizarea emoțiilor atât prin comunicarea verbală, cât și cea nonverbală, pe afecțiune, trăire, empatie, cooperare, creativitate și abilități. Astfel ne-a reușit să obținem succese frumoase la numeroase activități extra-curriculare: concursul „Tamara Ciobanu”, diverse proiecte educaționale, de ex: „Mărțișor-2023”; „La șezătoare”; „Anii mei”, „Obiceiuri calendaristice”, „Colindăm în ajun de Crăciun”; „A nins la poale de munte”; „Ne cheamă muza”, „Dragobetele sărută fețele”; numeroase festivaluri: „Te salut, Chișinău!”, „Orașul meșterilor populari”, „Icoana din sufletul copilului”, „Dor țesut în păretare”, „Prea curată-i fața pâinii” ș. a. Activitățile de voluntariat împreună cu colegii: „Tabăra de vară”, concertul „75 de ani ai Școlii de Arte „V. Poleacov”, concerte de binefacere.

Jonatham Barnes leagă strâns educația muzicală de situații cross-curriculare din viața reală. Cântecul parcurge trei etape esențiale în procesul de învățare: receptarea, momentul de creație/exersare și interpretarea. Cercetătorul Widorsk Dagmar afirmă că învățarea de succes la lecțiile de artă se realizează atunci când elevul este implicat emoțional și începe să gândească. Funcția integratoare a artelor prin participarea totală a individului deține acel aspect fundamental al ființei umane, „o comunicare prin descoperire”, un mijloc de a exprima lucruri imposibile de descris în cuvinte, conclucrarea mai multor paradigme explicative, ca o sinteză de stări ce face omul să cunoască, să acționeze și să pună în valoare tot universul. Învățarea cântecului popular ca element important din folclor, integrează acea punte de legătură între prezent, trecut și viitor, transformând cunoașterea trecutului pentru viitor prin acea experiență a descoperirii interiorului personalității cu impactul dinamic pe inteligență multiplă. Studiarea și Cunoașterea prin artă sunt aplaudabile, deoarece sensibilizează interiorul individului, dând prioritate obținerii rezultatului mai bun. Descoperirea, dar și cunoașterea, reprezintă etapele succesive ale înțelegerii interiorului uman (care pune întrebări, caută explicații, relaționează, se identifică, se modelează, se edifică, manifestă cuprinderea senzorial-afectivă și meditația sufletească/reflexiunea). Cunoașterea cât și descoperirea construiesc o corelație dintre intelect în raport cu scara propriilor valori. Învățarea artelor este participativă-activă și solicită elevilor să interacționeze cu conținutul și materialele, folosind atât corpul, cât și mintea.

Domeniul de cercetare științifică-practică: Reflecții și atitudini în promovarea folclorului prin disciplina canto popular.

În ultimii ani folclorul este pe cale de dispariție din cauza unor curente nou-apărute ce exprimă o interferență de stiluri, poluând folclorul autentic. Disciplina canto popular ajută generației tinere să diferențieze și să prețuiască adevăratele valori ale neamului. În favoarea acestora am elaborat mai multe proiecte educaționale, însă de o rezonanță majoră este proiectul meu original și autentic, ansamblul „Cununița”, un proiect educațional axat pe învățarea experiențială experimental, aici elevul se implică activ, interactiv, colaborativ. Elevul pune întrebări, investighează, experimentează, devine curios, rezolvă probleme, își dezvoltă creativitatea și inteligența multiperspectivă. Învățarea și educația prin experiență oferă mult curaj, informații, instrumente care ajută elevilor să

înțeleagă concepte și procese cognitive, permițând interacțiunea între elevi, profesor, colectiv și public. În acest grup folcloric „Cununița” elevii își capătă o experiență legată de emoții, sentimente, observații constructive, gândire de multiperspectivă prin autocritică, inteligență multiplă și creativitate, actualizarea și ideea rezolvării problemelor prin crearea oportunităților de dezbateri, luarea deciziilor în contextul specific. Utilizând metoda învățării prin experiență ce implică emoții și sentimente, mă face să transform actul educațional în unul interactiv, motivant și provocator cu prioritate pe interrelaționarea teoriei cu practica, care aduce un feedback imediat. Îmbinând metoda experiențială cu metoda clasică (care se bazează strict pe teorie), am început să observ că învățarea experiențială a devenit un mod eficient în practica mea pedagogică, dând prioritate dezvoltării ansamblului „Cununița”, unde o mare importanță are valorificarea inteligențelor multiple în învățarea prin proiectele tematice și în special tematica calendaristică. Acești copii minunați care studiază canto, vioara, pianul la Școala de Arte „Valeriu Poleakov” au o misiune foarte importantă și responsabilă, de a transmite și impresiona ascultătorul prin acea emoție vie, prin repertoriu, prin abilitățile interpretative pe care le mai numim măiestrie, prestație scenică cu ținută artistică și costum popular. Cel mai important este faptul că aducând bucurii tuturor, inclusiv părinților, copiii trăiesc dublu emoția fericirii și mulțumirii de sine, ceea ce îi motivează în mod automat să-și dorească, să acționeze și să progreseze, având scopul de bază de a urma îndemnul profesorului; de a colecționa tot ceea ce este autentic și ne reprezintă identitatea ca popor și, în special, cântecul cules din generație în generație. Actul artistic și reflexiunea artistică aduc o contribuție dinamică la învățare. Procesul de educație în arte se bazează pe sensibilizarea și trăirea mesajului artistic, atunci profesorul va ghida sfera comportamentală și cea senzitivă în așa mod ca să contribuie la procesul de cunoaștere, cercetare, descoperire, valorizare etc. Putem menționa despre cinci activități principale ale ființei umane: fizică, vitală, mentală, psihică și spirituală - recunoscute ca fiind fundamentale holistice. Învățarea prin artă va opera cu diferite sfere ale personalității elevului (emoțională, comportamentală, senzitivă, cognitivă, valorică) pentru a produce cunoașterea prin diferite modalități de corelare, integrare, conjuncție ale acestora [7].

Ipoteza cercetării: Considerăm că elevii vor îndrăgi și vor avea o atitudine specială de a îngriji folclorul doar atunci când vor studia și vor ști să diferențieze adevăratele valori de kitsch-uri. Insist pe dezvoltarea și pronunțarea eului personal, manifestând cultură artistică ca parte componentă a culturii spirituale; conștientizarea identității naționale ca premisă a dialogului intercultural și a integrării europene, iar varietatea metodelor de pedagogie artistică și programelor analitice se datorează necesității de orientare valorică a personalității prin mijloacele artelor și dorința de a găsi o modalitate originală pentru a dezvolta și a introduce în lumea artelor acea persoană care poate fi consumator, creator sau promotor.

Scopul cercetării: Cercetarea pedagogică derulată la nivel teoretic și validată la nivel de experiment pedagogic vine în întâmpinarea unor probleme actuale în procesul

educațional și necesității de reconfigurare a procesului actual de învățare, având ca scop creșterea eficienței și relevanței învățării. Este destul de simțitor faptul că lipsesc resursele materiale foarte necesare pentru prestația unui ansamblu folcloric, lipsa unei fonoteci audio/video, lipsa materialului didactic pe categorii de vârstă, lipsa susținerii și cooperării colegiale, dar necătând la toate am găsit un refugiu în sensibilizarea părinților care conștientizează, apreciază și le place cântecul popular acționând și contribuind la pregătirea costumului popular, înregistrărilor audio/video, fotosesii care-i motivează pe copii, toate luate la un loc dau rod creației folclorice, făcând să rezoneze cântecul popular și în mass-media și prin proiecte educative, centrate pe activități integrate de formare-dezvoltare a competențelor-cheie, realizabile în contexte inter- și transdisciplinare necesare pentru o mai bună pregătire a copiilor, pentru rezolvarea unor probleme cu care se pot confrunta în viața reală.

Obiective și metode de cercetare:

- Propagarea culturii vocale tradiționale; cunoașterea, valorificarea și promovarea potențialului artistic și creativ.
- Cercetarea și valorificarea fondului folcloric autohton din biblioteci ș.a. , educarea copiilor și a tinerilor în spiritul respectului, prețuirii patrimoniului cultural național.
- Perfecționarea măiestriei interpretative; promovarea și valorificarea portului popular moldovenesc.
- Cunoașterea, valorificarea și promovarea potențialului artistic și creativ al interpreților autohtoni.

Metode de cercetare și cointeresare: Cointeresarea elevilor prin exemple pe înțelesul și placul lor, care pot fi audiate la concerte, în internet, la fonotecă sau chiar în interpretarea profesorului. Să-și adapteze repertoriul propriu prin lucrările uitate care necesită o altă șlefuire. Să găsească aceste lucrări în expediții folclorice, intervievând bătrânii din diverse zone și regiuni geografice, să prețuiască și să pună în valoare informatorul, la fel să conștientizeze importanța descoperirii sale prin cercetare.

Strategii didactice:

Forme de inițiere muzicală: dialogul, explicația, analiza tehnicilor vocale, demonstrația, comparația, autoaprecierea, marcarea ritmică, învățarea textului, gesticulări, mimică a feței, dezvoltarea motoricii, cântat cu acompaniament/negativ, învățare prin imitație și repetiție.

Metode:

- general/didactice clasice: încălzirea vocii, monitorizarea respirației și dicției, solfegierea partiturilor muzicale, exemplificări, grafice, demonstrații live, învățarea prin imitarea auditivă, feedback în timp real, marcarea ritmică, învățarea versurilor și refrenului separat, învățarea gesturilor, cântat cu acompaniament sau suport de negativ, dezvoltarea legăturii personale cu cântecul.

- general/didactice moderne și specifice: vibrato, glisandouri, portamento, cromatism, ornamente, cântarea cu suflet, interpretarea cu timbru specific, varietatea dinamicii, ritmicitatea, improvizarea, interpretarea stilizată, folosirea instrumentelor tradiționale, folosirea silabelor de umplură, înălțarea și coborârea tonalității, folosirea expresiei faciale și a gesturilor, înfloriri ritmice, variante regionale, explorarea stilului propriu, lucrul cu microfonul, autoaprecierea, înregistrările audio/video, analiză vocală asistată de computer, lecții online.

Implementarea în practica educațională: Elevii întâmpină greutăți în selectarea repertoriului; deslușirea stilurilor conform zonelor geografice; diferențierea genurilor și formelor ritmice. În ultimii ani, tind să le formeze elevilor trainice deprinderi și cunoștințe în domeniu implicându-i în numeroase activități de promovare a folclorului autentic unde pot obține merite frumoase.

Începutul oricărui lucru este foarte important, de aceea încep fiecare an de învățământ cu anumite proiecte deja schițate. Apoi, pe parcursul anului de învățământ, muncesc cot la cot cu elevii ca să reușesc să realizez obiectivele ce mi le propun. Consider ca competența profesională, lucrul sistematic și abordarea integrată a modelelor de pedagogie artistică îmi ajută să obțin anumite succese. Cu cât mai mult avansează experiența artistică a personalității, cu atât mai stabile sunt conexiunile dintre sferile personalității în actul artistico-didactic.

Impactul coordonării psihopedagogice pentru pregătirea elevilor pentru diverse manifestări culturale (concursuri, festivaluri și diverse proiecte educaționale).

Cointeresarea elevilor prin studiu sistematic cu progresare de la simplu la mai complex: a) dezvoltarea obiectivelor: cognitiv, psihomotor și afectiv; b) sensibilizarea creativă a elevilor; c) convingerea elevului în profesionalismul și forțele proprii, care se obțin prin ocupații/exersare sistematică ce dezvoltă abilitățile; d) selectarea și studierea repertoriului adecvat cerințelor diverselor tipuri de activități culturale ținând cont de: nivelul de pregătire la moment ale elevului; capacitățile vocale; ținuta scenică (costum popular) și ținuta artistică, care exprimă stilul propriu. Orientarea tuturor proiectelor educaționale către faptul de ai sensibiliza și motiva ca să le aprind dorința arzătoare de a cânta muzică populară.

Dezvoltarea abilităților de interpretare:

Prin studiul zilnic, axat pe practica interpretativă, atât în studierea creațiilor alese și solfegierea acestora cu dirijare, cât și studiind vocalize sau diverse tehnici de bază în simbioză, axate pe următoarele **unități de competențe:**

I. Tehnica vocală

- Respirația corectă și controlul respirației
- Dezvoltarea rezonanței și proiecției vocii
- Stăpânirea registrelor vocale (voce de piept, voce de cap etc.)
- Îmbinarea intonației și a preciziei notei

II. Repertoriul vocal

- Selectarea și interpretarea adecvată a pieselor muzicale
- Stiluri muzicale diferite (clasică și folclor)

III. Audiție muzicală

- Dezvoltarea abilităților de ascultare critică pentru a evalua și îmbunătăți propria interpretare
- Recunoașterea și corectarea problemelor tehnice în timpul cântatului

IV. Interpretarea artistică, creativă

- Comunicarea emoțiilor și poveștii prin muzică
- Lucrul la expresivitate phrasing-ul adecvat în canto
- Capacitatea de a genera idei originale și inovatoare pentru prestație.
- Abilitatea de a aduce un aport personal și creativ la proiectul artistic
- Tehnici de comunicare scenică și contact vizual cu publicul
- Abilitatea de a se prezenta în fața publicului sau a camerei cu încredere și expresivitate
- Capacitatea de a păstra concentrarea și controlul emoțional în timpul prestației.
- Gestionarea timpului și resurselor

V. Înregistrarea și monitorizarea

- Tehnici de înregistrare vocală și audiere a propriei interpretări
- Evaluarea înregistrărilor pentru a identifica punctele forte și aspectele care necesită îmbunătățire

VI. Sănătate vocală

- Îngrijirea vocii pentru a preveni daunele vocale
- Tehnici de încălzire și odihnă a vocii

În scopul de a acumula deprinderi etico-estetice ce exprimă ținuta profesională, mișcarea și prezența scenică. Aceasta se efectuează prin participări, vizionări, evoluări cu și sub supravegherea pedagogului la diverse manifestări culturale, concerte, spectacole.

Reflecția bazelor tehnicii vocale îmbinate cu rafinamentul și sensibilitatea de interpretare, cu dezvoltarea gustului estetic adecvat, cunoștințe necesare pentru importanța aprecierii autenticului și aprecierii valorilor tezaurului folcloric. Reușind îmbinarea acestor factori, elevii sunt distinși după merit cu diplome ce ne confirmă performanțele.

Viața nu are formulă fixă de rezolvare a situațiilor, de aceea fiecare persoană trebuie să aibă un spirit liber, acționând din propriul imbold, flexibil și creator. Din perspectiva educațională tind să pregătesc elevi capabili de a înfrunța provocările viitorului. În anii activității pedagogice am promovat arta de a forma și dezvolta voința, atenția, afectivitatea și la fel am pus accent pe aplicarea legităților psihologice, etico-estetice ale formării personalității. Unii elevi reușind să îmbine toate cerințele se manifestă de multe ori drept lideri în domeniu. În cadrul activităților desfășurate cu elevii întotdeauna m-am străduit să formez un grup de elevi prietenoși, predispuși spre o comunicare eficientă și

activitate de succes. O latură deosebită în avansarea profesională a devenit studierea capacității empatice prin intermediul diverselor metode activ-participative - un liant imperios în educația eficientă.

Un factor impunător în formarea unui interpret de muzica populară îl are inteligența emoțională. Bine spunea, în acest sens despre inteligența emoțională Robert K. Cooper: „Inteligența emoțională este capacitatea de a simți, de a înțelege și de a aplica efectiv puterea și acuitatea emoțiilor ca o sursă de energie umană, informație, conectare și influență”. În actul artistic participă implicarea tuturor calităților personalității: emoțională prin recepția mesajului sonor-artistic; comportamentale prin deprinderi de a audia și a analiza; senzitive prin capacitatea de a observa, percepe și analiza elementele limbajului artistic; cognitive prin capacitatea de a gândi, crea sau memora imaginea artistică; calități valorice prin familiarizarea și cunoașterea repertoriului muzical/ operelor de artă.

Cercetările psiho-pedagogice din ultimii ani pun accent tot mai des și tot mai mult pe importanța inteligenței emoționale. Impactul acesteia asupra psihicului elevilor este determinant pe durata întregii vieți. Studiile ne sugerează că acei elevi cu un nivel ridicat de inteligență emoțională ajung, în timp, mai echilibrați și mai satisfăcuți de viață decât restul oamenilor.

Problema dezvoltării inteligenței emoționale derivă din schimbările și tensiunea societății actuale: afecțiune scăzută din partea părinților, afecțiuni scăzute cu origine în copilărie, influența prietenilor din exteriorul școlii, perioada de maturizare, influența factorilor exteriori asupra comportamentului diferit în clasă și în școală. Considerăm că, procesul de dezvoltare emoțională la elevi va căpăta un coeficient mai înalt dacă:

a) Se vor organiza și desfășura activități ce vor pune accent pe soluționarea situațiilor de problemă apărute în grup.

În cadrul repetițiilor elevii vor fi implicați nemijlocit în soluționarea situațiilor concrete, explicându-le;

c) Elevii sunt puși în situația de a crea scenarii, exerciții de socializare, ticluirea repertoriului personalizat, ceea ce implică în mare măsură creativitatea lor aducându-le satisfacție și o bună dispoziție.

Determinarea nivelului de conștientizare a propriilor emoții/soluționarea situațiilor de problemă și aprobarea experimentală în cadrul activităților de formare, dezvoltă inteligența emoțională la elevi. De multe ori elevii întâmpină greutăți la identificarea și conștientizarea propriilor emoții, a posibilelor cauze ale reacțiilor emoționale, să identifice alternative comportamentale, să facă distincția între propriile emoții și emoțiile celorlalți și, nu în ultimul rând, de prezența neîncrederii în sine. Problema dată e cauzată nu numai de lipsa de afecțiune sau a crizelor psihologice ce au loc la anumite perioade de vârstă, dar și de stilul de educație incorectă. Voi iniția implementarea unui program ce va cuprinde mai multe activități cu accent pe emoțiile de bază și în special afectiv- pozitive. Acest program întrunește:

- Exersarea sistematică

- Organizarea activităților bazate pe trăiri afective
- Interpretarea și comparația acestor trăiri, dezvoltarea imaginației
- Conversația vizând: autoreglarea emoțională, respectul față de sine, bucuria și fericirea
- Orice efort să fie stimulat prin cuvinte de laudă

Elevii, care se implică în aceste sarcini vizate și obțin rezultate frumoase în scenă, primesc satisfacție din ceea ce interpretează, la fel devin mai sociabili, exteriorizează cu o mai mare ușurință trăirile atât verbale, cât și nonverbale, cooperează în realizarea anumitor sarcini.

Concluzii:

Dezvoltarea liberă și armonioasă a personalității creative prin cântecul popular educă spiritul patriotic, dragostea de neam și de țară, de frumos. Prin intermediul activităților realizate pe parcursul anilor am înțeles că comunicarea și inteligența emoțională influențează în mare măsură prestația artistică a elevilor și felul de a fi, mai ales al acelor elevi care sunt cointeresați de cântecul popular, căci canto reprezintă nu doar redarea sunetelor, ci și implicarea totală a stării spiritual-emoțive, care și este în sine cântecul. Cântecul folcloric reflectă, în modul cel mai direct și mai caracteristic, profilul spiritual și talentul artistic al unei națiuni. Folclorul nostru a devenit o expresie a înțelepciunii și trăirilor sufletești. Creația populară trebuie dezvoltată și îmbogățită continuu, la fel ca și marele tradiții/obiceiuri, precum minunatele doine și balade -unice în lume pentru frumusețea lor, care oglindesc marea bogăție spirituală dintotdeauna a poporului nostru. Cântecul popular este o urmă a istoriei lăsată drept moștenire pentru a ne cunoaște mai bine pe noi, oamenii, de astăzi. Pentru a ști cine suntem, de unde venim și cine vrem să fim în viitor. Trebuie să păstrăm și să fim tot așa deosebiți în suflet precum au fost strămoșii noștri. Prin cântec aducem bucurie în inimile oamenilor, facem viața mai ușoară și mai frumoasă. Cu cât mai mult avansează experiența artistică a personalității, cu atât mai stabile sunt conexiunile dintre sferele personalității în actul artistico-didactic.

Implicarea în activitatea instituției de învățământ. În scopul dezvoltării profesionale am aplicat și promovat diverse modalități de formare continuă. Printre acestea pot menționa următoarele:

- Participări la ședințele consiliului profesoral
- Participări la ședințe de catedră
- Participări la training-uri
- Studierea literaturii de specialitate
- Participări la master-classuri

Studierea experienței avansate a colegilor prin asistențe la ore demonstrative și prin activități extracurriculare, analiza planurilor de activitate și a materialelor didactice elaborate de către aceștia.

Bibliografie:

1. RUSNAC, C., Cucusor cu pana sură, Chisinau: Literatura artistică, 1988.
2. COZOLINO, L., Predarea bazată pe atașament. Cum să crezi o clasă tribală, București: Editura Trei, 2017.
3. CUCOȘ C. Educația. Reîntemeieri, dinamici, prefigurări, Iași: Polirom, 2017.
4. Rusu, G., Arta vorbirii, Chisinau: LYCEUM, 1998.
5. HARARI, Y. N., Scurtă istorie a omenirii, Iași: Plirom, 2017.
6. MIRONENCO, I., Și cânt codrului cu drag, Chișinău: Literatura artistică, 1987.
7. URSU, Z., MORARI, M., Repere metodologice de reconfigurare a procesului de învățare, Chișinău: CEP UPSC, 2022.
8. SAVATER, F., Politica pentru fiul meu Amador, Chișinău: ARC. 2004.
9. VINCE, G., Focul, limbajul, frumusețea, timpul. Cum au depășit oamenii legile fi-rești ale evoluției, București: Humanitas, 2022.

ACTIVITĂȚI DE PARTENERIAT – MIJLOC DE STIMULARE A CREATIVITĂȚII LA ELEVI ÎN CADRUL EDUCAȚIEI EXTRAȘCOLARE

Veronica JOSAN-ADOMNIȚA,
Grad didactic I,
Centrul de Creație a Copiilor, or. Orhei

Rezumat: Creativitatea a devenit un indiciu valoric în mai multe domenii de activitate, un indiciu al calității activității în multe profesii și un element de progres al vieții social-economice. Multă vreme creația a fost considerată apanajul exclusiv al unei minorități restrânse. De când s-a constatat că noua tehnică înfăptuiește toate muncile stereotipe și deci omului îi revin sarcinile de perfecționare, de înnoire; cultivarea gândirii creative a devenit o sarcină importantă a școlii.

➤ Dezvoltarea creativității copiilor reprezintă o preocupare permanentă pentru cadrele didactice înzestrate cu un acut simț al imperativului social. Astfel, copilul provocat să creeze va deveni omul capabil să găsească soluții și să se adapteze într-o societate aflată în permanentă schimbare.

➤ În contextul societății contemporane caracterizate prin criza de timp și prin explozia informațională și tehnică, computerul și, implicit, internetul, au devenit fenomene globale a căror înțelegere încă ne depășește. Apreciem, desigur, efectele pozitive, conectivitatea, rapiditatea găsirii răspunsurilor, dar mai greu ne dăm seama de potențialul lor nociv. Elevii de azi au nevoie de metode care se bazează pe participare interactivă, socială, pe experimentare de situații de observare a realității, dar și pe posibilitatea de a valorifica cele învățate și în viața de zi cu zi.

Parteneriatele educaționale facilitează realizarea unor proiecte prin care elevii au posibilitatea să își perfecționeze și să pună în practică cunoștințele, să participe la competiții, excursii, schimburi de experiențe, socializând și perfecționându-și competențele de comunicare.

Cuvinte-cheie: creativitate, parteneriat, activitate, proiecte, societate, școală.

PARTNERSHIP ACTIVITIES - A MEANS OF STIMULATE STUDENT CREATIVITY WITHIN THE FRAMEWORK OF EXTRA-CURRICULAR EDUCATION

Summary: Creativity has become a value indicator in several fields of activity, an indicator of the quality of activity in many professions and an element of progress of socio-economic life. For a long time, creation was considered the exclusive preserve of a small minority. Since it was found that the new technique performs all the stereotyped

jobs and therefore the task of improvement falls to man; the cultivation of creative thinking has become an important task of the school.

Educational partnerships facilitate the realization of projects through which students have the opportunity to improve and put into practice their knowledge, participate in competitions, trips, exchanges of experiences, socializing and perfecting their communication skills.

Keywords: *Creativity, partnership, activity, projects, society, school.*

Introducere

Parteneriatul școală – comunitate se caracterizează ca un tip de „relație prin intermediul căreia personalul școlii realizează un parteneriat cu membri ai comunității pentru a-i ajuta pe copii să aibă succes la școală”, premisă în cadrul modelelor Epstein și Bryan [3].

Parteneriatul educațional este unul dintre termenele-cheie ale pedagogiei actuale. Este un concept și o atitudine în sfera educației. Reprezintă un concept de bază și tinde să devină un concept central pentru abordarea flexibilă și deschisă a problemelor educative [2]. În orice parteneriat trebuie să existe unul sau mai mulți coordonatori, precum și participanți activi, la care se pot adăuga diferite instituții din comunitatea locală (ONG-uri, biblioteca, consiliile locale, etc.). Astfel, se obține un câștig atât pentru grup, cât și pentru fiecare individ în parte. În cadrul parteneriatelor educaționale se urmărește atingerea unor obiective de natură formală, informală, socio-comportamentală.

Conținut

Conceptul de parteneriat educațional constituie o relație de colaborare, cooperare, o comunicare eficientă, acceptarea diferențelor și interacțiuni îndreptate în scopul optimizării rezultatelor educației.

Pentru ca un parteneriat să funcționeze, să-și atingă scopul pentru care a fost încheiat, este necesar să fie respectate o serie de principii de bază [1].

- toți partenerii trebuie să contribuie la realizarea activităților și să înțeleagă care va fi rolul lor în cadrul proiectului
- părțile trebuie să se consulte în mod regulat și să se informeze asupra tuturor aspectelor privind evoluția proiectului
- toți partenerii trebuie să contribuie la realizarea rapoartelor de evaluare narativă a activităților
- partenerii trebuie să colaboreze la realizarea decontului aferent proiectului finanțat, acolo unde este cazul.

De asemenea, pentru realizarea unui parteneriat viabil este necesar ca acesta să cuprindă informații referitoare la următoarele elemente:

- părțile semnatare (unitatea de învățământ, beneficiarii direcți, beneficiarii indirecti);

- scopul parteneriatului;
- durata parteneriatului;
- obligațiile instituției școlare;
- obligațiile beneficiarului direct;
- obligațiile beneficiarului indirect;
- descrierea acțiunilor comune;
- sancțiuni;
- recompense;
- alte clauze;
- modul în care se menține legătura între părți;
- semnăturile părților implicate.

Să se întocmească un plan de acțiuni:

Figura 1. Plan pentru realizarea conceptului de parteneriat educațional

Centrul de Creație a Copiilor împreună cu elevii din cadrul cercului Arte Plastice și Design s-au implicat în diverse parteneriate educaționale, cu diverse, diverși participanți având ca scop eliminarea șabloanelor care încorsetează gândirea creatoare prin stimularea potențialului creativ al elevilor în cadrul activităților extracurriculare de parteneriat și asigurarea mentalității deschise în educație ce valorifică dezvoltarea inteligenței emoționale.

Obiectivele propuse au fost:

- O.1 – identificarea unor strategii eficiente de stimulare a potențialului creativ al elevilor și de învățare creativă;
- O.2 – asigurarea climatului psiho-social favorabil manifestării inițiativei, prin valorificarea adecvată a interacțiunilor dintre cei participanți la activitățile extra-curriculare;
- O.3 – valorificarea influenței evaluării și recompensării atât a rezultatelor activității, cât și a conținutului, calității și a originalității procesului învățării;
- O.4 – evidențierea rolului stimulării și valorificării imaginației creatoare în cultivarea unui stil de gândire divergent, creativ;
- O.5- stabilirea de relații de prietenie;
- O.6 - adoptarea unui comportament tolerant, civilizată;
- O.7 - dezvoltarea sentimentelor de respect față de ceilalți oameni;
- O.8 - realizarea unor lucrări practice/plastice.

Succesul activităților de parteneriat este garantat dacă ne propunem obiective realizabile, tangibile și dacă apelăm la încredere, imaginație, bunăvoință, dar să le acordăm copiilor dreptul de inițiativă spre acțiuni frumoase.

Dacă vorbim de obiectivele stabilite pe categorii de activități, putem să ne orientăm la câteva exemple după cum urmează:

Obiectivul: Promovarea educației ecologice și ocrotirii mediului

Tabela 1. Activități extracurriculare în domeniul ecologiei și ocrotirii naturii

Activități	Resurse necesare	Participanți
Concurs „Torbița Eco” Proiect educațional „Ocrotim un pământ ca o floare” ed.I, ed.II, ed.III. Concurs de desene și pictură „Eficiența energetică în ochi de copil” Concurs „3R Talents, AVI Moldova”	Torbițe ecologice confecționate manual Power Point Lucrări artistico-plastice Fișe didactice Lucrări tematice	Elevi ai CCC Orhei Beneficiari ai CCC Orhei IPLT „Ion Luca Caragiale”, clasa a II-a, clasa a III-a Elevi din clase primare beneficiari ai CCC Orhei Elevi ai CCC Orhei

Obiectivul: Educarea valorilor culturale naționale prin promovarea tradițiilor și obiceiurilor

Tabelul 2. Activități extracurriculare pentru formarea valorilor culturale naționale prin promovarea tradițiilor și obiceiurilor

Activități	Resurse necesare	Participanți
„Mărțișor-între tradițional și modern”-concurs de compoziții tematice „Magia Mărțișorului”-concurs „Compoziții pascale”-concurs de creație.	Compoziții tematice Lucrări decorative tematice	Elevi beneficiari ai CCC Orhei Elevi beneficiari ai CCC Orhei Elevi beneficiari ai CCC Orhei
Parteneriat educațional „Pacea prin ochi de copil”.	Compoziții și panouri	IET „Albinuța
Parteneriat educațional, România, jud.Galați- Lumină din suflet de copil.	Planșe Postere Lucrări de creație Lucrări de creație cu tematica de Paște	Elevi beneficiari ai CCC Orhei

Obiectiv: Formarea atitudinii pozitive față de activitățile de voluntariat prin acțiuni de parteneriat cu instituțiile de Asistență Socială

Tabelul 3. Activități de voluntariat

Activități	Resurse necesare	Participanți
„Să dăruim un zâmbet”-proiect educațional	Șabloane tematice Materiale/instrumente plastice	Copiii din familii social-vulnerabile
„Ziua faptelor bune”-act caritabil	Cutia cu cadouri	Casa Internat pentru Copiii cu deficiență mentală (băieți)
„Din dar, dar se face”-master-class	Scenariul prezentat Materiale didactice Cadouri Cartea faptelor bune	Copii persoanelor private de libertate
„ A face bine îți face bine”-proiect educațional	Mici surprize	

„Caravana de Paște” – activitate de voluntariat „Copiii Universului” ed.I, ed.II	Compoziții tematice Elemente de decor Scenariul proiectului Materiale/instrumente plastice Elemente decorative Felicitări tematice	Casa Internat pentru Copiii cu deficiență mentală (băieți) Copii cu cerințe educaționale speciale Copii cu cerințe educaționale speciale
--	---	--

Obiectivul: Cultivarea sensibilității față de frumos, descoperind talentele în diferite situații date etc.

Tabelul 4. Activități extracurriculare pentru formarea estetică și axiologică

Activități	Resurse necesare	Participanți
Tehnica Scrabooking-în parteneriat cu Muzeul de Istorie și Etnografie Orhei	Aparat scrabooking Carton decorativ Compoziții tematice	Elevi beneficiari ai CCC Orhei Biblioteca pentru copii, Ion Creangă”
Parteneriat educațional „Arta ne inspiră” Parteneriat educațional „Fantezie și culoare”	Compoziții decorative Lucrări plastice Felicitări Aplicații	Instituția Publică Liceul Teoretic „Ion Luca Caragiale”, clasa a II-a Instituția Publică Gimnaziul Cișmea, clasa a VII-a Instituția Publică Gimnaziul „Grigore Vieru”, clasa a III-a
Parteneriat educațional „Creează și dăruiește”	Compoziții Lucrări de creație	Elevi beneficiari ai CCC Orhei
Parteneriat educațional România- Ce năzbâtii fac lucrurile mele Parteneriat educațional, România, jud. Tulcea- Basm de primăvară,; – Activitate de parteneriat cu IET „Albinuța”, - „Copilărie, dulce pădărie” .	Lucrări plastice Lucrări de creație Aplicații practice Lucrări de creație	Elevi beneficiari ai CCC Orhei Elevi beneficiari ai CCC Orhei IET „Albinuța

În urma implementării planului de acțiuni s-au evidențiat următoarele aspecte:

- ❖ Impact pozitiv asupra activității elevilor din clasele primare, gimnaziale, liceale;
- ❖ Crearea unui climat optim și a unui spirit de echipă;
- ❖ Posibilitatea organizării și participării tuturor elevilor și a agenților educaționali;
- ❖ Educarea prin activități informative, distractive, implicarea agenților educaționali

Toate activitățile de parteneriat au avut impact pozitiv asupra elevilor. Aceștia au participat cu bucurie și au avut o mare implicare emoțională. Implicarea în cadrul activităților a condus la sporirea empatiei, dezvoltarea simțului estetic, dezvoltarea proceselor gândirii, dar mai ales a libertății și independenței în gândire, aprofundarea rolurilor și statutelor sociale. Copiii au dovedit o percepere rapidă, corectă și integrală a informațiilor datorită exersării capacităților de ascultare activă. Aceștia și-au exprimat liber trăirile de siguranță, atașament, respect, valorizare, colaborare, bucurie, speranță și satisfacție. Elevii și-au dezvoltat comportamente de competiție și colaborare, reușind astfel să se simtă talentați și capabili de a crea.

Concluzii:

- Profesorul trebuie să identifice unele strategii eficiente de stimulare a potențialului creativ al elevilor și de învățare creativă, valorificând imaginația creatoare în cultivarea unui stil de gândire divergent, creativ; activitățile să deruleze sub formă integrată, accentul fiind pus pe acțiunile de grup, pe valorizarea elevilor și pe dezvoltarea inteligenței emoționale. În realizarea activităților se vor utiliza strategii didactice activ-participative centrate pe elevi;
- Activitățile de parteneriat asigură o interacțiune eficientă dintre cadrele didactice – elevi- părinți și instituțiile de parteneriat, astfel obținându-se un randament sporit al procesului educațional;
- Implementarea activităților de parteneriat contribuie esențial la creșterea motivației elevilor față de activitățile extradidactice, astfel asigurându-se formarea gândirii libere și creative.

Prin parteneriat și proiecte educaționale, putem recompensa gândirea și acțiunea creativă a elevilor participanți la activitățile extrașcolare astfel, ”*Pasiunea elevilor poate deveni misiunea profesorilor!*” Through partnership and educational projects we can reward the thinking and creative action of students participating in extracurricular activities thus, ” *The Passion of students can become the mission of teachers!*”

Bibliografie:

1. CUCOȘ, C. coordonator, „Psihopedagogie pentru examenele de definitivare și grade didactice”, Editura Polirom, București, 2008.
2. CUZNEȚOV, L. Dimensiuni psihopedagogice și etice ale parteneriatului educațional. Chișinău: CEP UPS I.Creangă, 2002. 125 p.

3. MOORE-THOMAS, C. & DAY-VINES N. L., Culturally Competent Collaboration: School Counselor Collaboration with African American Families and Communities. *Professional School Counseling*, 14 (1), 2010, 53-63.

1. „Arta ne inspiră”, proiect în parteneriat cu IPLT „Ion Luca Caragiale”, Orhei

2. „Pacea prin ochi de copil”, în parteneriat cu IET „Albinuța”, Orhei

3. „Crează și dăruiește” în parteneriat cu Gimnaziul „Grigore Vieru”, Orhei

4. „Din dar, dar se face”- activitate de instruire și educare prin artă în parteneriat cu Biroul de Probațiune Orhei

5. „Ziua faptelor bune”- act caritabil în parteneriat cu Casa Internat pentru Copiii cu deficiență mentală (băieți)

CORELAȚIA DINTRE EDUCAȚIA TRADIȚIONALĂ ȘI CEA EXTRAȘCOLARĂ PENTRU ELEVII CU CES DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL DE MASĂ

Mihaela TOMA,
drd., Universitatea de Stat din Moldova
ORCID ID: 0000-0002-9912-6089

Rezumat: În evoluția și dezvoltarea unui elev cu cerințe educaționale speciale un rol deosebit de important îl ocupă educația, încă din perioada timpurie, pe tot parcursul vieții până la vârsta maturității și a îndeplinirii statutului de tânăr sau adult. În demersul educațional al elevilor cu nevoi speciale, personalul din școală, dar și alți actori din mediul extrașcolar implicați în procesul de incluziune al elevilor cu cerințe educaționale speciale în învățământul de masă trebuie să aibă în vedere corelarea eficientă a educației de tip tradițional, în cadrul sălii de clasă, cât și modern, prin intermediul mijloacelor tehnologice inovatoare, precum și implicarea acestora în activități educative în mediul extrașcolar. Întrucât, în educația generală este inclusă ca parte integrantă și cea de tip extrașcolar, ce se axează pe organizarea și desfășurarea unor activități adaptate în funcție de tipul și de gradul de dizabilitate, ținând cont de durată, rezistență, nivelul de înțelegere a cerințelor propuse de cadrul didactic, nevoia de un adult în calitate de însoțitor și o supraveghere atentă din partea personalului organizator. Aceasta este benefică pentru formarea unor competențe ce țin de leadership, lucrul și colaborarea în echipă, dezvoltarea abilităților de comunicare, precum și conștientizarea importanței spiritului civic și protejarea mediului înconjurător.

Cuvinte-cheie: elevi cu CES, educație extrașcolară, incluziune.

THE CORRELATION BETWEEN TRADITIONAL AND OUT-OF-SCHOOL EDUCATION FOR STUDENTS WITH SEN IN MASS EDUCATION

Summary: In the evolution and development of a student with special educational needs, a particularly important role is occupied by education, from the early period, throughout life until the age of maturity and the fulfillment of the status of young or adult. In the educational approach of students with special needs, school staff, but also other actors from the extracurricular environment involved in the process of inclusion of students with special educational needs in mainstream education must consider the effective correlation of traditional education, within classroom, as well as modern, through innovative technological means, as well as their involvement in educational activities in the extracurricular environment. Since, in general education is included as an

integral part the extracurricular type, which focuses on the organization and carrying out of activities adapted according to the type and degree of disability, taking into account the duration, resistance, level of understanding of the requirements proposed by teaching staff, the need for an adult as a companion and careful supervision by the organizing staff. This is beneficial for the formation of leadership skills, team work and collaboration, development of communication skills, as well as awareness of the importance of civic spirit and protecting the environment.

Keywords: *students with CES, extracurricular education, inclusion.*

În demersul educațional al elevilor cu nevoi speciale, personalul din școală, dar și alți actori din mediul extrașcolar implicați în procesul de incluziune al elevilor cu cerințe educaționale speciale în învățământul de masă trebuie să aibă în vedere corelarea eficiență a educației de tip tradițional, în cadrul sălii de clasă, cât și modern, prin intermediul mijloacelor tehnologice inovatoare, precum și implicarea acestora în activități educative în mediul extrașcolar.

Educația incluzivă vizează toți copiii, categoria particulară a celor cu cerințe educaționale speciale implică atitudini pozitive, individualizate, conform cărora tehnologiile utilizate în organizarea și desfășurarea propriu-zisă a procesului educațional se vor fundamenta pe următoarele abordări: învățarea interactivă; negocierea obiectivelor; demonstrația, aplicația și conexiunea inversă; evaluarea continuă ca răspuns al învățării; sprijin pentru elevi și profesori [3, p.42].

În instruirea și dezvoltarea copiilor cu cerințe educaționale speciale trebuie avute în vedere trei dimensiuni importante: pedagogică, psihologică și integrarea socială. Latura pedagogică se referă la identificarea provocărilor și problemelor cu care se confruntă elevii cu nevoi speciale în plan educațional, în vederea asigurării unei educații de calitate, în funcție de fiecare tip și grad de dizabilitate, prin observarea particularităților psiho-fizice specifice și în raport cu acestea vor fi adaptate și conținuturile învățării, metodele, strategiile, mijloacele didactice, procedee, sarcini și tehnici de lucru, formarea unui climat educațional optim pentru desfășurarea procesului de predare-învățare-evaluare, în vederea dobândirii unui minim de competențe pe care să le poată aplica ulterior în practică [3, p.43].

Din punct de vedere psihologic, elevii cu cerințe educaționale speciale reclamă identificarea caracteristicilor individuale, elementele ce alcătuiesc personalitatea umană, atitudinea și modalitatea de a reacționa în funcție de dizabilitate sau în limita permisă de aceasta, în relațiile cu colegii, cu personalul școlii, cu membrii familiei și cu alte persoane din comunitate, observarea tipului de comportament manifestat în diferite contexte, circumstanțe; descoperirea tulburărilor pe care le pot avea elevii cu cerințe educaționale speciale la nivel psihic; depistarea unor modalități prin care aceștia pot beneficia de ședințe de terapie, în vederea compensării problemelor sau recuperării stării de sănă-

tate, a afecțiunilor de la nivel psihic; crearea și asigurarea unui mediu sigur, pentru îmbunătățirea stării afective și păstrarea stabilității psihice și emoționale, pentru dezvoltarea lor pe toate planurile.

Sub aspect social, elevii cu nevoi speciale necesită integrarea lor la nivel biologic, psihologic, social, cultural, alături de celelalte persoane, în societatea contemporană, care se află în continuă schimbare, în plan social, familial și profesional. De asemenea, este necesară inițierea și organizarea unor evenimente, acțiuni, activități, campanii de informare, workshop-uri, webinarii, conferințe, mese rotunde, participarea la cursuri de formare, pentru a putea preveni sau stopa manifestarea de atitudini negative, a unor comportamente indezirabile, din partea altor persoane asupra elevilor cu cerințe speciale, care pot conduce la o inadaptare socială. Astfel, trebuie încurajată, promovată și susținută, atât prin documente legislative, cât și prin asigurarea celor mai bune servicii de securitate și asistență socială pentru această categorie de persoane vulnerabile; sensibilizarea, conștientizarea faptului că membrii comunității locale trebuie să fie responsabili și să se implice în sprijinirea și acceptarea persoanelor aflate în dificultate [2, p.72, 80].

În cadrul procesului instructiv-educativ al elevilor cu cerințe educaționale speciale, în domeniul psihopedagogiei speciale, este foarte benefică folosirea metodelor activ-participative, fiind selectate cele pentru asistența individualizată a copiilor cu nevoi speciale, necesită obligatoriu un caracter funcțional, să se axeze pe buna descoperire a caracteristicilor de dezvoltare ale copiilor cu dizabilități, să fie dirijate spre asigurarea progresului în era tehnologiilor informaționale, din ce în ce mai des se folosesc metodele educaționale moderne, prin accesarea diverselor procedee de punere în aplicare a tehnologiilor informaționale de comunicare (TIC).

Activitățile extrașcolare ocupă un loc foarte important în totalitatea influențelor educative. Participarea la acest model de activități extinde orizontul cultural al elevilor, întregind cu cunoștințe noi cuantumul de cunoștințe asimilate în cadrul orelor de curs.

De asemenea, desemnează o modalitate de formare a competențelor, favorizează educarea morală, estetică a elevilor, responsabilizându-le acțiunile și lărgindu-le orizontul cultural-artistic.

Activitățile extrașcolare constituie o metodă de formare a deprinderilor elevilor de a-și utiliza, în mod rațional, timpul liber, sunt oportune dovedirii spiritului de independență și inițiativei.

Activitățile extrașcolare desfășurarea unor activități educaționale în afara mediului școlar, care nu au loc în instituția de învățământ, cadrele didactice pot participa cu elevii clasei lor, în colaborare cu alți profesori din mai multe clase sau în parteneriat cu alte instituții de învățământ.

Activitățile extrașcolare sunt activitățile cu rol complementar orelor de educație tradițională. Acestea pot fi sub formă de excursii, drumeții, vizite la muzee, la diverse instituții publice, la alte unități de învățământ, vizionarea de spectacole de operă, muzică

clasică, de teatru, activități artistice, cluburi tematice, activități sportive, legate de protecția mediului etc.

Astfel, există o conexiune bazată pe cauzalitate între crearea stimei de sine la elevi și acceptarea necondiționată, în cadrul activităților educaționale, în timpul liber, ca atitudine arătată de către cadrele didactice sau de adulți, în vederea incluziunii școlare și viitoare socio-profesionale. Pentru elevii din învățământul primar, sursa esențială pentru formarea stimei de sine o reprezintă evaluările părinților, urmate de cele ale cadrelor didactice, dar și de ale celorlalți colegi din clasă; mesajele transmise din partea acestora sunt interiorizate de către elev, contribuind la dezvoltarea sentimentului de adevărată sau inadecvare, în calitate de persoană.

Elevii cu stima de sine pozitivă își asumă o serie de îndatoriri, se comportă independent, sunt mândri de realizările lor, realizează fără probleme sarcini noi, își exprimă atât emoțiile pozitive, cât și pe cele negative, oferă ajutor și sprijin celorlalți colegi etc.

Elevii cu o stimă de sine scăzută sunt nemulțumiți de felul lor de a fi, evită să realizeze sau să se implice în sarcini noi, se simt lipsiți de valoare, îi blamează pe ceilalți pentru nerealizările lor, nu pot tolera un nivel mediu de frustrare, sunt ușor influențabili, nu își asumă responsabilități, sunt nepăsători.

Exemple praxiologice din practica educațională ar fi cele desfășurate în cadrul parteneriatelor și proiectelor educaționale la nivel interșcolar, local, județean, interjudețean, regional, național și european, activitățile realizate au fost cu ocazia marcării unor evenimente importante la nivel internațional și național, spre exemplu pentru celebrarea zilei de 1 Decembrie, 24 Ianuarie, zilei de naștere a lui Mihai Eminescu, ziua internațională a mamei pe 8 martie, de ziua Europei, cu ocazia zilei pământului, ziua internațională de conștientizare a autismului, Împodobirea bradului de Crăciun.

În cadrul acestor activități au participat elevi din învățământul de masă împreună cu elevi cu cerințe educaționale speciale, pe parcursul cărora au legat relații de prietenie, elevii tipici, majoritatea dintre ei au dat dovadă de toleranță, au acceptat elevii cu cerințe educaționale speciale în grupul lor de prieteni din clasă, au oferit ajutor la realizarea sarcinilor de lucru propuse la activitate, spre exemplu au realizat felicitări și măștișoare personalizate pentru propriile mame, completând în conținut activitatea prin recitarea de poezii și cântece referitoare la ziua mamei.

De asemenea, s-au întâlnit în mai multe instituții din învățământul de masă și au împodobit bradul cu ornamente și decorațiuni handmade, realizate de ei, au pregătit și un program artistic ce conținea un set de colinde tradiționale românești, respectiv obiceiuri și tradiții întâlnite la români.

Cu ocazia zilei de 1 Decembrie au desfășurat împreună o activitate demonstrativă și îmbrăcați în costume populare românești au realizat o machetă ce cuprindea românași confecționați de ei și stegulețe pe care le-au împărțit la final tuturor participanților la eveniment.

La celebrarea zilei de naștere a marelui poet Mihai Eminescu, la biblioteca orășenească, elevii au realizat o scenetă după opera acestuia, au recitat poezii și au fredonat cântece pe versurile poetului, iar la final au rezolvat fișe de lucru aplicative.

Cadrele didactice își reorganizează proiectarea activității didactice și desfășurarea lecțiilor pentru a răspunde diversității, potrivit nevoilor de învățare ale elevilor, folosindu-se în special de experiențele anterioare trăite de ei.

Metodele de predare sunt selectate astfel încât să activeze procesul de învățare al elevilor cu cerințe educaționale speciale, în raport cu experiențele de învățare pe care aceștia le au din mediul familial sau alte medii, sunt luate în considerare, deoarece instituie un fundament pe care se edifică parcursul activităților educaționale. Dintre metodele activ-participative, în cadrul acestor activități educaționale demonstrative am folosit următoarele: metoda Brainstorming sau denumită și furtună în creier, este des utilizată în cadrul orelor de curs, deoarece elevii sunt încurajați să își expună propriile păreri, cât mai multe la număr, despre o anumită temă, învățând să le accepte și pe ale colegilor, să conștientizeze faptul că orice idee este valorizată, însă nu sunt criticați pentru opiniile lor, contribuind la exteriorizarea gândurilor, întrucât ei au tendința de a interioriza totul, iar valorificate vor fi cele mai bune, care vor fi alese la final de către un lider, aceasta metodă facilitează și dezvoltarea imaginației elevilor cu nevoi speciale.

O altă metodă didactică aplicată cu succes în demersul educațional al elevilor cu cerințe educaționale speciale este metoda Starbursting, cunoscută și sub denumirea de metoda exploziei stelare, apărută mai recent, facilitează dezvoltarea creativității, destul de asemănătoare cu metoda Brainstorming, aceasta constă în prezentarea unei probleme sau tema centrală a lecției propuse, iar pe baza acesteia vor fi formulate cât mai multe întrebări de tipul: cine?, unde?, când?, cum?, de ce?, apoi elevii emit răspunsuri la întrebările enunțate, în vederea descoperirii unei soluții optime.

Des folosită în timpul activităților educaționale cu elevii cu nevoi speciale este și metoda Știu/Vreau să știu/Am învățat, aceasta este eficientă în cazul lecturii, eu am utilizat-o mai ales pentru textul non-ficțional, presupune parcurgerea a trei pași. În primul rând facem apel la ceea ce știm, stabilirea a ceea ce intenționăm să învățăm și cunoștințele noi dobândite în urma lecturii. Primii doi se pot efectua oral, prin intermediul conversației, iar cel de-al treilea se pot îndeplini în formă scrisă, fie pe parcursul lecturării textului, ori la scurt timp după ce textul a fost finalizat integral.

Etapă Știu implică două nivele ale reactualizării achizițiilor anterioare: un brainstorming cu scopul de a anticipa și o activitate de categorizare. Astfel, se efectuează în jurul unui concept-cheie din textul ce urmează a fi lecturat. Întrebări generale de tipul: Ce știți despre...? sunt indicate atunci când elevii dispun de un nivel redus de cunoștințe despre conceptul în cauză. Pe baza informațiilor dobândite în urma brainstormingului se realizează operații de generalizare și categorizare. Elevilor li se solicită să examineze ceea ce știu deja și să constate pe cele care au puncte comune și pot fi încadrate într-o tipologie mai generală. Îi ajută să realizeze o introspecție asupra a ceea ce știu, dar și să

conștientizăm despre ceea ce nu știm. Etapa Vreau să știu implică formularea unor întrebări, care apar prin distingerea punctelor de vedere diferite descoperite ca rezultat al brainstormingului sau categorizărilor. Ultima etapă Am învățat se efectuează în scris, individual, de către fiecare elev în parte, după ce textul a fost lecturat, în cazul în care este mai lung, se poate completa după fiecare fragment al textului. Această metodă favorizează creșterea interesului pentru lectură și învățare[1, p.136, 139].

În concluzie, putem afirma faptul că în instruirea elevilor cu cerințe educaționale speciale este necesară corelarea activităților de tip tradițional cu cele extrașcolare, precum și adaptarea metodelor, tehnicilor educaționale aplicate, a strategiilor, a materialelor, sarcinilor de lucru, în funcție de experiențele individuale, stilul de învățare, de ritmul personal, fiecare elev cu nevoi speciale, presupune un anumit tip de abordare și interacțiune specifică, în vederea valorificării optime a potențialului propriu.

Bibliografie:

1. PÂNIȘOARĂ, I.O.; MANOLESCU, M. *Pedagogia învățământului primar și preșcolar*, vol. II, Iași: Polirom, 2019. 440 p. ISBN 978-973-46-7878-5.
2. PERITEATCU, M.; ZORILLO, L., *Educația incluzivă în școală: Suport didactic pentru coordonatorii educației incluzive*, Chișinău: Institutul de Formare Continuă, 2011. 161 p. ISBN 978-9975-4168-8-7.
3. RACU, A.; ș. a., *Incluziunea socială a persoanelor cu cerințe educaționale speciale prin dezvoltarea parteneriatului: familie - echipă multidisciplinară – comunitate*, Chișinău :Asociația pentru Persoane cu Dizabilități Humanitas , 2012. 155 p. ISBN 978- 9975- 4325- 4-2.

FORME DE INTEGRARE A BASMULUI ÎN ACTIVITĂȚILE EXTRAȘCOLARE

Maria UNGUREANU,
drd., Universitatea de Stat din Moldova
ORCID: 0000-0001-7993-9608

Rezumat: Educația generală se construiește continuu, prin mijloacele specifice celor trei forme distincte ale sale: educația formală, educația nonformală (extrașcolară), educația informală, între care se stabilește o relație de complementaritate. Prin flexibilitatea proiectării, diversitatea formelor de organizare, limitarea spațiului alocat predării și prin evaluarea pozitivă (aprecierea reușitei), educația extrașcolară permite într-o mai mare măsură decât educația formală, centrarea pe elev a intervenției didactice și accentuarea caracterului pragmatic al cunoașterii teoretice. Oferind un model de interrelaționare între cunoștințe similar aceleia pe care viața o cere, basmul prezintă un potențial valoros pentru abordările interdisciplinare și transcurriculare prin care se urmărește dezvoltarea elevului din punct de vedere socio-emoțional, în spiritul valorilor umanitariste și în acord cu obiectivele educației pentru pace și dezvoltare durabilă. În articol, ilustrăm forme de integrare a basmului în activități de tip extrașcolar, valorificând rezultatele cercetării noastre experimentale privind efectele de ordin afectiv, cognitiv și volițional ale receptării basmului prin mijloacele specifice educației școlare.

Cuvinte-cheie: educație extrașcolară, basm, valori, dramatizare, Teatru Forum, dezvoltare socio-emoțională.

FORMS OF INTEGRATION OF THE FAIRY TALE IN THE ACTIVITIES EXTRACURRICULUM

Summary: General education is built continuously, through the specific means of its three distinct forms: formal education, non-formal (extracurricular) education, informal education, between which a relationship of complementarity is established. Through the flexibility of the design, the diversity of the forms of organization, the limitation of the space allocated to teaching and through the positive evaluation (appreciation of success), extracurricular education allows, to a greater extent than formal education, to center the didactic intervention on the student and to emphasize the pragmatic character of theoretical knowledge. Offering a model of interrelation between knowledge similar to that which life requires, the fairy tale presents a valuable potential for interdisciplinary and transcurricular approaches that aim for the development of the student from a socio-emotional point of view, in the spirit of humanitarian values and in accordance with the objectives of education for peace and sustainable development. In the article, we illustrate ways of integrating the fairy tale into extracurricular activities,

capitalizing on the results of our experimental research on the affective, cognitive and volitional effects of receiving the fairy tale through the means specific to school education.

Keywords: *extracurricular education, fairy tale, values, dramatization, Forum Theatre, socio-emotional development.*

INTRODUCERE

Educația este un proces continuu, căruia omul i se supune voluntar ori involuntar și ale cărui efecte sunt oglindite de caracterul omului, de stilul de viață la care aderă, de calitatea relațiilor sociale pe care le dezvoltă, de interesul pentru a contribui la evoluția societății umane prin cunoaștere și inovație. În spiritul gândirii populare românești, credem și noi că „omul, cât trăiește, învață”. Educarea omului nu este o sarcină rezervată doar școlii, astfel că educația formală este completată prin contribuția consistentă a experiențelor de conștientizare și învățare pe care omul le trăiește în afara spațiului educațional instituționalizat. Familia, biserica, societatea influențează în mod semnificativ evoluția unui individ în plan moral și profesional. Că educația formală are un rol fundamental în dezvoltarea afectiv-emoțională și intelectuală a unui tânăr este un adevăr; în funcție de calitatea și profunzimea acesteia se manifestă receptivitatea sau rezistența la influențele ce vin din sfera nonformalului și a informalului [1]. Prin urmare, cele trei forme ale educației sunt complementare, dar se și condiționează reciproc. Adesea, cadrul nonformal este cel ce facilitează conștientizarea de către elevi a aspectului practic al cunoștințelor teoretice cu care au venit în contact în activități de educație formală, iar conținuturile însușite în școală se extind prin contribuția educației informale.

Amintim trăsăturile educației nonformale evidențiate într-o analiză comparativă a formelor educației, realizată recent (2022) de domnul profesor Vladimir Guțu. Cel mai important aspect evidențiat în cadrul analizei îl reprezintă caracterul voluntar, benevol al participării elevilor la activitățile extrașcolare, trăsătură din care derivă și altele definitorii nonformalului: relațiile deschise între participanți, motivația pentru a susține integral efortul învățării în astfel de context, centrarea pe activitatea cognitivă, afectivă, psihomotrică și practică, diminuarea stresului, a anxietății. Concluzia autorului este aceea că „educația nonformală răspunde adecvat la necesitățile concrete de acțiune; oferă un prim moment de abstractizare prin extragerea de cunoștințe din practică; facilitează obținerea cunoștințelor, formatorii plecând de la nevoile resimțite de educați; limitează funcția de predare” [1].

Întrucât cunoașterea nu poate fi impusă, este important a se spori preocuparea pentru a cultiva tinerilor *voința*, în general, și *voința de a face bine*, în special. Fiecare umană, despre care ne vorbesc științele precum filozofia, psihologia, teologia, pedagogia și nu numai, este duală; încă de la venirea sa în lume, omul manifestă tot atâta interes pentru bine, cât și pentru rău. Dar nu e dezarmantă această realitate întrucât educabilitatea este și ea un atribut al ființei umane. Ca fiecare individ să devină un susținător și un

slujitor al binelui depinde elementar de gradul în care crește, odată cu dezvoltarea sa fizică, voința de a-și asuma un atât de nobil statut în rândul oamenilor. Creșterea constantă a motivației și cultivarea voinței de a săvârși și a răspândi binele în lume este un proces complex, care pleacă de la intuirea unor *modele*, trece prin etapa de *conștientizare* către *formarea convingerilor* și a *sistemului propriu de valori* [2]. În baza acestora, se produce aderarea la comportamente și acțiuni ce exprimă principiile însușite și definesc stilul și concepția despre viață a individului. Complexitatea acestui demers rezidă în faptul că el nu poate fi asumat de o singură disciplină de studiu sau de disciplinele dintr-o arie curriculară, așa încât să fie atent proiectat, minuțios monitorizat și corectat ori de câte ori este nevoie, așa cum se întâmplă în mod curent în școală în demersul ce urmărește instruirea tânărului. Totodată, credința că această dimensiune, *a voinței de a face bine*, se dezvoltă de la sine, prin conlucrarea tuturor experiențelor de învățare pe care elevul le trăiește în spațiul școlii sau în afara ei, fără a necesita intervenții educative c-o anumită specificitate, este eronată. Când avem de ales, opțiunea se exprimă prin raportarea la un reper. Fără a le oferi tinerilor repere valorice stabile, șansa de a opta pentru statutul de *slujitor al binelui* este redusă până la a fi inexistentă.

Valorificarea basmului în acțiuni educative de tip școlar și/ sau extrașcolar este, din punctul nostru de vedere, un demers la îndemâna formatorilor, orientat către cultivarea voinței de a face bine. El este util în oricare dintre etapele acestui proces, fie că vorbim de *intuirea unor modele*, de *conștientizarea principiului superior al binelui* sau de *formare a convingerilor*.

În cadrul experimentului pe care l-am realizat, am putut constata beneficiile integrării basmului în activități școlare și extrașcolare ce valorifică dramatizarea sau metoda Teatru Forum.

CADRU TEORETIC

Literatura de specialitate propune numeroase definiții ale basmului. Acestea variază de la forme concise, la abordări ample, atent structurate [3]. Un aspect, însă, se evidențiază ca element comun, anume acela că nota definitorie a basmului o constituie prezența *fantasticului*, ce generează caracterul simbolic al întâmplărilor și permite polarizarea personajelor după criteriul moral, așa încât să se etaleze semnificativ *binele* ca valoare morală ce învinge întotdeauna răul. Prin elementele fantastice, basmul propune copilului (dar și adultului idealist) un univers/ o lume în care totul este posibil, cultivând o viziune optimistă în esența sa asupra lumii și a vieții, în temeiul principiului conform căruia binele învinge mereu. Prin aceasta, basmul constituie o resursă educațională generoasă, care se adresează tuturor vârstelor și a cărei valorificare poate cunoaște o formă în măsură - datorită componentei axiologice a conținutului său- să acopere cea mai mare parte a nevoilor educaționale ale oricărei generații umane, indiferent de orientarea socio-

culturală a epocii. George Călinescu atrage atenția asupra plurivalenței educative a basmului atunci când afirmă că „este un gen vast, depășind cu mult romanul, fiind mitologie, etică, știință, observație morală” [4].

Ca produs artistic literar, basmul se pretează la receptare prin lectură, dar este, în egală măsură, recomandat pentru abordări de tip dramatizare. Metoda Teatru Forum este, de asemenea, un mod eficient de abordare a basmului atunci când receptarea acestuia se propune adolescenților sau tinerilor. Metoda nu se limitează doar la însușirea și interpretarea rolurilor personajelor, ci permite intervenția publicului pentru modificarea firului narativ, așa încât să se rezolve ori să se evite conflictele și finalurile dramatice.

Așa cum notam într-un articol din 2021 [3], când vorbim despre *dramatizare*, avem în vedere, pe de o parte, „procesul de adaptare a unei opere epice (poem epic, roman, nuvelă) la regulile de construcție ale genului dramatic, cu scopul realizării unui spectacol; aceasta presupune transpunerea pe scenă a elementelor de atmosferă, intrigă, situații, caractere, limbă” [5, p.33], iar pe de altă parte, ne putem gândi și la „folosirea, în narațiune, a dialogului cu funcție dramatică, prin care alternarea de replici exprimând opoziția între sentimente, gânduri, atitudini morale, sociale creează și menține o stare de criză și dezechilibru, ducând la tensiune și conflict” [Ibidem].

Ca metodă didactică, *dramatizarea* presupune prelucrarea unei creații epice pentru a putea fi reprezentată pe scenă. Ioan Cerghit, în lucrarea „Metode de învățământ”, include dramatizarea în categoria jocurilor de simulare, alături de jocul de decizie și jocul de rol (taxonomie pe care o utilizează și Emanuela Ilie în cea mai recentă (2020) ediție a lucrării „Didactica limbii și literaturii române”). Metoda se bazează, în esență, pe utilizarea adecvată a mijloacelor și procedeele artei dramatice, activitate complexă ce se realizează prin parcurgerea mai multor etape: a) *lectura și rezumarea textului*; b) *definirea contextului evenimentelor*; c) *identificarea replicilor, descrierea personajelor și exprimarea stărilor afective*; d) *pregătirea interpretării (a jocului de rol)*; e) *interpretarea (jocul de rol)*; f) *evaluarea*.

Creată în 1973 de regizorul brazilian Augusto Boal, metoda Teatru Forum este o formă de teatru ce oferă posibilitatea intervenției publicului în derularea evenimentelor și a dezbaterii pe marginea situațiilor conflictuale, așa încât soluțiile să elimine cauza conflictelor și să readucă protagoniștii în starea de echilibru. Deși s-a dezvoltat în timp ca metodă de intervenție socială, Teatrul Forum poate fi folosită cu eficiență în diferite contexte de educație nonformală, facilitând participanților învățarea experiențială, conștientizarea, prin participare afectivă, a efectelor unor atitudini negative, de tipul ignoranței, discriminării sau excluziunii sociale.

METODOLOGIE

În cadrul experimentului pe care l-am derulat în perioada februarie-iunie 2023, un lot format din 36 de cadre didactice, învățători și profesori de limba și literatura română din școli de pe ambele maluri ale Prutului, au urmat, în cadrul unui program de formare acreditat de Ministerul Educației Naționale din România, un modul centrat pe dramatizarea basmului și abordarea lui prin metoda Teatru Forum. Cursul a integrat 30 de ore de activități instructive pentru cadrele didactice, dintre care 14 ore au vizat conținuturi teoretice, iar 16 ore au fost dedicate aplicațiilor practice, constând în preluarea unor fragmente selectate din basme populare și culte românești, pentru interpretarea lor dramatizată sau prin metoda Teatru Forum. Ulterior, cadrele didactice au susținut la clasă, cu elevii lor, activități cu același conținut, pentru o perioadă de două săptămâni. Elevii și profesorii au fost testați înainte și după intervențiile instructive, prin instrumente distincte, elaborate în cadrul cercetării noastre, urmărindu-se determinarea efectelor instructiv-educative ale basmului. Răspunsurile participanților au fost preluate în acord cu obiectivele cercetării, astfel că pe baza datelor obținute în urma evaluării cadrelor didactice am definit perspectiva actuală a acestora asupra eficienței basmului în educație, iar testele elevilor ne vor oferi informații cu privire la aportul basmului la formarea cognitivă, afectivă și volițională a școlarului mic.

În articolul de față, valorificăm datele obținute în cadrul activității de formare a cadrelor didactice, cu privire la eficacitatea receptării basmului prin dramatizare și jocul de rol asimilat metodei Teatru Forum, pe care le considerăm forme ideale de integrare a basmului în activitățile extrașcolare.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Metodele de receptare a basmului, pe care profesorii și învățătorii le recomandă elevilor, sunt lectura, povestirea și dramatizarea basmelor. Însă 47,2% dintre participanți declară, în cadrul evaluării finale, că le recomandă elevilor și exercițiul scrierii de basme. Opțiunea dascălilor pentru dramatizarea basmelor se întemeiază pe beneficiile numeroase pe care această metodă le oferă elevilor. În seria acestora, pe primele trei locuri se înscriu: 1) *descoperă consecințele faptelor bune și ale celor rele*; 2) *conștientizează relația cauză-efect între evenimente/stări/emoții/reacții*; 3) *învăță comportamente specifice unor situații periculoase (trăite de eroi)*. O altă serie de beneficii pentru elevi ale receptării basmelor prin joc de rol și dramatizare este formată din următoarele achiziții: *conștientizează rolul limbajului paraverbal și nonverbal; își construiesc propriul sistem de valori; trăiesc situații similare vieții reale* [6]. În plus, implicat în toate etapele dramatizării basmului, copilul:

- înțelege rolul categoriei estetice a fantasticului;
- se familiarizează cu valoarea simbolică a elementelor de conținut al basmului;
- se antrenează în sfera receptării comunicării artistice;

- diferențiază faptele/fenomenele reale de cele imaginate/ inventate, observând consistența celor dintâi și lipsa de materialitate a acelorora din a doua categorie;
- experimentează emoții pozitive și emoții negative în timpul interpretării;
- descoperă motivații proprii pentru efortul de a susține acțiuni în apărarea binelui.
- conștientizează elemente de limbaj paraverbal și nonverbal;
- emite judecăți de valoare cu privire la acțiunile, reacțiile, vorbele celor din jur, raportându-se valorile conștientizate;
- intuiește efectul, la nivel afectiv-emoțional și motivațional, al cuvintelor;
- face achiziții de vocabular, memorând replicile personajelor;
- experimentează situații pozitive și negative similare vieții reale, fără a le trăi efectiv, ceea ce facilitează unele conștientizări cu privire la efectele benefice ale înfruntării unor situații dificile.

Elementele de conținut care îi încurajează pe dascăli să valorifice basmul în scop educativ sunt *similitudinile cu viața reală și simbolistica bogată a personajelor*, iar contextul în care simt că pot utiliza basmul în cadrul lecțiilor este cel în care au *de exemplificat valori, virtuți, modele, comportamente, iubirea față de semeni, iubirea față de natură, dar și conflicte și modalități de a le soluționa*. În acest mod, basmul se face util elevului *pentru toată viața*, așa cum susțin (în cadrul evaluării finale) 41,7% dintre participanți (în timp ce 25% dintre ei cred că utilitatea basmului s-ar limita la o unitate de învățare, 19, 4% la un capitol, iar 13, 9%, indică perioada de un an școlar) [6].

Prin conținutul său ideatic și tematic, basmul este potrivit abordării prin metoda Teatru Forum. Conflictele dezvoltate în basm trimit către cauzele situațiilor tensionate, conflictuale și primejdioase din viața reală. Punerea în scenă a unui basm sub forma Teatrului Forum oferă posibilitatea participanților să înțeleagă cauzele conflictelor și să le elimine, remodelând parcursul eroului și corectând dezechilibrele. Implicarea afectivă și rațională a participanților este continuă, pentru că miza jocului este aceea de a se identifica atât soluții pentru cazurile problematice, cât și modalități de a anticipa și a evita primejdii. Raționamentul „dacă...atunci...” ghidează evenimentele către deznodământul fericit, posibil și în lumea reală, nu doar în basm.

CONCLUZII

Activitățile extrașcolare, definatorii pentru educația nonformală, au un aport semnificativ la desăvârșirea educației furnizate în cadrul formal. Dezvoltarea echilibrului dorit între cognitiv și afectiv-emoțional se obține prin coroborarea acțiunilor educative specifice școlii cu cele nonformale. Dramatizarea și metoda Teatru Forum sunt două metode cu efecte formative apreciabile, care pot fi utile în receptarea basmului atunci când acesta este valorificat în scop educativ fie în spațiul unor activități derulate în spațiul școlii, fie al celor extrașcolare.

Bibliografie:

1. GUȚU, Vladimir. *Educația nonformală în Republica Moldova: demersuri conceptuale și metodologice*. În: *Educația și învățământul extrașcolar în Republica Moldova: statu quo și perspective*, conferință națională, 9-10 decembrie 2022, Chișinău. Chișinău: CEP USM, 2023, pp.6-17, ISBN 978-9975-62-510-4.
2. NICOLA, Ioan. 2023, *Tratat de psihopedagogie școlară*. București: Aramis, 575 p, ISBN 973 8473 64 0.
3. UNGUREANU, Maria. *De la considerații estetice și psihologice spre o didactică a basmului*. In: *Adaptarea sistemului educațional la noile abordări din societatea contemporană: provocări și soluții*, Ed. 1, 18-19 august 2022, Chișinău. Chișinău: Tipografia Universității de Stat din Tiraspol, 2022, pp. 138-145. ISBN 978-9975-76-417-9.
4. CĂLINESCU, George. 1965. *Estetica basmului*. București: Editura pentru literatură.
5. DINU,G; ZBARCEA,M. 2000, *Dicționar de teorie literară pentru clasele V-X*, București: Paralela 45.
6. UNGUREANU, Maria. *The wisdom of the fairy tale in building skills for sustainable living*, Journal of Educational Sciences, XXIV, 2(48), 2023.

IMPORTANȚA IMPLICĂRII FAMILIEI ÎN VIAȚA ȘCOLARĂ

Ana PALII,

*formatoare, masteră în Management Educațional,
profesoară, grad didactic II, Gimnaziul Hîrtop,
Gimnaziul „Mihai Eminescu” orașul Ghindești, raionul Florești*

ID ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-7241-8411>

e-mail: cernei.paliiana@gmail.com

Rezumat: *Articolul examinează cercetările actuale privind impactul semnificativ al implicării părinților în viața școlară a copiilor și relevanța acestui aspect în dezvoltarea educațională și personală a acestora. Cercetările evidențiază o corelație pozitivă între nivelul de implicare parentală și succesul academic al elevilor, subliniind importanța unui parteneriat activ între școală și familie. Se explorează impactul asupra performanțelor academice, evidențind că elevii sprijiniți activ de părinți manifestă rezultate școlare superioare. De asemenea, se subliniază influența modelării comportamentului educațional parental asupra atitudinii pozitive a elevilor față de învățare. Comunicarea eficientă dintre școală și familie este identificată drept element-cheie în facilitarea unui mediu educațional propice. Implicarea părinților în dezvoltarea abilităților de studiu și sprijinul acordat copiilor în gestionarea dificultăților contribuie la formarea unei baze solide pentru succesul academic și adaptabilitatea la schimbări.*

Cuvinte-cheie: *dezvoltare educațională, performanțe academice, parteneriat școală-familie, cercetare educațională, succes academic.*

THE IMPORTANCE OF FAMILY INVOLVEMENT IN SCHOOL LIFE

Abstract: *The article examines current research on the significant impact of parental involvement in children's school life and the relevance of this aspect to their educational and personal development. Research highlights a positive correlation between the level of parental involvement and the academic success of students, underlining the importance of an active partnership between school and family. The impact on academic performance is explored, highlighting that students actively supported by parents show higher academic results. It also emphasizes the influence of modeling parental educational behavior on the students' positive attitude towards learning. Effective communication between school and family is identified as a key element in facilitating a conducive educational environment. Parental involvement in the development of study skills and support for children in managing difficulties help form a solid foundation for academic success and adaptability to change.*

Keywords: *educational development, academic performance, school-family partnership, educational research, academic success.*

Anton Makarenko, un pedagog și teoretician al educației sovietice, susținea că familia reprezintă un factor crucial în procesul educativ. El argumenta că părinții au o responsabilitate semnificativă în formarea caracterului și valorilor copiilor lor. Conform viziunii sale, relațiile din cadrul familiei contribuie esențial la modelarea comportamentului și dezvoltarea morală a copiilor, având astfel un impact direct asupra educației acestora. Lucrarea lui Anton Makarenko care explorează acest subiect se numește „Poema pedagogică” („Педагогическая поэма” în rusă). În această operă, el abordează diverse aspecte ale educației, inclusiv rolul familiei în formarea individului.

Figura 1.

Careul solemn de deschidere a noului an școlar 2023-2024 în Gimnaziul „Mihai Eminescu”, Ghindești, raionul Florești

Implicarea părinților în procesul de învățare transmite un mesaj puternic copiilor, arătându-le că educația este o prioritate comună. Prin participarea activă la evenimente școlare, consiliile de părinți și întâlnirile cu profesorii, părinții devin parteneri în efortul comun de a asigura succesul academic al copiilor. De asemenea, colaborarea dintre familie și școală deschide canale eficiente de comunicare. Această colaborare începe în fiecare an la Unu septembrie, când părinții și copiii trăiesc aceleași sentimente de mândrie. În **Figura 1** sunt copiii din Gimnaziul „Mihai Eminescu” din orașul Ghindești, raionul Florești cu fețe luminoase și pline de bucurie de a începe o nouă aventură în lumea cunoștințelor împreună cu părinții, o acazie bună pentru părinți să fie mândri de realizările copiilor și să împărtășească momente emoționale în contextul școlii.

Părinții informați sunt mai bine pregătiți să sprijine procesul de învățare al copiilor acasă și să identifice eventualele dificultăți. În plus, dialogul constant între profesori și părinți facilitează schimbul de informații esențiale pentru a adapta metodele de predare în funcție de nevoile individuale ale elevilor. Implicarea părinților nu se rezumă doar la rezultatele academice; ea extinde înțelegerea asupra aspirațiilor și intereselor copiilor.

Această cunoaștere profundă permite părinților să ofere sprijin emoțional și să încurajeze dezvoltarea personală a copiilor în afara cadrului școlar.

O colaborare solidă între școală și familie nu doar consolidează temeliile educației, ci și contribuie la formarea unui mediu propice pentru dezvoltarea integrală a elevilor. Implicarea părinților nu se rezumă doar la rezultatele academice; ea extinde înțelegerea asupra aspirațiilor și intereselor copiilor. Această cunoaștere profundă permite părinților să ofere sprijin emoțional și să încurajeze dezvoltarea personală a copiilor în afara cadrului școlar. În plus, implicarea părinților în viața școlară oferă un exemplu puternic pentru copii. Atunci când văd că părinții sunt implicați și dedicați în educația lor, elevii își dezvoltă un respect mai mare pentru învățare și își asumă o atitudine mai proactivă față de școală. Familia este primul mediu de învățare al copilului, iar extinderea acestui mediu la școală creează un continuum educativ coeziv. Implicarea constantă a părinților consolidează legăturile dintre cele două medii, contribuind la o tranziție mai lină între acasă și școală. De asemenea, implicarea părinților în activitățile școlare, precum evenimentele culturale sau sportive, adunările consultative și activități de învățare pentru părinți, nu doar sprijină comunitatea școlară, dar și consolidează legăturile sociale dintre familiile elevilor. În **Figura 2** este reprezentată o activitate de informare a părinților din Gimnaziul Hîrtop, raionul Florești cu programa școlară la obiectul Educație Pentru Societate. Profesorii pot prezenta programele școlare și pot împărtăși informații relevante cu părinții, consolidând astfel parteneriatul educațional.

Figura 2.

Masa rotundă a profesorilor și părinților „Cum educăm la Educația pentru Societate”, desfășurată pe 18.11.2023 în Gimnaziul Hîrtop, raionul Florești

Aceste conexiuni sociale pot avea un impact pozitiv asupra sentimentului de apartenență și susținere în cadrul școlii. Prin urmare, este esențial ca școala și familia să

colaboreze în mod activ pentru a crea un mediu educativ armonios și stimulant. Implicarea părinților nu este doar un angajament față de succesul academic al copiilor, ci și o investiție în viitorul lor, contribuind la formarea unei generații înzestrate cu cunoștințe, abilități și valori durabile. Articolul de față examinează cercetările actuale privind impactul implicării părinților în viața școlară a copiilor și relevanța acestui aspect în dezvoltarea lor educațională. Abordarea sinergică dintre familie și școală joacă un rol crucial în formarea unui cadru educațional solid, având implicații semnificative asupra rezultatelor academice și a dezvoltării pe termen lung a elevilor cum ar fi:

- Contextul și importanța implicării părinților;
- Impactul asupra performanțelor academice;
- Dezvoltarea abilităților sociale și emoționale;
- Modelarea comportamentului educațional.

Cercetările recente au demonstrat că există o corelație pozitivă între nivelul de implicare a părinților și succesul academic al elevilor. Familia reprezintă primul și cel mai influent mediu de învățare al copilului, iar sprijinul activ al părinților în procesul de învățare consolidează fundamentul educațional. Elevii care beneficiază de implicarea părinților în activitățile școlare, precum participarea la întâlniri cu profesorii și sprijinul în teme, au tendința de a obține rezultate academice superioare. Însoțirea copiilor în cadrul excursiilor părinții le pot oferi mai multe explicații, detalii și contexte. În **Figura 3** Părinții Sacenco Aurel și Natalia, prin explicație amplifică înțelegerea subiectului Holocaustului- o pagină neagră a istorie complicată pentru înțelegerea copiilor.

Figura 3.

*În muzeul școlar al Holocaustului din incinta Gimnaziului „Vasile Alecsandri”
din orașul Mărculești, raionul Florești*

Comunicarea eficientă dintre părinți și cadrele didactice contribuie la identificarea și soluționarea rapidă a dificultăților de învățare, având un impact pozitiv asupra performanțelor academice. Implicarea părinților nu se rezumă doar la domeniul academic; ea contribuie și la dezvoltarea abilităților sociale și emoționale ale elevilor. Copiii care beneficiază de un sprijin afectiv și de ghidare în gestionarea emoțiilor sunt mai predispuși să dezvolte relații sociale sănătoase și să facă față eficient situațiilor de stres. Părinții reprezintă modele de comportament pentru copii. Atunci când aceștia sunt implicați activ în educația copiilor, aceștia internalizează importanța educației și adoptă o atitudine pozitivă față de învățare. Această modelare a comportamentului educațional are un impact durabil asupra obiceiurilor de învățare și a atitudinii față de educație.

Figura 4. Familia Armaș la poarta școlii Romain Rolland , orașul Paris, Franța

Concetățenii noștri din diasporă cu atitudine devin parte activă a procesului educațional al copiilor, sprijinind și completând activitățile planificate de instituțiile de învățământ din statele cu stabilire de trai. Buneii pot juca un rol important în viața școlarului prin oferirea sprijinului emoțional, încurajarea și împărtășirea experienței lor de viață. Prin relația lor stabilă și afectuoasă, buneii pot contribui la dezvoltarea încrederii în sine a copilului și la consolidarea valorilor familiale. Chiar dacă sunt departe pot fi temporar prezenți în viața nepoțelor. De asemenea, pot oferi perspectiva lor asupra educației și pot fi surse de învățăminte și sfaturi practice. În esență, implicarea buneilor poate crea un mediu susținător pentru copil în perioada sa școlară.

Există numeroase activități pe care copiii, buneii și școala le pot realiza împreună pentru a construi legături puternice și pentru a sprijini dezvoltarea copiilor. Acestea includ:

- Lectură în familie cu buneii, pot citi sau asculta povești împreună cu copiii, promovând astfel pasiunea pentru lectură.
- Ajutor la teme pot oferi și buneii un sprijin în rezolvarea temelor și pot împărtăși cunoștințe și experiențe.

- Proiecte artistice pot fi creative, precum desenul, pictura sau bricolajul, poate consolida legăturile și stimula creativitatea. Participarea la evenimente școlare, buneii pot fi implicați în proiecte școlare, serbări sau activități comunitare pentru a sprijini și încuraja copiii.
- Excursii educaționale cu vizite la muzee, parcuri naturale sau alte locuri interesante pot oferi oportunități de învățare și distracție în familie.
- Participarea bunilor și nepoților la jocuri de societate sau activități interactive care au un caracter educativ poate fi distractivă și educativă în același timp.

În concluzie, implicația părinților în viața școlară a copiilor este un factor-cheie în asigurarea unei educații de calitate și în dezvoltarea integrală a elevilor. Școala și familia trebuie să colaboreze strâns pentru a crea un mediu educativ armonios, în care sprijinul activ al părinților să fie recunoscut și încurajat. Abordarea sinergică dintre aceste două entități reprezintă nu doar o investiție în educația prezentă, ci și o pregătire solidă pentru succesul viitor al tinerilor noștri într-o societate în continuă evoluție. În perspectivă, se sugerează că cercetările viitoare ar trebui să se concentreze pe identificarea unor strategii eficiente de implicare a părinților, iar școlile ar trebui să adopte practici care recunosc și încurajează acest parteneriat. Concluzia evidențiază că implicarea părinților nu este doar un element esențial pentru educația prezentă, ci și o investiție în formarea unei generații pregătite să abordeze provocările societății în continuă evoluție.

Bibliografie:

1. GALANTON, D., ELPUJAN, O., et. al., Educație pentru Societate, Ghidul profesorului, Chișinău, 2020, p.
2. CURRICULUM NAȚIONAL, Consiliere școlară și dezvoltare personală, MEC, Chișinău, 2018.

Surse WEB:

3. EPSTEIN, Joyce L., Phi Delta Kappan, 00317217, Mai 95, Vol. 76, numărul 9, Baza de date: Academic Search Premier, Traducere a Fundației Noi Orizonturi din articolul: PARTENERIAT SCOALA/FAMILIE/COMUNITATE. [Accesat: 21.01.2024]
4. <https://www.noi-orizonturi.ro/2021/11/23/6-dimensiuni-de-implicare-a-parintilor-in-viata-scolara/>
Otros Idiomas: Manual de Participare [Accesat; 26.01.2024]
5. <https://www.parentsparticipation.eu/en/man-obs/de-ce-este-importanta-implicarea-parintilor-viata->

IMPACTUL ACTIVITĂȚILOR EXTRADIDACTICE ASUPRA ELEVILOR DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PROFESIONAL TEHNIC

Tatiana GURGUROVA-AFANASIEV,
profesor de matematică și informatică, grad didactic II,
IP CENTRUL DE EXCELENȚĂ ÎN ENERGETICĂ ȘI ELECTRONICĂ
ID:000900640816364

Rezumat: *Impactul activităților extradidactice în învățământul profesional tehnic este semnificativ și complex. De la consolidarea cunoștințelor teoretice până la dezvoltarea abilităților sociale și pregătirea pentru cariera viitoare, aceste activități adaugă o dimensiune esențială la experiența educațională a elevilor. Integrarea lor strategică în curriculumul școlar poate contribui în mod substanțial la formarea unei generații de profesioniști pregătiți și motivați.*

Cuvinte-cheie: *activitate extradiactică, impact, învățământ profesional tehnic, abilități, dezvoltare personală și profesională.*

THE IMPACT OF EXTRA-DIDACTIC ACTIVITIES ON STUDENTS IN TECHNICAL VOCATIONAL EDUCATION

Abstract: *The impact of extra-didactic activities in technical vocational education is significant and complex. From the consolidation of theoretical knowledge to the development of social skills and preparation for future career, these activities add an essential dimension to the educational experience of students. Their strategic integration into the school curriculum can contribute substantially to the formation of a generation of trained and motivated professionals.*

Keywords: *extra-didactic activity, impact, technical vocational education, skills, personal and professional development.*

Activitățile extradidactice au un impact foarte important asupra elevilor din învățământul profesional tehnic, aducând numeroase beneficii și contribuind la dezvoltarea lor personală și profesională. Învățământul profesional tehnic joacă un rol crucial în pregătirea elevilor pentru intrarea lor în piața muncii. Însă, adăugarea activităților extradiactice în acest context poate aduce beneficii substanțiale, influențând pozitiv dezvoltarea academică și personală a elevilor.

Prin activități precum stagii de practică, proiecte practice sau participarea la competiții tehnice, elevii au oportunitatea de a aplica cunoștințele teoretice acumulate în timpul cursurilor. Această experiență practică nu doar consolidează înțelegerea lor asupra

subiectelor, ci și le oferă o perspectivă reală asupra modului în care cunoștințele lor pot fi utilizate în mediul profesional.

Activitățile extradidactice facilitează dezvoltarea abilităților sociale esențiale pentru succesul în carieră. Prin colaborarea în proiecte de grup sau participarea la evenimente sociale, elevii învață să lucreze în echipă, să comunice eficient și să rezolve problemele într-un mediu interactiv. Aceste competențe sunt adesea la fel de importante precum cunoștințele tehnice într-un context profesional.

Oferirea elevilor ocazia de a explora aspecte specifice ale domeniului lor de studiu prin activități extradidactice îi ajută să-și descopere pasiunile. Acest lucru nu numai că îi motivează să-și îmbunătățească performanțele academice, dar poate și să le ofere o viziune mai clară asupra posibilităților de carieră și direcții în viitor.

Ori de câte ori elevii sunt implicați în proiecte practice sau activități de grup, ei dobândesc abilități care sunt direct transferabile în mediul de lucru. Capacitatea de a lucra eficient în echipă, gândirea critică și rezolvarea problemelor sunt aspecte căutate de angajatori, iar activitățile extradidactice oferă elevilor un avantaj competitiv pe piața muncii.

Iată câteva dintre impacturile pe care le au aceste activități asupra elevilor:

- **Dezvoltarea abilităților practice:** Elevii din învățământul profesional tehnic au o preocupare majoră pentru dezvoltarea abilităților practice și profesionale. Activitățile extradidactice le oferă ocazia de a se exercita în domeniul în care își desfășoară studiile și de a-și aprofunda cunoștințele teoretice dobândite în clasă. Prin intermediul acestor activități, elevii pot să aplice ceea ce au învățat într-un mod practic, să învețe cum se desfășoară o anumită activitate sau să își dezvolte abilități specifice meseriei pe care o studiază.

- **Dezvoltarea competențelor sociale și comunicative:** Unele dintre activitățile extradidactice aduc împreună elevi din clase diferite sau chiar din școli diferite. Aceasta oferă elevilor ocazia de a-și dezvolta competențele sociale și de a-și îmbunătăți abilitățile de comunicare. Aceste competențe sunt foarte importante în lumea muncii și pot contribui la succesul lor profesional. Prin colaborare și interacțiune cu ceilalți elevi, ei pot învăța cum să lucreze în echipă, să își asume responsabilități și să își dezvolte abilitățile de lider.

- **Motivarea și susținerea rezultatelor școlare:** Participarea la activități extradidactice îi motivează pe elevi să-și depună eforturile în obținerea unor rezultate școlare mai bune. Activitățile extradidactice pot fi considerate o recompensă pentru efortul depus în clasă și le oferă elevilor o ocazie de a se remarca și de a-și demonstra talentul și abilitățile în fața celorlalți. Participarea la competiții și proiecte poate stimula competiția și dorința de a-și depăși limitele, ceea ce poate avea un impact pozitiv asupra rezultatelor lor școlare.

- **Orientarea profesională și dezvoltarea carierei:** Activitățile extradidactice pot avea un impact semnificativ asupra orientării profesionale a elevilor. Acestea îi ajută să-și

descoperire interesele și pasiunile, să-și exploreze diferite domenii de activitate și să ia contact direct cu mediul de lucru dintr-o anumită meserie. Aceasta le poate oferi încredere în alegerea carierei și îi poate ajuta să se dezvolte într-un domeniu potrivit pentru ei.

Activitățile extradidactice desfășurate în cadrul învățământului profesional tehnic pot fi clasificate în diverse categorii, incluzând:

- Stagii de practică: Oportunități pentru elevi de a aplica cunoștințele teoretice într-un mediu de lucru real, dezvoltându-și abilitățile practice.
- Participare la proiecte: Implicarea în proiecte practice sau competiții care să pună în valoare aptitudinile tehnice ale elevilor și să promoveze spiritul de echipă.
- Vizite de studiu: Explorarea unor companii relevante sau facilități tehnice pentru a înțelege procesele industriale și a se familiariza cu tehnologiile moderne.
- Ateliere și seminarii: Organizarea sesiunilor practice suplimentare sau a evenimentelor tematice pentru a dezvolta competențele practice și a aborda subiecte specifice.
- Parteneriate cu industria: Colaborarea cu companii locale sau organizații pentru a oferi elevilor acces la resurse, mentorat și oportunități de angajare.
- Concursuri și expoziții: Participarea la competiții tehnice sau expoziții pentru a-și demonstra aptitudinile și a intra în contact cu profesioniști din domeniul respectiv.
- Cursuri de pregătire suplimentară: Oferirea de cursuri opționale pentru dezvoltarea abilităților avansate sau pentru a acoperi aspecte tehnologice emergente.

Aceste activități contribuie la formarea unei educații integrate și complete în învățământul profesional tehnic.

Etapile principale ale unei activități extradidactice includ:

- Planificare: Definirea obiectivelor activității, stabilirea resurselor necesare și dezvoltarea unui plan detaliat pentru implementare.
- Recrutare și Înscriere: Identificarea participanților interesați, comunicarea detaliilor activității și procesul de înscriere.
- Pregătire: Furnizarea de informații și instrucțiuni relevante participanților, inclusiv resurse suplimentare sau materiale de studiu.
- Implementare: Desfășurarea efectivă a activității, asigurându-se că planul este pus în practică conform așteptărilor și obiectivelor stabilite.
- Supervizare și Mentorat: Monitorizarea participanților și oferirea de sprijin și îndrumare, inclusiv sesiuni de mentorat dacă este necesar.
- Evaluare: Evaluarea performanței participanților și a rezultatelor activității, cu accent pe atingerea obiectivelor propuse.
- Feedback și Îmbunătățire: Colectarea de feedback de la participanți și membrii echipei de organizare pentru a identifica aspecte pozitive și zone care pot fi îmbunătățite pentru viitoarele activități extradidactice.
- Comunicare: Furnizarea de informații relevante privind rezultatele, recunoașterea realizărilor și promovarea activității pentru implicarea viitoare a participanților.

Aceste etape asigură un proces bine structurat și eficient pentru activitățile extradidactice, contribuind la atingerea obiectivelor educaționale și dezvoltarea abilităților elevilor.

Avantaje ale unei activități extradidactice:

- Dezvoltarea abilităților sociale și de comunicare: Participarea la activități extradidactice îi aduce pe elevi în contact cu colegi din alte clase sau grade și îi implică în activități care necesită colaborare și comunicare eficientă. Aceasta îi ajută să-și dezvolte abilitățile de relaționare și să câștige încrederea în sine în interacțiunile sociale.
- Stimularea creativității și a imaginației: Activitățile extracurriculare precum arte vizuale, muzică, teatru sau scriere creativă încurajează expresia liberă și încurajează elevii să-și exploreze latura creativă. Aceste activități ajută la dezvoltarea imaginației și a abilităților artistice.
- Îmbunătățirea performanțelor școlare: Participarea la activități extradidactice precum cercul de lectură sau cel de matematică poate îmbunătăți performanțele școlare ale elevilor. Aceste activități suplimentare oferă ocazia de a exersa abilitățile noi și de a consolida cunoștințele dobândite în cadrul lecțiilor.
- Dezvoltarea abilităților de management al timpului: Activitățile extradidactice solicită un angajament de timp suplimentar și îi învață pe elevi să-și gestioneze timpul în mod eficient. Aceasta poate fi o abilitate valoroasă pe termen lung, deoarece elevii vor învăța să echilibreze responsabilitățile academice cu cele personale și sociale.
- Experițe de învățare practică: Unele activități extradidactice, cum ar fi excursiile sau voluntariatul, oferă elevilor oportunitatea de a învăța prin experiență. Aceste experiențe practice le permite elevilor să aplice cunoștințele teoretice în situații reale și să dobândească noi abilități și perspectivă asupra lumii înconjurătoare.
- Dezvoltarea abilităților de leadership: Activitățile extradidactice, cum ar fi cluburile de lideri sau asociațiile studențești, le oferă elevilor oportunitatea de a-și dezvolta abilitățile de leadership. Aceste activități îi încurajează să preia responsabilități, să-și asume roluri de conducere și să-și exprime ideile și opiniile.
- Îmbunătățirea stării de sănătate: Activitățile fizice extradidactice, cum ar fi sporturile sau dansul, promovează un stil de viață activ și sănătos. Aceste activități sunt benefice pentru sănătatea fizică și mentală a elevilor, îmbunătățind rezistența musculară, coordonarea motorie și starea generală de bine.
- Creșterea pasiunii și a interesului pentru un anumit domeniu: Activitățile extradidactice pot ajuta la identificarea pasiunilor și a intereselor elevilor, permițându-le să exploreze mai mult un anumit domeniu. Aceasta le poate oferi perspectiva și motivația de a-și continua studiile și implicarea într-un anumit domeniu pe termen lung.

Dezavantaje ale unei activități extradidactice:

1. Consum de timp: Participarea la o activitate extradidactică poate necesita un angajament semnificativ de timp și energie suplimentare. Aceasta poate avea un impact asupra programului zilnic al elevului și poate reduce timpul disponibil pentru alte activități, cum ar fi studiul sau odihna.

2. Stres suplimentar: Persoanele implicate în activități extradidactice pot simți uneori un nivel mai mare de stres și presiune pentru a reuși sau a se evidenția în acea activitate. Aceasta poate fi dată de competiția cu colegii sau așteptările ridicate puse de antrenori, profesori sau părinți.

3. Neglijarea altor aspecte ale vieții: Participarea la o activitate extradidactică poate duce la neglijarea altor aspecte ale vieții unui elev, cum ar fi relațiile sociale și timpul petrecut cu familia sau prietenii. De asemenea, poate reduce timpul dedicat îndeplinirii altor responsabilități, cum ar fi sarcinile casnice sau ajutorul în gospodărie.

4. Oboseală și epuizare: Unele activități extradidactice pot presupune un efort fizic sau mental intensiv. Participarea la antrenamente și competiții regulate poate duce la oboseală și epuizare a elevului, ceea ce poate afecta performanța școlară sau starea de sănătate generală.

5. Costuri financiare: Unele activități extradidactice, cum ar fi sporturile de performanță sau cursurile private, pot implica costuri suplimentare pentru echipamente, transport sau taxe de participare. Acest lucru poate crea o povară financiară pentru unele familii, iar copiii pot fi excluși din cauza imposibilității de a susține aceste costuri.

Este important să se găsească un echilibru între participarea la activități extradidactice și alte aspecte ale vieții, astfel încât să se evite consecințele negative și să se asigure un stil de viață sănătos și echilibrat pentru elevi.

În general, succesul unei activități extradidactice depinde de modul în care aceasta este gestionată și de resursele disponibile pentru a sprijini participarea echitabilă a tuturor elevilor.

În concluzie, activitățile extradidactice au un impact foarte important asupra elevilor din învățământul profesional tehnic, contribuind la dezvoltarea abilităților practice și profesionale, a competențelor sociale și comunicative, la motivarea și susținerea rezultatelor școlare și la orientarea profesională și dezvoltarea carierei. Aceste activități oferă elevilor ocazia de a aplica în practică cunoștințele dobândite în clasă și de a se dezvolta într-o manieră holistică, pregătindu-i pentru viitorul lor profesional. Activitățile extradidactice au un impact foarte important asupra elevilor din învățământul profesional tehnic, aducând numeroase beneficii și contribuind la dezvoltarea lor personală și profesională.

Bibliografie:

1. THELWELI, R., HARWOOD, C., & GREENLEES, I. (2021). *Sport Psychology: Theory, Applications and Issues*. Routledge.
2. SAWYER, R. K. (2012). *Explaining Creativity: The Science of Human Innovation*. Oxford University Press.
3. BROOKS, N. (2017). *The Complete Guide to Debating: How to Win Your Argument in Style*. Routledge.
4. HANDY, F., BRUDNEY, J. L., & SRINIVASAN, N. (2020). *Volunteer Management Practices and Retention of Volunteers in Urban Nonprofit Organizations*. Springer.
5. PLUMMER, M., & TAYLOR, M. (2019). *Participatory Development: Principles, Practice and Perspectives*. Routledge.

EXPLORAREA JOCURILOR VIDEO: RESURSĂ ACTUALĂ ÎN PROCESUL DE TRANSFORMARE A PARADIGMEI DE PREDARE – ÎNVĂȚARE

Vitalie GUȚU,

lector universitar, drd.

Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării, USM,

conducător de cerc, Pixel Media Center,

Centrul Republican pentru Copii și Tineret ARTICO

E-mail: vitalie.gutu@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-8398-7909

Rezumat: *Lucrarea științifică de față abordează tendința emergentă a utilizării jocurilor video în educație. Tot mai multe concepte și formule sunt dezvoltate despre avantajele și beneficiile implementării jocurilor video în procesul de predare-învățare, inclusiv creșterea motivației elevilor/studentilor, îmbunătățirea gradului de asimilare a cunoștințelor și dezvoltarea de noi abilități. În același timp, în studiul respectiv sunt proiectate diverse tipuri de jocuri video educaționale, precum și exemple concrete de jocuri care pot fi utilizate în contexte specifice, pornind de la Game-Based Learning la Gamificare.*

Cuvinte-cheie: *jocuri video, nativi digitali, învățare bazată pe jocuri, edutainment.*

Introducere:

Infrastructura educațională, pe parcursul diverselor perioade, cunoaște traiectorii de dezvoltare multidimensionale. Acest lucru permite o dinamizare constantă a procesului de învățământ astfel încât să se poată realiza obiectivele de bază ale domeniului raportat la aspectele digitalizării și necesitățile studiului prin aplicarea elementelor de interactivitate. Autorul Sergiu Corlat în lucrarea sa *Direcții prioritate în dezvoltarea resurselor digitale pentru educație* punctează un aspect important în această direcție, și anume faptul că: „complexitatea resurselor care trebuie dezvoltate presupune o perioadă de cercetare și de modelare a pașilor aferenți automatizării controlate a procesului educațional în baza tehnologiilor digitale, urmată de apariția primelor prototipuri de resurse interactive, interconectate (sau interconectabile) cu platformele de control al progresului instruirii. Acestea se vor dezvolta treptat, urmând etapele clasice de elaborare a produselor software” [1, p. 6]. În aceste condiții, sistemul educațional trece pas cu pas la digitalizare și componentele tehnologizării devin instrumente de bază în procesul de predare

– învățare. Actanții din domeniul învățământului sunt antrenați activ la trecerea de la un sistem de predare și învățare clasic la cel cu implicații interactive/dinamice utilizându-se aplicații și platforme digitale pentru ca materia sau informațiile din curricula școlară/liceală/universitară să fie comprehensibilă și pliată la cerințele zilei.

„În condițiile digitalizării sporite, educația devine atractivă prin adoptarea noilor tendințe atât ca formă, cât și sub aspect de conținut, astfel încât produsele educaționale livrate să fie:

- creative;
- interactive;
- prompte;
- disponibile pe platforme special dedicate cursului/materiei;
- accesibile de pe orice gadget (*PC, laptop, tabletă, telefon etc.*);
- robuste, stabile, updatale și personalizabile” [2, p. 18].

Pornind de la aceste caracteristici și tendința de realizare a conținuturilor educaționale dinamice, interesante și care să capteze atenția elevului/studentului, astăzi o resursă importantă și actuală în procesul de transformare a paradigmei de predare – învățare este *jocul video*. În literatura de specialitate jocul video educațional este cunoscut și ca *edutainment*, ceea ce presupune „un software al cărui scop este de a preda utilizatorului anumite concepte (*logică, cunoștințe, diverse capacități intelectuale*) prin intermediul jocurilor” [3]. Prin implementarea jocurilor video în procesul educațional, conținutul materiilor/disciplinelor capătă noi valențe de livrare a informațiilor, pe de o parte, și dezvoltă noi abilități de predare din partea învățătorilor/profesorilor, și de însușire a cursului din partea elevilor/studentilor.

Cercetătoarea Angela Golban în lucrarea *Valențe formative ale jocurilor digitale* opinează că, „... jocurile sunt metode optimale de stimulare a gândirii critice/logice, de dezvoltare a orientării în spațiu și timp, de maximizare a creativității etc. Ținând cont de era digitală și de nativii digitali, va trebui să acordăm o atenție sporită mediului digital de învățare” [4, p. 8]. Pregnant, în acest context, se ilustrează dezvoltarea paradigmei de predare – învățare din optica digitalizării prin utilizarea tot mai frecventă a jocurilor video și aplicațiilor de joc interactiv. Or, cerințele pieței educaționale demonstrează că astăzi sistemul de învățământ ia direcția tehnologizării și necesită adaptabilitate la solicitările nativilor digitali. Autoarele Carmen Ioana Iuhos și Carmen Bal de la Universitatea Tehnică din Cluj Napoca consideră că „jocurile educative sunt concepute în scopul educației, având valori educaționale. Sunt concepute pentru a-i ajuta pe elevi să înțeleagă concepte, dezvoltându-le abilități de rezolvare de probleme, în același timp să permită formarea unui set de abilități specifice urmărite în realizarea obiectivelor educaționale” [5, p. 100]. Tendințele din aria jocurilor video arată că un rol important trebuie să-l joace

componenta educațională. Astfel, specialiștii în domeniu tot mai mult optează pentru dezvoltarea diferitor tipuri de game-uri (*jocuri video*) din perspectiva învățământului.

În literatura de specialitate se utilizează, tot mai des, conceptul de *gameficare*, ceea ce presupune „aplicarea mecanicii de joc în contexte non-gaming pentru a stimula implicarea utilizatorilor și pentru a îmbunătăți rezolvarea problemelor. Punctele, insignele, clasamentele, provocările și recompensele sunt câteva exemple de mecanică de joc. Gamificarea nu creează jocuri noi în lumea reală, ci folosește tehnici de joc pentru a implica elevii și studenții în mecanisme cuprinzătoare de învățare” [6]. Astfel, se poate remarca faptul că informațiile livrate la lecții sau cursuri sub forma jocurilor video sunt asimilate de elevi și studenți mai repede, dar și îi antrenează tot mai mult în procesul de învățare a materiei. De asemenea, procesul de predare, chiar dacă e unul provocator pentru învățător sau profesor, se transformă într-o dinamică pozitivă atunci când obiectivele și sarcinile la disciplină sunt sintetizate și proiectate prin intermediul jocurilor.

Cercetătoarea Roxana Gaiță subliniază în articolul științific *Gamificarea în educație. definiție, elemente, mituri, tipuri de jucători și limite* că, „gamificarea este o strategie de predare-învățare și, ca atare, nu constituie o metodologie educațională. Nu este vorba despre frivolizarea învățării și transformarea ei într-o simplă competiție de puncte, insigne și clasamente. Este o strategie care ne permite să adoptăm structura sau arhitectura unui joc pentru a da sens curriculum-ului educațional, asumând întotdeauna că ceea ce este esențial este curriculum-ul și că gamificarea este un mijloc de a motiva și de a trezi emoții care facilitează procesul de învățare în rândul elevilor și studenților” [7, p. 79]. Conținuturile educaționale „ambalate” sub forma jocurilor video sunt mai accesibile și capătă caracter de interactivitate. Aceste elemente contribuie esențial la sporirea gradului de conștientizare și asimilarea informațiilor pe direcția predare – învățare.

Context:

Universul jocurilor video este unul bogat și complex, tocmai de aceea trebuie să remarcăm că acestea au diverse clasificări, ținând-se cont de mai mulți factori precum:

- genul jocurilor video;
- audiența căreia i se adresează;
- valoarea educațională;
- caracterul și obiectivul jocurilor video;
- gradul de implicare a jucătorilor etc.

Materialul *Clasificarea jocurilor video* semnat de Nicoleta Sfetcu pentru portalul www.telework.ro plasează jocurile video în următoarele categorii:

- „**Jocuri ocazionale** – ușor de înțeles, și se pot juca repede întrucât seturile de reguli sunt ușor de înțeles... Jocurile ocazionale ca format au existat cu mult înainte ca termenul să fi fost inventat, și includ jocuri video, cum ar fi Solitaire

sau Minesweeper, care pot fi frecvent întâlnite pre-instalate pe mai multe versiuni ale sistemului de operare Microsoft Windows.

- **Jocuri serioase** – destinate în primul rând pentru a transmite informații sau o experiență educativă unui jucător... Jocurile serioase pot include aspecte de orice gen, cum ar fi jocurile de exerciții, educative, sau de propagandă, și pot avea o reprezentare mai mare în acest grup datorită subiectului lor. Unul dintre jocurile serioase cele mai îndelung jucate este **Microsoft Flight Simulator**, publicat pentru prima dată în 1982 sub acest nume. Un exemplu de mediu non-joc utilizat ca platformă pentru dezvoltarea de jocuri serioase ar fi lumea virtuală din Second Life, care este utilizată în prezent de mai multe departamente guvernamentale din Statele Unite (de exemplu: NOAA, NASA, JPL), sau universități (Universitatea Ohio, MIT etc.), pentru programe educaționale și de învățare la distanță, ca și de întreprinderi (precum: IBM, Cisco Systems), pentru întâlniri și training.
- **Jocuri educative** – există mai multe tipuri și stiluri diferite de jocuri educative, de la numărare la ortografie și de la jocuri pentru copii la jocuri pentru adulți. Unele dintre jocuri nu au un anumit public țintă, fiind destinate să educe pur și simplu sau să informeze pe oricine vede sau joacă jocul” [8].

În domeniul educației este dezvoltat încă un concept al interactivității între cadru didactic și elev sau student. Este vorba despre *Game-Based Learning* (GBL) ceea ce reprezintă „utilizarea jocurilor digitale cu obiective serioase (de ex. *obiective educaționale*), ca instrumente care susțin procesul de învățare într-un mod semnificativ... Se susține din ce în ce mai mult faptul că, acestea pot spori motivația studentului pentru învățare datorită naturii acestora de angrenare” [9]. Mai jos vom proiecta exemple de jocuri video care pot fi plasate într-un areal și context educațional propice atât pentru cadrul didactic, cât și pentru elev/student.

Tip Joc	Exemple de jocuri de acest tip	Valoare educațională
Acțiune	<u>Violente</u> : Counter Strike, Call of Duty, Battlefield, Tomb Rider, 1942; America's Army, Brothers in Arms, Gears of War, Callout 3. <u>Non violente</u> : Mirrors Edge, Super Mario Bros, Re-Mission, Need for Speed, Mario Galaxy, Pac-Man, Asteroids.	Planificarea resurselor, abilități spațiale și realitate virtuală
Joc de rol	Fable, Dragon Age: Origins, Dragon Age 2, Neverwinter Nights, The Elder Scrolls, Baldur's Gate.	Cooperare și managementul resurselor. Promovează gândirea strategică și rezolvarea problemelor.
Aventură	Braid, Portal; Monkey Island, Maniac Mansion, Zelda; Indigo Prophecy, Heavy Rain; King's Quest; Spyro, Callout 3.	Să spună povești / încurajează explorarea, rezolvarea problemelor, și stabilirea relațiilor între diferite concepte.
Strategie	Civilization, Lemmings, Starcraft 2, Supreme Commander, Age of Empires, Dune II, Warcraft, Command and Conquer.	Cum să rezolvi probleme / încurajezi planificarea / înțelegerea unui set complex de reguli / recrearea evenimentelor istorice
Simulare	The Sims, Sim City, Angry Birds, World of goo; RollerCoaster Tycoon, Theme Hospital; F-16 Allied Forces, Il-2 Sturmovik, X-plane, Flight Simulator.	Să trăiești în lumea virtuală / explorare și confirmarea teoriei / observarea fenomenului cauză – efect
Lupă și Sport	Fifa Soccer Saga, Pro Evolution Soccer, NBA Live, Tekken (saga), Street Fighter (saga).	Lucru în echipă practicarea sporturilor / reflex și coordonare mâini – ochi

Sursă tabel: Proiectul European „ProActive: Creșterea creativității profesorilor prin Învățarea Bazată pe Jocuri”

Concluzii: Indiferent de clasificarea jocurilor video, întotdeauna trebuie să se dea răspuns la câteva întrebări esențiale, cum ar fi:

1. Care este rolul jocului video?
2. Ce elemente fac un joc video/digital atrăgător pentru elev/student, dar și pentru învățător/profesor?
3. Care este rezultatul final al proiectării jocurilor video pentru materia predată și învățată?

Oferind răspunsuri plauzibile la cele trei întrebări atât cadrul didactic, cât și elevul/studentul merg într-o coeziune dinamică transformând paradigma de predare – învățare într-o nouă direcție a marketingului educațional. Prin urmare, actorii sistemului educațional își focalizează atenția și resursele pentru a deveni furnizori de calitate a informațiilor didactice, în cazul învățătorului/profesorului, și a recepta livrabilele educaționale de către elev/student într-un mod creativ, dinamic și optim. Aceste valențe se înscriu, primordial, în conceptul de metamorfozare a paradigmei de predare – învățare prin exprimarea clară a posibilităților de interconectare cu procesele și activitățile educaționale la nivel instituțional, dar și social. Rezultatele exercițiului interactivității prin explorarea jocurilor video ca resurse actuale pe palierul de învățământ duce la o mai bună înțelegere a sistemului, dar și a necesităților tuturor participanților implicați în promovarea și stabilirea gradelor de performanță de pe piața educațională atât din Republica Moldova, cât și pe plan internațional.

Bibliografie și webografie:

1. CORLAT, Sergiu. Direcții prioritare în dezvoltarea resurselor digitale pentru educație. In: *Didactica PRO. Revistă de teorie și practică educațională a Centrului Educațional PRO DIDACTICA*. Nr. 2-3 (120-121), 2020. ISSN 1810-6455.
2. GUȚU, Vitalie. Tehnici și instrumente inovative utilizate în procesul educațional. Aspecte teoretico-practice. In: *Perspectivile și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației*. 2023. p. 18-22.
3. Despe *Software Edutainment*. Disponibil: https://ro.frwiki.wiki/wiki/Logiciel_ludo-%C3%A9ducatif. Accesat [03.03.2024]
4. GLOBA, Angela; GASNAȘ, Ala. Valențe formative ale jocurilor digitale. *Acta et commentationes (Științe ale Educației)*, 2023, 32.2: 7-19.
5. CARMEN, B. A. L. Învățarea bazată pe jocurile educative Learning with the educational games. *UNIVERSITATEA TEHNICĂ CLUJ-NAPOCA*, 98.
6. Global Education Gamification Market to Grow 66.22% Through 2020. Disponibil: <https://thejournal.com/articles/2016/12/14/global-education-gamification-market-to-grow-66.22-percent-through-2020.aspx>. Accesat [03.03.2024]
7. GAIȚĂ, ROXANA. GAMIFICAREA ÎN EDUCAȚIE. DEFINIȚIE, ELEMENTE, MITURI, TIPURI DE JUCĂTORI ȘI LIMITE. *Timișoara*, 2021, 66.
8. Clasificarea jocurilor video. Disponibil: <https://www.telework.ro/ro/clasificarea-jocurilor-video/>. Accesat [03.03.2024]
9. Realizarea Scenariilor Creative de Învățare Bazate pe Jocuri. Manual pentru profesori. Disponibil: http://www.ub.edu/euelearning/proactive/documents/handbook_creative_gbl_ro.pdf. Accesat [04.03.2024].

**REZOLUȚIA CONFERINȚEI ȘTIINȚIFICE CU PARTICIPARE
INTERNAȚIONALĂ ÎN DOMENIUL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI
EXTRAȘCOLAR „EDUCAȚIA ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTUL EXTRAȘCOLAR:
CONFIGURĂRI ȘI EXPERIENȚE”
8-9 DECEMBRIE 2023, CHIȘINĂU**

REZOLUȚIA

**Conferinței științifice cu participare internațională în domeniul
învățământului extrașcolar
„Educația și învățământul extrașcolar: configurări și experiențe”
8-9 decembrie 2023, Chișinău**

Partenerii Conferinței: Centrul Republican pentru Copii și Tineret „ARTICO”, Asociația pentru Educație și Formare „TopFormalis”, Oradea, România, Centrul Educațional PRO DIDACTICA, Chișinău, Republica Moldova, Facultatea Științe ale Educației a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, Facultatea Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială a Universității de Stat din Moldova, Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării a Universității de Stat din Moldova,

Comitetul științific, comitetul organizatoric, vorbitorii în ședința plenară și în secțiunile conferinței, **audiența conferinței de circa 75 de reprezentanți** ai instituțiilor de educație și învățământ extrașcolar, învățământ general, profesional tehnic, superior din Moldova, România, Germania, Sri Lanka, cercetători și cadre didactice interesate de educația nonformală, au contribuit la realizarea scopului evenimentului privind crearea unei platforme de comunicare și discuții științifico-practice privind educația și învățământul extrașcolar (EÎE).

Cadrul tematic general al chestiunilor, abordate de vorbitorii la Conferință, a configurat aspecte privind statutul, rolul, managementul, curricula educației și învățământului extrașcolar (EÎE), prezentarea și discutarea experiențelor și bunelor practici în domeniu, identificarea problemelor și oportunităților pentru dezvoltarea educației și învățământului extrașcolar, intersecționalitatea, interculturalitatea, promovarea EÎE la nivel local, național, internațional.

Educația nonformală și configurațiile sale - învățământul extrașcolar, activitățile extracurriculare, organizate în școală, în afara școlii, cercurile de creație, creează oportunități de învățare și educație pentru copii, tineri și adulți, stare de fapt, reflectată în comunicările cu conținut științific și practic, în cadrul ședinței plenare și celor două secții ale conferinței.

Experiențele actuale ale educației extrașcolare vizează aspecte privind asigurarea calității, particularitățile instituționalizării, formării cadrelor didactice pentru învățământul și educația extrașcolară, motivația pentru cariera didactică, dezvoltarea curriculară, digitalizarea și utilizarea TIC, provocări ale interculturalității, ale educației informale, în special prin intermediul mass-media, social-media, formarea motivației pentru învățare, dezvoltarea creativității, diverse contribuții sociale ale educației nonformale: educația pentru pace, pentru familie, participare socială, cooperare.

Variatele configurații ale educației extrașcolare, determinate de particularitățile educației nonformale, de locul educației extrașcolare în sistemul educațional din Moldova, experiența educației extrașcolare în învățământul general, profesional-tehnic, superior, au generat următoarele **concluzii și recomandări**:

- În societatea contemporană, instituționalizarea educației nonformale reprezintă o necesitate în scopul asigurării formabililor cu niște condiții optime procesului de instruire și socializare. Formalizarea sau instituționalizarea educației nonformale trebuie realizate cu mare atenție pentru a nu admite îngrădirea libertății umane, temperarea spiritului creativ și instalarea arbitralului formal.

- Principiul calității este principiul de bază care trebuie să orienteze managementul organizațional al instituțiilor de educație extrașcolară. Este necesară dezvoltarea de proiecte metodologice pentru instituțiile extrașcolare în scopul asigurării comunității cu servicii educaționale extrașcolare de calitate.

- Activitățile extrașcolare, bine pregătite, sunt atractive la orice vârstă. Ele de obicei, sunt de mare interes, produc bucurie, facilitează acumularea de cunoștințe, chiar dacă necesită un efort suplimentar. Copiilor li se dezvoltă spiritul practic, operațional, manualitatea, dând posibilitatea fiecăruia să se afirme conform naturii sale. Copiii se autodisciplinează, în asemenea activități se supun de bună voie regulilor, asumându-și responsabilități. Realizarea acestui obiectiv depinde în primul rând de pedagog, de talentul său, de dragostea sa pentru copii, de modul creator de abordare a temelor, prin punerea în valoare a posibilităților și resurselor de care dispune clasa de elevi.

- Politicile de personal ale instituțiilor din sectorul public, printre care sunt și instituțiile de învățământ extrașcolar, tind, la etapa actuală, spre conceptul de meritocrație. Actualmente, urmărim reconfigurarea politicilor oficiale cu referire la formarea profesională inițială și continuă în domeniul educației, cu accent pe motivarea tinerilor specialiști, dezvoltarea sistemului de mentorat, abordarea instituțiilor care învață și apropierea învățării de domiciliul formabililor. Deși, este unul dintre aspectele cele mai importante ale managementului, asigurării calității în educație, dar și o poziție strategică, de asigurare a sustenabilității sistemului educațional, problema formării profesionale continue a cadrelor didactice, cu accent pe educația și învățământul extrașcolar, mai are aspecte invizibile, lacunare, în special la identificarea traseelor de formare prin resursele educației *informale, nonformale, (informale)*.

- Starea motivațională a cadrelor didactice este uneori afectată. Printre direcțiile esențiale ale reformei sistemului educațional din țara noastră trebuie să se situeze cel puțin două în prim plan: (re)valorizarea meseriei de cadru didactic în raport cu importanța ei socială; motivarea tinerei generații pentru cariera didactică și menținerea în sistemul educațional prin asigurarea stării de bine și mecanisme eficiente.

- Rolul managerilor școlari în promovarea educației extrașcolare este esențial pentru dezvoltarea holistică a elevilor. Prin implementarea strategiilor relevante, asumarea responsabilităților și crearea unui mediu bogat în activități extrașcolare, managerii școlari joacă un rol vital în conturarea experiențelor educaționale ale elevilor.

- Implementarea activităților de parteneriat contribuie esențial la creșterea motivației elevilor față de activitățile extrașcolare, astfel asigurându-se formarea gândirii libere și creative.

- Educația nonformală, transdisciplinară și interactivă presupune dezvoltarea unor competențe și abilități necesare elevilor atât în viața școlară, cât și de-a lungul existenței lor în comunitatea socială, respectând recomandările Parlamentului European și a Consiliului privind competențele-cheie din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți. Dezvoltarea competențelor-cheie prin învățare nonformală, transdisciplinară și interactivă reprezintă un aspect esențial al educației moderne. Această abordare oferă o platformă robustă pentru formarea unor *indivizi* adaptați la schimbare, capabili să abordeze provocările complexe ale lumii contemporane. Prin integrarea acestei strategii în practicile educaționale, putem contribui la pregătirea unei societăți inovatoare, colaborative și orientate către rezolvarea problemelor.

- Extinderea și fortificarea educației interculturale în domeniul educației non-formale/învăță-mântului extrașcolar nu este doar o cerință imanentă a mediilor multiculturale, ci și un imperativ pentru fiecare individ, cu diverse nevoi, așteptări și nivel de dezvoltare a competenței interculturale. Oferta educațională formală cu privire la EIC în Republica Moldova este foarte generoasă, dar imposibil de cuprins și de acoperit golurile existente, de aceea educația non-formală ar putea contribui enorm prin sporirea funcționalității practicilor de succes și reducerea acțiunilor artistice, „folclorizante” nesemnificative, în multe cazuri, pentru a învăța elevii să soluționeze situațiile de problemă, cauzate de diversitatea lumii contemporane. Deoarece multe dintre inițiativele din proiecte, care au adus schimbări semnificative în dezvoltarea competenței interculturale și în comportamentul mai multor generații, fiind instituționalizate, nu au fost și nu sunt pe deplin valorificate, se impune sensibilizarea factorilor de decizie și a practicienilor din diferite instituții extrașcolare să „profite” de manieră proactivă de multitudinea de materiale de EIC elaborate, pilotate și recomandate de ministerul de profil, spre utilizare în învățământul formal, valorificându-le în mod creativ, conform nevoilor contextuale.

- Asigurarea curriculară a domeniilor educației extrașcolare: Cultură și Societate, Arte, Știință. Tehnică, Tehnologii, Sport, Turism și Agrement impune reflecții, acțiuni metodice privind:

- o viziune modernă asupra educației prin artă, care va asigura valorizarea contribuțiilor anterioare, experienței și practicilor reușite în domeniul educațional la general și artistic/muzical în particular. Totodată, este timpul transformărilor funcționale, al nivelului proceselor concrete de învățare și predare. Succesul reformelor ample inițiate la nivel de curriculum, management, depind în mare măsură de capacitatea de a duce aceste reforme la nivel de procese și practici profesionale cotidiene, E timpul unei noi viziuni asupra învățării, fundamentată teoretic și metodologic, înțeleasă, acceptată de practicienii/pedagogii din sistemul educațional național, care se va reflecta în programele de formare inițială și continuă a pedagogilor. Această viziune ar putea *asupra puntea spre de legătură*, dar și perspectiva sistemului educațional în viitor;
- alfabetizarea vizuală care este tot importantă și necesară omului în era contemporană. Modalitățile de accesare a datelor și cunoștințelor sunt diferite, formele de comunicare și metodele de livrare a informațiilor sunt multiple (poți transmite un mesaj, o imagine cu ajutorul messenger-ului, e-mail-lui etc., doar apăsând un click), modurile de prezentare a informației sunt mult mai creative și interactive (aparitia diverselor platforme și aplicații de design grafic etc., facilitează aranjarea și sistematizarea conținuturilor în diverse forme și formate: infografice, PPT-uri etc.);
- reflecția filosofică și dialogurile comunicative nu sunt doar instrumente în cadrul educației, ci motoare ale transformării sociale și culturale. Prin construirea fundațiilor durabile pentru viitor, deschidem uși către o societate în care învățarea este un proces continuu și în care educația devine un catalizator pentru schimbare și progres. Este o călătorie plină de provocări, dar și de oportunități imense, iar în fiecare pas către un viitor educațional mai strălucitor, suntem arhitecții propriei noastre evoluții și ale viitorului nostru comun;
- aplicarea metodei proiectului interdisciplinar STEAM în activitatea cercurilor de creație. Metoda proiectului STEAM este un model centrat pe elev care include diferite forme de instruire și participarea activă a acestuia în procesul didactic. Metoda proiectului oferă un mediu bogat și semnificativ în care copiii dezvoltă abilități complexe interdisciplinare, care sunt esențiale pentru o funcționare eficientă în lumea modernă

Majoritatea vorbitorilor, în concluziile lor, au remarcat valoarea educației și învățământului extrașcolar în contextul educației permanente și a provocărilor actuale, au reîterat interesul copiilor, elevilor, tinerilor, adulților pentru educația și învățământul nonformal (extrașcolar) și au solicitat sprijin științifico-metodic pentru asigurarea calității educației și învățământului extrașcolar.

De asemenea, vorbitorii au scos în evidență agenda tematică actuală a educației nonformale cu orientări spre pace, interculturalitate, interdisciplinaritate, digitalizare, stimularea creativității, aplicarea metodei proiectului.

9 decembrie 2023

**EDUCAȚIA ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTUL EXTRAȘCOLAR:
CONFIGURĂRI ȘI EXPERIENȚE**

**Conferință științifică cu participare internațională în
domeniul învățământului extrașcolar**

Eveniment înregistrat pe: https://conferinte.stiu.md/event_page/774

Centrul Republican pentru Copii și Tineret ARTICO

Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 169, Chișinău, Republica Moldova

Tel: (+373) 69166748, (+373) 69361830, (+373) 69290041

E-mail: metodica@artico.md, Web: <http://artico.md/resurse/>

Semnat pentru tipar 06.03.2024

Formatul 60 × 84 1/8.

Coli editoriale 14,45. Coli de tipar 14,75.

Comanda 15/24. Tirajul 50 ex.

Centrul Editorial-Poligrafic al USM

str. Al. Mateevici, 60, Chișinău, MD-2009